Št. 12 (1391) Leto XXVII
NOVO MESTO, četrtek, 18. marca 1976
13. februarja 1975 je bil list odlikovan z redom ZASLUGE ZA NAROD S SREBRNIMI ŽARKI

DOLENJSKI LIST

Zeleni planet

Klub OZN Vinica vabi k skupni akciji za varstvo okolja

Človeštvo počasi spoznava, da je zdravo okolje temeljni pogoj za njegov vsestranski razvoj. To spoznanje prihaja v prav zadnjem času, saj imamo le še malo čistih voda, le malo krajev s čistim, zdravim zrakom. Ob tem pa smo priče, da človek ogromno denarja troši za oboroževanje, namesto da bi ga uporabil za ustvarjanje enakih pogojev dela in življenja na vseh koncih sveta.

Človek je del narave, zato je nesmiselno, da si uničuje življenjski prostor, saj s tem ogroža svoj lastni obstoj. Naše gozdove, reke, rastlinski in živalski svet moramo varovati, zaščititi pred izumiranjem, onesnaževanjem in uničevanjem.

Viniški Klub organizacije združenih narodov zato vabi vse v skupno akcijo za varstvo okolja pod imenom Zeleni planet. Sodelujete lahko s pismenimi sestavki, risbami, fotografijami, razstavami, delovnimi akcijami ipd. Prispevke ali potrjen opis delovne akcije pošljite na viniški klub OZN do 31. maja 1976. Najboljša dela bodo razstavljena in nagrajena. Nagrade in priznanja bodo prispevali: Poslovno združenje gozdnogospodarskih organizacij Slovenije, Lovska zveza Slovenije, Turistična zveza Slovenije in Klub OZN Vinica.

SEVNICA: VSI PODPISALI

V ponedeljek je vseh 38 podpisnikov družbenega dogovora o razporejanju dohodka v občini za letošnje leto podpisalo družbeni dogovor. Skupna stopnja vseh porabnikov znaša za devet mesecev letošnjega leta 31,51 odstotka in je najnižja v Posavju. Posamezne interesne skupnosti so se morale odpovedati vrsti dejavnosti. Tako je izobraževalna skupnost v petek črtala 14 postavk od šolskih ekskurzij do učbenikov in drugega.

DOGOVOR KOČEVJA IN DOLINE

Preteklo soboto, 13. marca, sta se v Kočevju sestali delegaciji pobratenih občin Kočevja in Doline pri Trstu. Predstavnikom občinskih skupščin so se pridružili tudi predstavniki mladine. Na sestanku so se pogovorili o programu nadaljnjega sodelovanja na vseh možnih področjih in program izmeničnih obiskov. Prvo srečanje bo že 10. aprila, ko se bo občanom pobratene občine Dolina predstavil kočevski gimnazijski orkester.

D. Š.

NOČNI SLALOM V TREBNJEM. Po nekaj brezsnežnih zimah je trebanjski smučarski klub v petek zvečer lahko priredil – pred 500 gledalci – nočni slalom, ki je bil hkrati tudi občinsko sindikalno prvenstvo. Članski pokal je prejel iz rok predsednika občinske skupščine Slavka Kržana študent Nace Sila, ki je dosegel najboljši čas tekmovanja. Več o tekmovanju še na športni strani. (Foto: Železnik)

Zdaj pa k podpisovanju!

Območna SIS za ptt promet pred ustanovitvijo

V organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih na Dolenjskem gredo h koncu priprave za ustanovitev območne samoupravne interesne skupnosti za ptt promet s sedežem v Novem mestu. Po rokovniku naj bi to skupnost ustanovili do konca marca, do 15. aprila pa naj bi se oblikovala tudi skupščina te skupnosti. Republiško SIS za to področje pa naj bi predvidoma ustanovili sredi leta.

Razprava o samoupravnih sporazumih za ustanovitev območne in republiške SIS ptt je bila pretežno končana že februarja, iniciativni odbor za območno novomeško skupnost pa je tudi že uskladil predloge in pripombe, ki so jih imeli udeleženci razprav. Ta teden je iniciativni odbor razposlal krajevnim skupnostim in organizacijam združenega dela v vseh sedmih občinah na območju novomeškega ptt podjetja pristopne izjave. Ob podpisu tega akta bodo izbrali tudi delegate za prvo sejo konference delegacij, te pa bodo poslale ljudi v ustanovno skupščino SIS.

Skupščina območne SIS za ptt promet bo dvodomna. Zbor uporabnikov bo štel 26 delegatov, 15 jih bo iz združenega dela, 11 pa iz krajevnih skupnosti. V samoupravnem sporazumu je določeno, da mora imeti vsaka občina v tem zboru vsaj po enega delegata iz OZD in KS. Zbor izvajalcev bo štel 12 delegatskih mest, delegate pa bodo izbrali glede na število zaposlenih v posameznih tozdih ptt. Različno število delegatov v tem ali onem zboru ne bo vplivalo na odločitve v skupščini, saj bodo sklepi sprejeti šele, ko jih bosta potrdila oba zbora.

Akcija za podpis obeh samoupravnih sporazumov bo tekla v skladu s sklepi seje iniciativnega odbora, ki je bila prejšnji teden, nosilca pa sta sindikat (za združeno delo) in SZDL (za krajevne skupnosti). Usklajevanje poteka prek SZDL oziroma prek občinskih konferenc SZDL in medobčinskih svetov SZDL za Dolenjsko in Posavje. Socialistična zveza ima dolžnost, da opravi tudi kadrovske priprave za zasedbo vodilnih funkcij v omočni SIS za ptt promet.

I. Z.

Spet okoli vrele kaše?

Posavje: kljub sklepom povezovanje prepočasi napreduje

Z namenom, da bi bila organiziranost v Posavju čim bolj celovita in usklajena, so na zadnji seji medobčinskega sveta ZKS v Krškem pregledali in ocenili, kako so zavodi, medobčinski organi družbenopolitičnih organizacij in druge organizacije porazdeljeni po posameznih občinah. Ponovno so oživili predlog po eni posebni šoli za višjo stopnjo, in po povezavi delavske univerze. Za primer zglednega sodelovanja v regiji so dali upokojence, ter združevanje njihovega denarja za gradnjo domov.

V razpravi so nato kritično načeli uresničevanje že sprejetih dogovorov o sodelovanju ter sklepov o integracijah v gospodarstvu in drugod. Predstavniki iz Sevnice so omenili potrebo po usklajevanju razvoja kmetijstva, pri čemer so posebej opozorili na kapacitete klavnic. V Sevnici so predlagali povezavo sevniškega in krškega Agrokombinata, nakar so se v razpravi oglasili drugi, da to ni v smisli razvojnega koncepta Posavja in da se morajo povezati vsi štirje partnerji, torej tudi Slovin in Agrarija ter tako napraviti korak naprej od sporazuma.

Clane sveta so na seji seznanili s pripravami na ustanovitev poslovne skupnosti za turizem, s potrebo po tesnejšem sodelovanju poklicnih, kmetijskih ustanov, službe za zaposlovanje itd.

VEČ SPOMINKOV

Ribniška prodajalna spominkov ima že zdaj veliko naročil za prihodnjo turistično sezono. Izdelovalci spominkov jih to zimo prinašajo več Spominkarstvu, ker si krošnjarji še vedno niso uredili dovoljenj, oziroma bo zdaj zaradi zaostrene kontrole teh dovoljenj manj. Čeprav odkupijo zaradi tega pri Spominkarstvu več spominkov, jih še vedno ne dobijo dovolj, da bi lahko ustregli vsem naročnikom.

NAJBOLJŠE KLOBASE PRI MALUSU

Na tradicionalno tekmovanje salamarjev v izvedbi sevniških mučenikov, ki je bilo v sredo, 10. marca, v gostilni Franca Vrtovška v Sevnici, je prinesel najboljšo salamo gostilničar Igor Malus iz Tržišča. V konkurenci je komisija ocenjevala 24 salam. Obilni sneg je verjetno zadržal marsikaterega mučenika s svojo trofejo doma, saj so računali na več tekmovalcev. Strokovna komisija se je dokopala do mnenja, da so salame to leto zaradi mile zime slabše dozorele. Strokovna komisija je tokrat pritegnila k delu tudi tržnega inšpektorja.

Umrl Stane Šmid

Devetega marca je nenadoma umrl ugledni dolenjski družbenopolitični delavec in nosilec Spomenice 1941 Stane Šmid iz Novega mesta.

Svojcem je med drugimi izrazil sožalje tudi predsednik CK ZKS France Popit.

Stane Šmid se je rodil 12. novembra 1910 v Gradcu v Beli krajini. Med fašistično in nacistično okupacijo je opravljal več pomembnih dolžnosti v narodnoosvobodilnem gibanju. Bil je član okrožnega komiteja OF Črnomelj, sekretar rajona OF v Gradcu, nato pa v Dragatušu in Črnomlju.

Po vojni je opravljal pomembne gospodarske zadolžitve, med drugim je bil tudi direktor Novolesa in predsednik novomeške krajevne skupnosti. Za požrtvovalno delo med revolucijo in v povojni graditvi je prejel številna odlikovanja.

Črnomelj: poke niso nevarne

Sneg, ki je prejšnji teden zamedel tudi Belo krajino, je še največ preplaha povzročil v osnovni šoli „Miran Jarc" v Črnomlju. Zaradi teže snega so se v učilnicah in po hodnikih šolske stavbe pojavile razpoke. Iz strahu, da bi se razpoke lahko širile in stavba začela močneje pokati ter bi bila tako ogrožena varnost učencev in učiteljev, je bila šola v sredo, 10. marca, zaprta. Vodstvo šole je takoj obvestilo pristojne organe, komisija, ki si je ogledala šolsko stavbo, pa je ugotovila, da varnost ni ogrožena in da se pouk lahko nadaljuje.

Prve drobne razpoke so se pojavile že, ko so gradili nov dimnik za centralno ogrevanje, zato so mislili, da je vzrok v tem, sedaj pa so ugotovili, da je verjetno glavni krivec, da se pojavljajo razpoke, mestna kanalizacija, ki teče pod šolsko stavbo.

VELESLALOM ZA CICIBANE IN MLADINCE

Novomeški smučarski klub „Rog" bo pripravil v Črmošnjicah prihodnjo soboto in nedeljo kategorizacijsko tekmovanje v veleslalomu za cicibane in cicibanke ter za mlajše mladince in mladinke. Prijavite se na naslov Duška Kramarič, Krka, tovarna zdravil – CAOP, Novo mesto ali po telefonu 068-22-715.

Žrtve vojne v senci

Ustanovili so medobčinsko društvo civilnih invalidov vojne Dolenjske — Kdaj olajšave za invalide—kmete?

V nedeljo so ustanovili v Novem mestu medobčinsko društvo civilnih invalidov vojne, ki združuje 337 invalidov iz sedmih dolenjskih občin. Ena od ugotovitev občnega zbora je bila, da se družba sicer prizadeva izboljšati življenjsko raven in pogoje ljudi, ki jih je prizadejala minula vojna, kljub temu pa njihovi življenjski pogoji niti približno niso podobni tistim, ki jih imajo na primer vojaški vojni invalidi. Posebno to velja za tiste civilne žrtve vojne, ki so več kot 60-odstotni invalidi.

Velike težave so tudi s kmeti-invalidi. V prenekateri dolenjski občini namreč zanje še vedno ni olajšav, čeprav se ve, da so za delo manj sposobni. Pri reševanju tega vprašanja bi se morala vodstva krajevnih skupnosti, ki najbolje poznajo razmere, bolj angažirati.

ZA TRI DNI IN POL NA ČEŠKO

Hortikulturno društvo Novo mesto pripravlja konec maja tri in poldnevni izlet na Češko. Poleg Prage si bodo popotniki ogledali še številne vrtnarske, naravne in zgodovinske zanimivosti, ki jih v tej deželi ni malo.

Prijave z vplačilom akontacije sprejemajo do 27. marca v cvetličarni na novomeškem Glavnem trgu. Na voljo so tudi podrobnejše informacije.

Med prvimi so se v Kočevju spoprijeli z več kot meter debelo snežno odejo učenci osnovne šole, ki so sami očistili poti k hramu učenosti. Tri dni zapored so pomagali čistiti mestne ulice tudi dijaki gimnazije in poklicnega šolskega centra. (Foto: F. Brus)

Tokrat v Krškem

Dolenjski pesniki nastopijo v Krškem jutri zvečer

V domu krške Svobode bo jutri ob 19.30 večer dolenjskih pesnikov, ki ga prirejajo tamkajšnji Valvasorjeva knjižnica in čitalnica, Zveza kulturno-prosvetnih organizacij ter 20. dolenjski kulturni festival iz Kostanjevice. S to prireditvijo bodo v Krškem počastili 100-letnico Cankarjevega rojstva.

Po uvodni besedi prof. Jožeta Škufce iz Novega mesta bodo dela dolenjskih avtorjev Vladimira Bajca, Janeza Kolenca in Ivana Zorana iz Novega mesta, Jožeta Dularja iz Metlike, Avgusta Gregorčiča z Mirne in Lada Šmrekarja iz Kostanjevice predstavili priznani slovenski dramski igralci: Miha Baloh, Iva Zupančičeva in Rudi Kosmač. Recital bo ob klavirju spremljal znani slovenski pianist Andrej Jarc.

Dolenjski literati prihajajo v Krško s sporedom, s katerim so se lani novembra predstavili koroškim Slovencem v Auli slovenici v Celovcu in ob koncu februarja gostovali z njim v Zagrebu pri slovenskem kulturnem društvu Slovenski dom.

8 TEDNOV NAŠE NOVE AKCIJE

ZAČETEK: 83 NOVIH!

Prejšnji četrtek smo najavili začetek naše nove akcije, do torka pa smo v naše sezname že lahko vpisali prvih 83 novih naročnikov! Največ naročilnic so poslali pismonoše iz 7 občin, nekaj naročnikov pa so nam za prijatelje, sorodnike v tujini in za fante oz. może v vrstah JLA pridobili tudi naši dosedanji naročniki. Za dober začetek vsem hvala!

Zahvaljujemo se tudi vodstvu podjetja za PTT promet Novo mesto in TOZD PTT Kočevje, ki sta priporočila sodelovanje za dober potek akcije vsem poštam v 9 občinah našega območja. Prepričani smo, da bomo prvim imenom najboljših pismonoš lahko v kratkem pridružili mnogo novih imen zaslužnih poštnih delavcev. V prvih petih dnevih je pridobila kar 12 novih naročnikov tov. Marica Toplišek s pošte Koprivnica pri Brestanici! Po 6 novih naročnikov so pridobili: Matija Ožanič s pošte Kočevje, Darko Štojs s pošte na Raki in Jože Trefalt s pošte v Zabukovju. Iz številnih pošt nam pismonoše javljajo, da pridno razdeljujejo brezplačne izvode domačega časnika in naročilnice, da bodo ljudje list spoznali tudi tam, kjer ga še nimajo.

Po prvem, resda zelo kratkem tednu akcije se je na DOLENJSKI LIST na novo naročilo naslednje število novih naročnikov: iz brežiške občine 3, iz kočevske 8, iz krške 25, iz novomeške 12, iz ribniške 3, iz sevniške 9 in iz trebanjske 9, iz raznih pošt v Sloveniji in Jugoslaviji 12 in iz tujine 2 nova naročnika. Dober in obetajoč začetek!

Vse naše stare naročnike, dopisnike in sodelavce ter prijatelje Dolenjskega lista prosimo, da opozore sosede, znance in sorodnike, da lahko pri svojem pismonoši dobijo v teh tednih izvod domačega tednika, da bi ga spoznali in se nanj naročili.

Do 1. maja 1976 ga bodo vsi novi naročniki prejemali brezplačno! Naročilnico za vas ima vaš pismonoša!

Lepo vas pozdravlja

UREDNIŠTVO LISTA

VREME

V četrtek in petek bo prevladovalo lepo vreme, nekoliko pa se bo tudi otopilo. Ob koncu tedna je že možno poslabšanje vremena s padavinami, v nižinah kot dež.

Sneg in mraz sta tudi morila

Mrtva divjad in ptice — Teden dni niso odvažali smeti — Velika škoda na cestah

Ceste v kočevski občini, ki je bila v Sloveniji deležna največjega snega, so bile po nekaj dneh v glavnem prevozne. Šele po tednu dni pa sta bili dokončno odprti cesti do Broda na Kolpi in cesta do Čabra. Slednjo je splužila ekipa JLA iz Postojne, ki se je prebijala ponekod tudi skozi 4,5 m visoke in celo 10 m dolge zamete. Vojaki so prebili noči in dneve na težkih buldozerjih. Nekega bolnika iz Plešc so odpeljali v ljubljansko bolnišnico s helikopterjem.

V Bosljivi loki je preteklo soboto umrl Zvonko Lenac, ki ga je zadela kap. Do njega je prišla pomoč na konju, ker cesta ni bila prevozna. Zdravnik pa le ni mogel do njega in tudi v bolnišnico ga niso mogli prepeljati.

V parku Gaj v Kočevju so našli preko 200 zmrznjenih škorcev, ob Rinži in drugod pa še precej ptic, ki jih nihče zatrdno ne pozna. Imajo čopko in račji klun. Verjetno so pribe. Člani kočevskega društva za varstvo in vzgojo ptic so pobrali precej premrlih škorcev in jih prezimili v svojih stanovanjih, spomladi pa jih bodo spet izpustili.

Znani lovec Ivan Grajš iz Dolge vasi je samo v enem dopoldnevu našel 7 mrtvih srn. Lovec in kmet Peter Šercer iz Belce krmi jelena, ki prihaja jest seno na njegov vrt. V

(Nadaljevanje na 4. str.)

tedenski mozaik

BONN – Po razburljivih dnevih in nočeh skoraj nepretrganih pogajanj, zagotovil v političnem boju, je bonska vlada končno pridobila predstavnike pokrajin, v katerih je na oblasti opozicijska krščanska demokratska unija, da zahodnonemški Bundesrat odobri pogodbo z ZR Nemčijo in LR Poljsko, ter tako omogoči njeno ratifikacijo.

Do zadnjega trenutka je bila ta pogodba, ena osrednjih točk zahodno nemške zunanje politike in nadaljnjega popuščanja napetosti v Evropi, pod vprašajem.

Krščanska opozicija, ki ima v Bundesratu večino 11 glasov, je več dni blokirala ratifikacijo pogodbe in zahtevala vedno nova pojasnila ter jamstva za izseljevanje Nemcev, ki živijo na Poljskem ozemlju. Zaradi velikih naporov Bonnske vlade in izrednega razumevanja Poljske vlade, so pogodbo v zadnjem trenutku rešili.

S pogodbo je urejeno pokojninsko zavarovanje med obema državama, nezgodno zavarovanje in izselitev okoli 125 tisoč Nemcev v ZR Nemčijo v prihodnjih štirih letih. Po izteku tega roka, se bodo lahko izselili iz Poljske še vsi drugi Nemci, ki bodo to želeli. ZR Nemčija bo izplačala Poljski v obliki najugodnejšega kredita 1,3 milijarde mark.

PARIZ – Francosko pristaniško mesto Le Havre se ne odlikuje s posebnimi lepotami. Nekateri celo pravijo, da je to morda najbolj nezanimiva luka na svetu. Toda Le Havre se odlikuje po nečem drugem. To je največje francosko mesto, ki ima komunistično upravo. Po 11 letih, odkar so komunisti na oblasti, so rezultati zgovornejši kot besede.

– Marsičesa ne moremo storiti, kajti vrhovna oblast ima še nadalje Pariz, pravi župan Andre Duromea, bolj znan kot „tovariš Durot". Toda, prizadevamo si mesto tako voditi kot želijo delavci in mali ljudje. Na prihodnjih volitvah bo naše geslo: naša administracija je najboljša.

Celo nasprotniki izjavljajo, da je uprava v Le Havru dobra. Župan Andre je na tem položaju že pet let. Je heroj francoskega uporniškega gibanja in nosilec Legije časti, uživa spoštovanje ne le med pristaniškimi delavci, temveč tudi med lokalnimi poslovnimi ljudmi.

Ker je Le Havre pobraten z Leningradom, dve mesti redno izmenjujeta delegaciji. Francoski župan vedno sprejema vse sovjetske ladje. Pogosti so tudi obiski sovjetskih atletov. Veliki stadion v Le Havru se imenuje po Juriju Gagarinu, ena od glavnih ulic pa se imenuje po umorjenem čilskem predsedniku Allendeju.

WASHINGTON – Ameriška vlada je sklenila zamrzniti diplomatske odnose z Ekvatorialno Gvinejo. Sklep so sprejeli potem, ko je gvinejska vlada razglasila ameriška diplomata za nezaželeni osebi.

To je »narobe varčnost«

Kratkovidno opuščanje gnojenja z umetnimi gnojili

Pri tako dragih gnojilih in semenih se ne splača sejati, je na pogovoru o setvi menil kmet, ki se je pred kratkim zaposlil v tovarni. Jaz pa bom posejal svoje seme in ne bom kupil čisto nič gnojil, da bo manj stroškov, je menil drugi. Kmetijski strokovnjak jima je zaman dokazoval, da ne delata prav. Takih kmetov niti ni malo. Manj jih pusti polja nezasejana, veliko preveč pa slabo poseje. A tudi ti zadnji so že na poti k opuščanju setve in obdelave polj.

Kmetijski pospeševalec je potožil, da ne utegne razložiti vsem kmetom, da se tudi pri sedanjih cenah gnojil splača gnojiti z njimi. Glejte, je nadaljeval, delavec – tudi njegova žena je v službi – je pred dnevi podpisal kooperacijsko pogodbo in bo svoja polja pognojil z 2600 kg gnojil. Njegov sosed, kmet z 10 ha posestva – doma ima tudi odraslega sina – pa se izgovarja, češ da ni denarja za gnojila in da se ne splača gnojiti. Lahko jih kupi delavec, pravi ta kmet, ko zasluži denar v tovarni. Vprašam vas, ali lahko kdo verjame, da bi bil tovarniški delavec tako neumen, da bi razmetaval težko prislužen denar za gnojila, če mu ne bi koristila.

Dobro je povedal – a tudi s tem še ni prepričal nejevernega kmeta. Šele poleti, ko sta primerjala njegova in sosedova polja, je začel razmišljati. Računala sta. Kilogram porabljenega gnojila je zvečal pridelek pšenice za veliko več kot le za 1 kg. Četudi bi bilo treba dati za 1 kg gnojila 1 kg pšenice ali koruze, bi se izdatek zanj še vedno dobro poplačal. Seveda, če so vsa dela dobro opravljena.

Kmetijske zadruge in obrati za kooperacijo nimajo toliko pospeševalcev, da bi vsem nejevernim kmetom lahko razložili in pokazali tako otipljivo. Slovenski kmetje so lani kupili poprečno za 25 odstotkov manj gnojil kot prejšnje leto, pri nekaterih kmetijskih organizacijah pa celo za polovico manj. Prvo leto opuščenega gnojenja se pri pridelku še ne pozna tako, kot se bo drugo in tretje leto, ker je v zemlji še ostalo nekaj od prejšnjega gnojenja.

Taki kmetje potem računajo, da so pridelovalne stroške precej zmanjšali – nič niso izdali za gnojila, ne za seme – pa jim pridelki vzlic temu ne poplačajo njihovega dela ob setvi in žetvi ter negi posevkov. Seveda jim ga ne morejo niti tako, kot če bi izdali precej denarja za gnojila. Če bi za nakup gnojil dali 500 kg pšenice ali koruze, bi po približni oceni pridelali 1000 ali vsaj 800 kg več zrnja. Nekaj presežka bi torej ostalo za plačilo dela.

Kdor ne verjame, naj pogleda k tistim sosedom, ki so lansko jesen pridelali po 60 do 80 stotov koruznega zrnja na hektar. Nekateri kmetje še več. A koliko so jo obrali oni? Ne le 10 stotov manj, ampak morda celo za polovico. Seveda je treba upoštevati naravno kakovost zemljišč, ki pa se z delom lahko močno izboljša.

Mnogi kmetje so se že prepričali, da so pridelki s slabo obdelanih polj najdražji. Kdor veliko pridela, ima po enem hektarju sicer precej več stroškov, toda na 1 kg pridelka navadno najmanj. Zato nekateri kmetje kupijo veliko gnojil in ne ker jim ne bi bilo žal denarja, če bi ga metali proč po nepotrebnem.

JOŽE PETEK

TELEGRAMI

BRUSELJ – Finančni ministri držav evropske gospodarske skupnosti bodo v prihodnjih letih namenili 900 milijonov dolarjev za kredite državam, ki niso v tej skupini. Največ denarja je namenjenega Portugalski in sredozemskim državam.

NEW YORK – Na sedežu ZN se je sinoči začela tretja konferenca o morju, katere uspešen zaključek bi bil pomemben prispevek novim gospodarskim odnosom v svetu.

IZ ZADNJEGA PAVLIHE

– Povečujete tovarno?
– Ne, ne, samo nova skladišča gradimo za naše izdelke, dokler se ne podražijo.

KISHOREGONJ – Banglades je zajela široka k[illegible]ja, ki jo je sprožila tamkajšnja vlada in ki nosi naslov „hrana za delo". Prav vsi dela zmožni državljani Bangladeša delajo na poljih zato, da bi letos lahko pridelali čimveč hrane in vsaj delno ublažili lakoto. Na sliki so delavci, ki kopljejo namakalni kanal, ki bo pripeljal vodo iz Bagarja v Naburo in tako pred sušo rešil poljedelske kulture na tem področju. Pri preskrbi delavcev pomaga tudi organizacija UNICEF in to v obliki hrane in drugih potrebščin. (Telefoto: UPI)

tedenski zunanjepolitični pregled

Potovanje predsednika republike Josipa Broza Tita v Mehiko, Panamo in Venezuelo je znova dogodek, ki je v središču vse svetovne javnosti, kajti tudi tokrat, kot že mnogokrat doslej, ne gre le za vljudnostne obiske državnika ampak za veliko več, kar ni samo pomembno za Jugoslavijo in dežele, ki jih naš predsednik obiskuje. Titova potovanja so bila doslej, in tako je tudi tokrat, potovanja miru, potovanja, ki dajejo nove utripe predvsem sodelovanju na širšem mednarodnem področju in hkrati prispevajo še kako pomemben delež pri iskanju poti za odreševanje perečih in žgočih problemov, ki se pojavljajo na tem našem nemirnem planetu.

Očitno je, da je položaj v svetu prav zdaj spet zelo zapleten in poln nevarnosti. Veliko pojavov zbuja resno skrb in terja nenehno in vztrajno akcijo. Zlasti še zato, ker se imperialistične in druge nazadnjaške sile upirajo pozitivnim spremembam in upravičenim težnjam narodov in držav. Nadaljujejo se razni pritiski vmešavanja v notranje zadeve drugih in neposredne agresije.

Na začetku svoje poti po Latinski Ameriki je predsednik Tito opozoril na nekaj najbolj perečih problemov in tudi nakazal pot za njihovo reševanje. Naj pri tem omenimo predvsem mnenje predsednika Tita o reševanju najbolj žgočih gospodarskih problemov in o izboljšanju položaja držav v razvoju, ki poteka vznemirljivo počasi. Zato bi bilo treba nujno koreniteje spremeniti obstoječi sistem gospodarskih odnosov v svetu. Čedalje očitneje je, da je potrebno probleme s tega področja reševati po poti, ki bo pripeljala k uveljavitvi novih mednarodnih gospodarskih odnosov, v katerih bodo vse države dobile svoje mesto v skladu z lastnimi interesi in na temeljih enakopravnosti. Pri tem je treba reči, da so države v razvoju tudi na tem področju dosegle določen uspeh, kar se je med drugim pokazalo v sklepih šestega in sedmega izrednega zasedanja generalne skupščine in v sprejetju listine o pravicah in dolžnostih držav. Seveda pa se bo treba še zelo prizadevati za uresničitev teh sklepov, ker se jim nekateri slej ko prej poskušajo po vsej sili izogniti.

Pri tem pa je seveda zelo pomembno in spodbudno, da so si države v razvoju zaradi usklajene dejavnosti in enotnih nastopov v veliki meri izbojevale status enakopravnega partnerja v dialogu z razvitimi državami. Prav tako pa se čedalje bolj uveljavlja spoznanje, da stabilnejših razmer za razvoj razvitih držav ni mogoče doseči, če ne bodo rešeni celotni problemi držav v razvoju.

TITOVA POT

Titova potovanja so vselej povezana z izmenjavo mnenj o zadevah, ki zadevajo širšo svetovno javnost. Kot že rečeno, tudi tokrat je tako. Seveda pa je še toliko bolj razveseljivo, ko slišimo za sporočilo iz Mehike, o sorodnosti stališč obeh državnikov (Tita in Echeverria) do poglavitnih mednarodnih problemov.

TELEGRAMI

LIZBONA – Avstrijski kancler dr. Kreisky je povabil predsednika portugalske vlade De Azeveda, naj obišče Avstrijo. Lizbonski premier bo na Dunaju od 5. do 7. aprila.

VARSAVA – Portugalski zunanji minister Melo Antunes je med obiskom na Poljskem obiskal včeraj prvega sekretarja poljske partije Edvarda Giereka.

PARIZ – Še močnejši napredek levice, povečana udeležba volivcev in vidna zmeda v vladnem taboru so glavne odlike drugega dela volitev v regionalne upravne organe v Franciji, ki se jih je udeležilo okoli 15 milijonov Francozov starejših kot 18 let. Od skupno 1800 delegatov, ki so jih na novo volili, je 905 mest dobila združena levica, kar potrjuje, da so združeni socialisti, komunisti in levi radikali dobili v nasprotju s predvidevanji celo absolutno večino med izvoljenimi predstavniki, ki so jih tokrat volili.

WASHINGTON – Ameriški zunanji minister Kissinger je obljubil članom ameriškega kongresa, da bć „kmalu" nekaj storil za vzpostavitev odnosov z DR Vietnamom. To je izjavil članom komiteja za pogrešane osebe. Na podlagi Kissingerjeve izjave člani komiteja pričakujejo, da bo minister začel akcijo za olajšavo trgovinske izmenjave, kar naj bi pripeljalo do „normalizacije odnosov" med Washingtonom in Hanoiem.

tedenski notranjepolitični pregled - tedenski notranjepolitični pregled

Navzlic temu, da poročila energetikov o tekoči porabi elektrike niso pretirano zaskrbljujoča (pri čemer moramo seveda upoštevati sedanji zimski čas, ko hidroelektrarne lahko delajo z dobro zmogljivostjo), pa se nam kaže problem naše preskrbe z energijo za naprej v dosti manj rožnati luči. To, bi lahko rekli, je bil tudi temeljni poudarek na minulem zasedanju zbora združenega dela in zbora občin republiške skupščine, ko so delegati (prejšnji četrtek) z ustrezno pozornostjo obravnavali predloženo informacijo o stanju ter odprtih vprašanjih naše energetike – informacijo, ki jo je pripravil republiški izvršni svet.

Interesne skupnosti za področje energetike so v organizacijskem smislu sicer že zaživele (tako bi v kratkem povzeli uvodna izvajanja člana IS Draga Petroviča na zasedanju skupščinskih zborov), vendar se v njihovem delovanju še niso že sami po sebi vzpostavili novi odnosi, kakršne smo si začrtali po ustavnih načelih. Lahko bi rekli, da v mnogočem še prevladujejo interesi proizvajalcev-energetikov nad interesi porabnikov energije, čeravno bi naj organizirane interesne skupnosti premostile prav to neskladnost, in prav v elektrogospodarstvu se n. pr. kaže, da predloge za uresničevanje nalog pripravlja večidel proizvodna sfera, biti pa bi moralo precej drugače. Drago Petrovič je med drugim poudaril, da je za področje elektroenergetike pri nas značilno, da zadnja tri leta domače proizvodne zmogljivosti znatno zaostajajo za potrebami. Tako moramo primanjkljaj nenehno pokrivati z uvozom – bodisi iz drugih republik ali pa iz tujine. Tudi pri porabi drugih vrst energije se nam kaže zaskrbljujoče naraščanje – kar seveda otežkoča pripravo realne energetske bilance naše republike.

Član IS Drago Petrovič je ob tem dejal, da nas vse realne ocene nujno vodijo do sklepa, da moramo sprejeti vse možne ukrepe za čimbolj racionalno trošenje energije vseh vrst, hkrati pa moramo stremeti za tem, da se bodo investicijski stroški za energetiko (stroški, ki naraščajo čedalje bolj!) gibali v razumnih mejah naših zmogljivosti.

Med drugim – je še dejal Drago Petrovič – je nujno zaostriti osebno odgovornost vseh, ki so kakorkoli udeleženi pri zgradnji energetskih objektov. Potrebno je tudi primerno organizirati samoupravne interesne skupnosti, ki naj bi porabnikom zares zagotovile, da bodo sredstva združenega dela

TRD OREH ENERGETIKE

(vložena v izgradnjo energetskih objektov) zares racionalno porabljena v skladu z dogovorjenimi načeli in predvsem pod strokovnim nadzorstvom. Današnjega stanja nikakor ni mogoče več tolerirati, je poudaril Petrovič, saj gre za velikanski del družbene akumulacije, ki se troši brez ustreznega vpliva porabnikov energije.

Tudi delegati so kritično spregovorili v republiški skupščini o pomanjkljivostih, ki se kažejo v SIS s področja energetike kot tudi v samem elektrogospodarstvu, kritizirali so preveč zlahka opravičljive zamude pri gradnji energetskih objektov, kritično so ocenili premajhno varčnost pri porabi energije vseh vrst. Informacijo izvršnega sveta so sprejeli – kar naj pomeni, da so se strinjali s stališči in smermi ukrepov, ki jih glede naše energetike predlaga izvršni svet.

V skupščini SFRJ poteka usklajevanje družbenega plana razvoja Jugoslavije do leta 1980 – prejšnji teden je to tematiko obravnavalo več odborov zbora republik in pokrajin. Navzlic določenemu kresanju mnenj so dosegli soglasje glede pomoči nerazvitim republikam in pokrajinam in ocena je, da bomo v prihodnjih letih vendarle lahko uresničili 7-odstotno stopnjo rasti družbenega proizvoda. Med drugim povejmo, da so poudarili, da bodo OZD, v katerih so osebni dohodki naraščali hitreje od produktivnosti dela, morale v prihodnje omejiti rast OD. Po nek analizi je namreč videti, da je doslej kar približno milijon Jugoslovanov prejemalo višje osebne dohodke od svojega dejanskega učinka na delovnem mestu!

Prejšnji petek sta na skupni seji IK predsedstva CK ZKS ter izvršni odbor RK SZDL Slovenije kritično ocenila dosedanje delovanje na področju samozaščite pri nas ter opredelila poglavitne naloge za naprej. Ugotovljeno je bilo, da uveljavljanje družbene samozaščite predvsem zaostaja v mestnih krajevnih skupnostih – kar moramo odločno popraviti. Za uresničenje zasnove družbene samozaščite je potrebno tudi dosledno izpeljati sprejeta načela glede kadrovske politike, so ob tem tudi poudarili. Oba organa sta se zavzela za ustanovitev enot oziroma skupnosti samozaščite v KS in slehernI OZD.

Republiški izvršni svet je na seji prejšnji teden sklenil, da se lahko cene električne energije letos povečajo v povprečju le za 17,5 %, elektrika v gospodinjstvih pa le za 14 %. Sklenjeno je bilo tudi, da se stanarine lahko povečajo za največ 20 % in to šele v maju.

Pa še novica glede pokojnin: predlagano je že, naj bi se v Sloveniji povečale pokojnine za 3 %, računajoč od 1. januarja dalje. Mejni znesek najnižjih pokojnin naj bi bil pri nas potemtakem 1713 dinarjev – višje pokojnine pa naj bi upokojencem izplačali z junijsko pokojnino. Hkrati vsebuje predlog tudi ustrezno zvišanje vseh drugih socialnih dodatkov.

Na proslavi, ki jo je v počastitev 8. marca pripravila občinska konferenca SZDL Kočevje, je vse prisotne navdušil kulturni program. Člani kulturno-umetniškega društva kočevske osnovne šole so se tokrat res izkazali.

(Foto: F. Brus)

Minuli teden so se člani Kluba za podvodne aktivnosti Novo mesto sestali na občnem zboru. Rečeno je bilo, da bo leto 1976 še bolj uspešno. Na sliki: Drago Les–Čarli podeljuje simbolično priznanje enemu najboljših tekmovalcev Tonetu Strniši. (Foto: Sandi Mikulan)

Kako maskirati je amaterjem nazorno pojasnjeval Saša Kump iz kranjskega Prešernovega gledališča v soboto v Sevnici. Povabilo ga je posavsko združenje gledaliških skupin. Največje zanimanje za predavanje je bilo med domačini, iz sevniškega Kluba mladih so prišli kar štirje. (Foto: Železnik)

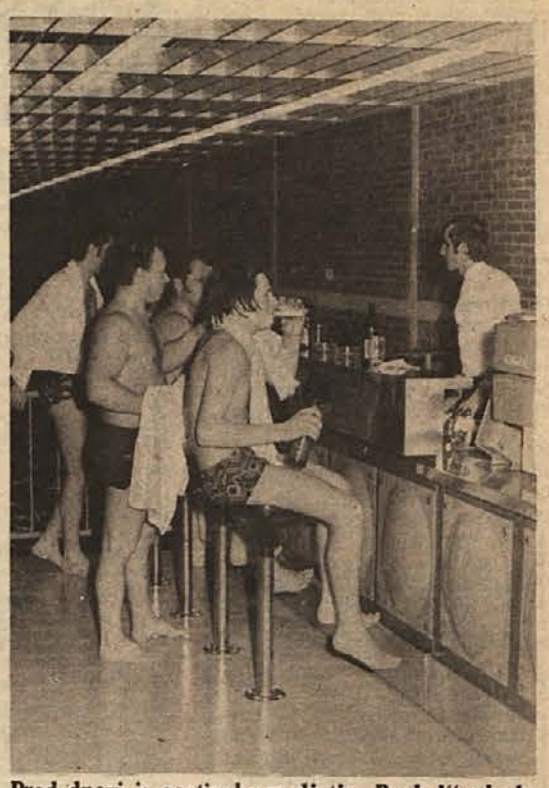

Pred dnevi je gostinsko podjetje „Pugled" odprlo pri novem zimskem bazenu v Kočevju bife. Topla voda, v kateri se kopalci utrudijo in postanejo žejni, pač ni za pitje, zato se ni bati, da bo bife prazen, saj so tudi cene dokaj zmerne. (Foto: France Brus)

JUTRI NA GRMU ŽIVINOREJSKI SEMINAR

Društvi kmetijskih inženirjev in tehnikov Novo mesto in „Posavje" Krško bosta jutri, 19. marca, ob 11. uri v Kmetijskem šolskem centru na Grmu priredili strokovni seminar iz živinoreje. O novostih v osemenjevanju goved in svinj, o problemih tržišča in cen, ekonomičnosti v živinoreji in vzdrževanju travne ruše bodo predavali sodelavci Kmetijskega inštituta iz Ljubljane in domači strokovnjaki. Sledil bo ogled farme na Draškovcu pri Šentjerneju in ogled razstave cvička ter vinogradniške opreme. Vabljeni so člani obeh društev.

Zdomska vprašanja odslej tudi občinska

Zadnji čas je, da se vprašanja politike in odnosa do delavcev, ki so na začasnem delu v tujini, začnejo obravnavati tudi na ravni občin in krajevnih skupnosti. Le tako se bo moč izogniti zgrešenim mnenjem, da so zdomska vprašanja zgolj zadeva zunanje politike, ne pa vseh plasti samoupravne družbe, od zveze do krajevnih skupnosti.

Omenjeno in napotki za akcije, s katerimi naj bi učinkovito posegli v sklop vprašanj, ki zadevajo zdomce, to je bila osnovna tema posvetovanja, ki ga je prejšnji torek v ljubljanskem Klubu delegatov za predsednike koordinacijskih odborov za vprašanja naših delavcev na začasnem delu v tujini pri občinskih konferencah SZDL in medobčinskih svetih SZDL pripravil podoben koordinacijski odbor pri republiški konferenci SZDL.

Podrobnejše bomo o zdomski problematiki pisali v prihodnji številki, tokrat pa omenjamo samo tri osrednje naloge, ki bi jih morali letos uresničiti v vseh občinah.

Nesporno je, da so vsa slovenska društva ali klubi, ki združujejo naše delavce na začasnem delu v tujini, izredno pomembni, žal pa imajo premalo stikov z domovino. Zato naj bi letos vsaka občina navezala tesnejše stike s tovrstnimi društvi ali klubi. Isto velja tudi za slovenske osemletke, ki naj bi se povezale s posameznimi oddelki dopolnilnega pouka slovenščine v tujini. Iz tega izhaja tretja naloga: omogočiti letovanje otrokom, ki so s starši na tujem, v kolonijah ali taborjenjih v domovini. Tako bi otroci, ki so izpostavljeni najrazličnejšim tujim vplivom, imeli priliko spoznati domovino, se sprijateljiti z vrstniki in dobiti pravilnejši odnos do materinega jezika oz. naše skupnosti sploh.

Docela jasno je, da bo te naloge moč rešiti le na ravni občin, pri čemer bodo imeli odločilno vlogo omenjeni občinski in medobčinski koordinacijski odbori.

D. RUSTJA

Koža – tokrat medvedja

Nedonosno odiranje

Nekdaj, ko je bil kmetiji dragocen vsak dinar, je večina dolenjskih kmetov po opravljenem domačem prazniku – kolinah s prašičjo kožo v roki krenila proti zbiralni postaji. „Šupanje" smo komaj poznali; ljudem se je zdelo škoda pustiti kožo na mesu ali slanini – in od tega je imela korist usnjarska industrija.

Že lep čas pa računi kažejo lastniku prašiča drugače. Neprimerno več dobi za kožo, če jo proda skupaj s prekajenim mesom, pršutom ali kakim drugim suhomesnatim izdelkom. Pa tudi za domačo porabo vse bolj puščajo kmetje kožo na prašiču, saj se je ne izplača odirati in odnašati v zbiralnico.

Ob vsem tem pa beremo v gospodarskih listih, kakšne težave ima naša usnjarska industrija zaradi kož. Čeprav v Jugoslaviji poslednjič zacvili vsako leto nad 6 milijonov pujsov, najde pot v usnjarno komaj milijon svinjskih kož. Zato pa pridno uvažamo od drugod, celo iz daljne Japonske in Združenih držav Amerike, največ pa jih nakupimo v vzhodnoevropskih deželah.

Kako pa tam dosežejo številnejše odiranje zrejenih prašičev? V vzhodnoevropskih deželah imajo predpis, da je treba prašiče obvezno odirati; v zahodnoevropskih državah sanitarna inšpekcija pritisne z ostrimi sanitarnimi predpisi, ki preprečujejo, da bi tako kot pri nas svobodno prodajali kožo na suhomesnatih izdelkih. Pri nas ni zaenkrat ne enega ne drugega, zagata, v kateri je naša usnjarska industrija, pa iz dneva v dan bolj sili, da bi kaj ukrenili.

M. L.

Črna odlagališča

Ko govorimo o varstvu okolja in njegovih onesnaževalcih, zlivamo ponavadi „žolč in pelin" le na veliko industrijo in pri tem kaj radi pozabljamo na naš lastni delež, ki ga „prispevamo" k temu, da na zemlji in v zraku ni več tako, kot bi vsi radi.

Občani krške občine so lahko enako kritični ob pogledu na številna „divja" odlagališča smeti, predvsem na Krškem polju, pa tudi ob Savi, Krki ali katerem izmed potokov, ki naj bi bili „zadolženi" vso nesnago čim prej odnesti kam drugam, saj je „glavno, da imamo doma čisto".

Smeti – neme priče naš blaginje (in njenega grenkega priokusa)

Ob tem vse preradi pozabljamo na dve stvari, ki se nam lahko slej ko prej maščujeta. Smetišča so prav gotovo legla različnih bolezni pa tudi glodalcev. Še manj bi smeli pozabljati na to, da je Krško polje eno naših največjih prirodnih rezervoarjev talne pitne vode, ki ga ne bi smeli zastrupljati. Sanitarni inspektor pri krški občinski skupščini nam je sicer povedal, da so z zakonom določene kazni za tiste, ki odlagajo smeti izven za to določenih krajev, toda v sedanjih razmerah je vendarle pretežko slediti slehernemu, ki dela takšne prekrške. Več bi gotovo lahko naredila okrepljena zavest, da tako početje škoduje predvsem – nam samim.

Ž. ŠEBEK

Kvaliteta je stvar nadzora

Nadzora pa ni

Verjemite ali ne, zgodilo se je, da se je v novi hiši, še preden je bila vseljena, podrl zid. Pri drugi je popustila strešna konstrukcija, pri tretji se je podrl dimnik. Da so gospodarji v jezi govorili grde besede, si lahko mislimo, vsak pa je v prvi sapi dolžil slab material.

Tudi v tem je morda kanček resnice, vendar so v več takih primerih strokovne ugotovitve pokazale, da ni bil kriv slab material, temveč slabo delo. Dogaja se namreč, da graditelji hiš predložen en načrt za pridobitev gradbenega dovoljenja, zidajo pa brez njega, po svoje, misleč, da vse vedo in vse znajo. Razen tega je večina izvajalcev del pri zasebnih gradnjah zasebnih obrtnikov, kot so pokazale ugotovitve išpekcijske službe, pa je njihova strokovnost sila negotova. Ne seveda pri vseh.

Krona vsemu slabemu pri takih gradnjah pa je, da ni poskrbljeno za strokovni nadzor, ki sicer uradno mora obstajati, vendar je navadno samo napisan, da je zakonu zadoščeno. Da ni nadzora pri gradnjah in da zaradi tega prihaja do neljubih posledic, se pozna tudi v družbenem sektorju gradnje. Stanovanja za trg so grajena večinoma brez stalnega in strokovno usposobljenega nadzornika. Občina Novo mesto je na Dolenjskem glede tega na najboljšem, ker je skrb za nadzor poverila Dominvestu, medtem ko v Trebnjem, Metliki in Črnomlju za pravi nadzor ni poskrbljeno. Tudi tam so sicer posamezniki določeni za to stvar, ker pa jih je premalo in imajo na skrbi več takih objektov, je razumljivo, da pri hkratni gradnji ne morejo biti istočasno na več krajih.

R. B.

»Dolenjski list« tribuna bralcev

Sejmišča

NOVO MESTO: Zaradi slabo prevoznih cest in vaških poti po Dolenjskem je vladalo na ponedeljkovem sejmu še večje mrtvilo kot teden dni poprej. Naprodaj je bilo 111 prašičev, od tega 4 stari nad tri mesece. Lastnika jih je menjalo 61; do tri mesece stari prašički so veljali 500 do 630 din, starejši pa do 850 din.

BREŽICE: Ker je bilo sejmišče zatrpano s snegom, sejem ni bil mogoč.

Kmetijski nasveti

S hibridi do rekordov /II./

Kot že zadnjič rečeno: izbira primernega hibridnega semena je v pridelovanju koruze že skoraj pol uspeha. Zato je nespametno oklepati se starih, manj donosnih sort, saj je mogoče dobiti primerno hibridno seme že za vsako pridelovalno okolje, tudi tisto, ki ima občutno manj dni brez slane. Če je bil kakšen poljedelec razočaran nad hibridnim (dražjim, kupljenim) semenom, je bil skoraj gotovo zaradi tega, ker je sejal neustrezno sorto, ponavadi tako, ki ni dozorela.

Vsak poljedelec, ki se peča s koruzo, bi moral poznati smiselnost razvrstitve koruznih sort, ki so jo pred dobrima dvema desetletjema sprejeli žlahtnitelji koruze na predlog mednarodne organizacije za kmetijstvo in prehrano (FAO). Žlahtnitelji koruze so se namreč sporazumeli, da bodo posamezne sorte glede na ranost razvrstili v številke med 100 in 990. Čim nižja je številka, tem zgodnejša je sorta. Pri izbiri ustreznega semena je treba paziti na te številke, ki so se na splošno uveljavile v trgovini, tudi mednarodni.

Za vsako pridelovalno območje so primernejše druge sorte, upoštevaje toploto in dolžino rastne dobe. Če je rastna doba daljša, je treba seveda izbrati poznejšo sorto, ker bo dala občutno več kot ranejša sorta, saj ima na voljo več rastnih dni, daljši čas tvorbe zrnja.

Za nižinska in gričevnata območja osrednje Slovenije, kamor lahko štejemo vso Dolenjsko in Spod. Posavje, so primerne sorte iz razreda 200 do 300, če želimo gojiti koruzo za zrnje, in iz razreda 300 do 500, če sejemo koruzo za silažo. Za siliranje zadošča voščena zrelost (ko se zrnje svaljka med prsti), zato lahko sejemo malo poznejše sorte.

Vedeti je treba predvsem te osnovne omejitve, vse drugo ni toliko pomembno. Na trgu, v prodaji iščimo sorte, ki dajejo rekordne pridelke, na primer francosko sorto anjou 210, LJ 280, BC 290, pau 280, ZP 206 in druge. Paziti je treba, da ima sorta oznako med 200 in 300, oziroma od 300 do 500, če sejemo koruzo za silažo.

Inž. M. L.

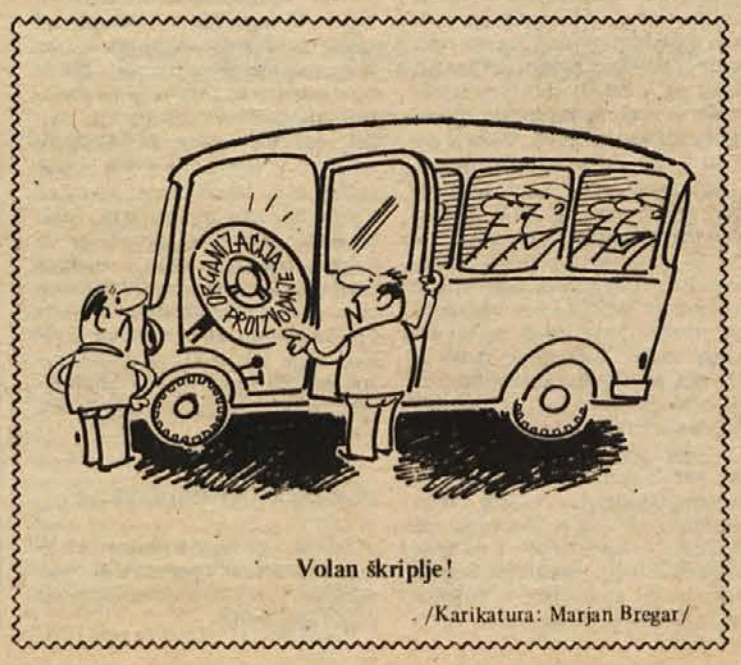

Volan škriplje!

/Karikatura: Marjan Bregar/

VILČNIK DIREKTOR JUGOTANINA

Konec februarja je delavski svet sevniškega Jugotanina (pred nedavnim se je odcepil od Konusa) soglasno izvolil za direktorja Slavka Vilčnika. Le-ta je bil do včerajšnje razrešitve sekretar občinskega sindikalnega sveta. Na to mesto je občinski sindikalni svet na včerajšnji seji izvolil Maksa Zupanca iz Štillesa, predsednika zbora združenega dela občinske skupščine.

KORUZA IZ VOJVODINE

Minulo leto vremenske razmere kmetom niso bile naklonjene. Neprestani dež in vlažno vreme sta ovirala kmetijska dela, zato v ribniški občini niso pridelali dovolj koruze in drugih kmetijskih pridelkov. Zdaj prihajajo sem „potujoči" prodajalci koruze iz Vojvodine oziroma banatskega Novega sela, ki po vaseh ponujajo koruzo.

vredno je zapisati...

Carpe diem – uživaj dan, tako so učili stari Latinci. Ura zamujena, ne vrne se nobena in podobne modrosti so govorili naši predniki že takrat, ko ni bil čas najbolj dragocena stvar.

Del časa, ki ga živimo, je tudi delovni čas. Tega bi morali kar najbolje izkoristiti. Toda ne, z njim delamo večkrat „kot svinje z mehom", da uporabimo to primerjavo. Da ta trditev ni iz trte zvita, dokazuje primer iz naše največje delovne organizacije – novomeške Industrije motornih vozil.

Zadnja številka tovarniškega glasila „IMV Kurir" prinaša naravnost vznemirljive podatke pod naslovom „Lani 100.000 bolniških dni". V njem izvemo, da je v tej delovni organizaciji, ki

Ure izgubljene

zaposluje nad 5.000 ljudi, bilo lani nič manj kot 800 poškodb, nesreč pri delu. Kar 15,12 odstotka vseh zaposlenih se je lani poškodovalo, to pa je dvakrat toliko, kot je republiško povprečje. V tovarni opreme Črnomelj, ki je ena od TOZD, se je poškodovala celo več kot ena četrtina vseh zaposlenih. Kaj to pomeni, si lahko vsakdo sam izračuna, če upošteva, da je bilo za vsako poškodbo izgubljenih skoraj 16 delovnih dni.

Silno število poškodb je imelo za posledico tudi izredno veliko število bolniških izostankov. IMV je lani izgubila reci in piši 100.000 delovnih dni. Vsak delavec je bil povprečno 20,3 delovnega dneva na bolniškem dopustu.

V IMV dela izrazito mlad kolektiv – kar zadeva delavsko tradicijo. Zelo veliko je v njem zaposlenih polkmetov, ki jim zaposlitev pomeni predvsem socialno varnost in šele potem vir dohodka. Tako velike številke izgubljenega delovnega časa si je mogoče razlagati, nikakor pa se ni mogoče z njimi sprijazniti, zlasti še, ker analiza pokaže, kje bi se dalo korenito zmanjšati število izgubljenih ur, izgubljenih dnevov. Nepovratno izgubljenih.

M. LEGAN

SLOVESNA POČASTITEV SPOMINA HEROINE

Gojenci Dijaškega doma Majde Šilc iz Novega mesta vsako leto slovesno počastijo rojstni dan narodne herojinje, po kateri nosi ime njihov dom. Tokratna počastitev bo v petek, 19. marca, ob 18. uri, ko bo mladina sprejela medse borce Ljubljanske brigade in predstavnike novomeških in ljubljanskih družbenopolitičnih organizacij. Istega dne dopoldne bo delegacija gojencev odnesla venec k spominskemu obeležju na Gorjancih, kjer je julija 1944 junaško padla skojevka Majda Šilc. Zvečer bodo mladi recitirali pesnitev, posvečeno NOB, spomine na srečanje mladine in borcev Ljubljanske brigade pa bo ob prikazovanju diapozitivov obudil tovariš Bratož–Oki. Nato bodo podelili nagrade najprizadevnejšim gojencem, ob zaključku pa bo koncertni nastop prvakov ljubljanske opere Vilme Bukovčeve in Ladka Korošca. Že po tradiciji bo folklorna skupina doma izvedla nekaj belokranjskih plesov. Pred počastitvijo bodo gojenci prek razglasne postaje doma izvedli krajši program o življenju in liku herojinje Majde Šilc, vsi navzoči pa bodo prejeli posebno število domskega glasila „Mladi v domu".

MARJAN TRATAR

RAZPRAVA MORA MED DELAVCE

V sredo, 10. marca, je OK ZKS Črnomelj sklicala sestanek s sekretarji osnovnih organizacij, na katerem so se pogovarjali o uveljavljanju novega sistema o oblikovanju in ugotavljanju dohodka v tozdih ter o ugotavljanju plačil med uporabniki družbenih sredstev. Ta dva zakona bosta začela veljati 1. aprila in bosta zaostrila medsebojne plačilne odnose. Vsi morajo do tega datuma poravnati svoje obveznosti ali pa do 15. aprila prijaviti postopek za sanacijo. Zato morajo osnovne organizacije Zveze komunistov razpravljati, kaj to pomeni za tozde. Do sedaj so to razpravljali le na strokovni ravni, delavci pa o tem niso kaj prida vedeli, čeprav bodo prav oni najbolj čutili posledice.

Sneg in mraz sta tudi morila

(Nadaljevanje s 1. str.)

Osilnico so se zatekle tri srne. Zaprli so jih v hlev. Fotografinja Rogoletova jih je šla slikat, pri tem pa ji je spodrsnilo in si je zlomila roko. Lovska družina Mala gora je raztrosila s traktorjem ob gozdnih cestah in poteh 3.000 kg sena. Nekateri pravijo, da so ga precej „popasli" konji Romov.

V vaseh Padovo, Križmani, Trava, Draga in drugod sekajo lovci in kmetje bršljan ter smrekove veje ter jih puste tako, da jih divjad lahko je, saj je zdaj za hrano zelo težko. Lovci pravijo, da so okoli Primskovega pri Knežji lipi štirje volkovi, ki silno mesarijo. Vendar so zdaj volkovi v tem gojitvenem lovišču („Medved") zaščiteni.

V bližini Podgorske ulice v Kočevju so našli srnjaka, ki je „jokal", ker so mu psi odgriznili del stegna. Nekaj podobnega se je zgodilo pri vasi Breg. Na jezu na Bregu pa je Rinža naplavila mrtvo košuto. Nad vasjo Ribjek so psi iz Padova raztrgali štiri srne. Lovci so ugotovili, kateri psi so to storili, in jih postrelili.

Občani so v glavnem sodelovali pri odpiranju cest in ulic, se pravi pri odmetavanju snega ali pluženju. Res pa so ponekod tudi samo čakali na pomoč in godrnjali, namesto da bi sami poprijeli.

Nekateri starejši občani so se spomnili starih navad, ko so občani sami žačeli takoj vleči hlod ali pluziti, ko je komaj zapadel sneg. Plug so vlekli od vasi do vasi in premenjavali vprege. Pri gostilnah so dobili zastonj kuhano vino. Pri takem pluženju je bil med vojno ubit Lojze Gelze iz Ribnice, ker so se Italijani preveč ustrašili in so mislili, da partizani vlečejo s konji top, da bi napadli Ribnico.

Vseh posledic zadnjega snega in mraza, ki je pritisnil za njim, se še ne da oceniti. Pri krajevni skupnosti Kočevje smo zvedeli, da je precej škode tudi na pločnikih in cestah. Že zdaj, ko sneg ni povsod odmetan, se vidi, da je uničenih v mestu okoli 1 km pločnikov in precej cestnih odsekov.

JOŽE PRIMC

GASILSKI DOMOVI

V ribniški občini gradijo, dokončujejo ali se resno pripravljajo za gradnjo več gasilskih domov, in sicer v Ribnici, pri Svetem Gregorju in v Sušju. Domovi so za uspešno delo društev nujno potrebni. V njih gasilci shranjujejo opremo, razen tega pa imajo prostore za izobraževanje in druge dejavnosti.

M. G.

AKCIJE RDEČEGA KRIŽA

V ribniški občini pripravlja občinski odbor RK v aprilu dve akciji: prva je zbiranje odpadnega papirja, ki bo potekalo 5. in 6. aprila, druga pa je krvodajalska, ki bo za območje Ribnice 29. aprila, za območje Sodražice pa 30. aprila. Poverjeniki Rdečega križa že zbirajo po delovnih organizacijah prijave za darovanje krvi.

V petek so se Novomeščanom predstavili afriški študentje, ki se izobražujejo v Ljubljani in Mariboru. Lahko smo si ogledali pisano afriško folkloro ter ob zvokih bobnov tudi temperamentne plese. Številna publika je bila nad dveurnim nastopom zelo navdušena ter si podobnih nastopov še želi . . . (Foto: Miha Gošnik)

Do 1980 – obdobje naložb

Kaj načrtuje zdravstvena skupnost za Dolenjsko?

Na jutrišnji seji v Novem mestu bodo delegati skupščine regionalne zdravstvene skupnosti razpravljali tudi o razvoju zdravstva na Dolenjskem do leta 1980. Posebej bo beseda o načrtovanju občinskih skupnosti za Črnomelj, Krško, Metliko, Novo mesto in Trebnje.

Kot lahko na kratko povzamemo iz gradiva, bodo v občinah pozorno razvijali medicino dela, splošno medicino in službo za mentalno higieno, skrbeli za ustrezen kader in naložbe. V ta namen je pripravljenih več samoupravnih sporazumov.

Do leta 1980 se bo število splošnih pregledov pacientov povečalo v regiji na 579.495 ali za 7 odstotkov, specialistični pregledi bodo „poskočili" na 104.100 ali za 17 odst., receptov pa bodo izdali 779.650 ali 10 odstotkov več kot letos. Število oskrbnih dni v bolnišnicah bo 316.000 – torej tako kot leta 1974. Predvidevajo, da bo ob koncu leta 1980 prišlo na enega zdravnika 800, na eno medicinsko sestro pa 480 prebivalcev.

Vseh naložb do 1980 bo na Dolenjskem za okoli 213 milijonov dinarjev. Ta sredstva naj bi zagotavljali postopno. Letos naj bi zbrali slabih 51,5 milijona dinarjev, zgradili oziroma dogradili pa zdravstvene objekte v šestih krajih. Prihodnje leto naj bi za investicije namenili okoli 50, leta 1978 44, 1979 25 in 1980 43 milijonov dinarjev.

Novomeški taborniki tudi pozimi ne spijo: dan pred zadnjim velikim snegom je 20 članic in članov čete „Katje Rupena" odšlo na izlet k Šentjoštu pri Stopičah: postavljali so šotore in se tudi sicer vadili za pomladanski mnogoboj. Na sliki: vsaka sekunda je dragocena, „vod samoupravljavcev" iz te čete pa hoče na vsak način doseči pogoje za udeležbo na pokrajinskem mnogoboju. (Foto: Sivi Jalovec)

V SPOMIN

19. marca bo minilo žalostno leto dni, odkar nas je za vedno zapustil naš dragi mož, oče, sin in brat

VILJEM ZUPANČIČ

Mestne njive 2, Novo mesto

Čas beži, ne izbriše pa bolečine in žalosti iz naših src. Hvala vsem, ki se ga še spominjate, obiskujete njegov prerani grob, prinašate cvetje in prižigate svečke.

Žena Kristina in sin Drago z ženo Mileno

Alkoholizem

21

Piše: dr. JANEZ RUGELJ

Alkoholne bolnike so v preteklosti „zdravili" v glavnem v psihiatričnih bolnišnicah in predvsem to je bilo zanje usodno. Alkoholik namreč ni in noče biti psihiatrični bolnik. Zdravljenje v psihiatrični bolnišnici skupaj z drugimi duševnimi bolniki doživlja kot nekaj nedojemljivega, nesmiselnega in poniževalnega, celo kot kazen. Izjema so samo alkoholiki, ki jih je doletela kakšna psihiatrična komplikacija, npr. alkoholni bledež; pa še celo to je bolje takoj začeti zdraviti v sodobnem zavodu za obravnavo alkoholikov. Za le-te utegne biti krajši čas tradicionalnega psihiatričnega bolnišničnega varstva koristen, vendar samo s pogojem, če se čimprej vključijo v proces skupinske družinske obravnave. Kljub vsemu pa se alkoholiki iz psihiatrične bolnišnice vračajo v svoje okolje z manjvrednostnimi občutji, ki so podobna manjvrednostnim občutjem zapornikov. To je razumljivo, ker se alkoholizem pri nas še vedno primerja z moralno izprijenostjo. Nekaj od tega pa bo vedno ostalo, ker ta bolezen res uničuje predvsem moralno plat osebnosti. Nekdanji alkoholiki ta občutja lažje presežejo, če se zdravijo izven psihiatrije.

ZDRAVLJENJE ALKOHOLIKOV V BOLNIŠNICI DAJE SLABE REZULTATE

V teku zdravljenja se mora alkoholik prevzgojiti in se v tolikšni meri aktivirati, da bo v nekaj letih nadoknadil zamujeno na vseh področjih človekovega udejstvovanja. To pomeni, da bi moral biti alkoholik v bolnišnici smiselno aktiven vsaj 10 do 12 ur na dan. Najmanj tolikšno stopnjo aktivnosti terja od človeka današnji tempo življenja (redna služba, nadure, dopolnilno izobraževanje, kultura, družbeno-politično udejstvovanje itd.). Tako moški, medtem ko morajo zaposlene žene, ki so tudi matere in gospodinje, delati še vsaj kakšni dve uri več.

Če alkoholik v psihiatrični bolnišnici leži, počiva, igra šah in karte, bere kriminalke in se dolgočasi, je razumljivo, da se ne more zdraviti. Da pa se ustvari vsaj videz zdravljenja, „morajo" alkoholiki dobivati tudi kakšna zdravila. In kaj naj bi v tradicionalni psihiatriji drugega dobili kot pomirila? Ta zdravila torej pomirjajo, podobno kot alkohol; preženejo občutke krivde in tesnobe in zato nekatera pomirila imenujejo „pilule sreče". Alkoholik pa je že tako do trenutka zdravljenja z alkoholom „pomirjal" svojo „živčnost". Kadar ga je zaradi občutkov krivde morda le malo zaskelelo, je popil samo še kakšen kozarček, ki ga je popeljal v „blažen alkoholni opoj".

Kot se ne more alkoholik zdraviti, dokler pije, se tudi v teku zdravljenja smiselno ne odziva, dokler je pomirjen s pomirili. Torej: pomirila onemogočajo zdravljenje iz preprostega razloga, ker odstranjujejo možnost doživljati pravo notranjo stisko. Brez hude stiske in trpljenja pa se ljudje ne odločimo za spreminjanje neustreznih vzorcev obnašanja. In če stiska ni dovolj močna (npr. pri „debelokožcih"), potem načela psihoterapije zahtevajo, da terapevt umetno zvišuje „bolezenski pritisk", da je klientu ja toliko hudo, da se bo odločil za sprejemljivejši (bolj socializiran) način življenja. Pri alkoholiku to napravimo tako, da ga na primeren način soočimo z njegovo dejansko situacijo, predvsem pa s tem, kako so žena in otroci doživljali njegovo alkoholično obnašanje. Pomirila so potrebna samo izjemno nekaj dni po streznitvi, da alkoholik laže prebrodi abstinenčne težave, pozneje pa so samo v napoto.

Poznamo še precej drugih okoliščin, ki ovirajo pravo zdravljenje alkoholikov v bolnišnici. Bolnik je izoliran iz svojega družinskega in delovnega okolja, odvadi se živeti v realnem okolju, odvadi se delati. Tako se še poglablja odtujevanje od njegovega človeškega bistva. Če pa se v času njegovega bivanja v bolnišnici intenzivno skupinsko ne obravnava alkoholikova družina (pa tudi delovna skupina), se iz bolnišnice vrne v tuje, nerazumevajoče in (neredko tudi upravičeno) sovražno okolje. Rezultat tega pa je na dlani: ponovno alkoholno drogiranje in propad. Izjemno redek je nekdanji alkoholik, ki se je zdravil v bolnišnici na primer pred desetimi leti in še danes abstinira. To pomeni, da je velika večina alkoholikov, ki so se nekoč zdravili v psihiatričnih bolnišnicah, pomrla ali pa propada zaradi alkoholizma.

STALIŠČA ANTIPSIHIATRIJE

Usoda duševnih bolnikov, ki so bili obravnavani v psihiatričnih bolnišnicah, se v bistvu ne razlikuje od usode alkoholikov.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega ljubega sina, brata in strica

KARLA KAUCKYJA

varilca z Brega št. 5 pri Kočevju

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za izrečeno sožalje in podarjeno cvetje ter vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti do mnogo preranega groba. Posebno se zahvaljujemo asistentu dr. Košeju, dr. Dolencu, dr. Tekavčiču, dr. Luknerjevi, dr. Šuštaršičevi in ostalemu osebju Kliničnega centra v Ljubljani za vso skrb, katero so mu nudili v času težkih in hudih bolečin.

Žalujoči: mama, ata, brat Jože in sestra Majda z družinama

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega dragega moža, očeta, starega očeta, brata, svaka in strica

VILIJA ROŽANCA

z Brezja 2 pri Leskovcu

se zahvaljujemo vsem sorodnikom, znancem in njegovim prijateljem za darovane vence in cvetje ter izraženo sožalje. Posebna hvala Starčevim, Turšičevim in ostalim, ki so nam nudili pomoč v tako težkih trenutkih. Iskrena hvala dr. Andrejaševičevi in dr. Horvatovi za vso skrb in pomoč ter lajšanje trpljenja. Hvala duhovniku in kaplanu za opravljeni obred. Vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti, še enkrat iskrena hvala.

Žalujoči: žena Fanika, hčerki Fanika in Angelca z družinama, hčerka Helena, sin Vili in sin Ivan z družino, sestra Danica z družino in drugo sorodstvo

Brezje pri Leskovcu, 3. marca 1976

ZAHVALA

Ob težki izgubi našega dragega 7-letnega sinka in vnuka

DUŠANA KOKALJA

iz Brežic

se iskreno zahvaljujemo dragim sorodnikom, sosedom, prijateljem, znancem in prav vsem, ki so nam bili v pomoč v težkih trenutkih in našega dragega sinka v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti in sočustvovali z nami. Hvala tudi za podarjene vence, cvetje in tolažilne besede.

Žalujoči: mamica, ati in nona

ZAHVALA

Ob boleči in nenadomestljivi izgubi drage žene in mame

FRANČIŠKE HORŽEN

iz Jelš

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki so se poslovili od nje in jo v tako velikem številu pospremili na njeni zadnji poti ter ji darovali toliko vencev in cvetja. Posebna hvala dekanu iz Leskovca za poslovilne besede in opravljeni pogrebni obred.

Žalujoči: mož Tone, sinova Toni in Vinko z družinama

Jelše, dne 6. marca 1976

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage mame, stare mame in tete

FRANČIŠKE VRTIN

iz Doblič

se iskreno zahvaljujemo vsem sosedom, prijateljem in znancem, ki so sočustvovali z nami, nam izrekli sožalje in našo mamo pospremili na njeni zadnji poti. Hvala vsem za podarjeno cvetje in vence, pevkam za petje in župniku za opravljeni obred. Vsem še enkrat iskrena hvala!

Žalujoči: sinova France in Janko, hčerke Ani, Fani, Mici z družinami, vnuki, pravnuki in drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči in prerani izgubi našega nadvse dobrega strička

JOŽETA LOKARJA

z Dol. Karteljevega

se iskreno zahvaljujemo vsem vaščanom, znancem, ZB Novo mesto in širšemu sorodstvu za darovano cvetje in vence ter izkazano spoštovanje na pokojnikovi zadnji poti.

Žalujoči: brat Martin, sestre Mimi, Fani, Anka in Vida z družinami

Dolnje Karteljevo, Novo mesto in Ljubljana, dne 14. marca 1976

POZABILI SO JO

V nedeljo popoldne pred 8. marcem so šolarji z Rake razveselili žene s krajšim kulturnim programom, kateremu je sledila pogostitev. Žal so se slovesnosti udeležile le tiste žene, ki imajo tudi čez leto priložnost za razvedrilo, mnoge pa se tudi za svoj praznik niso utegnile odtrgati od dela in skrbi. Morebiti jih je celo sram žuljavih rok ali pa mislijo, da spadajo samo h kmečkim opravilom. Starejši pionirji so s prostovoljno zbranim denarjem kupili skromna darila in jih med obiskom izročili starejšim onemoglim ženskam. Toda kako so ob tej lepi gesti lahko pozabili na ženo, ki je stara 85 let, mati številnih otrok, med zadnjo vojno pa so v mrzlih nočeh mnogi trkali na njeno okno in nikoli odšli praznih rok, četudi je bila domačija revna. Res, kako so mogli pozabiti nanjo! M. Z.

„Imela sva sina!"

Storilcu očitno ni nič žal

Imela sva sina, bilo mu je šele enaindvajset let. Toda nimava ga več in ne moreva se potolažiti. Marjan je bil delaven, miroljuben in ljubežniv fant. Ne le domači, vsi so ga imeli radi. Izučil se je za mizarja, odslužil je vojaščino in doma naj bi bil prevzel obrt. Na starost bi se lahko odpočila in se veselila, kar nama bi življenje še dobrega prineslo.

Zgodilo se je drugača. Drug mlad fant je tisto nesrečno popoldne lani brez vozniškega dovoljenja, prehitro in še po levi strani ceste drvel z motornim kolesom. V sklepu sodišča piše o tem tragičnem dogodku: „Marjan Matjaž, voznik mopeda, je vozil pravilno po svojem voznem pasu. Ob trčenju se je hudo poškodoval, saj je utrpel krvavitev pod možgansko opno, obtolčenino možgan, na pol odtrgano levo stopalo, odprti zlom leve podlakti, raztrganino jeter in vranice tako, da je naslednji dan v bolnišnici umrl." V istem sklepu tudi piše, da je za nesrečo kriv motorist, ki je tako hudo trčil v mopedista, vozil skrajno objestno in malomarno. Takrat mu je manjkalo še osem dni do polnoletnosti. Sodišče, socialna služba in drugi so vedeli, da ta mladoletnik (sedaj že polnoletnik) ni bil takšen, kakršen bi moral biti, a so mu vseeno sodili samo s strožjim nadzorstvom, ki ga, kolikor veva, do danes nihče ne izvršuje!

Zelo sva ogorčena. Res se nesreča lahko pripeti vsakomur. Toda večina udeležencev nesreče bi se udeležila pogreba, če bi povzročila nekaj tako hudega, kot je smrt. Obiskali bi vsaj svojce, našli nekaj besed, ki bi prišle od srca in po katerih bi se dalo sklepati, da jim je žal. Če drugega ne, bi vsaj kasneje z obnašanjem dajali slutiti, da bodo poslej živeli v sožitju z drugimi ljudmi. V tem primeru pa ni nič takega! Vsi vedo, da tisti, ki nama je povzročil tako nenadomestljivo izgubo, še danes ni takšen, kakršen bi moral biti.

MARIJA IN KOČJAN MATJAŽ
BIČ 14

Tri zime so smučarji zaman čakali obilico snega, tako tudi letos. In ko je v deželo že prihajala pomlad, je letošnja zima močno zamahnila z repom. Rahlo naletavanje snežink je prešlo v močno sneženje – v veliko veselje otrok in še večjo skrb komunalcev. Po večdnevnem sneženju so v Kočevju namerili 110 centimetrov debelo snežno odejo, zaradi katere je bil za nekaj časa onemogočen cestni promet. Ukrepanje je bilo hitro in učinkovito. Ceste so plužili že med sneženjem, ko pa je slednje prenehalo, so za lopate poprijeli učenci in dijaki ter čistili pločnike in odkopavali s snegom zametane avtomobile na parkirnih prostorih. Za to nesebično prostovoljno akcijo so mladim hvaležni vsi Kočevci. (Foto: Ivan Hegler)

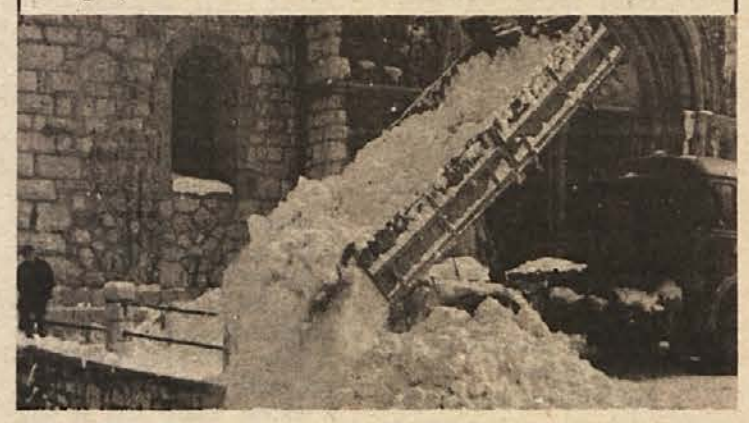

„Pri roletah se nič ne zatika!"

Obrtnikov odgovor na pismo „Pri roletah se zatika", objavljeno 26. februarja

Pri roletah se nič ne zatika, zataknilo se je le pri izkazovanju hvaležnosti, da je Novo mesto dobilo obrtnika roletarske stroke.

Martina Babič je res lahko imela rolete sestavljene v petih dneh, pa še za 30 odst. ceneje. Za to je pač treba imeti čas in posebne stroje. Morebiti njen dobavitelj vse to ima, in če bo račun za dobavo rolet Babičevi evidentiral pri novomeški davčni upravi, bo po zakonu odvedel 24 odst. prometnega davka od fakturne vrednosti in še več drugih dajatev v lastno breme, kar podraži njegovo izdelavo. Z obrtjo je začel z letošnjim januarjem, rolete pa kupuje od ljubljanskih roletarjev, kjer so od 20 do 30 odst. dražje od mojih. Material za rolete kupujem „iz prve roke", zato je cenejši za okoli 30 odst., pa si vseeno ne morem privoščiti konkurenčnih cen rolet.

Zakaj Martini Babič nisem mogel pravočasno dobaviti rolet? Večjo količino rolet sem imel uskladiščeno v Žabji vasi 47. Za vsako stranko so bile oštevilčene posebej, ključ od skladišča pa je imel največ lastnik hiše. Naenkrat sem opazil, da manjka več materiala: dve roleti, namenjeni Ivanu Mahovljiču iz Radovičev; šest parov okovja za male rolete, namenjene Mirku Reščiču iz Samobora; zmanjkalo je pet rolet in sedem parov okovja za male rolete, namenjenih Iliju Magovcu iz Samobora; s številko 44/4 pa je zmanjkalo 5 parov okovja in 5 ograd za male rolete, kar je bilo namenjeno Martini Babič.

To je bil razlog, da več strankam nisem mogel dobaviti rolet v dogovorjenem času. Tudi prezaposlenost je bila kriva, zato sem zamujene obveznosti nadoknadil v mesecu februarju. Ko sem naročene rolete pripeljal k Babičevi, sem ugotovil, da jih že ima, zato sem jih odpeljal nazaj v Ljubljano. Ker se Martina Babič ni ravnala po določilih pogodbe, ji je zapadla akontacija 500 din.

Priporočam se nadaljnjim strankam, na osnovi oglasa v Dolenjskem listu pa nudim 4 odst. popust na fakturno vrednost naročenih rolet.

SLAVKO SEDEVČIČ
Titova 180
Ljubljana

Odmev na objavo dohodkov

„Osmešile so se davčne uprave, ki še niso hotele dati podatkov" – Nesamostojnost ali tudi nečista vest?

Objava skupnih dohodkov občanov je v našem samoupravnem družbenopolitičnem sistemu nujna in potrebna. Nekatere občine niso dovolile objave osebnih dohodkov. Tako skrivanje pred javnostjo se mi zdi dokaj sumljivo in nevzdržno. Če so v teh občinah uresničili načelo „za enako delo enako plačilo", potem nimajo kaj skrivati. Naravnost osmešili so se na davčni upravi v Novem mestu, Metliki in Sevnici, ko pravijo, da bodo dali podatke takoj, ko bodo vedeli, da so tako pot ubrali tudi drugi. Poleg nesamostojnosti je opaziti, da nimajo čiste vesti.

Ob branju objave bi bilo zelo umestno in zanimivo primerjati tudi lestvico tistih, z najmanjšimi osebnimi dohodki v občini. Lepo prosim uredništvo Dolenjskega lista, naj se potrudi in objavi tudi nekaj primerov ljudi z najnižjimi osebnimi dohodki pri nas. Skoraj zanesljivo se bomo vprašali: Je to še socializem?

Urednik Marjan Legan je v „Objavi na rob" zapisal: Če je kdo prejel plačilo, ki ga ni zaslužil, naj ga preganja pristojna služba. Res je to pristojnost delavske kontrole in samoupravnega sporazuma, je pa tudi pristojnost vesti, zrelosti in poštenosti vseh ljudi. Ljudem ne more in ne sme biti vseeno, koliko kdo zasluži, saj osebni dohodki izvirajo iz družbene lastnine proizvajalnih sredstev oziroma združenega dela.

Pravijo, da od lastnih žuljev ni nihče obogatel. To zelo lepo opažam tudi jaz pri svojem delu: za družbeno delo (do 15 ur na dan v štirih ustanovah) sem dobil prejemkov za dobro polovico od nekaterih navedenih v časopisu. Po tem izračunu bi morali omenjeni ljudje s tako visokimi osebnimi dohodki delati po 30 ur na dan. Zelo si želim izvedeti, kakšen je njihov obseg, kvaliteta in učinek dela in kakšna je družbena angažiranost takih ljudi. Mi lahko na to vprašanje kdo iskreno odgovori?

IVE STANIČ
predmetni učitelj
Mozelj 9, Kočevje

Niso jim pomagali!

Zakaj mladi zadružniki iz straške KS niso imeli predavanja?

V krajevni skupnosti Straža je šest aktivov ZSMS, v katerih pa deluje le 50 odst. vseh mladih. Ustanovitev aktivov po vaseh se ni obnesla, ker je mladine premalo, zato so ob koncu lanskega leta ustanovili aktiv mladih zadružnikov, ki že vključuje petnajst mladih, ki se ob redni zaposlitvi ukvarjajo še s kmetijstvom. Sestavili so obsežen delovni program in dobili mentorja.

Najprej so se lotili izobraževanja. O vsem, kar zanima bodoče proizvajalce, naj bi jim predaval strokovnjak z ljubljanske biotehnične fakultete. Toda predavanja ni bilo, ker sami niso zmogli plačila, KZ Krka pa jim ni hotela priskočiti na pomoč. Kajpak so mladi zato potrti, saj menijo, da bi jih zadruga morala podpreti, enako tudi OK ZSMS Novo mesto, saj je aktiv mladih zadružnikov navsezadnje ena od oblik združevanja mladine. Morebiti bi kazalo ustanoviti celo konferenco mladih v kmetijstvu. Zdaj nekateri le zmigujejo z rameni, češ da ni pravega zanimanja za tovrstne aktive mladih. Straški aktiv, ki je naletel na nerazumevanje, dokazuje, da ni tako.

FRENKI MOHAR

Mnogi od naših izseljencev se živo zanimajo za dogajanje v domovini, s katero jih dolgoletnemu bivanju v tujini navkljub še vedno vežejo močne čustvene vezi. Vemo, kaj vse piše tuji tisk o Jugoslaviji, vemo tudi, koliko laži in natolcevanja je pogostokrat zaslediti v člankih in člančičih, katerih namen ni nič drugega kot pačiti resnico ter služiti namenom tistih sil, ki so iz meteža vojne poiskale zatočišče v drugih

Domovino sramote

državah, od koder še naprej vodijo tiho borbo proti Jugoslaviji. Naši izseljenci bero te časopise, priče so delovanja emigrantskih, Jugoslaviji sovražnih sil, vendar lahko z veseljem zapišemo, da se ne dajo zavesti.

To potrjuje tudi pismo, ki smo ga pred kratkim prejeli iz Kanade. Toni Pavlin je v njem zapisal takole:

„Pri nas pišejo časopisi o Jugoslaviji, ampak ne zmerom dobro. Tako pišejo oni, ki so pobegnili iz Jugoslavije v Kanado, hrvaški ustaši. Ne priznajo, da so Jugoslovani. Ko sem se pred leti vračal z zadnjega obiska v domovini, je bilo v letalu, ki je poletelo iz Amsterdama v Kanado, okoli 50 Hrvatov. Ko jih je neki popotnik vprašal, od kod so, so odvrnili, da iz Hrvaške. Bilo jih je sram povedati, da so iz Jugoslavije. Niso hoteli, zato sem jaz povedal tujcu, da smo vsi iz Jugoslavije, da ima naša domovina šest enakopravnih republik in drugo.

Če morete, objavite to pismo, da se vidi, kako še danes fašisti delajo slabo domovini, vendar brez uspeha."

ŽELIJO SI TAKIH SREČANJ

Ob 8. marcu so s pomočjo ZB Hrast, Revnace, Drage in Dole žene najprej obdarile štiriindvajset bolnih in ostarelih žena, nato pa je bila proslava s kulturnim programom in zabava. Srečanje je uspelo, kar je dokaz, da so takšne prireditve na vaseh zelo pomembne, saj kmečke žene nimajo veliko priložnosti, da bi se pogosto zbrale. Zato že zdaj komaj čakajo naslednji dan žena.

G. BOGDANOVIČ

OBDARITEV STARIH ŽENIC

Za dan žena je krajevna skupnost Šentrupert pripravila darila za ženice, stare nad 80 let. Izročili sta jim jih predstavnici Rdečega križa. Z njima sem šla k dvema ženicama tudi jaz. Obdarjenki sta bili zelo veseli daril in ob tej priložnosti sta nam pripovedovali dogodke iz mladih dni. Odhajala sem z občutkom, da sem naredila nekaj resnično dobrega.

MIRA TOMŠIČ, 8. razred
novinarski krožek
OŠ Šentrupert

Miha Gorinšek

Na Žužemberškem pokopališču se je 12. marca velika množica prijateljev in tovarišev iz domačega, bližnjih in daljnih krajev zadnjič poslovila od Mihe Gorinška–Luke. Ob odprtem grobu se je v imenu vseh poslovil od moža, katerega delež za naš svobodni današnjik je velik, Stane Rupnik, ki je orisal težko življenjsko pot „Lukovega ata". Pred njegovim domom se je v imenu borcev poslovila Vera Vehovec, predsednica ZB Žužemberk.

Pred triinosemdesetimi leti rojeni Miha Gorinšek se je v vihri prve svetovne vojne boril v zasneženih Karpatih in na krvavi fronti na Tirolskem. Med vojnama je živel življenje malega slovenskega delovnega človeka. Njegova plemenitost in požrtvovalnost je bila vzor mnogim, saj je nesebično razdajal moči za boljši jutri sovaščanov in lastne družine.

Zadnja vojna, ki je temne oblake okupacijske objestnosti privalila tudi nad Žužemberk, je bila za „Lukovega ata" težka preizkušnja. Kljub nenehnemu zasledovanju in udarcem ni klonil. Poln samozavesti, poguma in poštenosti je stal pokonci do osvoboditve.

Bil je med prvimi, ki je „sejal seme" zadružništva, vse moči je vložil v obnovo porušene domovine in izgradnjo pravičnega družbenega reda. Življenjska pot Mihe Gorinška–Luke je primer vztrajnosti, razdajanja za druge.

ŠENTJANŽ V ZNAK HVALEŽNOSTI

Ob dnevu žena sta šola in mladinska organizacija iz Šentjanža pripravili v lepo okrašeni šolski telovadnici 140 kmečkim ženam lep kulturni spored. Dramski krožek je za to priložnost zaigral eno dejanje igre „Metež", ročnodelski, gospodinjski in drugi krožki šole pa so pripravili bogato razstavo svojih del. Krajevne organizacije so za 92 žena in mater priskrbele skromna darila, po končanem kulturnem sporedu pa je bila pogostitev. Vsem, ki so ženam pripravili tako lep večer, se v imenu žena in mater zahvaljuje Društvo prijateljev mladine v Šentjanžu.

Ceprav za dimnikarski poklic ni velikega zanimanja, se je na pustni torek v Novem mestu vendarle našel malček, ki se je ponosno postavil ob bok „zaresnemu" črnemu možu.

Težave mladih v Strugah

TONČKA REŠETIČ

V nedeljo, 7. marca, sem se peljal spet v Struge. Med vožnjo sem se spomnil časov, ko so gradili cesto skozi Vrbovec do Strug. Tedaj se je govorilo, da bo cesta odprla Strugam okno v svet. V krajevni skupnosti Struge je deset vasi, ker so se sem priključile tudi vasi iz bivše KS Polom. V Strugah je osemletna šola, več krajevnih organizacij, in prizadevno gasilsko društvo, ki je 7. marca v sodelovanju z občinsko gasilsko zvezo organiziralo tečaj o družbeni samozaščiti.

Ob 13. uri se je zbralo 24 mladih mož, fantov in deklet na predavanje in razgovor o delu gasilstva in samozaščiti, ki je trajal tri ure. Razgovor o gasilstvu, ki sta ga vodila tovariša Lesar in Jerman iz Kočevja, so imeli že prej. Te dni bodo imeli še izpite.

Kakor so nam povedali, je v Strugah 60 mladih ljudi. Za razvedrilo imajo samo gostilno. Večina se jih vozi na delo v Ljubljano, ob sobotah in nedeljah pa so prosti. Menili so, da so Struge še vedno pozabljene in zapostavljene od organizacij v Kočevju. Krajevna skupnost se trudi za gospodarski razcvet območja, vendar jim ni uspelo, da bi zgradili obrat. Veliko ljudi se vozi po slabi cesti prek Predstrug na delo v Ljubljano. Veliko ljudi je iz doline že odšlo. Zveza s Kočevjem je slaba. Avtobus pripelje prazen trikrat na teden skozi Vrbovec. Ljudje se peljejo potem skozi Hinje in Stari Log v Kočevje in po isti poti nazaj, prazen avtobus pa spet odpelje nazaj v Kočevje. Na sestankih so obravnavali tudi delo mladih, pa se ni še nič izboljšalo. Mladi so že začeli urejati „bajer" za kopališče, a niso imeli pomoči in so prizadevanje opustili. Za akcijo ni vprašanje denar, tega bi že zbrali, potrebujejo predvsem dobrega organizatorja. Potrebujejo tudi prostor za kulturno in športno dejavnost. Mladim bi morali pomagati, da bi uresničili te želje.

PETER ŠOBAR
KOČEVJE

V bolnišnico je odšla, da bi dala življenje težko pričakovanemu bitju. Vrnila se je domov in ko bi moralo njen dom napolniti veselje, je posegla vmes kruta usoda.

Žalost je napolnila srca vseh, ki so jo poznali in imeli radi ter jo v velikem številu pospremili k zadnjemu počitku.

POLDE MIKLIČ

Tudi učenci krške osnovne šole „Jurij Dalmatin" smo na pustni torek pripravili maškarado. Našemljeni smo se popoldne zbrali pred šolo (na posnetku), nato je šel dolg sprevod po krških ulicah. Po vrnitvi v šolo so nas, maškare, pogostili s pecivom in limonado, poveselili pa smo se ob glasbi. Najlepše maškare (Planinec, Črnka in Pomlad) so bile nagrajene s čokolado. (Mateja Bučar, novinarski krožek OŠ Jurij Dalmatin. Foto: šolski foto krožek)

Zavzeto delo šolarjev

Na topliški osnovni šoli deluje v okviru kulturnega društva 217 učencev – Pripravljajo proslave, razstave itd.

Na pobudo ZKPO Novo mesto smo na OŠ „Baza 20" v Dolenjskih Toplicah ob začetku šolskega leta ustanovili kulturno društvo, katerega namen je širiti kulturno-umetniško tvornost mladih in s tem kulturno vzgajati.

V skupinah, ki jih združuje društvo, deluje 217 pionirjev. Aktivna sta pionirski in mladinski pevski zbor, že drugo leto deluje folklorna skupina, na proslavah, ki jih prireja društvo, pa sodeluje tudi glasbeni oddelek, ki bo ob koncu leta pripravil glasbeno popoldne. Učenci višjih razredov smo že obiskali koncert sovjetske pianistke Irine Smorodinove in si ogledali opero „Gorenjski slavček" v Ljubljani. Dejavno se vključuje v delo društva tudi lutkovna skupina, ki se je ob novem letu predstavila z igrico „Debela repa", pripravlja pa že novo, ki jo bo prikazala ob dnevu mladosti.

Ob kulturnem prazniku so se predstavili tudi člani literarno-novinarskega krožka. Brali so svoja dela, najboljši pa so prejeli knjižne nagrade. Na šolo smo povabili slikarja Borisa Kobeta, ki nam je prikazal lepote likovne umetnosti.

Društvo ima v programu prirediti razstavo likovnih, tehničnih in ročnih del učencev, v počastitev stoletnice rojstva Ivana Cankarja pa bo razstavilo pisateljeva dela. Tudi ogledi nekaterih razstav v „Dolenjski galeriji" so v načrtu.

Za kulturno društvo
ZDENKA STRAJNAR

KANIŽARICA:

Boj z vodo je boj za obstanek

Bila je noč od 5. na 6. marec. Nočna izmena 40 rudarjev je v kanižarskem rudniku kot običajno izkopavala premog in delala s polno paro, kajti ob ponovnem snegu so kupci zahtevali več premoga. Tiste dni so nakopali po 550 ton premoga na dan. Nadzornik Janko Škarjak je ponoči kot vedno obhodil delovišče. Okrog 2.30 je zaslišal šume 300 metrov pod zemljo, blizu kraja, ki so ga pripravljali za nov odkop premoga. Ni si znal razlagati, od kot šumenje, vendar se je hotel prepričati. Poklical je nekaj ljudi in šel potem z njimi do stroja za izdelavo prog, vrednega 3 milijone dinarjev, tam pa je iz tal že vrela voda kot studenec. Stroja ni bilo možno več umakniti, voda ga je že zalila.

Čedalje več vode je vrelo iz tal, nadzornik je naročil ljudem, naj se od tam umaknejo,

Pred vhodom v jamo se lepo vidi, kako dere na dan voda, ki jo črpajo iz zalitega dela jame. Ta sistem črpanja pa je le zasilen.

sam pa je takoj telefonično poklical direktorja inž. Toma Pleška. O treh naslednjih dramatičnih dneh, ki so sledili nočnemu telefonskemu klicu, je direktor rudnika povedal:

„Nemudoma se zbudil obratovodja Vinka Bibiča, ta pa je bil s Pankracijem Zupanom že čez dobre pol ure v jami. Kazalo je, da vdor vode ne bo tako hud, zato so takoj organizirali črpanje z lastnimi silami in mehanizacijo. Kmalu pa so ugotovili, da je vode vedno več in da ji sami ne bomo kos. Ko je obratovodja Babič opravil potrebna merjenja in ugotovil, da prihaja iz tal kubik vode v minuti, je sprožil alarm. Ob šestih zjutraj sem bil tudi jaz že v jami. Začeli smo klicati na pomoč, obveščal sem pristojne, kaj se je zgodilo. Rudniki iz Velenja, Kočevja, Senovega, Idrije in Zasavski premogovniki so nam posodili in pripeljali dodatne črpalke, iz Velenja pa je prišlo tudi 23 ljudi, ki so nam bili v veliko pomoč s strokovnimi nasveti.

Tudi domači gasilci iz vse Bele krajine so se odzvali klicu SOS in smo tudi njihove bencinske črpalke dali v jamo, kajti ob tolikšni količini vode v taki globini je bilo potrebno organizirati sistem prečrpavanja vode.

Ves dan v soboto, nedeljo in v ponedeljek je bila proizvodnja ustavljena, ker so naši ljudje pomagali v boju z vodo. Nekateri najbolj požrtvovalni člani kolektiva so bili tu 5 izmen, več jih je delalo 4 izmene, večina pa dve. Zavedali smo se nevarnosti, da bi se rudnik lahko potopil. Kontrolirati pa smo morali tudi količino metana, nevarnega plina, ki v rudnikih večkrat povzroči eksplozije. Na srečo ga ni bilo. Ugotovili pa smo, da bencinske črpalke povzročajo precej strupenih plinov, zato smo morali ljudi z nevarnih mest umakniti, pri črpalkah pa so ostali le reševalci. Čeravno je voda zalila 400 metrov rudniške proge in je bilo precej nevarno spravljati cevi v tako globino, se ni nikomur nič zgodilo.

Ko so bili nameščeni cevovodi in je 12 črpalk začelo delati, je začela voda počasi upadati. Mesto izvira pa je še pod vodo in računamo, da bomo morali spraviti iz jame, še 1800 kubikov vode, da bomo lahko ugotovili, kolikšna je škoda. Do stroja, ki ga je najprej zalilo, sploh ne moremo. Obstaja pa še nevarnost, da bi zaradi okvar na preobremenjenih črpalkah ali zaradi izpada električne energije voda ponovno začela naraščati."

Vdora vode ni bilo mogoče predvideti, pravijo pa, da se to dogaja v veliko rudnikih po vsem svetu in da to tako rekoč spada k nevarnostim knapovskega poklica. Hkrati, ko so reševali rudnik in ko so organizirali pomoč, so v pisarnah „peli" telefoni. Stranke so zahtevale premog, bolnišnice, industrija, šole, stanovanjski bloki, vsi so bili v strahu za Kanižarico.

„Od torka, 9. marca popoldne dalje, premog spet črpamo," je povedal inž. Plečko, „vendar ga nakopljemo le po 400 ton na dan, kajti del naših ljudi mora še vedno biti bitko z vodo."

– Pravite, da nevarnost še ni minila in da je zdajšnji način črpanja izhod v sili. V čem je torej trajna rešitev za rudnik?

„Črpamo s tujimi napravami in opremo, kar vse bomo morali kmalu vrniti. Voda pa bo na tistem mestu vedno prihajala iz tal, zato moramo organizirati z lastnimi napravami ustrezen trajen način izčrpavanja vode. Pri tem pa so neznanske težave. Dobavni rok za črpalke, elektromotor in še nekaj drugih potrebnih naprav je namreč leto dni. Razen tega moramo nabaviti veliko količino cevi. V jami imamo zdaj tri kamione plastičnih cevi, ki nam jih je izredno hitro poslalo na pomoč podjetje Minerva iz Žalca. Za vse naprave, potrebne za črpanje vode in ureditev nastale škode, bi morali imeti po zdajšnji oceni nad 5 milijonov dinarjev. Kolektiv jih nima."

– Kakšne bi bile posledice za širšo javnost, če vaš rudnik samo teden dni ne bi delal?

„O tem ne razmišljamo radi, ker vlagamo vse napore v to, da bi proizvodnja neprekinjeno tekla. Če pa bi se to le zgodilo, bi najbrž nekaj tisoč ljudi zmrzovalo in nekaj tovarn bi stalo. Te dni bomo imeli pri nas strokovni posvet predstavnikov rudnikov in fakultete za rudarstvo, kjer se bomo dogovorili o možnostih za nadaljnje delo v zalitem delu rudnika."

– Ne pride v poštev, da bi ta del jame opustili in se s tem izognili tako velikim stroškom?

„Ravno na delovišču, ki smo ga pripravljali za novi odkop premoga, bi se moralo delo začeti čez dva meseca, a je zdaj pod vodo. Zdaj kopljemo premog drugje, vendar imamo zalog le še za dva meseca, zato moramo novo delovišče usposobiti za proizvodnjo."

– Rudarska solidarnost se je tokrat izkazala in kot pravite, so tudi gasilci celotnega območja pomagali. Kaj pa drugi, na primer občinski in republiški forumi?

„Rad bi poudaril, da so vsi pokazali veliko pripravljenost pomagati. Predsednik občinske skupščine inž. Martin Janžekovič je bil v najhujši krizi ves dan pri nas. Telefoniral je na vse strani, klical na pomoč, spravil na noge gasilce. Tudi vojska nam je pomagala s svojimi telefoni, ki smo jih namestili v jami. Razen teh se je s takojšnjo pomočjo izkazal dežurni pri republiškem štabu za civilno

V delavnici kar naprej varijo cevi in jih pripravljajo za pot v globino. Potrebujejo jih zelo veliko, ker je voda začela dreti 300 metrov pod zemljo. (Foto: Bačer)

zaščito, ki smo ga prvo noč obvestili o vdoru vode. Za položaj rudnika pa so se zanimali tudi najbolj odgovorni predstavniki izvršnega sveta SRS."

Koliko požrtvovalnosti in naporov so v nekaj dneh v kanižarskem rudniku vložili v reševanje zalitega dela jame in v boju z vodo, ki pomeni hkrati boj za obstanek, se ve daleč naokrog. V kolektivu o tem nočejo govoriti, pač pa lahko v Črnomlju v vsakem lokalu ob kavici izveš, da je na primer direktor shujšal za 4 kilograme, obratovodja Babiča je vzelo za 2 kili, da so rudarji vsi potoglavi in izmučeni do skrajnosti. Knapovski kruh, ki je že tako težak, je tokrat dobil še veliko grenko porcijo za nameček.

RIA BAČER

Vinko Babič, tehnični vodja jame, ki je bil od vodilnih prvi na kraju nesreče, je povedal:

„Mirno sem spal doma v Črnomlju, ko je zazvonil telefon. „Na progi številka 10 je vdrla voda," je rekel direktor. Takoj sem se oblekel, skočil v avto pa na delovišče in v jamo. Ob 4. uri in 10 minut sem že zabeležil prva opazovanja. Na čelu zalitega delovišča je opaž škripal, lomilo ga je, iz tal pa je vedno bolj vrela voda. Ocenil sem, da gre za kubik vode v minuti. Z menoj sta bila še dva delavca, s katerima sem šel na niže ležečo koto 121, povezano z mestom, kjer je vdrla voda. Po merjenju sem uvidel, da je potreben alarm. Sledili so trije dnevi in tri noči, ki jih bomo še dolgo pomnili."

Vinko Babič, tehnični vodja rudnika, ki je bil ob nesreči prvi v jami.

Iz novomeške delavnice zemljevidov

Novomeška geodetska uprava je začela opravljati pionirsko delo na področju domače kartografije –

Nekaj tednov je že, kar so v zdravstvenem domu, na pošti, pri gasilcih, v nekaterih šolah, občinskih pisarnah in drugih javnih prostorih v Novem mestu obesili tehnično karto Novega mesta. Gre za pregledno in zelo informativno karto mesta (1:5000), s katere lahko „preberemo" zadnje stanje Novega mesta in njegove okolice.

Na tem mestnem „zemljevidu" je označeno in napisano vse, kar potrebuje človek za lastno orientacijo in nasvet drugim. Vrisane in oštevilčene so vse hiše, ulice, ceste, prometni in drugi objekti, tako da gasilcem, pismonošem, patronažnim sestram, kurirjem in drugim, ki „iščejo", ni treba delati nepotrebnih kilometrov in zapravljati časa. Karto pa bodo s pridom uporabili tudi urbanisti, projektanti, skratka možje, ki bdijo nad razvojem Novega mesta.

To in še vrsto drugih kart, o katerih želimo govoriti, je izdala geodetska uprava v Novem mestu. Njen načelnik Alojz Pucelj pravi: „Pobudo za izdelavo karte Novega mesta smo dobili v članku v Dolenjskem listu, kjer so bile opisane velike tegobe novomeških gasilcev pri iskanju Maistrove ulice. Take težave pa so imeli tudi drugi. Signalov, da v resnici nekaj manjka, je bilo z vseh strani dovolj. Prepričani, da je to naša naloga, smo sestavili ekipo, ki se je, seveda poleg rednega dela, kmalu lotila dela. Ko smo karto pripravili in nekaj izvodov ponudili službam, so jih sprejeli z odprtimi rakami."

S foto pomanjšavo te karte so dobili več izpeljank v merilu 1:10.000. Vsebina teh kart je podobna, le da manjkajo hišne številke, manjše ulice so samo vrisane, ne pa tudi napisane. Zmanjšana izvedba v merilu 1:20.000 ima le še glavne ulice, konfiguracijo terena (valovitost tal) pa prikazuje barvna skala. Medtem ko so prejšnjo „zmanjšano" karto namenili službam, so ta „zemljevid" Novega mesta pripravili za splošno uporabo, tudi za šolarje.

Geodetska uprava želi vse karte razpečati. V kratkem bo serijo kart poslala na najrazličnejše naslove s ponudbo, da jih naročijo in odkupijo. Cena, kot je slišati, je dostopna slehernemu žepu.

Ob koncu minulega leta je bila natisnjena tudi pregledna karta novomeške občine v merilu 1:50.000. Na podlagi podatkov, ki so jih zbrali strokovnjaki novomeške geodetske uprave, jo je izdelal Geodestki zavod SRS, natisnila pa tiskarna Dela.

Pregledna karta je občinsko informativna. Vsebuje številne podatke, ki jih na običajnih zemljevidih ni: o prebivalstvu, poštah, šolah, zdravstvenih postajah, ima vrisane meje krajevnih skupnosti itd. V posebni izvedbi karte so vrisane tudi meje katastrskih občin. Karte v najrazličnejših izvedbah so namenjene predvsem službam in organizacijam, ki morajo imeti pregled nad stanjem v občinah.

„Pregledno karto za novomeško občino smo izdali ob geodetskem dnevu v lanskem decembru. Na posvetu," se spominja Pucelj, „smo slišali, da je Slovenija, kar zadeva kartografsko gradivo, še zelo revna. Dolenjska pa je bila do nedavnega v tem pogledu še posebno vidna bela lisa. Glede na stanje, razvitost najrazličnejših strokovnih služb, razumevanje in podobno drugače tudi ni moglo biti."

Pionirsko delo na področju domače kartografije je geodetskim upravam, tudi novomeški, omogočila zakonodaja iz leta 1974. Pucelj pravi, da je geodetska služba zdaj celo zadolžena za pripravo vseh vrst preglednih kart v republiki. Kajpak v Novem mestu ne zmorejo opraviti vsega od A do Ž, zato so kartografsko obdelavo ponudili Geodetskemu zavodu SRS, karte – razen največjih – pa je tiskal Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo pri fakulteti FAGG v Ljubljani.

Kartografska dejavnost pomeni za geodetsko upravo dodatno obremenitev. Kljub temu so omenjene karte za Novo mesto in občino šele začetek. Kartografijo bodo v Novem mestu razvijali v okviru potreb in možnosti. Kakšne so potrebe, sploh še ni znano, ker si tako imenovana kartografska miselnost počasi utira pot. „Sčasoma je upati," meni načelnik novomeške geodetske uprave, „da bo tudi pri nas uporaba najrazličnejših kart eden od pomembnih znakov razvitosti od občine do republike in federacije. V drugih državah so to spoznali dolgo pred nami in mi se od njih lahko samo učimo."

In kaj si lahko od nove dejavnosti obetata v prihodnosti tako novomeška občina kot Dolenjska? Kaj določnega je težko napovedati, rečemo lahko samo to, da dobrega načrtovanja (gospodarskega, prostorskega itd.) ne bo možno opraviti brez uporabe preglednih ali „specifičnih" kart. Slej ko prej bo nadaljnja izdelava odvisna od naročil in naročnikov. Novomeški občini naj bi sledile druge v dolenjski in sosednjih regijah. Glede same novomeške občine pravi Pucelj takole: „Praviloma naj bi ne bilo večjega kraja (npr. sedeža krajevne skupnosti, industrijsko razvitega središča), ki bi bil brez svojega „zemljivida". To poudarjam tudi zato, ker lahko dobra karta nadomesti debele referate in druge spise: kdor zna karto brati, lahko v nekaj minutah dobi vrsto najrazličnejših informacij, takih, ki bi jih sicer dobil z napornim prebijanjem skuzi kupe popisanega papirja. Danes pa človek najbrž nima časa za bralni maraton."

Novomeška geodetska uprava je sklenila natisniti najrazličnejše karte v nakladah, ki naj bi zadostovale za nekaj let. Gradivo za karto bo čakalo na nove natise, saj ob dandanašnji hitrosti gradenj tudi še tako precizen zemljevid kmalu zastari.

I. ZORAN

Pregledna karta občine Novo mesto v merilu 1:50.000 – eden od izdelkov novomeških geodetov.

Alojz Pucelj: kartografija poslej redna dejavnost geodetske službe?

Sojenje preteklosti – opomin bodočnosti!

Ob tržaškem procesu je za Dolenjski list zgodovinar dr. Tone Ferenc dejal: „O zločinih se je vedelo že 1944. leta!"

Rižarna, tržaška luščilnica riža, ki je bila pred dvaintridesetimi leti spremenjena v grozovito taborišče smrti z edinim nacističnim krematorijem v Italiji, terja dolg – v imenu štiri do pet tisoč ubitih in sežganih protifašistov ter nad trideset tisoč zavednih ljudi, katerih hrbte je razoral bič, ki ga je vihtela nečloveška roka!

Ob koncu vojne so od tisočev zverinsko mučenih in sežganih rodoljubov ostale v Rižarni le vreči zoglenelih kosti in pepela ter počrnele kosti, ki so jih karabinjeri izbrskali iz blata Miljskega zaliva. Neme, obtožujoče priče početja nacističnih in fašističnih zločincev so decembra 1945 našle počitek na pokopališču pri Sveti Soboti, v srcih nekaj deset tisoč ljudi pa je ostal neizbrisen spomin na mučenje in bližino smrti. Trpek spomin na vojne grozote!

Žrtvam Rižarne je bila zadnja čast izkazana 18. januarja letos, ko so njihove posmrtne ostanke prenesli in pokopali na prostranem, s kamnom tlakovanem dvorišču Rižarne, kjer so pred desetletji odmevali kriki groze.

Ta prvi obrok dolga ubitim in trpečim v Rižarni bi kaj lahko izpuhtel v veter, če ne bi „sedli" na zatožno klop tudi krivci velike morije in trpljenja nedolžnih ljudi. Slednje se je res zgodilo, kajti 16. februarja se je pred tržaškim porotnim sodiščem začel proces proti nekaterim klavcem „Einsatzkommande Reinhard", nacističnega akcijskega oddelka, ki je luščilnico riža preuredil v strašno prizorišče smrti.

PRAZNA ZATOŽNA KLOP

Zatožna klop v Trstu je prazna, dasi „sedita" na njej poveljnik zločinskega akcijskega oddelka August Ernst Dietrich Allers ter njegov pribočnik in poveljnik uničevalne Rižarne Joseph Oberhauser. Hamburški odvetnik Allers je umrl lani, mnogi pa so prepričani, da gre le za „smrt", ki naj bi zabrisala za njim vse sledi. Natakar Oberhauser je v Muenchnu, ščitijo ga zahodnonemški zakoni, pristojne italijanske oblasti pa sploh niso zahtevale izročitve zločinca. Tržaški javni tožilec je poimensko obtožil še nekaj pripadnikov morilskega oddelka „Einsatzkommande Reinhard", toda vsi so že mrtvi. Nekateri od dvaindevetdesetih morilcev zloglasnega oddelka pa so na tržaškem procesu le priče. V odsotnosti!

ZLOČINCI BREZ PRIMERE!

„Zločinci, ki so obtoženci na tem procesu ali ki bi to morali biti, so ljudje, kakršnih ni bilo v vsej človeški zgodovini. V primerjavi z njimi so bili množični pogromaši, kot npr. Sula ali Marij v antičnem Rimu, pravi otroci. Svoje zločinske obrti so se obtoženci in njihovi ‚kameradi' naučili v šestih lažnih evtanazijskih zavodih v Nemčiji in Avstriji. Zakrinkani v lepo zvenečih, vendar lažnih dobrodelnih ustanovah in organizacijsko zajeti v Hitlerjevi pisarni vodje stranke, so od jeseni 1939 od poletja 1941 v plinskih celicah pomorili več kot 70.000 umsko bolnih in telesno onemoglih ljudi. Le malokdo ve, da je bilo med žrtvami tudi več kot petsto Slovencev iz slovenske Štajerske. Svoj krvavi posel so nadaljevali v vzhodni Poljski, kjer so v t.i. ‚akciji Reinhard' v treh uničevalnih taboriščih – v Treblinki, Sobiboru in Belsecu – od pomladi 1942 do poletja 1943 pomorili nekaj milijonov Židov. Med njimi so bili takšni zločinci kot inšpektor major Christian Wirth, ki so se ubadali predvsem z vprašanjem, kako čimprej pomoriti največ ljudi, saj so jih kakšen dan v enem samem taborišču pomorili tudi več kot 20.000. Istrski odred si lahko šteje v čast, da je ta zločinec padel pod streli njegovih borcev."

Tako je tržaškemu procesu na rob med drugim zapisal (v Delu 16. februarja) zgodovinar dr. Tone Ferenc, ravnatelj Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, ter dalje ugotovil, da se je akcijski oddelek „Einsatzkommande Reinhard" do konca 1943 po skupinah preselil v Trst, kjer je imel nalogo izganjati Žide in pleniti njihovo imovino, uničevati protifašiste in pristaše narodnoosvobodilnega gibanja ter izvajati nasilje nad življem določenih predelov Slovenskega Primorja in Istre.

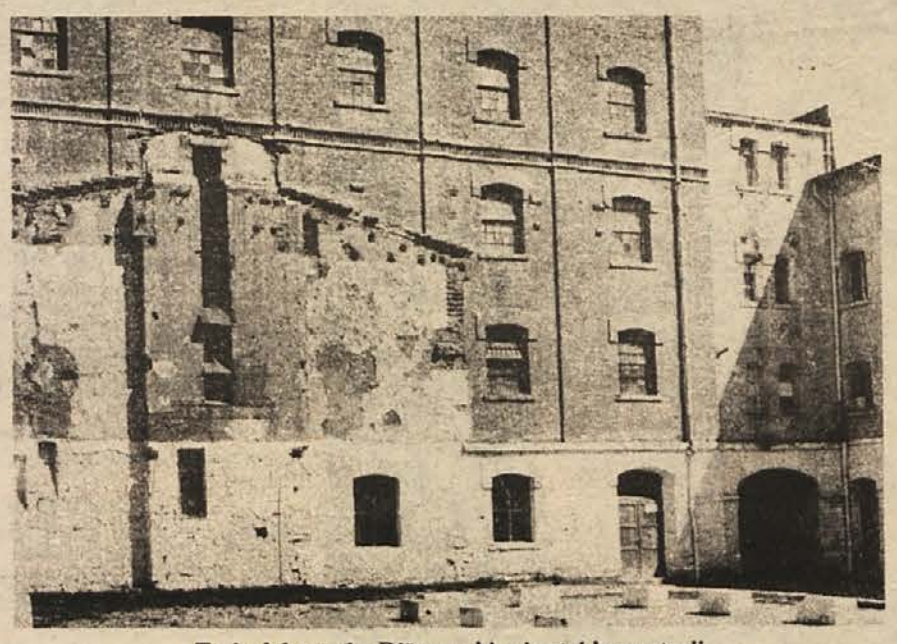

To je del tržaške Rižarne, kjer je stal krematorij.

„Smemo pa tudi domnevati," je v Delu nadaljeval dr. Ferenc, „da so jih poslali tja tudi zato, ker so se zavedali strateškega in političnega pomena tega območja. Zločinci so se nastanili v Trstu, kjer so si v Rižarni uredili taborišče, zapore in morišče, pa na Reki, v Vidmu, Podgradu in morda še kje. Kri njihovih žrtev ni oškropila samo tal tržaške Rižarne . . ., temveč tudi v Brkinih, Kastavščini in drugod. Njihove žrtve niso samo Židje, kakor še morda kdo misli, temveč so predvsem protifašisti vseh narodnosti s tega območja, predvsem Slovenci in Hrvati. Nenasitna peč krematorija v Rižarni je pogoltnila tudi trupla nekaterih zelo znanih voditeljev slovenskega, hrvaškega in italijanskega osvobodilnega gibanja."

ŽE MED VOJNO RAZKRITI

„O zločinih se je vedelo že 1944!" je dejal dr. Tone Ferenc v pogovoru za Dolenjski list. „Tedaj je komisija za ugotavljanje okupatorjevih zločinov v Sloveniji v neki na osvobojenem ozemlju tiskani publikaciji sporočila javnosti tudi to, kar se je dogajalo v tržaški Rižarni. To govorim zaradi tega, ker te dni na procesu v Trstu nekateri kolaboracionisti, ki so bili v službi pri nemških policijskih ustanovah, zanikujejo, da bi tedaj karkoli vedeli ali slišali o dogajanju v Rižarni. Po vojni je omenjena komisija zbrala gradivo, ki ga je bilo malo, saj so zločinci pazili, da za sabo ne bi puščali sledi. Razstrelili so krematorij in požgali vse pisano gradivo. Komisija je izdala odločbe, s katerimi je tiste morilce iz Rižarne, katerih imena je uspelo izslediti oz. ugotoviti, razglasila za vojne zločince. Toda prišla so leta hladne vojne, za izsledovanje in preganjanje vojnih zločincev neprimeren čas, ki je onemogočil, da bi jugoslovanske oblasti kaznovale krivce zločinov v Rižarni in zunaj nje. Vzrok, da so italijanske sodne oblasti tako pozno začele raziskovati to zadevo, tiči v pomanjkanju gradiva (velika večina dokaznega materiala je last Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani), krive pa so tudi politične razmere v Italiji, ki so onemogočile, da bi bil tržaški proces že prej."

PO SLEDEH ZLOČINOV!

Ko je hladnega decembrskega dne leta 1945 množica ljudi tiho spremljala posmrtne ostanke žrtev Rižarne na pokopališče k Sveti Soboti, policija ni stala ob strani, ampak jo je razgnala. O Rižarni ni govoril več nihče, izginilo pa je še tisto malo dokumentov, kar jih je bilo. Le v arhivu tržaškega sodišča se je desetletja prašilo skopo poročilo o najdbi zoglenelih kosti in pepela. Priporočene razširjene preiskave ni bilo.

Da bi prišlo na dan trpljenje tisočev ljudi v Rižarni, je bilo treba najti preživele in družine žrtev. Zato se je po sledeh zločinov akcijskega odreda „Einsatzkommande Reinhard" že pred šestnajstimi leti napotil Albin Bubnič, novinar Primorskega dnevnika, in leta 1965 v matičnem časniku na šestih straneh objavil obsežne zapise, opremljene s fotografijami, o gnusnih zločinih v Rižarni. Raziskovanje je nadaljeval, v [illegible]a in okolici pa v Istri in Primorju s je pogovarjal z nekaj sto ljudmi, ki so na lastni koži občutili grozoto uničevalnega taborišča, ter s tistimi, ki so v Rižarni izgubili najdražje.

PET LET PREISKAVE

Poltretje desetletje pozneje je o nečloveški preobrazbi luščilnice riža čisto po naključju izvedel preiskovalni sodnik Sergio Serbo. Preiskava je stekla, Serbo je v petih letih zaslišal nad dvesto prič v Italiji, Jugoslaviji in drugod. Četudi so se za Allersove zločine zanimale celo zahodnonemške sodne oblasti, pa je Serbo pogosto naletel na molk v Trstu in še kje, kar je docela razumljivo, saj je preiskava vodila tudi v razkrivanje kolaboracionistov, ki so hoteli na vsak način zamegliti svojo krvavo preteklost.

Na tržaškem procesu ni mnogih prič, ki bi sodile celo na zatožno klop. Denima Konrada Genga, voznika prvega poveljnika akcijskega odreda Christiana Wirtha in Allersa. Geng je zdaj uslužbenec zahodnonemškega konzulata v Nancyju. Ali pa zdajšnjega predsednika celovškega združenja trgovcev Ernsta Lercha, ki je v zadnjih letih vojne večkrat prišel v Trst, saj je bil neposredno nadrejen Allersu in Oberhauserju. Proti Lerchu so pred tremi leti začeli v Celovcu sodni postopek zaradi vojnih zločinov na Poljskem, toda proces je bil že po dveh dneh prekinjen. Kdaj in ali se sploh bo nadaljeval, se ne ve. Kajpak se v tržaški sodni dvorani najbrž ne bo znašla še cela vrsta kolaboracionistov, ki so v veliki meri odgovorni za zločine v Rižarni.

OZKO ZASNOVANA OBTOŽNICA

„Tržaški proces naj bi se dejansko odvijal samo proti dvema zločincema, Allersu in Oberhauserju," je nadaljeval pogovor dr. Ferenc. „Temu je kriva ozko zasnovana obtožnica. Velik nesmisel je to, da niso na zatožni klopi še drugi pripadniki akcijskega oddelka, ki so pobijali v Rižarni in zunaj nje. Obtožnica je skušala utesniti sodno obravnavo tudi glede žrtev, to je omejiti dokazovalni postopek in obtožiti morilce samo za zločine, ki so bili storjeni iz rasnih pobud, koristoljubja, nizkotnih strasti ali objestnosti. Zamolčala pa bi rada tiste žrtve, ki so jih pokončali zarada tega, ker so se upirale in bojevale proti okupacijskemu režimu. Poudariti je treba, da niti nuemberški niti kateri koli drugi proces proti vojnim zločincem ni tako delil žrtev v dve skupini, se pravi v tiste, ki so bile umorjene ‚po nedolžnem', in na drugi strani v one, ki so bile ubite zaradi ‚kršenja' okupatorjevih ‚veljavnih zakonov'."

MORIJE NI MOČ OPISATI

Dasi je bilo že pred začetkom tržaškega procesa slišati napovedi, da ga bodo lahko kaj kmalu prekinili ob pritisku nazadnjaških krogov, teče proces neprekinjeno že mesec dni. Med zaslišavanjem prič, ki jih je bilo na razpravo povabljenih sto enainpetdeset, pa vse niso prišle, so se pred predsednikom sodišča, osmimi porotniki, javnim tožilcem, tridesetimi odvetniki, ki zastopajo zasebne stranke, in vselej polno sodno dvorano vrstile pripovedi o grozljivem početju nacistov, katerega pogosto celo opisati ni moč – pa ne samo zaradi tridesetletne časovne oddaljenosti!

Že po nekaj dneh procesa je postalo očitno, da želita predsednik sodišča dr. Maltese in javni tožilec dr. Coassin zadržati razpravo v okvirih obtožnice, kar pomeni omejiti pričevanja le o petdesetih do šestdesetih žrtvah Rižarne. Zgolj toliko jih navaja obtožnica. Toda pričam in vztrajnim odvetnikom žrtev je uspelo doseči, da je razprava dobila nekoliko širši značaj, da se je preusmerila na celotno zločinsko dejavnost „Einsatzkommande Reinhard" in kolaboracionistov.

IZZIVALNI PREVAJALEC

Carlo Grini, brat židovskega kolaboracionista Maura Grinija, ki so ga nacisti na begu ubili, njegovo ženo pa umorili v Rižarni, je pripeljal pred sodišče Luciana Hesseja, ki je bil prevajalec gestapovcev v Trstu, tako tudi Allersov tolmač. Hesse je bil zaradi kolaboracionizma že leta 1946 obsojen na tri leta zapora, pa je najbrž menil, da mu tokrat v Trstu nič ne morejo. Zato je domala izzivalno izjavil, da za Rižarno še nikoli ni slišal, še manj pa za zverinska mučenja, pokole in sežiganje. Za očitno lažnivo pričanje ga je sodišče precej obsodilo na štiri mesece zapora.

Ob Grinijevem pričanju se je izkazalo, da bi bilo dobro zaslišati tudi neko Augusto Reiss, ki je bila prevajalka v Rižarni in po vojni zaradi kolaboracionizma obsojena na trinajst let zapora, odsedela pa jih je le tri. Reissove še niso našli, četudi je bila med procesom videna v Trstu, nakar se je baje hitro preselila v Jugoslavijo.

PREPRIČLJIVA ZGODOVINA

Če je predsednik sodišča sprva še lahko zavračal zahteve odvetnikov (da je nujno preusmeriti obravnavo tudi v obsodbo kolaboracionizma) z izjavo: „Smo na procesu in nas zanima juridična in ne zgodovinska resnica," je preobrat obravnave v smeri, ki si je italijanski nazadnjaši krogi niti najmanj ne želijo, napovedalo pričevanje zgodovinarjev, med njimi dr. Toneta Ferenca. Ko so slednji razčlenjevali zgodovinske okoliščine dogajanja v Rižarni, so opozorili na to, da so kolaboracionisti veliko pripomogli h grozotam akcijskega oddelka, saj so tvorno sodelovali s slednjim in nemško policijo sploh.

Dr. Tone Ferenc

„Najprej sem bil določen za enega od treh jugoslovanskih opazovalcev na tržaškem procesu," nam je dejal dr. Ferenc. „Že prvi dan obravnave so odvetniki prizadetih strank zahtevali, naj skupaj z italijanskimi zgodovinarji nastopim kot izvedenec, ki lahko pojasni določene zgodovinske okoliščine, ki zadevajo dogajanje v Rižarni. Imel sem zbranega precej gradiva, tako iz svojega raziskovalnega dela, pa tudi tistega, ki sem ga uporabil pri razpravi o vodji akcijskega oddelka Christianu Wirthu. Zato sem se čutil zavezanega, da sodišču posredujem gradivo, ki ga ono ne pozna, pa je pomembno za pojasnitev nekaterih zadev. Ko so odvetniki izvedeli za to gradivo, so domala vsak dan zahtevali od sodišča, naj me zasliši kot pričo. To se je zgodilo 4. marca in tedaj sem sodišču predložil dokumentacijo, ki v glavnem pojasnjuje nekatera vprašanja, ki jih je že sprožila obravnava, sodišče pa ni vedelo zanje, oz. jih ni poznalo v celoti."

KOLABORACIONIST Z MEDALJO

Dr. Ferenc je sodišču z dokazi predočil zgradbo „Einsatzkommande Reinhard", njeno zločinsko dejavnost na Poljskem in v Italiji pa določne akcije, to je vojaške in roparske pohode akcijskega oddelka pri zavarovanju ceste Trst–Reka, pri utrdbenih delih v Čičariji itd. Gradivo dr. Ferenca dokazuje tesno povezanost med nemško policijo, okupacijskim sodstvom in Rižarno, posebno pozornost pa je vzbudila dokumentacija s seznamom italijanskih fašističnih oddelkov, ki so bili na voljo poveljstvu akcijskega odreda v Rižami. Dalje je dr. Ferenc predložil dokaze o najtesnejšem sodelovanju italijanskih policijskih ustanov z nemškimi pri izsleditvi tistih protifašistov, pripadnikov NOB, ki so nato izginili v Rižarni. Pri tem so še posebno zgovorni dokumenti o delovanju t.i. Collottijeve tolpe iz posebnega inšpektorata javne varnosti v Trstu. Italijanska vlada je po vojni odlikovala Collottija z medaljo za zasluge v boju proti partizanom.

Italijanski zgodovinar prof. En[illegible] Collotti je utemeljeno pojasnil ekonomijo nemškega okupacijskega sistema, vlogo „Einsatzkommande Reinhard" in kolaboracionistov. Akcijski oddelek je Collotti opredelil kot člen, ki je pri okupacijski politiki skrbel za ustvarjanje psihoze strahu pri nasprotnikih tretjega rajha, hkrati pa je bil tudi strahoten stroj genocida in smrti, ki je mlel v Rižarni. V zasedeni Italiji pa je le tri tisoč nemškim civilnim strokovnjakom uspelo obvladati delovanje uprave in gospodarstva samo ob sodelovanju kolaboracionostov.

CUNJAR PRIZNAVA

Gradivo dr. Ferenca dokazuje, da je bilo v tesnem stiku z dogajanjem v Rižarni stodvaindvajset italijanskih esesovcev. Iz seznama jih je italijanska revija Gente poimensko objavila dvainštirideset in kmalu zatem priobčila intervju z enim od njih, 56-letnim propadlim cunjarjem Agrippinom Nascertejem iz Neaplja, ki priznava, da je bil esesovec v Rižarni. Pravi tudi, da je nekaj sto italijanskih esesovcev sodelovalo pri iskanju partizanov: „Vsak večer so pripeljali v Rižarno poln tovornjak ljudi, naslednje jutro pa so tovornjaki odhajali prazni, ker so ljudi pobili in sežgali. Iz naše sobe smo lahko videli, kako so kurili peč in kako se je jel sukljati dim . . ."

Pred tržaškim sodiščem je zdaj naloga, da do potankosti prouči dokumentacijo dr. Ferenca in drugih zgodovinarjev, prav gotovo pa bi moralo zaslišati tudi javno razkrinkane kolaboracioniste. Težko je predvideti, kaj vse bo še prišlo na dan na tržaškem procesu, zbrani dokazi pa že zdaj kažejo veliko tistega, kar je obtožnica hote ali nehote izpustila!

PROCES JE OPOMIN

„Kdaj bo prišlo do izreka sodbe, ne ve nihče, v vsakem primeru pa ima sodni proces v Trstu velik zgodovinski, politični in moralni pomen. Če bo sodišče opravilo svojo nalogo takc kot jo je začelo reševati v zadnjih dneh, bo ob pripadnikih ‚Einsatzkommande Reinhard' obsodilo tudi kolaboracionizem in okoliščine, v katerih se je dogajalo vse tisto, kar je razkril proces, od katerega vsa napredna javnost, jugoslovanska pa še posebno, veliko pričakuje. Gotovo je pretirana izjava znanega zasledovalca vojnih zločincev Simona Wiesenthala, češ da je tržaški proces celo pomembnejši od nuernberškega. V vsakem primeru pa je proces nam in bodočim rodovom opomin, kam lahko pripeljeta človeštvo rasna in nacionalna nestrpnost," pravi dr. Tone Ferenc.

Pripravil:
DRAGO RUSTJA

Kmalu bo začel veljati nov obračunski sistem ugotavljanja dohodka in zavarovanja plačil med uporabniki družbenih sredstev. Ker gre za pomembne novosti, ki bodo imele vpliv na položaj delovnega človeka samoupravljalca ter pripomogle k stabilizaciji gospodarstva, in ker so premalo poznane celo v strokovnih krogih, smo se odločili za objavo izčrpnejše razlage Toneta Golobiča iz novomeške podružnice Službe družbenega knjigovodstva.

Danes objavljamo drugi del njegove razlage.

KAKO ZAVAROVATI PLAČILA

Nove predpise razlaga Tone Golobič iz Službe družbenega knjigovodstva

Kdaj lahko upnik kreditira dolžnika?

Upnik sme dobavljati blago, opravljati storitve in izvajati investicijska dela na kredit le, če ima prosta lastna sredstva ali če mu je v ta namen banka odobrila kredit. Na ta način se je do sedaj v večjem obsegu prodajala serijska oprema (pretežno na podlagi dobljenih bančnih kreditov), dokaj pogosto pa so, predvsem iz lastnih sredtev, izvajalci investicijskih del kreditirali investitorje.

Do takšnega blagovnega kredita lahko pride le, če za zavarovanje odplačila dolžnik izroči upniku menico z avalom banke.

Kratkoročno kreditiranje pa bo nastalo tudi, če upnik pristane na plačilo z avalirano menico z najdaljšim možnim rokom dospelosti (90 dni). Za takšne primere niso predpisani posebni pogoji, le upnik mora računati na likvidna sredstva za plačilo svojih obveznosti, ker bo sicer sam prišel v težave.

Kaj naj bi bilo, oziroma mora biti urejeno v prehodnem obdobju?

Zakon je začel veljati naslednji dan po objavi (27. decembra 1975), [illegible]r se nekatere določbe uporab[illegible] že od 1. januarja, v celoti pa se [illegible]kon uporablja od 1. aprila letos. To prehodno obdobje ni namenjeno le pripravam in seznanjanjem z zakonskimi določili, pač pa je predpisana vrsta nalog in ukrepov s točno določenimi roki, kar naj bi omogočilo postopen prehod na nov način poslovanja.

Najvažnejša naloga – VEČSTRANSKO POBOTANJE TERJATEV Z OBVEZNOSTMI (multilateralna kompenzacija) v času od 27. januarja do 10. februarja je že za nami. Predvidevanje, da se bo medsebojno pobotalo približno 40 % terjatev oziroma obveznosti po stanju 31. 12. 1975, ki so do 25. januarja letos zapadle v plačilo, se žal ni uresničilo. V celoti znaša dosežena poravnava le nekaj več kot 15 %, seveda različno po republikah, še večje pa so razlike med posameznimi udeleženci. Vzrokov je nedvomno več, vendar točna analiza še ni podana. Vsi udeleženci so prejeli sezname s podatki o prijavljenih in pobotanih zneskih za posamezne upnike, istočasno pa tudi sezname s takšnimi podatki za svoje dolžnike. Že v lanskem letu je bilo predpisano, da morajo biti vse terjatve in obveznosti po stanju 31. 12. 1975 do sestave zaključnega računa medsebojno usklajene in potrjene.

Omenjeni seznami, vključno z medsebojnimi potrditvami stanja, so v bistvu popis (inventura) terjatev in obveznosti ter podlaga za finančno analizo in za PROGRAM PORAVNAVE, ki je moral biti sporazumno z upniki sestavljen do 10. marca. Zakon namreč določa, da morajo uporabniki družbenih sredstev za vse obveznosti po stanju 31. 12. 1975. ki niso bile poravnane v multilateralni kompenzaciji niti plačane do 10. marca, sestaviti program plačil in najpozneje do 31. marca letos IZROČITI UPNIKOM AVALIRANE MENICE s skrajnim rokom dospelosti: 30. september 1976. Če do 31. marca to ne bo storjeno, mora biti do 15. aprila letos v Uradnem listu SFRJ OBJAVLJENA SANACIJA, to je poziv upnikom, naj znižajo svoje terjatve ali pa z odložitvijo plačila preprečijo uvedbo prisilne poravnave oziroma stečaja, pri pristojnem gospodarskem sodišču.

Za obveznosti iz leta 1975, ki niso bile prijavljene v kompenzacijo (ker do 25. januarja niso zapadle v plačilo) niti do 31. marca niso plačane, morajo biti do 30. aprila izročeni upnikom instrumenti zavarovanja plačil po zakonu (ček, menica itd.), medtem ko bo treba za obveznosti, ki so nastale v času od 1. januarja do 31. marca in do 30. aprila ne bodo plačane, izročiti upnikom nove instrumente zavarovanja plačil najpozneje do 15. maja 1976.

To je le kratek povzetek prehodnih določil zakona. Vidimo, da ni nič izpuščeno. Obveznosti iz dolžniško-upniških razmerij, ki bodo nastale po 1. aprilu 1976, bodo morale biti plačane v 10-ih dneh ali pa upnikom izročeni instrumenti zavarovanja.

Za vse še odprte obveznosti iz prejšnjih let bodo do 31. marca izročene upnikom avalirane menice oziroma do 30. aprila novi instrumenti, za neplačane obveznosti iz prvega trimesečja pa enako novi instrumenti do 15. maja. Najpozneje 30. septembra letos bodo vnovčene še zadnje avalirane menice. Zakon bo zaživel v polnem obsegu, seveda z majhno predpostavko: če ne bo kršiteljev, preveč nezaključenih sanacij in morebiti celo kompromisov (ali sprememb in dopolnitev zakona), če bodo težave le prehude.

Kakšne so prepovedi in omejitve po zakonu?

Dolžnik, ki ni izpolnil prevzetih obveznosti, ne sme začeti novih investicij niti dajati kreditov in garancij, dalje ne sme avalirati menic, ne dajati pooblastil za garancije. Ta prepoved velja tudi za garanta in uporabnika, ki je dal pooblastilo za garancijo, ter za avalista in to toliko časa dokler obveznosti niso v celoti izpolnjene. Kršitve so seveda sankcionirane v kazenskih določbah zakona.

Prepovedano pa ni sklepanje pogodb oziroma vzpostavljanje dolžniško-upniških razmerij v zvezi s tekočim poslovanjem, to je s prometom blaga in storitev, saj je razumljivo, da zaradi vsake zamude s plačilom ne more biti takoj prepovedano opravljanje redne dejavnosti (ne moremo npr. ustaviti proizvodnje v delovni organizaciji).

Kakšne kazni so predvidene za kršitelje?

Določbe o kaznih zavzemajo v zakonu pomembno mesto tako glede ostrine kot tudi izčrpnega obsega ter izjemnih določil, da se nanašajo tudi na odgovorne osebe v družbeno-političnih skupnostih in v organizacijskih enotah Službe družbenega knjigovodstva. Ostali zakoni običajno predpisujejo za kršitve denarne kazni za gospodarske prestopke in za prekrške (posebej za odgovorne pravne osebe oziroma uporabnike družbenih sredstev in posebej za njihove odgovorne osebe), medtem ko so v zakonu o zavarovanju plačil razen gospodarskih prestopkov posamezne kršitve opredeljene celo za kazniva dejanja.

Za kazniva dejanja je predvidena zaporna kazen najmanj 3 mesece, in sicer je lahko izrečena odgovorni osebi:

– dolžnika, ki ve, da plačilo ni zavarovano po zakonu, oziroma ve, da zaradi finančnega stanja obveznost ne bo plačana v desetih dneh niti ne bo možnosti, da bi bili v tem roku upniku izročeni instrumenti zavarovanja, pa kljub temu sklene pogodbo za nakup blaga, opravljanje storitev ali investicijsko pogodbo:

– upnika – izvajalca investicijskih del oziroma dobavitelja opreme (osnovnih sredstev), ki ve, da niso bili prejeti instrumenti zavarovanja plačil, pa kljub temu da nalog, naj se začno investicijska dela oziroma dobavi oprema;

– banke ali uporabnika družbenih sredstev, ki neopravičeno ali s prekoračitvijo pooblastil omogoči izstavitev plačilnih instrumentov in instrumentov zavarovanja plačil, pa ne pride do izvršitve obveznosti.

Gospodarske prestopke lahko razvrstimo v več skupin, in sicer:

a) najvišja denarna kazen – ENKRATNI DO TRIKRATNI ZNESEK NEIZVRŠENE OBVEZNOSTI – lahko doleti uporabnika družbenih sredstev (dolžnika, garanta ali avalista), če na podlagi izročenih instrumentov zavarovanja (ček, menica, garancija) ne pride do plačila v predpisanem roku, odgovorno osebo pa denarna kazen od 5.000 do 20.000 din. Če je bila uporabniku družbenih sredstev v posameznem letu dvakrat ali večkrat izrečena takšna kazen, ne sme v obdobju enega do treh let avalirati menice, dajati garancije oziroma pooblastila za garancije; odgovorni osebi pa se že v prvem primeru prepove opravljati delo, ki je v zvezi z razpolaganjem z družbenimi sredstvi, za dobo enega do treh let.

b) denarna kazen, od 50.000 do 200.000 dinarjev uporabniku družbenih sredstev, oziroma 5.000 do 20.000 dinarjev odgovorni osebi, je lahko izrečena, kadar nastopajo v svojstvu

– dolžnika: če za investicijo ni sklenjena pismena pogodba; če je sklenjena pogodba za investicijo, čeprav niso poravnane dospele obveznosti; če instrumenti zavarovanja plačil niso izročeni upniku v predpisanem roku; če ne obvesti garanta o spremembi predračunske vrednosti investicije; če ne deponira garancije pri Službi družbenega knjigovodstva; če ne izda naloga za vnovčenje, kadar je plačilo zavarovano z garancijo; če ne pošlje Službi družbenega knjigovodstva podatkov o tekočih investicijah; če ne izkaže v knjigovodstvu izdanih instrumentov zavarovanja plačil; če do 27. januarja 1976 ni prijavil zapadlih obveznosti (posebej do udeležencev v kompenzaciji in do ostalih upnikov); če za obveznosti, ki niso poravnane v kompenzaciji oziroma plačane, ne izroči do 31. marca 1976 upnikom avalirane menice; če do 5. aprila 1976 ne predloži Službi družbenega knjigovodstva izpiska iz programa za poravnavo in dokazov o izročitvi avaliranih menic upnikom; če do 15. aprila 1976 ne objavi sanacije v Uradnem listu (v primerih da upnikom niso izročene avalirane menice) in če do 15. maja 1976 ne izda instrumentov zavarovanja plačil za neplačane obveznosti iz poslovanja v prvem trimesečju 1976;

– upnika: če je vzpostavljeno dolžniško-upniško razmerje za investicije brez pismene pogodbe; če čeka ali menice ne predloži v vnovčenje v predpisanem roku; če zadnjega dne v mesecu ne predloži Službi družbenega knjigovodstva naloga za obračun zneskov indosiranih menic; če ne deponira garancije pri Službi družbenega knjigovodstva; če sam ne izda naloga za vnovčenje na podlagi garancije, kadar v 15-ih dneh od dospelosti terjatve ne prejme obvestila, da plačilo ni možno; če dobavlja blago ali opravlja storitve na kredit, pa za te namene nima prostih sredstev; če ne predloži Službi družbenega knjigovodstva dokazov o prostih sredstvih za kreditiranje; če da nov kredit, kljub temu da ni poravnal dospelih obveznosti, in če ne izkaže v knjigovodstvu prejetih instrumentov zavarovanja plačil;

– avalista ali garanta (in uporabnika, ki je dal pooblastilo za garancijo): če da novo garancijo ali pooblastilo zanjo, ni pa poravnal dospelih obveznosti, oziroma če prekorači predpisane omejitve glede višine sredstev za te namene ter če je imel v zadnjih šestih mesecih blokiran žiro račun (slednje ne velja za banko); če avalira menico v nasprotju s predpisanimi pogoji glede višine sredstev in ostalih omejitev in če avalira menico, da garancijo ali pooblastilo za garancijo kljub prepovedi (kadar je bil v enem letu najmanj dvakrat kaznovan za gospodarski prestopek, ker obveznosti po danih instrumentih zavarovanja niso bile plačane).

c) denarna kazen od 5.000 do 20.000 dinarjev ter prepoved opravljanja določenega dela za eno do treh let se lahko izreče odgovorni osebi v Službi družbenega knjigovodstva v zvezi s prejetimi

– čeki: če ne vnovči, oziroma ne protestira čeka ali ne obvesti upnika, da je ček protestiran;

– menicami: če ne vnovči menice; če v primeru, ko je menica vnovčena iz računa avalista, ne izda naloga za vrnitev njegovih sredstev iz računa izdajatelja menice; če ne protestira menice in o tem obvesti upnika; če najpozneje v treh dneh ne pošlje vnovčene menice izdajatelju oziroma avalistu; če je vnovčena iz njegovega računa takoj po izvršitvi naloga za vrnitev sredstev, razen če avalist ne zahteva tal ojšnje predložitve menice;

– akreditivi: če isti dan, ko ga prejme, ne izvrši naloga za vnovčenje;

– garancijami: če nalog za plačilo z garancijo krite obveznosti ne izvrši isti dan, ko ga prejme, in če ne izvrši naloga za vnovčenje terjatve, ki ga je po preteku 15 dni od dospelosti predložil upnik.

Gornje se nanaša na prejete instrumente zavarovanja plačil, enako pa je sankcionirano tudi, če se na podlagi ugotovitev pri pregledu ne dajo uporabniku nalogi za odpravo nepravilnosti v zvezi z vzpostavitvijo dolžniško-upniških razmerij in če pristojnim organom niso prijavljene kršitve zakona – kazniva dejanja in gospodarski prestopki.

Z opisom zagroženih kazni je izčrpano pojasnjevanje bistvenih določil zakona. Ostane le še vprašanje, kakšne priprave so, razen nalog, ki morajo biti opravljene v prehodnem obdobju, še nujne in kako bo potekalo praktično izvajanje zakona.

Enotnega recepta ni. Posebnih težav ne bo le v organizacijah združenega dela, ki v svojem poslovanju zagotavljajo popolno likvidnost ter imajo razen tega urejeno in tekočo evidenco nad finančnim poslovanjem. Če bodo obveznosti iz naslova investicij plačane vnaprej, ostale obveznosti iz dolžniško-upniških razmerij pa najpozneje v desetih dneh od nastanka, namreč sploh ne bo potrebe za dajanje instrumentov zavarovanja plačil upnikom. Takšne organizacije pa so redke; tudi popolna likvidnost je lahko le začasna, ker je možno, da bodo za poslabšanje poskrbeli dolžniki. Namesto dosedanjega medsebojnega, ali z drugo besedo, verižnega zadolževanja oziroma kreditiranja bo pri novem načinu zavarovanja plačil lahko prišlo do verižnih posledic in s tem tudi sankcij. Nujna bo veliko večja previdnost v poslovanju.

Značilnost novega zakona je tudi v tem, da takšen, kot je, nima lukenj, lahko rečemo, da celo stranskih vrat nima (kar ne moremo trditi za številne dosedanje predpise, ki so imeli enak namen – napraviti red v finančnem poslovanju). Razen tega ni dovolj, če se podrobno seznanimo le z določbami zakona o zavarovanju plačil, pač pa tudi z zakonom o ugotavljanju celotnega dohodka (objavljen je bil v isti številki Uradnega lista) ter s splošnimi uzancami za blagovni promet, ki so v zveznem Uradnem listu objavljene že leta 1954 ter ponatisnjene v raznih priročnikih (to velja predvsem za delavce v komerciali), dalje z že omenjenim zakonom o čeku in z zakonom o menici.

Novi način poslovanja zahteva določene organizacijske spremembe znotraj vsake delovne organizacije. V polnem obsegu bo morala zaživeti finančna služba, in to ločeno od knjigovodstva. V internih aktih bo treba na novo določiti podpisnike, to je osebe, ki bodo pooblaščene za razpolaganje z družbenimi sredstvi oziroma za sprejemanje obveznosti ter bodo, če bo že prišlo tako daleč, tudi odgovorne za kršitve.

Povsem specifični problemi nastajajo v delovnih organizacijah, ki imajo v svojem sestavu več temeljnih organizacij združenega dela s skupnim žiro računom, dalje v organizacijah, ki svoje proizvode prodajajo prek trgovskih potnikov, v komisijski prodaji, pri poslovanju prek zastopstev in predstavništev, v razmerjih s špediterji itd.

Da po 1. aprilu ne bo prevelike zmede, naj bi komerciala pripravila sezname stalnih dobaviteljev in poskrbela za sklenitev splošnih dolgoročnih pogodb, v katerih bo sporazumno predviden način obračunavanja delnih dobav, način plačevanja oziroma predložitev instrumentov zavarovanja itd. Potrebno bo tekoče sestavljati programe razpoložljivih finančnih sredstev, v okviru katerih se bodo lahko sklepale pogodbe za nabavo materiala, blaga oziroma naročale storitve, voditi točno evidenco (rokovnike) o dospelosti prejetih in izdanih instrumentov zavarovanja plačil. Razumljivo je, da bo vse to zahtevalo dodatne stroške in, vsaj prehodno, znatno povečanje obsega administrativnega dela.

Uvodoma je podčrtano da nov obračunski sistem uvajata dva zakona. Zastavljeni cilji namreč ne morejo biti doseženi le z ureditvijo medsebojnih dolžniško-upniških razmerij v prometu blaga in storitev, pač pa predvsem z ugotavljanjem realnega dohodka, ki bo kot tak edina podlaga za potrošnjo pri vseh udeležencih v njegovi delitvi, od temeljne organizacije združenega dela do federacije.

Kaj nam prinaša novi način obračunavanja in ugotavljanja dohodka?

Omejil bi se le na bistvena določila novega zakona, ki praktično velja že od začetka leta. Čeprav zakon v naslovu omenja ugotavljanje in obračunavanje celotnega dohodka, njegova vsebina pa razen tega še razporeditev celotnega dohodka in ovrednotenje zalog, bodo dejanske posledice nastale v višini ugotovljenega dohodka in njegove delitve. V celotni dohodek se všteva prodaja blaga in storitev (realizacija) le, če je že plačana, oziroma če je pokrita s prejetimi instrumenti zavarovanja plačil. Prenehal je veljati sistem ugotavljanja celotnega dohodka po fakturirani realizaciji, vendar se ugotavljanje dohodka po plačani realizaciji v sedanjem zakonu močno razlikuje od sistema plačane realizacije, ki je veljal v času od leta 1962 do 1968. Na kratko povedano: iz celotnega dohodka, obračunanega po plačani realizaciji (oziroma realizaciji, ki je pokrita z instrumenti zavarovanja plačil), bo treba pokriti vse nastale stroške, torej vsaj v enaki višini kot do sedaj pri fakturirani realizaciji. Dohodek za razdelitev po zaključku obračunskega obdobja bo verjetno manjši; to pa ni nujno, če bodo obojestransko upoštevane določbe zakona o zavarovanju plačil, oziroma če ne bo v novih pogojih poslovanja prišlo tudi do zmanjšanja obsega proizvodnje in prodaje.

Za samo razdelitev dohodka še veljajo določbe zakona iz leta 1972, enako tudi za kritje izgube. Praktično najmanj 80 do 90 % dohodka porabimo vnaprej (osebni dohodki, pogodbene in zakonske obveznosti), le manjši del pa dejansko na novo razdelimo šele po ugotovitvi njegove višine (pred sestavo zaključnega računa). To je vsekakor pomembno tudi v novem obračunskem sistemu, ker nam pove, kateri elementi dohodka bodo neposredno prizadeti (obveznosti iz dohodka, delitev v poslovni sklad in v sklad skupne porabe) in kje bodo posledice nastale zanaprej (omejitve pri izplačevanju osebnih dohodkov zaradi nepokrite izgube, vrnitev plačanih zakonskih obveznosti ter vplačanih prispevkov iz bruto osebnih dohodkov za preteklo leto itd.).

Za zaključek še dodajam, da bo novi sistem v celoti zaživel po sprejemu že najavljenih zveznih zakonov – zakona o združenem delu, zakona o bankah, zakona o službi družbenega knjigovodstva in zakona o knjigovodstvu (s spremljajočimi predpisi), torej bo tudi na tem področju letošnje leto zelo bogato.

POHITI, POHITI!!!

(Novoletna čestitka Pera Reisingerja)

kultura in izobraževanje

DVAJSET GODB!

Amaterski kulturni delavci iz Artič in Globokega so zadnja leta presenečali s pestrimi prireditvami, ki so imele širši odmev. Zanimiv spored načrtujejo za letos: v prvi polovici julija bodo v Artičah priredili srečanje godb na pihala, na katero pričakujejo 20 slovenskih skupin, v Globokem pa bodo do julija obnovili kulturni dom in za otvoritev pripravili večjo prireditev.

DOMISELNO

Brege, manjša vas na Krškem polju, bodo še letos dobile knjižnico, s tem pa bodo krajani dostojno počastili stoletnico Cankarjevega rojstva. Ob pomoči vaščanov in slovenskih založb so že zbrali 200 knjig. Prešernova družba je pomagala kar s 133 izvodi najrazličnejših del. V načrtu je, da bi imela knjižnica vsaj 1000 knjig, med temi večje število del za najmlajše. Za knjige bodo uredili prostor v gasilskem domu, imena darovalcev pa bodo vpisali v spominsko knjigo.

Beba Koren

„USNJENE" SLIKE

V prostorih zdravilišča v Čateških Toplicah je razstavila svoja likovna dela Beba Koren, Brežičanka, ki sicer študira na biotehnični fakulteti v Ljubljani. Razstavila je mozaične podobe, šivane iz mehkega semiš usnja, iz tvarine, ki ni bila do zdaj kaj pogosto uporabljena kot likovni material. Prikazano petletno snovanje kaže, da mlado avtorico zanimajo občutja osamljenega človeka, ob tem pa tudi kozmična vprašanja. Svoja dela bo Korenova razstavljala še v Benetkah, Trstu in Milanu.

V. P.

S petkovega nastopa učencev brežiške, črnomaljske, krške in novomeške glasbene šole v Dolenjski galeriji: skupina učencev krške glasbene šole. (Foto: I. Zoran)

Ob strunah in črno-belih tipkah

Učenci glasbenih šol iz Črnomlja, Brežic, Krškega in Novega mesta so imeli minuli petek skupen nastop v Dolenjski galeriji — Naslednje srečanje bo kmalu v Črnomlju

Glasbene šole, ki delujejo na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju, so uvedle zanimivo obliko medsebojnega sodelovanja in spoznavanja: skupne nastope svojih najboljših učencev (instrumentalistov) in orkestrov. Ker spremljajo učence na taki poti tudi učitelji in ravnatelji šol, so srečanja priložnost za izmenjavo izkušenj in dogovore za nadaljnje skupne naloge.

Lanskega decembra je bilo tako srečanje v Brežicah, v petek, 12. marca, pa v Dolenjski galeriji v Novem mestu. Iz brežiške, krške, črnomaljske in novomeške glasbene šole je tokrat nastopilo 36 učencev. Obiskovalci, ki se jih je v Dolenjski galeriji nabralo lepo število, čeprav prireditelji niso delali bučne reklame, so bili deležni lepega glasbenega dogodka.

Pokrovitelj tega srečanja je bilo Društvo glasbenih pedagogov Dolenjske, ki ga vodi Silvester Mihelčič ml. iz Črnomlja. Srečanje v Dolenjski galeriji je štela novomeška glasbena šola „Marjan Kozina" za eno svojih uvodnih prireditev ob svoji 30-letnici, ki jo bo proslavila junija ob obletnici smrti skladatelja Kozine, čigar ime nosi.

Kaj in kako iz zakladnice

S sobotnega posveta kulturnikov iz novomeške občine

Organizatorji kulturnega dela iz podjetij novomeške občine so imeli 13. marca že tretji zapovrstni posvet o tem, kaj, kje in kako ponuditi iz splošne zakladnice (dostopnih) kulturnih dobrin. Zbranim v prostorih osnovne šole na Grmu so pomagali iskati odgovore na taka vprašanja Jože Humar, Viktor Konjar in Doro Hvalica iz republiške Zveze kulturno-prosvetnih organizacij.

Seveda ni v vseh podjetjih tako kot v tovarni zdravil „Krka", kjer so take naloge zaupali posebnemu programskemu svetu. Marsikje niso še niti poskusili zvedeti od zaposlenih, kaj bi jih zanimalo. Ob teh dveh skrajnostih pa je vendarle kaj lahko ugotoviti, in tudi sobotni posvet samih organizatorjev kulturnega dela je to potrdil, da se kulturna akcija, ki jo je začel sindikat, le razrašča.

Kdor ni nikoli nič imel, bo tudi z malim zadovoljen. Zato ne bi smeli kar vsepovsod začeti zajemati z veliko žlico, ampak bi se morali zadovoljiti tudi z manjšimi stvarmi. Vsako podjetje nima dvorane za razstavo slik ali nastop večjega pevskega zbora. Gotovo pa so kotički za razstave knjižnih novosti, razstave fotografij, znamk ali česa podobnega. „Ni treba hlepeti po visoki umetnosti za vsako ceno, pomembnejše je, da se kaj zgodi, da ljudje govorijo o tem dogodku," je ugotavljal eden od udeležencev sobotnega posveta.

Oblik kulturnega življenja je več in tudi raznovrstne so. Ne bi pa smeli biti nekritični in ponujati delavcem tudi nekvalitetne stvari. Tudi stvaritve amaterjev je treba motriti skozi očala strokovnjakov. Opolzkosti, ki se kaj rada oprime glasbenozabavne točke, kiču, ki kot nadležna mrčes spremlja likovna dela samoukov itd., bi se lahko izognili tako, da bi dali stvari presoditi tistim, ki se na to spoznajo.

Vprašanj, ki so jih načeli v soboto na grmski šoli organizatorji kulturnega dela in tudi predstavniki republiške ZKPO, prav gotovo ne bo mogoče urediti v nekaj dneh. Pomembno pa je, da so jih zaznali in v nekem smislu sortirali. S temi bo imel dovolj dela klub organizatorjev kulturnega dela, ki ga nameravajo, kot so dejali, kmalu ustanoviti. Kajpak tudi prizadevanje kluba ne bo smelo biti brez podpore ZKPO in sindikata.

I. Z.

Takole po domače se je Jože Humar iz republiške ZKPO (tudi član okteta Gallus – na sliki z brado) pogovarjal v soboto v enem od razredov grmske osnovne šole z organizatorji kulturnega dela v podjetjih novomeške občine. (Foto: I. Zoran)

Spet v Makedonijo

Od danes: dnevi kulture mladih iz SRS v Makedoniji

Danes se začenjajo v Makedoniji tradicionalni dnevi kulture mladih iz Slovenije. Pod tem naslovom se bo do sobote zvrstilo v raznih makedonskih mestih in kulturnih ustanovah enajst prireditev – od likovnih do filmskih.

Gostovanje mladih slovenskih kulturnikov v Makedoniji bodo otvorili danes proti večeru z likovno razstavo „Od slike do plakata" v skopskem Domu mladih 25. maj. Zatem bo v dramskem gledališču gledališka predstava „Pogovor v maternici koroške Slovenke".

Jutri se bo „venček" slovenske kulturne tvornosti razpletal hkrati v štirih mestih. Po literarnem jutru v kratovski gimnaziji bodo v večernih urah naslednje prireditve: v kulturnem domu v Ohridu recital ob 100-letnici rojstva Ivana Cankarja, v skopski NUK Kliment Ohridski bodo odprli knjižno razstavo mladih avtorjev, nakar bo sledil literarni večer, v domu kulture v Tetovu moderni glasbeno-baletni večer „V začetku je bil ritem", v centru za kulturo in informacije v Skopju bo arhitektonska razstava „Od misli do prostora", v dvorani Ljudske tehnike v Skopju pa večer amaterskih filmov.

V soboto bodo vse prireditve v Skopju: v Domu mladih 25. maj bodo obnovili recital ob 100-letnici Cankarjevega rojstva, v centru za kulturo in informacije bo glasbeno-baletni večer „V začetku je bil ritem", v Domu mladih 25. maj pa spet večer kratkometražnih filmov.

Na pot v Makedonijo je iz Slovenije odšlo okoli 30 mladih kulturnih ustvarjalcev in poustvarjalcev ter petčlanska delegacija republiške konference ZSMS.

MALEŠEVA RETROSPEKTIVA

V torek so odprli v Dolenjski galeriji retrospektivno razstavo del slovenskega akademskega slikarja Mihe Maleša. Na razstavi je tudi več del, nastalih na Dolenjskem ali nadahnjenih ob srečavanju z dolenjsko zemljo in njenimi ljudmi; Maleš se je udeležil tudi ene od Dolenjskih slikarskih kolonij. Ob otvoritvi je pianist Andrej Jarc imel solistični koncert.

Mali kulturni barometer

„SAMORASTNIŠKA BESEDA" TUDI LETOS – V Trebnjem so se odločili, da bodo tudi letos izdali „Samorastniško besedo", knjižico s proznimi in pesniškimi sestavki avtorjev, ki živijo v trebanjski občini. Publikacija bo izšla junija ob tradicionalnih dnevih kulture in umetnosti v trebanjski občini. Knjižici bo letos dodana novost: v posebnem razdelku bodo v njej sodelovali pišoči iz sosednjih občin. To bo prav gotovo obogatilo vsebino strani, hkrati pa bo narejen prvi korak k tako imenovanemu medobčinskemu sodelovanju na področju sodobne literarne tvornosti na Dolenjskem.

Z „MANDRAGOLO" V PTUJU – Novomeško amatersko gledališče je 13. marca gostovalo v Ptuju z Machiavellijevo komedijo „Mandragola", ki jo je kot gost režiral Franci Končan. Toliko predstav kot „Mandragola" že dolgo ni doživelo kako odrsko delo, naštudirano v Novem mestu. To je vsekakor dober znak, ki med drugim kaže, da se je sedanji igralski rod v Novem mestu odločil iti po poti svojih aktivnih in nekoč po vsej republiki znanih predhodnikov.

TREBANJSKI UČENCI NA SELIH–ŠUMBERKU – Kulturna skupina učencev trebanjske osnovne šole je nedavno nastopila s kulturnim programom na Selih–Šumberku. To je bil v zadnjih letih prvi obisk mladih kulturnikov v tem precej odročnem kraju.

IZŠLE SO „STEZICE" – „Stezice", glasilo novomeških gimnazijcev, so s prvo v tem šolskem letu izšlo številko začele triindvajseto leto nepretrganega izhajanja. Podobno kot vsi šolski listi so tudi „Stezice" napolnjene s poročili, krajšimi razmišljanji in literarnimi sestavki. Po kakovosti ostaja list na ravni prejšnjih številk in prejšnjih letnikov. Opazno pa je tudi to, da se številka nikakor ne more roditi; to je pravzaprav čudno, saj so možnosti za izdajanje dandanes neprimerno boljše kot v časih šapirografov, ciklostilov.

OBVESTILO!

V DNEVIH KULTURE IN UMETNOSTI OBČINE TREBNJE

bo drugič izšla

SAMORASTNIŠKA BESEDA

Vse, ki se ukvarjajo z besedno ustvarjalnostjo, vabimo k sodelovanju. Krajšo prozo (do 5 tipkanih strani) in poezijo, ki še ni bila objavljena, pošljite na naslov: Občinska kulturna skupnost Trebnje do 20. aprila 1976.

Pošiljkam dodajte svoj naslov.

Podrobnejše informacije dobite pri OKS Trebnje.

Občinska kulturna skupnost TREBNJE

Še kulture na platnu ni

Na Raki upajo, da bodo dobili kulturno dvorano

Ko se je lani mešani pevski zbor „Viktor Parma" iz Krškega ponudil, da bi pel na Raki na proslavi tridesetletnice osvoboditve, so se Račani – nemara prvič po dolgem času – globoko zamislili. Ker nimajo dvorane, so morali gostovanje zavrniti. Tako so bili ljudje še ob tisto trohico kulturnega življenja, za kakršno drugod niso prikrajšani niti manjši in odročnejši kraji.

Edino kulturno žarišče na Raki je šola, a ker se tudi ta duši v pomanjkanju prostorov in prosvetnih delavcev, je kulturna dejavnost na šoli borna. „Slišimo, da bi se morali prosvetni delavci bolj vpreči, ampak to preprosto ne gre," pravi ravnatelj Martin Lešnjak. „Pomanjkanje kadrov povzroča preobremenjenost učnega osebja, da niti pri pouku ne zmore vseh nalog, kaj šele, da bi se lahko ukvarjalo s kulturo. Računamo, da bo poslej boljše: dober znak za to je ustavljeno odseljevanje mladih."

Kdor hoče v kino, se mora potruditi v Krško ali kam drugam, ker na Rako niti potujoči kino ne prihaja več. Več let so bile predstave v šolskem prostoru, ki ga šola uporablja kot dvorano. Posledice so bile take, da jih šola ni bila nič kaj vesela: na vsaki predstavi je počepnil kakšen stol, vsakokrat so ugotavljali poškodbe na inventarju. Sklep šole je bil: konec s kinom! Ta ukrep je sicer zabolel obiskovalce tistih redkih predstav, je pa bil neizbežen.

„Kulturno mrtvilo v našem kraju bi lahko pregnala šele nova dvorana," ugotavlja Lešnjak. „V načrtu je že. Služila bi tudi najrazličnejšim sestankom, saj v našem kraju tudi družbenopolitične organizacije nimajo kam."

Čeprav je nova dvorana na Raki tako rekoč obljubljena, tudi v tem primeru velja, da je od besed do dejanj težaven korak. Že Tone Gabrič, delegat družbenopolitičnega zbora občinske skupščine v Krškem, je pred dnevi ugotavljal, da družbenih prostorov, v katerih bi bile tudi kulturne prireditve, sami Račani ne bodo mogli graditi. Up in možnost vidijo v tem, da bi tozdi s krajevno skupnostjo podpisali samoupravni sporazum o združevanju sredstev v ta namen, primakniti pa bi morale kaj tudi samoupravne interesne skupnosti.

I. Z.

Martin Lešnjak: „Zdaj še potujočega kina nimamo!"

JEZIKOVNI NASVETI

ŠE ENKRAT O ZNIŽANJU CEN

Zadnjič smo na tem mestu obravnavali napako, ko je nekdo, namesto da bi napisal

ZNIŽALI SMO CENE BLAGU

zapisal kar: Znižali smo blago. Opozorilo je sicer kmalu izginilo iz izložbe, toda nekaj dni zatem smo lahko v neki drugi trgovini, ki je nedaleč od tiste, iz katere smo si izposodili napačni zapis, brali podobno slogovno napako:

ZNIŽANJE ELEKTRIČNIH KALKULATORJEV

Zato najbrž ne bo odveč, če se ponovno lotimo tega vprašanja in podrobneje pojasnimo, zakaj je treba stavek drugače napisati. *Znižati* pomeni kako stvar postaviti v nižji položaj kakor ga je imela poprej, na primer: Streho bodo morali znižati (postaviti niže), ker zastira pogled. – Gladina Krke se je tisto leto zaradi dolgotrajne suše močno znižala.

To se pravi: če hočemo privabiti kupce, ki so jih doslej cene odbijale, ker so bile previsoke, moramo znižati *cene* predmetov, ki jih prodajamo, ne pa predmete same. Potemtakem bi morala trgovina tudi zapisati to, kar misli. V našem primeru bi se stavek pravilno glasil takole:

ZNIŽANE CENE RAČUNSKIH STROJEV

VPRAŠANJE, NA KATERO (NAPAČNO: NA KATEREGA)

Velikokrat beremo takele stavke: Zastavili so mu vprašanje, na *katerega* pa ni znal odgovoriti. – Našel sem pismo, na *katerega* sem bil že povsem pozabil. – Dobil bo darilo, *katerega* si bo sam izbral.

Podčrtani oziralni zaimek (katerega) se nanaša v vseh treh primerih na samostalnike srednjega spola *vprašanje, pismo, darilo,* ki stoje vsi v 4. sklonu. V istem sklonu morajo stati seveda tudi zaimki. Oblika oz. zaimka za srednji spol pa je v 4. sklonu: *katero.* Zato bi bilo treba omenjene stavke napisati takole:

Zastavili so mu vprašanje, na *katero* pa ni znal odgovoriti. – Našel sem pismo, na *katero* sem bil že povsem pozabil. – Dobil bo darilo, *katero* si bo sam izbral.

Do napake prihaja zaradi tega, ker pozabljamo, kakšnega spola je samostalnik, ki se nanj oziralni zaimek nanaša, deloma pa tudi zato, ker je v osrednjih slovenskih narečjih marsikdaj samostalnik srednjega spola postal moškega spola (težek vprašajne, en pisem, en daril), kar je značilno zlasti za ljubljanščino.

B-r.

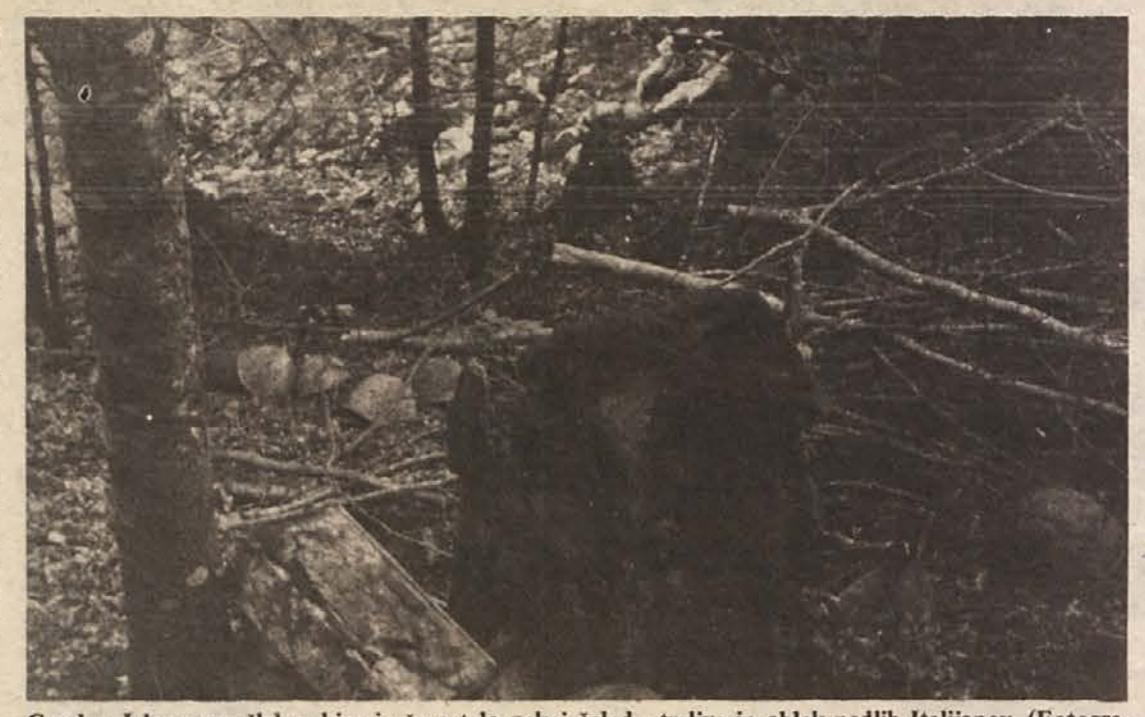

Gozd v Jelenovem žlebu, kjer je še ostalo nekaj čelad, streliva in oblek padlih Italijanov. (Fotografirano poleti 1958. Foto: S. Škrlj)

V peklu Jelenovega žleba

Spomini partizanskega komisarja na legendarno zmago Gubčeve in Cankarjeve brigade

26. marca bo minilo 33 let od edinstvene zmage slovenskih partizanov nad Italijani v Jelenovem žlebu. Ta dan je ribniška občina proglasila za svoj občinski praznik. Pred letošnjim praznovanjem objavljamo spomine Staneta Škrlja, komisarja druge čete Gubčeve brigade, ki je skupaj z brigado V. SNOUB „Ivan Cankar" izbojevala slavno zmago v Jelenovem žlebu.

Po uspešnih operacijah slovenskih brigad v Suhi Krajini v marcu 1943 je Gubčeva brigada počivala en dan v Podstenicah, nato pa s Cankarejvo in Tomšičevo brigado v noči na 23. marec krenila prek Starega Loga in kočevske proge v gozd nad Rakitnico pri Ribnici. Šercerjeva brigada je odšla na ta sektor že prej. Vse štiri brigade so zasedle položaje na odseku od Rakitnice do Nove Štifte pri Ribnici. Gubčeva brigada je zasedla grebene nad vasjo Rakitnica v smeri proti Zadolju, levo od nje je bila Cankarjeva brigada, nato pa še Šercerjeva in Tomšičeva. Položaji brigad so bili dobri v smeri proti Ribniški dolini. Edina nevarnost, ki jim je pretila, je bila, da bi prišel sovražnik po nepreglednih kočevsko-ribniških gozdovih in potisnil brigade v Ribniško dolino.

Na te položaje je prišla Gubčeva brigada brez hrane. Dobiti je ni bilo mogoče, ker so bile na območju prejšnjih položajev okoli Kočevja skoraj vse vasi požgane. Zato so intendantje odhajali v vasi v neposredni bližini Ribnice, v katerih pa je podnevi mrgolelo Italijanov. Pod neprestanim sovražnikovim streljanjem je intendantom vendarle uspelo dobiti nekaj krompirja. Ko so krompir v gozdu nad Rakitnico skuhali, so ga razdeljevali po položajih tako, da je vsak borec dobil po štiri krompirje. To je bil celodnevni obrok.

S TANKI – V BEG!

Prvi dan na teh položajih ni bilo borb, ker se je sovražnik šele pripravljal. V Ribnico je dobil pomoč. Naslednji dan ob svitu je bila vsa Gubčeva brigada pripravljena za borbo. Nenadoma so prileteli veliki bombniki in preleteli položaje brigad, ne da bi kaj odvrgli. V velikem loku so se vračali in začeli bombardirati položaje brigad. In nato še enkrat. Smrad po smodniku se je valil po položajih. Kmalu so Italijani iz Ribnice začeli obstreljevati položaje brigad s topovi. Ko so ti utihnili, so se ponovno pojavila letala in bombardirala ter z mitraljezi obstreljevala položaje. Naposled so letala izginila v daljavi.

Zdelo se je, da je mnogo borcev ranjenih ali mrtvih, toda od vsega obstreljevanja in bombardiranja ni bil od gubčevcev nihče zadet, le odlomljene veje dreves so ležale križem po položaju. Iz Ribnice se je slišalo brnenje motorjev. Levo od brigade, onkraj hriba, so se zaslišali streli. Vedno močneje je pokalo. Spopadle so se tudi ostale brigade.

Kmalu so borci Gubčeve brigade opazili tanke, ki so iz Ribnice zavili proti njim, za tanki pa je šla pehota, katere je bilo vedno več. Italijani so počasi korakali navzgor. Borci so nestrpno čakali povelja za napad. Premikajoče se postave s šlemi so se bolj in bolj približevale. Tanki so se z velikim hruščem bližali položajem brigade. Med ropotanjem tankov in kričanjem Italijanov se je zaslišalo povelje: „Ogenj!" Zaregljale so strojnice in sejale smrt med fašiste. Sovražnik se je srdito branil. Nad glavami borcev so švigale granate in tudi tanki so bruhali svoj ogenj. Streljanje se je stopnjevalo. Italijani so spoznali, da ne morejo naprej, zato so se obrnili in bežali v dolino ter se ustavili šele za varnimi zidovi ribniških hiš.

Tudi streljanje onkraj hriba ni prenehalo. Kurirji so prinesli vest, da so tudi druge brigade pognale sovražnika v dolino.

Popoldne je sovražnik začel ponovno napadati, toda brez uspeha. Brigade so ostale na svojih položajih in tudi drugi dan pognale Lahe v Ribnico.

PREMIK DO JELENOVEGA ŽLEBA

Bila je še noč, ko sta Gubčeva in Cankarjeva brigada 26. marca 1943 zjutraj zapustili položaje nad Ribnico. Dolga kolona se je počasi pomikala po gozdni Rudeževi poti proti Jelenovemu žlebu. Na čelu je šla Cankarjeva, za njo pa Gubčeva brigada. Utrujeni borci so s težavo korakali in razpoloženje med njimi ni bilo najboljše. Njihovi mrki obrazi so pričali, da so lačni in utrujeni. Le najbolj zgovorni so se pogovarjali. Edina želja vseh je bila, da bi po napornih dneh vsaj eno noč v miru počivali in se do sitega najedli. Kolona je bila strnjena po dva v vrsti, s kratkim razmahom. Samo predhodnica je hodila v pravilnem razporedu. To ni bil običaj na pohodih brigad, vendar v prostranih kočevsko-ribniških gozdovih nihče ni pričakoval sovražnika, saj je bilo znano, da Italijani ne hodijo radi po gozdovih. Cesta je v presledkih postajala položnejša. Borci so se lažje in hitreje premikali, toda spanec jih je še vedno mučil. Jutranje ure pred svitom so bile vedno najhujše – takrat je nastopala kriza.

Iznad visokih dreves je na gozdno pot prihajala prva svetloba. Kmalu se je povsem zdanilo. Borci so postajali živahnejši in spanec je mineval. Na čelu Gubčeve brigade se je oglasila harmonika in ob njenih zvokih so borci zapeli. Toda peli niso dolgo, bili so le preveč utrujeni. „Harmonikar, igraj dalje!" so zahtevali borci. Tudi spredaj pri cankarjevcih so se slišali glasovi harmonike. Ob zvokih so borci laže hodili. Pozabili so na utrujenost in počasi korakali po taktu. Presledek med borci se je večal, kajti kolona se je vedno bolj raztegovala. Brigade so korakale mimo lesenega križa, ki je nemo pričal o uspešni borbi Tomšičeve brigade z Italijani.

NAMESTO POČITKA – STRELI

Brigade so se bližale Jelenovemu žlebu. Predhodnica je bila nekaj sto metrov pred glavnino. Prišlo je povelje za počitek. Utrujeni borci so posedli ob cesti. Nenadoma so se zaslišali streli. Borci so se spogledali. Kaj je to? Ali se je predhodnici po nesreči sprožil mitraljez? Italijani v tem gozdu? Saj še ni dolgo, odkar so jih skupili prav v bližini!

Kmalu se je oglasilo še več mitraljezov. Italijani so iz zasede nad cesto napadli predhodnico in dva izvidnika ranili. Izvidnica se je za nekaj korakov umaknila, nato pa zavzela položaj ob cesti. Komandant II. operativne cone Milovan Šaranović, ki je bil nekje med obema brigadama, je v trenutku ocenil situacijo. Del Cankarjeve brigade je v naglici zavzel položaj ob cesti. Milovan je pokazal na nekaj sto metrov oddaljeni greben desno od ceste in ukazal: „En bataljon Gubčeve brigade naj hitro zasede vrh! Za vsako ceno! To bo odločilno. Pratež nazaj! Močno zasedo v smeri Ribnice!" Povelja so se bliskovito izvrševala. Borci II. bataljona Gubčeve brigade pod vodstvom komandanta Pera Brajevića in politkomisarja Zvonka Vrečka – Tinča so se v teku zagnali proti vrhu. Takoj nad cesto se je bataljon razvil v strelsko vrsto. Borci so držali orožje pripravljeno za strel. „Hitro, hitro na vrh!" se je glasilo povelje. Borci so stiskali zadnje moči. Bataljonski in četni funkcionarji so jih bodrili in po gozdu je odmevalo povelje: „Hitro na vrh!" Nekateri borci so omagali, ker niso vzdržali napora. Za nekaj trenutkov so obstali, nato pa stekli naprej.

Bataljon se je bližal vrhu. Borci so pričakovali, da se bodo z vrha oglasili italijanski mitraljezi. Toda strelov ni bilo. Prvi borci so že zasedli vrh, ostali so jim sledili. Padli so prvi streli. Italijani so se po drugi strani grebena bližali vrhu. Z vsem razpoložljivim orožjem jih je sprejel II. bataljon. Italijani so bili presenečeni; bili so prepričani, da bodo oni prvi zasedli vrh, toda bil je že krepko v rokah II. bataljona. Razvila se je ogorčena borba. Tudi Italijani so se zavedali važnosti tega vrha in ga poskušali zavzeti. Zaman so se zaganjali proti dobrim položajem Gubčevega bataljona. Italijani so imeli že nekaj izgub. Mrtve in ranjene so vlekli po strmini med skalami in drevjem. Položaj partizanov je bil odličen, kajti skale in drevesa so ščitila borce. Z lahkoto so borci metali bombe navzdol za skale, kamor so se zakrivali Italijani.

Sovražnik se je znašel v obupnem položaju. Od vrha in desne strani jih je napadal II. bataljon Gubčeve brigade, ob cesti pa Cankarjeva brigada. Med močnim bobnenjem je bilo slišati krike Italijanov, ki so zmedeno tekali od skale do skale navzdol. Drugi bataljon se je spuščal za njimi. Partizanski mitraljezi so čakali na preži in se oglašali, ko so posamezne skupine Italijanov zapuščale skalnate zaklone. Ker so bežali v gručah, je bila naloga mitraljezcev tem lažja. Posebno važno vlogo so imele bombe. Ko so padale za skale, so preživeli Italijani zbežali, takrat pa je nastopil mitraljez.

Začela se je borba od skale do skale na razdaljo nekaj metrov. Italijani so se stiskali za skale in streljali brez cilja. Obstreljene veje so padale po tleh. Izza skal so jih pregnale samo bombe. Saša, borec druge čete, se je boril z italijanskim mitraljezcem, ki je bil med skalami in besno streljal. Saša je vrgel bombo in mitraljez je utihnil. Skočil je za skalo, vzel mitraljez in se pognal nazaj. Še preden se je zaklonil, je bil ranjen v prsa. Blizu njega se je boril hrabri komandir druge čete Ivan Šmuc – Roman. Bil je že brez bomb. „Pojdi hitro nazaj po bombe!" je ukazal najbližjemu borcu. Pred Romanom se je dvignil italijanski oficir z bombo v roki, a odvrgel je ni, ker se je zadet zgrudil.

Roman je skakal od skale do skale in dajal povelja svojim borcem. Okrog njega so ležali mrtvi Italijani in pri njih je dobil nekaj bomb. Skočil je v bližino večje skale, za katero je bila skupina Italijanov. Poleg njega je padla bomba in ga ranila. V naslednjem trenutku so že padale bombe na Italijane. Toča krogel se je usula proti njemu, toda zadele ga niso. Levo od Romana se je boril komisar prve čete Jože Žagar – Jug. Ležal je za skalo in streljal. Okrog njega so ležala italijanska trupla. Sovražnik se je tudi tukaj umikal. Jug je iznenada vstal, hotel skočiti navzdol za bližnjo skalo in tedaj ga je smrtno zadela sovražnikova krogla.

PADEL JE ROMAN

Drugi bataljon Gubčeve brigade se je od skale do skale pomikal naprej. Čeprav so se Italijani umikali na celem bojišču, je bil njihov odpor še vedno močan. Eksplozije bomb in streljanje so dušili borce. Italijanski mitraljezec levo od Romana je neprestano streljal. „To je tisti, ki je smrtno zadel Juga! Daj mi bombo!" je zavpil Roman soborcu. Vrgel mu je „kragujevačko". Roman jo je hitro odvil, udaril in vrgel. Po eksploziji sta se dvignila dva Italijana in tekla. Toda ne daleč. Trije Italijani za skalo pa so obležali za vedno.

Roman je prišel do mesta, kjer ni bilo večjih skal, za katere bi se zaklonil. Pred njim je bil manjši panj, kamor je skočil v zaklon. Italijan pred njim ga je opazil in z mitraljezom streljal v panj. „Roman, Roman!" ga je poklical komisar njegove čete Stane Škrlj. A Roman se ni več oglasil. Panj ni zadržal svinčenk in zadet v glavo je Roman omahnil. Borec, katerega je bil poslal po bombe, se je vrnil, toda Roman jih ni več potreboval. To je bil neustrašen borec in odličen vodja svoje čete. Borci so ga ljubili, saj je bil svoji četi pravi oče. Pred odhodom v partizane je bil natakar v ljubljanski „Zvezdi". Neštetokrat je govoril o Ljubljani in o tem, kako se bo po vojni vrnil k svojemu poklicu.

Boj se je nadaljeval z nezmanjšano srditostjo. Sovražnik se je postopoma umikal proti cesti. Na levem krilu so se borili Bomba, Nace, Lado in drugi s skupino Italijanov, ki so z mitraljezom ovirali napredovanje. Za skalo sta padli dve bombi in italijanski mitraljez je utihnil. Borci so prodirali naprej in puščali za seboj mrtve Italijane. Zaplenjene strojnice regljajo proti prejšnjim lastnikom. Italijani prihajajo v vedno težji položaj. Vsi bežijo navzdol proti cesti. Tam pa jih čakajo mitraljezi Cankarjeve brigade. Drugega izhoda nimajo. V paničnem begu odmetavajo vse, kar jih ovira. Ranjencev ne utegnejo več odnašati in vsak si poskuša rešiti življenje. Njihov edini cilj je zbežati iz tega peklenskega obroča. Zadnje skupine beže čez cesto, na kateri se kopičijo italijanska trupla. Le redko komu se posreči ubežati. Velike skale, jame in grmovje jih ovirajo pri begu. Pod cesto je globoko brezno, obraščeno z grmovjem, in v zmedi jih nekaj pade noter. Posamezni borci se ustavljajo ob plenu. „Za njimi!" se glasi povelje. Partizani še nekaj časa tečejo in streljajo za bežečimi Italijani. V dolini padejo poslednji streli, boj je končan.

VELIKA ZMAGA

Počasi se borci utrujeni, vendar nasmejani vračajo na cesto. Veseli so velike zmage. Hodijo po bojišču in si ogledujejo razdejanje. Vsa drevesa so obstreljena. Po bojišču ležijo italijanska trupla, okoli njih pa je razmetano orožje, municija, bombe, nahrbtniki, čelade in drugo. Borci nosijo plen na cesto. Kot orožja tako so partizani veseli nahrbtnikov s suho hrano. Nekateri so že zamenjali svoje raztrgane obleke in čevlje za italijanske. Ti se zdaj samo po kapi razlikujejo od Italijanov. Partizan Ivan Malenšek – Bomba zadovoljen razkazuje zaplenjeno pištolo. Nekdo je prinesel poslednji italijanski radiogram; Italijani so sporočili: „Od bataljona MACERATA poveljstvu grupacije črnih srajc SOS, SOS!" Več niso utegnili sporočiti, kajti elitni bataljon divizije Macerata je bil razbit.

Sovražnik je pustil na položaju 106 mrtvih in imel 102 ranjena. Partizani so zaplenili dva težka minometa, osem težkih mitraljezov, deset puškomitraljezov, okoli stopetdeset pušk, dve radijski postaji in vsakovrstno strelivo in opremo. Razen tega je dobilo nad sto borcev obleko in čevlje. V tem boju je imel II. bataljon Gubčeve brigade dva mrtva in tri ranjene tovariše. Med ranjenimi je bil Tone Podboršek–Saša. Pred vstopom v partizane je bil brivski pomočnik. Bil je iz Polja pri Ljubljani in je 1944 v roški bolnišnici umrl. Iz Cankarjeve brigade sta padla Ivan Omerza – Johan, komandir čete, in partizan Maks. To je bila zares velika zmaga slovenskih partizanov, zmaga šibkejšega in slabše oboroženega nad močnejšim.

Italijani so sicer imeli dober načrt. Odšli so iz Kočevja z namenom, da se po gozdu neopazno približajo našim brigadam, ko so bile še na položaju nad Ribnico, in jim udarijo v hrbet ter poženejo v dolino proti Ribnici. Toda hodili so predolgo. Srečanje v Jelenovem žlebu je bilo usodno zanje. Ta kraj pomeni za Italijane nesrečo. V Jelenovem žlebu so lahko že drugič postavili križ, tokrat še večjega.

Ko je bil plen razdeljen, so brigade zapustile bojišče in nadaljevale pot proti Podpreski pri Loškem potoku. Gubčeva brigada se je namestila v Podpreski, Cankarjeva pa v vasi Draga. V bližnjih vaseh sta bili tudi Tomšičeva in Šercerjeva. Po hrano je Gubčeva hodila v Loški potok. Prišel je čas odhoda. Gubčeva brigada je dobila nalogo, da odnese ranjence vseh štirih brigad v bolnišnico v Kočevski Rog. To je bila zelo odgovorna in težavna naloga. Brigada je hodila vso noč in še drugi dan. Menjaje se so nosili ranjence vsi, od borca do komandanta in komisarja brigade. Zaradi napora se je kolona le počasi pomikala. Rahlo je rosilo. Borci so odložili površnike in z njimi pokrili ranjence na nosilih. Tišino je od časa do časa pretrgalo vzdihovanje ranjencev. Kolona se je vila po razsežnih kočevskih gozdovih mimo Borovca, Ajbla v Škrilje na Kočevskem. Od tam do bolnišnice v Rogu je ranjence spremljal tretji bataljon. Brigada se je nato ponovno zbrala pri Planini in od tam odšla na položaje okrog Semiča.

STANE ŠKRLJ

Novo mesto v 1. ligo?

Novomeščani odpravili Zvezdo in že osvojili drugo mesto – Na občinskem prvenstvu 90 nastopajočih

Novomeški igralci namiznega tenisa so prejšnji petek gostovali v Ljubljani pri močni ekipi Zvezde in po zanimivem dvoboju zmagali s 5:2. Po dolgem času so zmagali tudi igralci metliške Beti – nastopajo v ljubljanski področni ligi – in dokazali, da so kljub slabim nastopom med boljšimi ekipami v področni ligi.

ZVEZDA – NOVO MESTO 2:5

V prvenstveni tekmi druge republiške lige–zahod so Novomeščani v gosteh premagali Zvezdino ekipo. Tudi v tem srečanju je obe točki „oddal" Bajc.

Rezultati: Sezonov – Bajc 2:0, Podobnik – Kapš 1:2, Jugovič – Somrak 0:2, Podobnik – Bajc 2:1, Sezonov – Somrak 0:2, Jugovič – Kapš 0:2 in Podobnik – Somrak 0:2.

BETI – KOLINSKA 5:3

Minuli petek so v Metliki gostovali igralci Kolinske, ki so v nekaterih zadnjih prvenstvenih srečanjih v glavnem zmagovali. Domači igralci – tokrat so nastopili v kompletni postavi – so goste presenetili z dobro igro, tako da so bila prav vsa srečanja močno izenačena. Tokrat je dobro igral Dušan Pezelj, ki je premagal vse tri nasprotnike.

Rezultati: Hauptman – Tavčar 0:2, Pezelj – Žerjav 2:1, Uhl – Gale 2:1, Pezelj – Tavčar 2:1, Hauptman – Gale 0:2, Uhl – Žerjav 1:2, Pezelj – Gale 2:1 in Uhl – Tavčar 2:1.

90 NASTOPAJOČIH

Novomeški namiznoteniški klub je minulo nedeljo pripravil namiznoteniško občinsko prvenstvo za pionirje in pionirke. Udeležilo se ga je 90 tekmovalcev. Pri pionirjih je zmagal Bojan Zagorc (OŠ Katja Rupena), za njim pa so se uvrstili Dušan Prosinečki (OŠ Otočec), Gregor Guštin (OŠ Grm), Srečko Dežman (OŠ Šmarjeta) idr. Pri pionirkah je bila najboljša Janja Glavan, slede pa Brigita Glavan (obe OŠ Šmarjeta), Mirjam Zajc, Mojca Galeša (obe OŠ Katja Rupena), Ksenja Bregar (OŠ Šentjernej) idr.

Med mladinci sta se za prvo mesto potegovala Šmarječan Košak in Novomeščana Spasovski, pa je bil Košak boljši. Tretje mesto je osvojil pionirski prvak Zagorc, četrti je bil Bobnar (OŠ Šmarjeta), peti Špringer (OŠ Grm), šesti Dežman (OŠ Šmarjeta) itd.

Pri mladinkah je bila najboljša gimnazijka Suša, slede Škufca (OŠ Šentjernej), Glavan (OŠ Šmarjeta), Bregar (OŠ Šentjernej), Zajc (OŠ Katja Rupena) idr.

Osem nad 180 cm

10. marca so se v telovadnici grmske osnovne šole zbrali najboljši skakalci v višino iz dolenjskih osnovnih šol in se pomerili v akciji „Iščemo najboljšega pionirja skakalca". Po končanem tekmovanju so nastopili še skakalci novomeškega atletskega kluba in dokazali, da le reden in nadzorovan trening pomaga pri napredku, saj je kar osem skakalcev preskočilo 180 cm.

Rezultati – pionirji: Gačeša 180, 2. Zoran 165, 3. Rodič 160 (vsi OŠ Grm), 4. Hočevar 160 (OŠ Bršlin) itd.; pionirke: 1. Hribar 140, 2. Teršar 135 (obe OŠ Grm), 3. Klemenčič (OŠ Katja Rupena) 135, 4. do 5. Kolenc (OŠ Grm) 130 in Filipovič (OŠ Bršlin) 130 itd.

Člani: 1. Šuštar 195, 2. Dragaš 190, Lapajne 185, 4. Bartol 185, 5. Kostrevc 185, 6. Rangus 180, 7. Teppey, 8. Gačeša 180 itd.

MILOŠ GAČEŠA 183 CM

Novomeški atletski klub je tudi letos pripravil finale tekmovanja „Iščemo najboljšega pionirja, skakalca v višino", v katerega so se uvrstili najboljši pionirji in pionirke s področnih prvenstev. Pri pionirjih je zmagal domačin Miloš Gačeša (183 cm), pri pionirkah pa Mojca Drnovšek (OŠ Zvonka Runke, Ljubljana) s 158 cm.

Rezultati: 1. Gačeša 183, 2. Praznik (OŠ Celje) 170, 3. Jankovič (OŠ Bršlin) 160, 4. Potočar (OŠ Bršlin) 160, 6. Zoran (OŠ Grm) 160;

pionirke: 1. Drnovšek 158, 2. Hribar 150, 3. Teršar (obe OŠ Grm) 140, 5. Kolenc (OŠ Grm) 135.

L. BRULC

Novomeški namiznoteniški klub je prejšnjo sredo pripravil v telovadnici osnovne šole „Katja Rupena" občinsko prvenstvo za pionirje in mladince, ki se ga je udeležilo 90 tekmovalk in tekmovalcev. Današnji posnetek dokazuje, da je v novomeški občini med mladimi za igro za zelenimi mizicami veliko zanimanja. (Foto: Janez Pezelj)

„Remi" prinesel pokal – Prulam

Na zimskem rokometnem prvenstvu Črnomaljci zaradi neodločenega rezultata ob pokal – V tretji skupini zanesljivo zmagal Inles C – Sodražica je bila tretja

Prejšnjo nedeljo se je z zadnjimi tekmami v moških skupinah B/1 in B/2 končalo letošnje odprto zimsko rokometno prvenstvo SRS. V odločilni tekmi za prvo mesto so Črnomaljci in Ribničani igrali neodločeno in omogočili, da so prvo mesto osvojili – Ljubljančani.

Dve koli pred koncem se ni vedelo, kdo bo osvojil prvo mesto v B/1 skupini, največ možnosti za končni uspeh pa so imeli Črnomaljci, ki so že na lanskem prvenstvu zbrali toliko točk kot zmagovalci in zaradi slabše razlike v golih osvojili le drugo mesto. Tudi na letošnjem prvenstvu so Belokranjci ves čas dobro igrali, toda neodločen rezultat z Ribnico jim je ponovno prinesel drugo mesto.

Rezultati: Črnomelj – Ribnica 10:10 (5:6), Ribnica – Grosuplje 22:12 (9:5), Slovan B – Črnomelj 11:13 (6:3).

Končni vrstni red: 1. Prule 15 točk, 2. Črnomelj 15, 3. Ribnica 14 itd.

INLES C OSVOJIL ZIMSKI POKAL

V C skupini zimskega rokometnega prvenstva je premočno zmagala tretja Inlesova ekipa, za katero so nastopili: Geze, Lovšin, Troha, Karpov, Andoljšek, Ilc, Meden, Tanko, Mate in T. Lovšin (trener Nikola Radič). Dobro so igrali tudi Sodražani in osvojili tretje mesto.

Rezultati: veterani Olimpije – Inles C 9:10, veterani Šentvida – Sodražica 13:15, Inles C – veterani Šentvida 18:12 in Sodražica – Donit 8:6.

Vrstni red: 1. Inles C 14, 2. Olimpija 11, 3. Sodražica 10 itd

INLES DVAKRAT ZMAGAL

Od 1. do 8. marca je Inlesova ekipa gostovala v Zahodni Nemčiji in se pripravljala na novo prvenstvo ter odigrala tri trening tekme.

Rezultati: Wilhelmshaven – Inles 17:16, Oldenburg – Inles 20:29 in Farell – Inles 21:25.

M. G.

Kegljanje – odlične Dolenjke

Po 3. kolu so novomeške kegljavke na drugem oziroma tretjem mestu – Ekipi Novega mesta grozi izpad

V soboto in nedeljo je bilo na kegljišču „Gorjanci" v Novem mestu odigrano 3. kolo II. ZCL za članice. Nastopilo je devet ekip, med njimi novomeška Krka in Novo mesto.

Domače kegljavke so dobro igrale in dosegle solidno uvrstitev. Prijetno so presenetile Krkine tekmovalke, ki so dosegle najboljši rezultat in s tem v Novem mestu tudi prvo mesto.

Rezultati: 1. Krka (2383 + 2365), 3. Novo mesto 2361 + 2251. Vrstni red po treh kolih: 1. Tomos 18 točk, 2. Novo mesto 20, 3. Krka 21, 4. Konstruktor 22 itd.

NOVOMEŠKIM KEGLJAČEM ŠE VEDNO NE GRE NAJBOLJE

Minulo soboto sta v Kočevju ekipi Novega mesta in Izole nadaljevali prekinjeno kolo. Novomeščani so razočarali in s slabo igro verjetno zapravili možnost za obstoj v ligi. V primeru, da bi Dolenjci v zadnjih dveh kolih igrali bolje kot do sedaj, bi še ostali v drugi ligi.

Rezultat: Novo mesto – Izola 6609:7023 (Novo mesto: Klobučar 856, Istenič 816, Hrovat 826, Blažič 794, Rolih 810, Zupančič 817, Drenik 818 in Rustja 872.

D. BRATOŽ

REPREZENTANT MIHELJ NAJBOLJŠI

Sekcija za skoke pri krškem smučarskem klubu je prejšnji teden pripravila na 40-metrski skakalnici prireditev „Rore 76". Nastopilo je 22 skakalcev iz Ljubljane (Ilirija), Jesenic, Kočevja, Šentjerneja in Krškega, zanimive tekme pa si je ogledalo več kot 700 gledalcev.

Med pionirji je zmagal Šentjernejčan Bakše, za njim pa sta se uvrstila Jeseničan Jalen in domačin Labec, med mladinci je bil najboljši Mihelj (Ilirija), sledita Sluga in Ratkovič (oba Šentjernej), pri članih pa so bili najboljši Pompe (Krško), Regal (Kočevje) in Selak (Šentjernej).

Ob koncu so marljivi organizatorji pripravili še „skok dneva", z najdaljšim poletom (38 metrov) pa je zmagal mladinski državni reprezentant Mihelj iz Ljubljane.

BERLAN ZMAGAL

Novomeška občinska strelska zveza je pripravila minulo soboto tekmovanje za zlato puščico in med štirinajstimi strelci je zmagal Berlan (SD Krka) s 527 krogi. Slede: Zupančič (SD Pionir) 502, 3. Učjak (SD Tone Mišič) 502, 4. Djudović (SD Borac) 490, 5. Moro (SD Krka) 475 itd.

J. Š.

V ekipi SRS dve Novomeščanki

Jasna Dokl zmagala, Matejka Kavšek tretja

V nedeljo so bile v Ljubljani gimnastične izbirne tekme za sestavo republiške pionirske reprezentance, ki se bo udeležila medrepubliškega telovadnega turnirja v Novi Gorici oziroma v Kanalu. Na tekmovanju, kjer je nastopilo 44 telovadk, so bile Novomeščanke zastopane z osmimi tekmovalkami. Med temi so bile tudi štiri telovadke, ki so prvič tekmovale v takšni konkurenci.

Prvo mesto je osvojila Jasna Dokl, ki je zmagala na vseh štirih orodjih. Poleg nje se je v reprezentanco uvrstila tudi Matejka Kavšek, ki je bila odlična tretja. Pohvalimo lahko še druge novomeške telovadke, ki so pokazale velik napredek.

Rezultati: 1. Jasna Dokl 37,40; 3. Matejka Kavšek 35,15; 13. Nataša Kočevar 33,05; 15. Lea Moro 32,85; 37. Mojca Berlan 24,20; 38. Vladka Unetič 24,15; 39. Majda Pezdirc 24,10; 40. Renata Škerlj 23,85 itd.

J. P.

KOČEVJE: ZMAGALE ŽENSKE

V počastitev dneva žena so kočevski invalidi pripravili prijateljsko srečanje s kočevskimi kegljavkami. Tekmovali so v 8-članskih ekipah po 100 lučajev, zmagale pa so ženske 3137:3037. Kegljavke so podrle kar 100 kegljev več, najboljše pa so bile Mira Trpin (431 kegljev), Ladka Smole (415) in Tinka Pretnar, ki je tako kot Alojz Rački podrla 404 keglje.

PRVO MESTO ZA SVETIČA IN KOCJANA

TVD Dragatuš je pred kratkim pripravil smučarske skoke na 20-metrski skakalnici, dvanajst tekmovalcev pa je nastopilo pred 70 gledalci. Prvo in drugo mesto sta si razdelila D. Svetič in Z. Kocjan (oba sta skočila po 19 m) s 172 točkami, sledijo pa Gorše 167 točk. Dajčman 163, Jurčak 144 itd.

NA OBČNEM ZBORU 60 ATLETOV

Pred kratkim je novomeški atletski klub pripravil občni zbor, na katerem je 60 članov pregledalo dosedanje delo. V minulem letu je več kot 120 tekmovalcev in tekmovalk pod pokroviteljstvom IMV sodelovalo na okoli 40 tekmah, AK je organiziral več tekem, najuspešnejši tekmovalec pa je bil Vane Keržan, ki je nastopil za mladinsko reprezentanco SFRJ v štafeti 4 X 400 m na balkanskih igrah in na evropskem prvenstvu. Miloš Šuštar je bil najboljši v državi med mlajšimi mladinci, ravno tako pa tudi štafeta starejših mladincev na 4 X 400 (Pipan, Bajer, Križman in Keržan).

L. BRULC

Poraz spremenili v zmago

Novomeški odbojkarji premagali Gabrje, igralke Krke pa so po vodstvu 2:0 popustile in srečanje izgubile

Minulo soboto so novomeški ljubitelji odbojke gledali štiri ure moške in ženske odbojke. V prvem srečanju so vodili gostje in skoraj dobljeno tekmo izgubili, v drugem pa so bile domače odbojkarice tik pred zmago, pa prednosti niso znale obdržati. Tako lahko za obe tekmi rečemo, da so ekipe skoraj gotov poraz spremenile v zmago.

KRKA – BRANIK 2:3 (14, 11, -16, -4, -7)

Pri rezultatu 2:0 in pri vodstvu domačih igralk v tretjem setu je že precej gledalcev zapustilo tekmo, prepričanih, da bodo domače igralke zmagale v pičlih petih minutah. Toda izredno borbene gostje (bojevale so se za vsako žogo, kar pa ne moremo trditi za precej nerazpoložene Novomeščanke) na robu poraza niso popustile in so dokazale, da se lahko tudi v brezupnih situacijah zmaga. V četrtem in petem setu so Mariborčanke igrale tako kot v tretjem nizu in brez težav zmagale.

Krka: Babnik, Pilič, Zevnik, Boh, Adamčič, Forte in Rajer.

NOVO MESTO: GABRJE 3 : 2 (-13, -10, 13, 15, 9)

Predvsem napadu, dobro usmerjenim udarcem Bojana Verniga in močnim „smečem" Lojzeta Babnika v odločilnih trenutkih se mora ekipa Novega mesta zahvaliti, da je namesto gladkega poraza z Gabrjem doživela minimalno zmago. Začetek je bil klavrn, prikazana odbojka na kaj nizki ravni. Medtem ko so bili gostje požrtvovalni in mnogo boljši v igri v polju, so domačini igrali počasno, neborbeno, nezanimivo. Rezultat tega je bilo gladko vodstvo Gabrja 2:0 in vodstvo v tretjem nizu celo s 14:8, vendar se mu ni posrečilo zmagati. Ko so gostje izgubili tretji, tako rekoč že dobljeni niz, so izgubili tudi živce (k temu je dosti pripomogel izrazito slabi sodnik Gruden) in na koncu po dveinpolurnem boju tudi srečanje. Tekma je bila v športni dvorani in jo je gledalo pribl. 100 gledalcev.

M. L.

Minulo nedeljo so se novomeške igralke odbojke pomerile v prvenstveni tekmi slovenske odbojkarske lige z vrstnicami iz Maribora. Potem ko so prva dva seta brez težav dobile domače igralke, je le malokdo verjel, da bodo Branikove odbojkarice še lahko ogrozile zmago Krke. Toda borbene gostje so igrale na vso moč in po izenačenem tretjem setu brez težav dobile četrtega in petega. Na sliki: v akciji najboljša gostja Bezjakova.

Staro in mlado na smučeh

Nočni slalom v Trebnjem privabil nad 90 smučarjev

Prejšnji petek je trebanjski smučarski klub Trimo vzorno pripravil nočni slalom na progi ob vlečnici za Putnikovim penzionom, ki se ga je udeležilo 93 smučarjev iz mirenskega Partizana, sindikalnih organizacij in domačega smučarskega kluba. Da je za smučanje tudi med gledalci vse več zanimanja, je dokazala minula tekma, saj se jih je pod progo zbralo več kot 500. Prireditev so prizadevni organizatorji zaključili s posebno mikavnim spustom smučarjev z baklami.

To je bil pravzaprav šele drugi slalom na tej progi, kajti zadnja leta ga ni bilo mogoče prirediti zavoljo pomanjkanja snega. Članski pokal predsednika občinske skupščine je drugič osvojil Nace Sila z najboljšim časom tekmovanja 37,84 sekunde (prvo mesto je prišel branit iz JLA). Pri sindikalnih organizacijah je ekipna zmaga med 12 organizacijami pripadla mirenski Dani, ki je imela edina vse starostne skupine. Najmlajši tekmovalec Matjaž Kranjc je na isti progi, kot so vozili člani, vozil 1:47,38, najstarejši smučar pa je bil Rudi Grmovšek, ki ima že štiri križe. Čast žensk je branila Slavka Kukman iz osnovne šole Trebnje.

Rezultati – člani sindikata do 30-let: 1. Kolenc (KPD Dob) 45,25; od 30 do 40 let: 1. Slak (Novoles, tozd Akril Trebnje) 41,38; nad 40 let: 1. Videčnik (Prosveta) 51,24; cicibani: 1. Grandovec (1:01,23); pionirke: 1. Pevec 40,80; pionirji: Strajnar 38,93; mladinke: 1. Tratnik (vsi Trebnje) 49,11.

A. ŽELEZNIK

VELESLALOM ZA 70 KRČANOV

Krški smučarski klub je pred kratkim pripravil na Gorjancih klubsko prvenstvo v veleslalomu, ki se ga je udeležilo 70 članov in članic.

Rezultati ml. cicibani: Peter Preskar; st. cicibani: Blaž Iskra; cicibanke: Vladka Redenšek; ml. pionirji: Branko Žibert; ml. pionirke: Jerneja Roškar; st. pionirji: Tugo Cargo; st. pionirke: Matejka Medved; mladinci: Bojan Štih; mladinke: Milena Zupanc; člani do 30. leta: Jani Lango; od 30. – 40. leta: Niko Žibert; nad 40 let: Miloš Medved; članice do 30. leta: Branka Kužnik; nad 30 let: Branka Iskra.

Šport

STARI TRG OB KOLPI – Pred kratkim so pripravili na osnovni šoli v Starem trgu ob Kolpi tekmovanje v sankanju in smučanju. Na vzorno pripravljenih progah so se pomerili skoraj vsi učenci in v obeh disciplinah dosegli lepe rezultate.

Sankanje: ml. pionirke: 1. Tkalčič, 2. Majerle, 3. Samec, 4. Šneljer; ml. pionirji: 1. Kolarič, 2. Majerle, 3. Mavrin, 4. Kobe; st. pionirke: 1. Štulac, 2. Starc, 3. Majerle, 4. Šneljer; st. pionirji: 1. Gorjup, 2. Samec, 3. Šterk, 4. Vajdetič.

Smučanje: ml. pionirji: 1. Koprivec, 2. Kastelic, 3. Jonke, 4. Perko; st. pionirji: 1. Gorjup, 2. Kapš, 3. Gregorič, 4. Krovatin; pionirke: 1. Štulac, 2. Šneljer, 3. Majerle, 4. Štefanc itd.

Predstavniki šolskega športnega društva bodo razen tekmovanj v smučanju in sankanju v kratkem pripravili tudi nastope v drugih disciplinah. Tako bodo še naprej organizirali priljubljena tekmovanja v šahu, takoj ko bo vreme ugodnejše, pa bodo pripravili tudi nastope v rokometu, nogometu itd. Pionirji so v dopisu napisali, da jim pri vseh tekmovanjih vedno pomaga njihov mentor in učitelj Vinko Kobe.

KAJ, KJE, KDO?

V 7. kolu slovenske košarkarske lige gredo Novomeščani v Trbovlje, kjer se bodo pomerili z Rudarjem, ekipa metliške Beti pa se bo, če bodo do tekme popravili dvorano v Novem mestu, pomerila z vrsto Bežigrada 74, ki je do sedaj izgubila le dve srečanji.

V slovenski odbojkarski ligi se novomeškim ekipam v prihodnjem kolu obetajo nove točke. Novomeščani igrajo doma z ljubljanskimi študenti, z ekipo Foruma, Krkina vrsta pa se bo v gosteh pomerila z Mislinjo.

JESENICE – BETI 79:81 (36:45)

V šestem kolu republiškega košarkarskega prvenstva je ekipa metliške Beti gostovala pri Jesenicah. Tekma v Kranjski gori (Jeseničani nimajo primerne dvorane) je bila ves čas izenačena in šele v zadnjih sekundah (domači košarkarji trdijo, da so gostje dosegli koš po izteku regularnega časa) je Metličanom uspelo zadeti nasprotnikov koš in zmagati.

Beti: Kremesec 4, Vergot 16, Lalič 24, Švinger 4, Jezerinac 21, Kamnikar 10 in Popovič 2.

Črnomelj – prednost nogometu

Konec februarja so imeli člani črnomaljskega nogometnega društva Bela krajina letno konferenco, ki se je je udeležilo 110 članov, mladincev in pionirjev.

Iz poročil je bilo razvidno, da klub uspešno nastopa s tremi ekipami in je v jesenski sezoni dosegel lepe uspehe. Članska vrsta je po prvem delu tekmovanja na odličnem tretjem mestu v ZCNL, mladinci so drugi, pionirji, čeprav začetniki, pa v DPL celo tretji. Člani so v tekmovanju za pokal maršala Tita dosegli zelo velik uspeh, saj so se uvrstili v četrtfinalno tekmovanje v Sloveniji. Povedati moramo, da v minuli tekmovalni sezoni ni bil nobeden od 83 registriranih igralcev izključen iz igre, kar je nedvomno vredno pohvale.

Na konferenci so bili vsi mnenja, da morajo nogomet v občini uvrstiti na drugo mesto že zaradi dejstva, da v Črnomlju gojijo nogometno igro kar 45 let. Največ besed so na konferenci posvetili nadaljnjemu delu in poudarili, da morajo še naprej gojiti množičnost. Zavoljo tega bodo po večjih delovnih kolektivih in krajevnih skupnostih izvolili poverjenike za nogomet, ki bodo ustanavljali ekipe za mali nogomet. Pogovarjali so se tudi o stadionu, ki so ga začeli graditi 1954 in je še sedaj nedograjen. Predlagali so, naj bi ga do 1980 dokončali, predvsem atletski del stadiona.

Da bi klub poslej delal še uspešneje, so člani v upravno vodstvo izvolili še nekaj prizadevnih telesnovzgojnih delavcev, ob koncu pa so za častnega predsednika nogometnega kluba izvolili Janeza Vitkoviča, dolgoletnega požrtvovalnega nogometnega delavca.

S. GRAHEK

DR. TONE STARC

Nevarna srčna bolečina

zdravnik svetuje

Nevarna srčna bolečina je dosti redkejša, kot mislimo, vendar pa je v zadnjih desetih letih tudi pri nas vse pogostejši vzrok iskanja zdravniške pomoči; imenujemo jo stenokardija ali angina pectoris. To je bolečina pod prsnico različne jakosti. Največkrat je kratkotrajna in se širi v sosednje dele telesa, predvsem v levo ramo, celo levo roko, levo uho, redkeje v desno ramo ali v zgornji del trebuha. Važna značilnost te bolečine, ki jo bolniki najpogosteje opisujejo kot topo, je, da kljub kratkemu trajanju močno izmuči bolnika in da jo navadno spremlja precej izrazit strah pred smrtjo. Seneka, filozof starega Rima, jo je opisal takole: „To je bolečina, ki nastopi naglo kot nevihta, s tesnobo in bolečino v prsih, ki je taka, da para dušo . . .“

Stenokardija se lahko pojavi sama od sebe, vendar je skoraj redno povzročena s pojačenim delovanjem srca pri fizičnem ali psihičnem naporu, po obilnem obroku hrane ali pri ohladitvi telesa na vetru. Seveda se pojavlja v vsakodnevnem življenju kot kombinacija naštetih vzrokov.

Vzrok za nastanek stenokardije je napredovala arterioskleroza, predvsem srčnih žil. Ostali vzroki, npr. razna vnetja, so zelo redki, skoraj izjemni. Arteriosklerotično spremenjene srčne žile ne morejo dovajati srcu toliko krvi, kot je ob obremenitvi potrebuje, in posledica pomanjkanja krvi oz. kisika je, da nastopi bolečina. Zato bolečina mine, če se bolnik med hojo za minuto, dve ustavi, če preneha delati ali če se umiri. To pomeni: bolečina mine, če se zmanjša potreba po naprezanju srca in s tem potreba po dobrem dotoku krvi oz. veliki količini kisika.

Taka bolečina je torej popolnoma drugačna od navadne, nenevarne srčne bolečine in bolnik jo vedno zazna kot drugačno od vseh težav, ki jih je že kdaj občutil pri srcu. In če je – tako je skoraj vedno – prisotna še tesnoba in strah pred smrtjo, je bolnik ne more dolgo skrivati in se mora oglasiti pri zdravniku vsaj po nekaj napadih, če ne že po prvem.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Dolenjski list pred 20 leti

Nevarnost za mladino

SEKTAŠKA, zgolj v preteklost usmerjena vzgojna prizadevanja hkrati s slabostmi naše šole predstavljajo največjo nevarnost za dober in pravilen vpliv doraslih generacij in subjektivnih političnih sil na vzgojo in vodstvo mladine. Na sedanjo mladino pa moramo vendarle navzlic nekaterim slabostim gledati kot na eno glavnih sil nadaljnjega socialističnega razvoja. Mladina hoče naprej, in to je dobro in prav. To je elementarna lastnost zdravega človeškega rodu. Tega zdravega hotenja ne smemo zavirati. Mladini je treba povedati, kje smo sedaj, do kod smo prišli in kam gremo; seznaniti jo je treba z vsem, kar smo v preteklosti premagali, in tudi s tistim, kar smo doslej že naredili.

PODJETJE Pionir ima zaprt račun pri Narodni banki, ker mu investitorji niso plačali raznih storitev. Dolžniki podjetja so v glavnem državne ustanove in investicijske grupe od zveze do okraja. Torej so finančne težave podjetja prehodnega značaja in niso nastale po Pionirjevi krivdi.

V PROIZVODNJI nastajajo večkrat napake po krivdi delavca. Tako blago je defektno in manj cenjeno. Za vsako napako se mora delavec zagovarjati in če ugotove njegovo krivdo, mora napako plačati. Zaradi tega smo v Novoteksu ustanovili disciplinsko sodišče, pri katerem lahko najde delavec zaščito, če se ne čuti krivega.

TUDI PRI nas v Predgradu ob Kolpi je bila letos zima, kot je že dolgo ne pomnimo. Kolpa je zamrznila, da so se ljudje sprehajali po njej kot po cesti, tako močan je bil led. Sedaj, ko je zima nekoliko popustila, pa hudo razsaja gripa, ki ne prizanaša nikomur. Ni bilo malo primerov, da so bile cele družine v posteljah zaradi te bolezni.

O STRELCIH na Dolenjskem se navadno bolj malo piše. Ne smemo pa zato misliti, da strelcev na Dolenjskem nimamo.

(Iz DOLENJSKEGA LISTA 16. marca 1956)

Kaj so pred 80 leti pisale Dolenjske Novice.

Brenkajo ob narodni fagot

(I m e l s e m) bika, kterega je občina rabila za pleme. Bik je bil do časa volitev v državni zbor dobro rejen in v popolnoma dobrem stanju. Ko pa je prišel čas imenovanih volitev, in ko sem hotel voliti jaz po svojem prepričanju, bil je cel mestni odbor proti meni. Očitalo se mi je, da zanemarjam bika in da ne bo ostal pri meni. Bika so mi dali odrejati mestni očetje, pa žalostno to imenovanje, saj ne morejo reči, da so domačini, saj so večinoma tujci, pa vendar jih kot take spoštujemo, četudi nas oni zametujejo.

(U s m i l j e n i) bratje v Kandiji delujejo, kakor znano, z največjo požrtvovalnostjo v blagor trpečim bolnikom. Kedo bi tajil, da zaslužijo tudi od nas podpore, kolikor je le utrpimo. To še tem bolj, ker se bode bolnišnica v kratkem znatno povečala. Sedaj vsprejme z največo težavo 30 bolnikov; ali ponuja se jih vedno več. Kako neprijetno je gospodom bratom, kako britko za bolnika, ako se pripelje do bolnišnice, pa ga ne morejo sprejeti, ker je polna do zadnjega prostora. Usmiljeni bratje zahtevajo ostro, naj se vsak bolnik poprej oglasi, je li prostor v bolnišnici, predenj sam pride. Izjema je samo, ako se prigodi kakošna nesreča.

(T e g a) moža, dr. Schafferja, so naši liberalci, ki brenkajo ob svoj narodni fagot in nas z nemškutarji zmerjajo, poslali na tako važno mesto, kakor je deželni šolski svet. Kako čudno se res svet suče. Pred leti smo slišali peti „Hali – halo, žeioda več ne bo!“ Zdaj pa moramo besede zaobrniti in peti „Halo – hali, želod spet zori!“ Kdo bi mogel zaupati takim političnim šušmarjem, ki pri vsaki priložnosti pokažejo brez vsake sramožljivosti, da niso le nasprotniki gmotnemu blagoru in napredku Kmeta, temveč da z mirno vestjo in brez sramu žrtvujejo svojo narodnost, če le njim osebnim koristim pray kaže.

(Iz DOLENJSKIH NOVIC 15. marca 1896)

PO SVETU OKOLI

SKRITI NAGONI – Srečke posebne nagradne igre, ki so jo razpisali v Veliki Britaniji, so bile razgrabljene, čeprav je bil igralcem namenjen en sam dobitek pa še ta je bil nenavaden. Prva in edina nagrada je bila priložnost razstreliti star tovarniški dimnik. Prvonagrajenec je tako ob stoterih zijalih veličastno pritisnil na detonatorsko napravo, dimnik se je sesul in bilo je veliko prahu, vendar manj kot tistega, ki so ga zagnali domiselni organizatorji.

IZ PRVE ROKE – Tatovi so spretni, da je kaj; policija pa se seveda želi seznaniti s pridobitvami, ki jih vlomilci uporabljajo. Tako so v policijski šoli v Chicagu imeli nenavadno predavanje o načinih vlomov. Predavatelj je bil slavni, a nikoli ujeti vlomilec. Za predavanje je dobil visok honorar; policisti pa se niso domislili, da bi ga po končanem predavanju odpeljali tja, kamor sodi.

ON ŽE VE – Richard Harris tolče strašne rekorde iz dneva v dan. Tako strasten kadilec je, da pokadi dnevno tudi po več kot sto cigaret. Ob tem pa je zagrizen borec proti kajenju ir na veliko proglaša, kako škodljivo je kajenje. Morda bi ne bilo slabo, ko bi se kdaj posnel na magnetofon in poslušal lastne strastne izjave.

HVALISAVEC – Američani so zelo navdušeni za balet in se trudijo v svoje baletne skupine pritegniti čim več svetovno znanih baletnikov; nemalo so jih uspeli dobiti celo iz Sovjetske zveze. Ves ta trud pa je zaman, ker so pozabili na največjega baletnika Amerike, ki ga imajo takorekoč pred nosom. Muhammad Ali je namreč povsem resno izjavil, da je najboljši ameriški baletnik.

METODA – Lina Ronfani je v časopisih brala, da imajo rastline rade glasbo in zdaj svoji vrtni zelenjavi vsak dan predvaja posnetke skladb Bacha, Vivaldija, Bethovna, Mozarta. Ugotovila je celo, kateri skladatelj godi posameznim rastlinam. Res škoda, da so glasbeniki že pomrli, saj bi lahko postali uspešni gojilci zelenjave.

Alkohol in spolnost

Kronični alkoholizem spremljajo pogosto globoke spremembe v spolnem življenju. Izguba poželenja, impotenca, neplodnost in celo atrofija mod, vse to je lahko posledica vztrajnega uživanja prevelikih količin alkohola. O tem strokovnjaki ne dvomijo več, čeprav dokončne razlage še ni.

Skupina raziskovalcev iz New Yorka je nedolgo tega objavila študijo, ki daje vsaj delen odgovor na vprašanje, kako pride do takih sprememb v organizmu moškega. Raziskovalci so odkrili, da jemanje večjih količin alkohola skozi daljšo dobo deluje na delovanje jeter tako, da te zavrejo izločanje moškega spolnega hormona testosterona.

Poskuse so opravili na petnajstih prostovoljcih. Prvi niz raziskav, narejenih pred pitjem alkohola, je dal podatke o stanju organizma zdravega človeka. Potem so prostovoljci vsak dan popili določeno količino alkohola v sadnem soku. Po štirih tednih so ponovno prostovoljce temeljito pregledali. V krvi je bilo manj testosterona, medtem ko se je količina encima, ki v jetrih uničuje moške spolne hormone, povečala za dvakrat do petkrat.

Tako stanje je pri kroničnem alkoholiku stalno. Po nekaj letih pride do okvare jeter in ozdravljenje skoraj ni več mogoče. Seveda pa do tako hude poškodbe in spremembe v delovanju jeter pride le ob rednem uživanju velikih količin alkohola in ob splošni oslabelosti telesa, kar je prav tako značilnost alkoholikov.

Newyorški raziskovalci poudarjajo, da so omenjene raziskave pokazale le na enega od činiteljev, ki povzroče spremembe v spolnem življenju kroničnih alkoholikov. Psiholoških činiteljev niso raziskovali.

Japonski živinorejec Hiroši Omi z enim od mini prašičkov v naročju.

Prašički za vesolje

Najmanjši prašički na svetu bodo leteli v vesolje

Japonska slovi med ljubitelji živali kot dežela, ki dela prave čudeže v vzreji majhnih živali. O japonskih petelinčkih, katerih repi dosegajo več metrov dolžine, smo že pisali; vse do nedavnega pa je bilo povsem neznano, da na Japonskem gojijo tudi majhne prašiče. V svetovno časopisje je vest o njih prišla šele, ko je NASA v svoj vesoljski program vključila tudi te živali.

Vodilni mož pri vzreji mini prašičkov je kmetovalec in samouki znanstvenik Hiroši Omi. Štirinajst let je sam gojil majhne prašiče, potem pa mu je na pomoč priskočil neki profesor z nagojske univerze. Skupaj jima je uspelo vzgojiti pleme najmanjših prašičev na svetu.

Prašički tehtajo, ko povsem odrastejo, 30 do 32 kilogramov. Njihova majhna teža in pa dejstvo, da ima prašič notranje organe od vseh živali še najbolj podobne človeškim, je spodbudilo NASA, da bo odkupila od Omija nekaj prašičkov.

Doslej so za raziskave novega vesoljskega programa, ki predvideva uporabo vesoljskega taksija za polete v orbitalne postaje, kot poskusne živali uporabljali opice in pse. S temi živalmi imajo tudi največ izkušenj. Zdaj upajo, da bodo s prašički dosegli še boljše rezultate.

Zima in gosposka

Stari ljudje, ki so v življenju mnogo izkusili in si do svoje častitljive starosti nabrali veliko modrosti, so imeli navado reči: „Zima in gosposka ne prizaneseta. Lahko zamudita ali se potuhneta, vendar zagotovo pridete po svoje.“

O tej modrosti sem se že velikokrat prepričal, saj sem ničkolikokrat prenašal kobilico s tovorom vred v sneg, pa spet nazaj na pot, kadar sem se umikal divji kočiji ali brezobzirnemu vozniku avtomobila, ki bi mene in mojo kobilico pokosil, saj se goloroka proti drvečemu železju ne moreva braniti, tako kot drugi pešci ne.

Prejšnji teden sem bil namenjen v Trst po opravkih in da si ogledam zgodnje cvetje, pa me je presenetil sneg. Padalo in usipalo se je brez prestanka. Mladi so se tega veselili, a stari smo s skrbjo mrko opazovali, kaj bo. Še dobro, da sem se pravi čas umaknil na Vrh pri Sveti Trojici, sicer bi moral do pasu riniti sneg, ko ni bilo gazi od vasi do vasi, nikar šele pota.

Kakor so se prej ljudje veselili snega, tako so ga zdaj preklinjali. Čakali so ure in ure na poštne kočije ali avtobuse, v Mišjem dolu so bili dva dni brez kruha, pa tudi kvas je pošel, vendar so še druge reči ostale na policah.

Vsak bo trdil, da je teh nevšečnosti kriv sneg, pa ni res. Vse to se je nakretilo zavoljo nereda. Na pot so se trmasto podajali taki, ki niso imeli primernih koles na vozeh, pa so obtičali, da še ostali niso mogli ne naprej ne nazaj. Čim bolj so jim možje postave in drugi dopovedovali, bolj so rinili naprej, dalj so čakali.

Pokazali so se ošabne, kot bi bili sami cesarski kočijaži in bi se jim morali vsi umikati. Vidite, to je nova gosposka, ki ji plačujemo davke v čakanju na mrazu, pomanjkanju kruha in obilici drugih nevšečnosti, ki smo jih doživeli ob zadnji obilni snežni odeji.

MARTIN KRPAN

Zemeljski smrtni ples

Potres v Gvatemali je nov dokaz o premikajočih ploščah

Skoraj 20.000 mrtvih, 66.000 ranjenih in milijon ljudi brez strehe nad glavo, to je tragična posledica potresa, ki je pred tedni prizadel srednjeameriško državo Gvatemalo. Posledice so res hude, vendar v tej tragediji lahko poiščemo vsaj eno svetlo točko, ki pa seveda še zdaleč ne more odtehtati človeških življenj in trpljenja.

Potres v Gvatemali je dal znanstvenikom nove dokaze v roke. Čeprav se znanost že dolgo ukvarja s potresi, je še dokaj nebogljena, vsaj kar se tiče napovedi in pravočasnih ukrepov za čim manjšo škodo. Prav tako si mora novejša teorija, ki pojasnjuje potrese kot posledico drgnjenja in trčenja gigantskih plošč, še iskati popolnega priznanja. Po tej teoriji obdaja tekoče zemeljsko jedro plast trdnejše materije, na kateri leže tako morsko dno kot vsi kontinenti. Ta trdnejša plast je razpokana, sestavljena iz posameznih velikanskih plošč, ki se počasi gibljejo. Pri gibanju pride do drgnjenja, trkov in boj ali manj močnih „srečanj“.

Risba prikazuje plošče, smer njihovega gibanja in področje, kjer je prišlo do velikega potresa.

Raziskovanja morskega dna in zemeljske površine so v mnogočem potrdila to teorijo, potrdil pa jo je tudi potres v Gvatemali. Območje, kjer je bil ta potres, so strokovnjaki imeli že precej časa začrtano v svojih zemljevidih kot možno stičišče treh plošč: ogromne ameriške plošče in dveh manjših, karibske in kokosove plošče. Obe manjši plošči ležita med ameriško, pacifiško in nazca ploščami. Ker imajo vse različno smer gibanja, je v tistih usodnih dneh prišlo do močnega pritiska na karibsko ploščo, na kateri leži tudi Gvatemala. In zemlja se je stresla, porušili so se domovi, ljudje so umirali v ruševinah hiš . . .

Rešitev prejšnje križanke

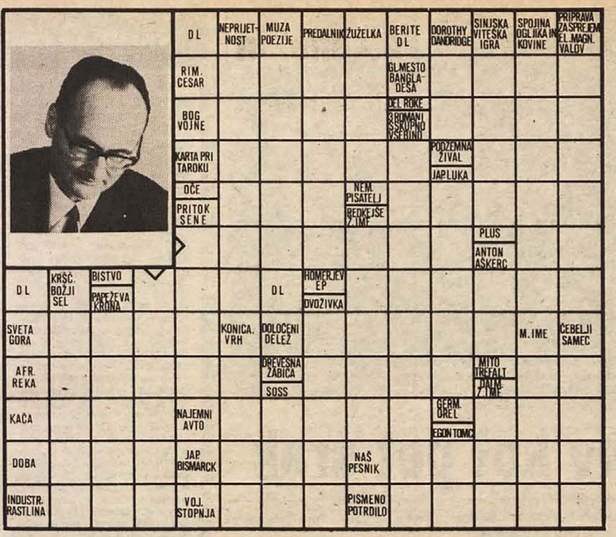

Neprekosljiva učiteljica narava

Ali bomo lahko uporabljali sončno energijo s pomočjo naravnih pigmentov?

Kljub silnemu razvoju znanosti in tehnike stoji človek še daleč za naravo. Obilje energije, ki jo izžareva sonce, uporablja današnja tehnika v komaj omembe vredni količini. Izumili so sicer sončne celice, ki svetlobno energijo pretvarjajo v električno, vendar je izkoristek zelo majhen. Majhno klorofilno zrnce v zelenih rastlinah daleč prekaša naprave, delo človeških rok. Klorofil zmore spremeniti 30 odstotkov prejete svetlobe v kemično energijo, potrebno za delovanje in rast zelenih rastlin. Toda vsi poskusi znanstvenikov, da bi to edinstveno „tovarno“ uporabili za neposredno pridobivanje energije za potrebe znanosti, so se izjalovili, ker je pigment zelo neobstojen.

Kaže, da bo znanstvenikom končno morda le uspelo uporabiti naravna zrnca za pridobivanje energije neposredno iz sončne svetlobe. Pred dvema tednoma je biolog Walther Stoeckenius odkril s svojo raziskovalno ekipo, da je mogoče iz rdečih bakterij, ki jih najdemo v Mrtvem morju in v slanih plitvinah po vsem svetu, izločiti škrlatni pigment. Ta je zelo obstojen in prav tako kot klorofil neposredno spreminja svetlobo v kemično energijo, čeprav manj učinkovito, saj spremeni le 10 odstotkov svetlobne energije. Ima pa to izrazito prednost, da ga je lahko izločiti.

Skoraj desetletne raziskave so pokazale, na kakšen način poteka spreminjanje svetlobne energije v kemično. Pigment, imenovan bakteriorhodopsin, deluje kot nekakšna črpalka. Svetloba, ki udarja v pigment, povzroči, da iz molekule izvrženi vodikov ion ali proton prodre skozi celično membrano. Pri tem steče električni tok po membrani. V procesu, ki vsebuje vsaj pet različnih stopenj, vsaka molekula bakteriorhodopsina izvrže proton vsako dvestopetdesetinko sekunde in tako oskrbuje organizem z energijo, potrebno za tvorbo ATP, molekule, ki skladišči energijo.

Kot poročajo, so v teku poskusi, kako bakteriorhodopsin koristno uporabiti v fotoelektričnih celicah.

Raziskovalec Walther Stoeckenius, ki je prodrl v molekule škrlatnega pigmenta.

Nafta vrti svet Eskimov

Ko so odkrili, da pod zamrznjenim morjem ob Aljaski leže ogromne zaloge nafte – cenitve se gibljejo okoli 100 milijard ton – se je življenje za tamkajšnje prebivalce korenito spremenilo.

Med naftnimi družbami in društvi za zaščito narave je potekal oster boj od leta 1969 do 1973, ko so le našli zmerno rešitev: naftne družbe so se obvezale, da bodo pri gradnji velikanskega naftovoda, dolgega 1270 kilometrov, zaščitili rastlinstvo in živalstvo na Aljaski. Niče pa ni pomislil na zaščito prvotnih prebivalcev, Eskimov. Vrtinec, ki ga je pognal vsemogočni kapital v želji po velikem dobičku, jih je potegnil vase.

Izginile so pasje vprege, igluje ni, pa tudi način življenja se je povsem spremenil. Eskimi so se modernizirali, kar po drugi strani pomeni tudi to, da so se seznanili s hazarderstvom, alkoholizmom, mamili in prostitucijo. Delavci, ki vrtajo nafto zunaj na zaledenelem morju, prihajajo ob koncu tedna v mesta in tam zapravljajo del izjemno visokih plač.

Trenutna blaginja in čez noč rojeni bogataši pa že porajajo skrbi, kam pelje ta pot. Oglašajo se celo „starokopitneži“, ki tarnajo za mirnimi, starimi časi. Toda vrtinec se vrti in Eskimi bodo težko splavali iz njega takšni, kakršni so bili.

Riše in piše: Marjan Bregar

NA SUROVEM DIVJEM ZAHODU

25. „Adijo, Divji zahod!“ so še utegnili pomahati naši junaki in že je značilno zaškrtalo v trupu rakete. Prileteli so v magnetni pas in raketa se je začela obračati okrog svoje osi. In čas z njo!

Vrteli so se nazaj. Potegon je stegnil suhi vrat in buljil skoz okence. Spodaj se je penil ocean in osamljene barkače so se gugale na valovih. Še malo in tu je bilo kopno. Pod raketo so zrasli grči, prav tisti, za katerimi je Potegonovo srce zdihovalo tedne in mesece! In na enem teh gričev je ta hip zableščal slavni Kukenberk!

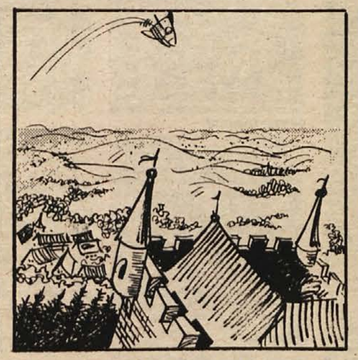

Potegon bi skočil dol brez padala, ko bi ga Paradižnik ne zadržal in ga varno ne zazibal prav na sredo dvorišča . . .

Slovo je bilo kratko. Tudi našima dvema se je mudilo. Vonj domače zemljice ju je vznemiril. Skočila sta še enkrat pod nebo. Še nekajkrat sta se zavrtela – tokrat naprej! – in že je utonil v zgodovino sivi Kukenberk spodaj. In iz vasice pod gradom je zrasla ponosna Košata lipa. Taka, kot jo poznamo dandanes, z bifejem in Merkatorjem sredi trga.

Dotaknila sta se tal na dvorišču pred ljubko hišico

na robu vasi . . .

Obrišimo si solze, dragi bralci, oglejmo si ju poslednjič.

Junak Paradižnik objema na rodnem pragu svojo najdražjo. „Nikamor več!“ ji govori v uho. „Nikamor več!“ mu pritrjuje najdražja. „Raketo odpeljem na avtomobilski sejem!“ pribija junak. „Odpelji jo!“ kima ženska. „Zamenjaj jo za kakšen ličen – kabrioletek.“

KONEC

BOJAN BUDJA

AMERIKA PO AMERIŠKO

Še ena zabava je zelo priljubljena: ko se družba zbere na vrtu in pripravi hrano – na ražnju. Za tiste, ki ljubijo pečeno hrano, je takšna zabava kot naročena, sicer pa tudi drugi niso razočarani, saj je na voljo tudi dobra pijača in nasploh vse, kar pristoji takšni zabavi. Reči pa moram, da po kakovosti ne zaostajajo za našimi.

ŠOFERSKI IZPIT ZA 7 TISOČAKOV

Zanimivo: v Kalifomiji lahko voziš avtomobil že, ko imaš 16 let. Sicer ga lahko tudi pri nas, toda na „črno“, tamkaj pa z vozniškim dovoljenjem. Še bolj čudno je, da se tamkaj učijo šofiranja v srednji šoli pri posebnem predmetu, še bolj zanimiv pa je postopek pridobivanja vozniškega dovoljenja.

V drugem razredu srednje šole je poseben predmet, sicer neobvezen, ki ni nič drugega kot pouk prometnih pravil in potem še praktične vožnje. Z najmodernejšimi pripomočki seznanijo dijaka z osnovnimi pravili vožnje v prometu, nato pa jih na posebnih simulatorjih pripravljajo na dejanske situacije na cesti. Šele potem sledi praktična vožnja po ulicah, ponavadi enkrat na teden. Ob koncu šolskega leta dobijo, seveda če je vse „v redu“, pri nas toliko pričakovani šoferski izpit. V primerjavi z našim je seveda neprimerno enostavnejši, lažji, in kar je najpomembnejše – cenejši. Za dovoljenje je potrebno odšteti 4 dolarje (če je sedaj cena spremenjena, nimam podatkov), kar je približno 7 starih tisočakov. Kakšno presenečenje bi bil za Američana podatek, da je pri nas postopek za pridobitev vozniškega dovoljenja skoraj štiridesetkrat, včasih celo večkrat dražji!

Seveda ima vsaka ameriška država svoje zakone in je Kalifornija ena redkih, ki dovoli opravljanje šoferskega izpita že pri 16 letih. V ostalih državah je ta meja ponavadi 17 ali 18 let, torej kot pri nas, vendar je postopek za pridobitev vozniškega dovoljenja povsod enak. Da pa so tamkaj slabši vozniki kot pri nas, si ne bi upal trditi.

Zaradi navedenih razlogov ni nobeno presenečenje, da je šolsko dvorišče domalo natrpano z avtomobili in drugimi prevoznimi sredstvi, seveda ne od predavateljev, ampak dijakov. Ta nizka starostna stopnja kandidatov za vozniško dovoljenje pa ima še druge posledice. Časi „Črnih angelov“ še vedno niso minili. Kar precej je ameriških najstnikov, ki s svojimi črno obarvanimi motorji in oblečeni v črne usnjene jopiče še dandanes prav z isto vnemo kot pred desetimi ali dvajsetimi leti njihovi predniki poganjajo svoje dvokolesne „pošasti“ in ostalim udeležencem v prometu višji krvni pritisk.

Amerika se danes duši v motorizaciji, posledica tega pa je dejstvo, da so ZDA dežela z najbolj onesnaženim podnebjem na svetu. Nekdaj sinji Pacifik dobiva vse bolj čudno sivozeleno barvo in srečo moraš imeti, da zaznaš vsaj del njegove modrine. Prav tako je redkost videti nad Los Angelesom modro nebo, saj velikokrat še sonce težko prodre skozi sivo tančico prahu, ki lebdi nad mestom. Prav zato naj nam bo Amerika zadostno opozorilo, kajti tudi pri nas se vse premalo zavedamo nevarnosti, ki jo prinaša zastrupljeno ozračje.

DELOVNI VIKEND

No, pa se povrnimo znova k življenju poprečnega Američana. Le-tega kaj malo zanimajo nevarnosti, ki prežijo nanj iz zraka. Poglavitno je, da opravi svojo službo, nato pa se posveti družini in družabnemu življenju. Za to ima dovolj časa ob sobotah in nedeljah, ko tudi Američani počivajo. Seveda pa glava družine ponavadi odloči o tem, ali bo v teh dveh dneh več zabave ali aktivnega počitka. Če ni kakršnegakoli vabila na zabavo ali je nekoliko slabše „razpoložen“, bodo na vrsti pač domača opravila. Teh je vedno dovolj. Trava na vrtu je potrebna košnje, avto je potreben čiščenja, kajti časa je med tednom malo, pralni servisi pa so predragi. Najhuje je verjetno pospravljati garažo, kajti ne uporabljajo je samo za avtomobile, marveč kot pralnico, ropotarnico, shrambo, delavnico in še kaj. Sicer pa je navzlic temu možnosti za zabavo med vikendom še dovolj. Zelo priljubne in popularne so plesne prireditve, ki jih obiskujejo v glavnem starejši pari, mladina pa si zabavo poišče drugje. To so ponavadi disco klubi in druga še bolj „vroča“ mesta. Vroča zato, ker se med cigaretnim dimom, črnogledimi mladeniči in divjo glasbo ne počutiš najbolje. To so mesta, kjer lahko bolj kot kjerkoli drugje spoznaš tisti del Amerike, o katerem sami Američani neradi govorijo.

KAJ PA AMERIKA JUTRI?

Težko si je predstavljati ameriški način življenja z vsemi lepimi in slabimi stranmi, kot smo ga orisali tukaj. Dobili smo le splošno predstavo o posebnostih tamkajšnjega načina življenja. S tem nikakor nismo hoteli napraviti kakršnekoli primerjave z našim tempom življenja, saj je povsem nemogoče primerjati naš samoupravni, socialistični način življenja s kapitalističnim. Nasprotno: vse, kar smo tukaj opisali, je le del ameriškega življenja, brez bede in revščine, ki bi nedvomno vrgla povsem drugačno luč na predstave o svetu onkraj Velike luže.

Ogromna socialna nasprotja so še kako vidna, četrti revežev dajejo prav presunljivo podobo in kaj kmalu izgubiš občutek, da si v tolikokrat opevani in hvaljeni Ameriki. Vsa ta nasprotja in socialne razlike zaenkrat še uspešno prikrivajo, toda diskriminirani črnci in tudi nekateri belci dajejo slutiti, da se bo tista temnejša stran ameriške družbe kmalu razjasnila. Martina Luthra Kinga ni več, so pa ostali, ki z enako zavzetostjo in doslednostjo izpolnjujejo njegove načrte in zamisli.

Za jutrišnjo Ameriko sta dve poti: živeti v nenehnih spopadih med reveži in bogataši ter s sedanjim načinom življenja poglabljati socialne razlike ali pa najti povsem novo pot, ki bo dala vsem enake možnosti. To, zadnje, so sicer še sanje, ki pa postajajo vse bolj moreče ne le za ZDA, marveč za ves napredni svet.

POTA IN STRANPOTA

§

Dežurni poročajo

IZKORISTIL JE METEŽ – V noči na 9. marec je nekdo vlomil v več avtomobilov, parkiranih pred novomeško bolnišnico. Iz dveh je zmikavt odnesel razne predmete, v tri pa je samo vlomil in ni našel nič zase primernega.

MORALA STA BEŽATI – 11. marca zvečer so v Dol. Toplicah pridržali do iztreznitve 28-letnega Alojza Piclja s Podturna. Opit je doma razgrajal, tako da sta morala brat in mati v metežu bežati iz hiše.

PEČICA NI BILA V REDU – 10. marca zvečer je začel goreti kamion, parkiran pri delavnicah podjetja Gorjanci v Straži. V kabini je prenočeval voznik Milan Boginovič. Okrog 22. ure ga je prebudil smrad, opazil je ogenj in ga takoj začel gasiti. Na pomoč so prihiteli tudi drugi delavci, poklicali pa so še novomeške gasilce. Ogenj je bil premagan, vendar je škode za 30.000 dinarjev. Verjetno je do požara prišlo zaradi okvare na grelni pečici, s katero je šofer kuril kabino.

GROZIL DOMAČIM – 14. marca zvečer so miličniki v Šentjerneju pridržali Jožeta Hostarja z Vrha pri Šentjerneju. Ta je, opit, tako počel v domači hiši, da so ga morali odstraniti. Grozil je ženi in otrokom ter jih podil ven. Zaradi izgreda bo moral pred sodnika za prekrške.

„USNJENE" SLIKE

V prostorih zdravilišča v Čateških Toplicah je razstavila svoja likovna dela Beba Koren, Brežičanka, ki sicer študira na biotehnični fakulteti v Ljubljani. Razstavila je mozaične podobe, šivane iz mehkega semiš usnja, iz tvarine, ki ni bila do zdaj kaj pogosto uporabljena kot likovni material. Prikazano petletno snovanje kaže, da mlado avtorico zanimajo občutja osamljenega človeka, ob tem pa tudi kozmična vprašanja. Svoja dela bo Korenova razstavljala še v Benetkah, Trstu in Milanu.

V. P.

DOMISELNO

Brege, manjša vas na Krškem polju, bodo še letos dobile knjižnico, s tem pa bodo krajani dostojno počastili stoletnico Cankarjevega rojstva. Ob pomoči vaščanov in slovenskih založb so že zbrali 200 knjig. Prešernova družba je pomagala kar s 133 izvodi najrazličnejših del. V načrtu je, da bi imela knjižnica vsaj 1000 knjig, med temi večje število del za najmlajše. Za knjige bodo uredili prostor v gasilskem domu, imena darovalcev pa bodo vpisali v spominsko knjigo.

NI SLIŠALA VLAKA?

14. marca popoldne se je zgodila huda nesreča na železniškem prehodu v Šentlovrencu. Motorovodja Drago Papež iz Črnomlja je vozil vlak na redni progi proti Ljubljani, ko pa je malo pred 14. uro pripeljal v Šentlovrenc, kjer je nezavarovano cestno križišče, je prišla čez progo 88-letna Alojzija Jarm iz Dol. Praproč. Ta se tudi na zvočni signal motorovodje ni ustavila in je ravno pred vlakom stopila na tir. Lokomotiva jo je zadela in odbila več metrov daleč ter jo tako poškodovala, da je bila takoj mrtva.

Preden bo ves sneg skopnel z novomeških ulic, bo najbrž že minil uradni začetek pomladi. Prizor je izpred upravne stavbe tovarne zdravil Krka. (Foto: R. Bačer)

Pet fantov kot pet srak

Brežiški miličniki so izsledili skupino fantov iz okolice Cerkelj, ki jih sumijo cele serije tatvin in vlomov

23-letni Jože Andrijaš iz Hrastja, 22-letni Božidar Horžen iz Češnjic, oba ključavničarja brez zaposlitve, ter 20-letni Martin Horžen iz Češnjic in mladoletnika A. A. ter H. Ž. so osumljeni toliko kaznivih dejanj, da se bo ob njihovih podvigih marsikdo prijel za glavo.

Utemeljeno sumijo peterko, da je v skupini ali v raznih postavah, včasih pa tudi vsak zase, kradli in vlamljali v okolici Cerkelj, Krškega in Brežic. Ukradene predmete je eden izmed mladoletnikov nosil v Ljubljano naprodaj, denar pa so si razdelili.

V kakšnem obsegu so fantje delovali, pove samo podatek, da so desetkrat vlomili v cerkljansko osnovno šolo in odnaša li razne predmete, da je škode za več kot 5.000 dinarjev. V skupinah po dva so trikrat vlomili v restavracijo zdravilišča Čateške Toplice, kjer so se zalagali s hrano, pijačami in cigaretami. Tu so kolektiv oškodovali za dobrih 6.000 dinarjev.

Na vesti imajo še dva vloma v vinska hrama na Piroškem vrhu in vlom v počitniško hišo, ki jim je dal bogat plen tehničnih predmetov. Da so postali čedalje bolj predrzni, je dokaz tatvina v Obrtni kovinarski šoli v Krškem. Podnevi so med poukom trije iz skupine s torbo prišli v šolo. Čeprav so videli snažilko, so s kljuke sneli bundo, jakno, čevlje in še nekaj oblačil, jih spravili in mirno odnesli skozi vrata.

V Krškem so dobro okradli še krojača Draga Drenškega, ki so mu odnesli 16 hlač in tranzistor, sumijo pa jih še cele vrste kraj koles, ponijev, motornih koles in manjših vlomov. Nekaj ukradenih predmetov so ob hišni preiskavi še našli pri njih, največ pa so jih že prodali.

V ARTIČAH JE GORELO

2. marca popoldne je Gabrijel Vovk, star 79 let, doma iz Artič, blizu hiše sežigal travo in odpadke, veter pa je ogenj zanesel na njivo, od tam v vinograd, še dalje v hruškov nasad in končno v borov gozd. Pet gasilskih društev se je požrtvovalno spopadalo z ognjem, vendar je pri več lastnikih veliko škode. Med drugimi je oškodovana tudi Agraria iz Brežic, kolikšna pa je škoda, še ni znano.

Sprva ponižna, potem predrzna

Prestrašena fanta s kmečke domačije na Metnem vrhu sta bila žrtev prebrisane Romke – Priče so jo prepoznale

Ko sta bila 16-letni Drago in 12-letni Martin, Horjakova fanta z Metnega vrha, sama doma, je prišla v hišo ponižno prosit hrane Romka iz Zagreba. Fantička sta ji dala krompir, potem je hotela še denar, in ko ga je videla, je hotela vse. Izpulila ga je in zbežala.

Ker sta bila fanta zbegana, pa tudi prestrašena ob obisku vsiljive Romke, 51-letne Zore Jovanović iz Zagreba, sta ji dala, kar je sprva ponižno, potem pa bolj nasilno zahtevala. Drago ji je od svojih prihrankov 1.820 dinarjev dal 20 dinarjev, vendar se to prosilki ni zdelo dovolj, ko je videla, da drži fant v rokah še šop denarja. Iztrgala mu ga je in zbežala. Otroka sta si upala doma šele zvečer povedati o dogodku, tako da so drzno tatvino prijavili šele drugi dan.

Sled za Romi pa je bilo vseeno mogoče najti, kajti več ljudi je v tej in sosednji vasi videlo družino na vozu s 5 konji, ki se je ustavljala po domačijah in prosila. Tako so Zoro Jovanović tudi dobili, ampak ženska je vztrajno vse tajila. „Še nikdar nisem bila v Sloveniji," je trdila v upanju, da ji bodo nasedli. Ni šlo, kajti več prič je Romko prepoznalo, pa tudi okradeni Drago Horjak jo je spoznal.

Senat novomeškega okrožnega sodišča pod predsedstvom Janeza Kramariča je Zoro Jovanović obsodil na 8 mesecev zapora in povrnitev škode. Ko so jo prijeli, ji ukradenega denarja namreč ni bilo mogoče zaseči, ker so ga že zapravili. Sodba še ni pravnomočna.

KOMAJ REŠILI HIŠO

4. marca proti večeru je začelo goreti v gospodarskem poslopju Jožeta Žagarja v Podturnu pri Trebelnem. Pri otroški igri z vžigalicami je začela goreti stelja pri svinjaku, ogenj pa se je naglo širil v svinjak in hlev, zajel pa je tudi streho stanovanjske hiše. Gospodarsko poslopje je pogorelo, ostrešje hiše je ožgano, škode je nad 80.000 dinarjev. Žagarjeve so še hujše nesreče in škode obvarovali vaščani in novomeški gasilci, ki so prihiteli na pomoč.

Pod zemljo zaradi zemlje

Erika Rožanc, 15-letna dijakinja žrtev malomarnosti

Za prometno nesrečo s smrtnim izidom pri Leskovcu ni bil kriv tisti, ki je dekle povozil, marveč tisti, ki je na cesti pustil velik kup zemlje.

Lani 20. avgusta zvečer se je na ponyju peljala po cesti Leskovec–Krško 15-letna dijakinja Erika Rožanc, doma iz Leskovca, za ovinkom pa je zagledala velik kup zemlje. Ko se je oviri izognila na levo stran, je slučajno pravilno po desni mimo pripeljal Leopold Riedel, upokojeni učitelj, dekletov sovaščan in njen bivši učitelj. Skušal se je kolesarki umakniti, ampak se ni več dalo. Tako se je Erika vanj zaletela in avto jo je povozil. Še isti dan je v bolnišnici umrla.

Ugotovili so, da je krivec nesreče tisti, ki je na cesto stresel kup zemlje in s tem povzročil oviro v prometu. To je bil Franc Pirc, šofer pri SGP Pionir, doma iz Krškega. Ta je vozil zemljo s tovornjakom z Griča proti Leskovcu. Ker mu je počila vzmet na vozilu, je zemljo stresel ob kraj, ampak tako, da je segala 1,80 metra na cesto. Zaradi tega kupa je prišlo do nesreče.

Okrožno sodišče v Novem mestu je pod predsedstvom senata Janeza Kramariča te dni ugotovilo, da je Pirc hudo ogrožal javni promet iz malomarnosti in mu prisodilo 10 mesecev zapora, vendar je kazen pogojna. Obtoženemu do zdaj ni mogoče nič očitati, povedal pa je tudi, da je nameraval oviro s ceste odstraniti sam, če je ne bi cestarji. Upoštevali pa so tudi to, da je imela Erika izredno smolo, saj so mimo tega dva dni vozili, pa se ni nobenemu nič zgodilo. Sodba še čaka na pravnomočnost.

„Kaj pa je tebe treba bilo..."

Ob nepričakovanem sneženju, ki je od 9. do 12. marca povzročil zastoj v prometu, velike kupe snega po mestu in v belo odel naravo po pol metra visoko, so bile nevšečnosti. Ljudje niso mogli pravočasno v službo, otroci ne v šolo in najmlajših starši niso mogli voziti v vrtec. Pravcat preplah je naredil marčevski sneg, kot da je to kaj izjemnega. Zadnja leta res, prej pa je po Dolenjskem vsako leto sneg decembra zapadel in marca skopnel, pa se je zdelo to povsem običajna stvar. Kakšne nevšečnosti so bile s to snežno pošiljko z zamudo, so povedali:

ANTON REMEC, komandir PPM Novo mesto: „Cestno podjetje je razmeroma dobro in hitro začelo čistiti glavne ceste. Na magistrali od Mokric do Biča ni bilo večjih zastojev v prometu, se pravi za vozila z zimsko opremo. Ovira na poti v Ljubljano je bila na višnjegorskem klancu, naši miličniki pa so bili vse dni zunaj in so že prej težja vozila izločali iz prometa. Tudi na Primorsko cesta ni bila prevozna, zato je bilo potrebno promet že prej usmeriti, da se ne bi šele pri oviri nakopičila vozila. Sneg ni povzročil hujših prometnih nesreč med domačini, res pa je, da so ti malo vozili."

BOJAN VOVK, šef železniške postaje v Črnomlju: „Na sneg nismo več računali in je povsod povzročil težave. Na postajah je bilo treba odmetavati sneg, delovne sile pa nam manjka. Pri nas smo vse uredili, vendar s pomočjo Gozdnega gospodarstva in Rudnika Kanižarica, ki sta nam posodila mehanizacijo. Vlaki so imeli zamude, ampak ne po naši krivdi. Opazili pa smo spet: nekaj dni so bili vlaki nabito polni. Kadar je tako vreme, ljudje uvidijo, da je vlak še najbolj zanesljivo prevozno sredstvo."

CIRIL ATELŠEK, vodja TOZD Komunalno podjetje Novo mesto: „Mi smo naprave za oranje že demontirali, računajoč na pomlad, in že začeli navažati na ceste pesek. Sneg nas je presenetil, vendar smo v eni noči mobilizirali naše ljudi, začeli nameščati pluge spet na vozila in tudi že orali ceste IV. reda. Dve noči in dva dni so naši delavci nepretrgoma čistili sneg. Ker je zadnje dni dopoldne sneg zmrznil, ga s stroji ni možno več plužiti in grabiti, zato delamo to ročno. Sneg odvažamo še z glavnih cest v mestu in s pločnikov, vendar 15 ljudi, kolikor jih imamo na razpolago, ne more povsod odstraniti vsega snega, kot bi ljudje želeli. Čiščenje snega namreč stane in denarja je malo."

R. BAČER

KRONIKA NESREČ

ZALOKE: TRETJI JE TRČIL – 10. marca popoldne je na magistrali Jože Slavič iz Trebnjega vozil tovornjak iz Zagreba proti Ljubljani, med potjo pa je zaradi okvare ustavil na robu ceste. Za njim je pripeljal tovornjak Radovan Mijajlović in prav tako obstal, medtem ko tretjemu šoferju kamiona s skopsko registracijo ni uspelo vozila ustaviti in je trčil v Mijajlovićev avto ter ga porinil v Slavičev kamion. Ranjen je bil voznik iz Skopja, na avtomobilih pa je za 54.000 dinarjev škode.

ŠMIHEL: ZADNJI KONEC JO JE ZADEL – 9. marca popoldne je Rudi Novak z Uršnih sel vozil avtobus skozi Šmihel. Dohitel je skupino pešcev, zapeljal mimo, na zasneženi cesti pa je zadnji konec vozila zaneslo v 16-letno Dragico Marjan iz Regerče vasi. Njena pot se je končala v bolnišnici.

IRČA VAS: OMAHNIL ČEZ CESTO – Jože Jeriček z Broda je 12. marca zvečer vozil osebni avto proti Irči vasi, pred prehodom čez progo pa je ob robu šel peš Štefan Zver iz Novega mesta. Ko je pripeljal mimo avtomobil, je pešec omahnil in padel, Jeriček pa ga je navzlic umikanju zadel. Laže poškodovanega pešca so odpeljali v bolnišnico, osumili pa so ga vinjenosti.

PLUSKA: VEČ RANJENIH – 13. marca je Ljubljančan Rihard Boniter vozil osebni avto proti Zagrebu. Pri Pluski je prehiteval tovornjak, nasproti pa je pripeljal z osebnim avtom Novomeščan Dalibor Vrdoljak. Ljubljančan je tedaj močno zavrl, pri tem pa ga je zaneslo v Vrdoljakovo vozilo. Hudo je bila ranjena Marija Mavčec iz Studenca pri Sevnici, sopotnica v Ljubljančanovem avtu, lažje poškodbe pa imajo tudi voznik Boniter ter Vrdoljak in njegova sopotnica Marija Vrdoljak iz Zagreba. Škode je za 30.000 din.

PONIKVE: V OVINKU NA LEVO – 13. marca popoldne je Franc Gorjup iz Mokronoga vozil osebni avto mimo Ponikev proti Ljubljani. Na nepreglednem ovinku je zapeljal v levo, takrat pe je naproti pripeljal z osebnim avtom Luka Brkić iz Osijeka in sta trčila. Poškodovani so bili oba voznika ter sopotnica Ana Brkić iz Rovinja, gmotne škode pa je za 40.000 dinarjev.

NOVO MESTO: TORBA SE JE ODPRLA – Živko Aleksić iz Zaloga je 12. marca stal na avtobusni postaji v Novem mestu in čakal avtobus. Medtem se mu je odprla torba. Ko jo je zapenjal, je stopil na cestišče. Takrat je pripeljal mimo avtobus in ga zadel v nogo. Z oteklim gležnjem so ga odpeljali v bolnišnico.

CIKCAK V STEBER

13. marca zvečer malo pred polnočjo je Alojz Lipar iz Boštanja vozil osebni avto po cesti Krško-Brežice, v Šentlenartu pa ga je v ovinku zaradi prehitre vožnje zaneslo. Nekaj časa je šlo cikcak, potem pa je zletel s ceste in trčil v betonski steber vrtne ograje. Vozniku ni bilo nič, avto pa je razbit. Škode je za 15.000 dinarjev.

DRAGO SREČANJE

9. marca okrog 13. ure sta se pri naselju Soteska oplazila osebni avto Ludvika Bunde iz Senovega in kamion Marjana Kera iz okolice Maribora. Srečanje na zoženem delu ceste Krško-Brestanica ob previdni vožnji sicer lahko mine brez posledic, ta dva pa bosta utrpela škodo 16.000 dinarjev.

V KRIŽIŠČE OB RDEČEM

4. marca malo pred 19. uro je prišlo do trka na Cesti krških žrtev v Krškem. Marjan Mlakar iz Leskovca je pripeljal z avtom z Vidma in pri semaforu zavijal v levo, takrat pa je iz smeri Drnovega pripeljala v križišče ob rdeči luči Emilija Hočevar iz Krškega. Pri trčenju je bila voznica Horvatova teže ranjena, voznik Mlakar pa laže, medtem ko je škode za 20.000 dinarjev.

PEŠEC JE STOPIL PREDENJ

15. marca popoldne je Tonček Janežič (25 let) iz Trebnjega vozil avto iz Novega mesta proti Mačkovcu, malo pred gostilno Kos pa je videl dva pešca in zmanjšal hitrost. Eden izmed pešcev je šel čez cesto, drugi pa je stopil na cesto pred avto, ko je ta pripeljal mimo. Zadetega pešca, 46-letnega Staneta Turka iz Brusnic so s poškodovano glavo in nogo prepeljali v bolnišnico.

Drevo ob meji

Med pravdnini zadevami, ki jih obravnavajo občinska sodišča, so večkrat tožbe, v katerih trdijo tožniki, da so sosedje samovoljno posekali in si prisvojili drevesa, ki so rastla na meji, ter zahtevajo, da jim toženci izročijo del drevesa ali pa namesto tega plačajo ustrezno vrednost. Po navadi so to orehi, smreke, hrasti, torej drevesa, ki imajo večjo uporabno in tržno vrednost. Ta drevesa so rastla že več desetletij in niso bila predmet spora. Toda podrto drevo vzbudi pri marsikaterem sosedu interes in zahtevo, da bi bil udeležen pri premoženjski koristi. Ko tako zahtevo izrazi sosedu in ta ne pokaže razumevanja za delitev, poišče pravno varstvo na sodišču.

Pri reševanju takih sporov uporablja sodišče splošno veljavna pravna pravila o stvarnih pravicah, tj. o lastninski pravici in o skupnosti lastnine. V pravdi mora sodišče najprej ugotoviti, kdo je lastnik drevesa, in nato odločiti, ali je tožbeni zahtevek v celoti ali samo deloma o temelju in o višini utemeljen.

Temeljno pravno pravilo je, da se lastnina drevesa ne določa po koreninah, ki se razpletajo v sosednje zemljišče, ali po vejah, ki segajo v sosedov zračni prostor, ampak po deblu, ki se dviga iz zemlje. Če se torej ugotovi, da je deblo drevesa ob meji in ne tudi na tožnikovem zemljišču, je edino lastnik zemljišča lastnik drevesa. Tožnik torej v pravdi ne bo uspel.

Toda lastnik zemljišča ni dolžan trpeti, da segajo korenine in veje sosedovega drevesa v njegov svet. Pravna pravila mu dajejo pravico, da sme izruvati korenine tujega drevesa iz svojega zemljišča in odsekati veje, ki vise v njegov zračni prostor. Lastnik drevesa mora torej prenašati, da sosed odstrani korenine in veje in ga ne sme pri tem delu ovirati, vendar pa ne mora sosed zahtevati, da mora korenine in veje odstraniti lastnik drevesa. Sosed ima tudi pravico, da zase porabi korenine in veje, katere je zakonito odstranil.

Če gre za obmejno rodovitno drevo, npr. kostanj, sadno drevo, je pravno vprašanje, kdo sme pobirati sadeže. Staro rimsko pravo je dalo lastniku drevesa pravico, da je lahko šel vsak tretji dan na sosedovo zemljišče in tam pobral sadeže. Kasnejše in še danes uporabljivo pravo je spremenilo to pravno stališče in določilo, da lahko vsak pobere tiste sadeže, ki padajo na njegovo zemljišče. Ta pravica pa gre lastniku zemljišča samo za tiste sadeže, ki padejo z vej, ki segajo v njegovo zemljišče. Če pa padejo sadeži na sosedovo zemljišče z drugih vej, npr. zaradi močnega vetra, ima lastnik drevesa pravico, da jih lahko zahteva nazaj, če jih je sosed že pobral, ali pa sme iti v dveh dneh, odkar je sadež odpadel, sam ponje. Težje kot pravno pa je v takem primeru dokazno vprašanje.

Če pa raste drevo na mejah dveh ali več lastnikov, je skupno, torej solastnina in veljajo pravna pravila o skupnosti lastnine. Zato posamezni lastnik ne sme samovoljno odločati o pobiranju in obiranju sadežev ter o poseku takega mejnega drevesa, ampak je treba o uporabi odločati sporazumno. Če o tem ne pride do sporazuma, odloči o spornem vprašanju sodišče. Če je torej mejno drevo samovoljno posekal eden izmed solastnikov, ni ravnal pravilno in pomeni njegovo dejanje kršitev pravice drugih solastnikov. Oškodovani solastnik bo uspešno vodil pravdo in praviloma uspel s takim tožbenim zahtevkom, ki ustreza pravnemu in dejanskemu stanju.

ŠTEFAN SIMONČIČ

Brigadirski veterani

Tudi mladinci in mladinke v novomeški občini se pospešeno pripravljajo na praznovanje 30-letnice mladinskih delovnih brigad. Novomeška občinska konferenca že dalj časa zbira dokumentarno in fotografsko gradivo novomeških udeležencev na republiških in zveznih akcijah. Zbrane dokumente bo konferenca poslala „Muzeju NOB" v Ljubljano, ki bo enega od oddelkov namenila mladinskim delovnim brigadam.

Zavoljo tega si novomeški mladinci prizadevajo, da bi pomagali urediti ljubljanski oddelek. Kot kaže, jim pri delu ne bo posebno težko, saj se lahko novomeška občina pohvali s številnimi brigadirji, ki so se udeležili mladinskih delovnih akcij. Člani konference prosijo vse nekdanje brigadirje-veterane, naj se oglasijo na OK ZSMS Novo mesto in pomagajo pri urejanju oddelka za brigadirstvo. (V poštev pridejo vsi brigadirji, ki so se udeležili akcij do 1964).

V letošnjem letu slavijo brigadirji 30-letnico delovnih brigad in v sklopu številnih praznovanj bo novomeška občinska konferenca pripravila izlet na osrednjo proslavo ob startu Titove štafete v Brčkem. Brigadirski veterani bodo v Brčkem sodelovali na slavnostnem mimohodu, nato bodo obiskali Banoviče. Vsi dolenjski brigadirji, ki bi se radi udeležili velikega zbora brigadirjev in starta Titove štafete, se naj oglasijo na novomeški OK ZSMS, kjer bodo dobili podrobne informacije.

Zveza sindikatov Slovenije, Zveza socialistične mladine in Center za družbeno izobraževanje pri slovenskih sindikatih so pripravili v Dolenjskih Toplicah že osmi dvomesečni politični tečaj, ki bo trajal do 8. maja. Tečaj obiskuje 51 tečajnikov iz vse Slovenije. (Foto: S. Mikulan)

„Bog ga je dal, bog ga bo vzel!" Ta stari rek so si bržkone vzeli za geslo tudi novomeški komunalci in dež pa sonce bosta opravila njihovo delo. Zato pa so zadnjega (ali res?) snega veseli smučarji, ki niso zavzeli le Črmošnjic, od koder je naša fotografija, pač pa se je v soboto in nedeljo staro in mlado smučalo kar brez vlečnice tudi v novomeških Žlebeh.

Stanovati slabše kot Rom?

Čeprav to v novomeški občini praktično ni mogoče, se je vendarle zgodilo, da je Rom, ki so ga prijavili za solidarnostno stanovanje, pristal na 113. mestu prednostne lestvice

V novomeški občini je po najnovejših podatkih natančno 465 Romov. Eden od njih se je novembra lani prijavil na razpis za solidarnostno stanovanje. Je poročen, invalid od rojstva, zaposlen, ima enega otroka. Komisija, ki dodeljuje solidarnostna stanovanja, je izračunala, da si je „priboril" 460 točk, in tako je pristal na 113. mestu.

Vprašanje je zdaj, kakšen ključ je uporabila komisija, ko vendar vemo, da slabših stanovanjskih pogojev, kot jih imajo v povprečju novomeški Romi, ni. Pravici na uho povedano je treba tudi zapisati, da se omenjeni Rom na stanovanjski razpis ni prijavil na svojo pobudo, predlog so dali tovariši iz zelo delavnega občinskega referata za posebna socialna vprašanja. V dobri veri, da bo omenjeni tovariš Rom stanovanje tudi dobil.

Uradno prepričanje je eno, starodavna romska skepsa pa drugo. Da je temu res tako, potrjuje tudi dejstvo, da se je „za stanovanje namenjeni Rom" ob novici, da so ga v njegovem imenu prijavili za stanovanje, naravnost zgrozil. In imel je prav. Kljub vsej uradni dobronamernosti je prvo rundo, če uporabimo surov boksarski izraz, izgubil.

Zdaj so govorice, da se je omenjeni Rom s 113. mesta ob posredovanju SZDL prebil v prvi del solidarnostne stanovanjske liste. Prav je tako, čeprav en sam primer tako imenovanega ciganskega vprašanja v novomeški občini gotovo ne rešuje. Za kaj ne?

Morebiti tudi zato, ker je skupščina občine Novo mesto lani, ko se je eden od referentov zavzel za pošteno reševanje ciganskega vprašanja, dobesedno onemela. Edina razprava je bila, da v to in to krajevno skupnost nekako ne bi naselili Romov.

Tisti pa, ki gledajo dolgoročno, vedo da ciganskega vprašanja ni mogoče rešiti v enem dnevu. Prvič zato, ker je treba najprej premagati že omenjeno cigansko skepso, predvsem pa, ker „navadni" občani nimajo posluha za romske soobčane.

Če Rom zamudi v službo, to vsak opazi, če se ciganski otrok slabo uči, „normalne" matere takoj najdejo izgovor, da njihov ni najslabši, če nekje izgine pes, so krivi Romi itd.

In vendar je od leta 1950, ko smo se v novomeški občini lotili ciganskega vprašanja, veliko narejenega. Romski otroci skorajda praviloma hodijo v šolo, lani se je zaposlilo kar 73 za delo sposobnih Romov, pripravljajo lokacijsko dokumentacijo za romske hiše, ki ne bodo geto itd.

Referatu za romska vprašanja pri novomeški občinski skupščini ne zavidamo dela. Boriti se mora na dveh frontah. Premagovati mora starodavno romsko miselnost, da so povsod nezaželeni in nepotrebni, druga, še bolj nehvaležna naloga pa je, da mora streti našo miselnost o Romih.

Beseda Rom pomeni človek. Ko gre za ljudi in predvsem za njih gre, je seveda težko razumeti, da je neki Rom pri delitvi solidarnostnih stanovanj pristal na 113. mestu.

MARJAN BAUER

V žarišču

Sneg, ki je te dni pobelil Dolenjsko in Novo mesto, je dokaj realno pokazal, kako smo (ne)pripravljeni na elementarne nevšečnosti. Če povemo po pravici, lahko zapišemo, da je zaradi 50 in nekaj več centimetrov snežne odeje prometno življenje v novomeški občini zamrlo. Delavci so zamujali v službo, otroci v šolo, čez zamete so se še najlaže prebijali pešci. Ta zapis nima namena pogledati v obisti sposobnosti ali nesposobnosti novomeških komunalcev; konec koncev jih je le 15 po številu, kar je komaj dovolj za komunalno vzdrževanje mesta ob dnevih, ko ne bije plat zvona.

Sneg kot preskusni kamen

Govor je o Novomeščanih: meni, vas, vašem in mojem sosedu. V sredstvih javnega obveščanja smo lahko prebrali, da so na primer v Ljubljani, Kočevju in še kje drugod ljudje ob snežni ujmi solidarno zgrabili za lopate in počistili dvorišča, pločnike; skratka vse tisto, česar preobremenjeni komunalci niso mogli postoriti. V Novem mestu tega ni bilo. Vsak je počistil pred svojo „štalo", ali pa še to ne, vse ostalo pa naj bi naredili ubogi komunalci.

V Novem mestu bojda deluje tudi krajevna skupnost, ki se bo v kratkem zaradi večje učinkovitosti razcepila na 9 ali 10 podružnic. V Novem mestu imamo tudi mladinsko organizacijo, sindikate, hišne svete. Kaj so storili ob snegu? Nič. Večinoma nič.

V najbolj zakotni vasi ljudje radi in z navdušenjem zgrabijo za delo, ko je treba zgraditi vodovod, gasilski dom itd. Kaj pa v Novem mestu? Smo se mar res tako „pomeščanili", da računamo le na najrazličnejše javne službe? Je odgovor: ‚Saj vse plačamo!" na mestu? Najbrž ne.

Kaj sploh dela novomeška krajevna skupnost? Ali Novomeščani sploh vedo, da obstaja? Če bi med občani naredili anketo, ki bi imela eno samo vprašanje: „Ali veste, kako je ime vašemu (našemu) predsedniku krajevne skupnosti? ", zagotovo ne bi bilo veliko pravilnih odgovorov.

Povedati hočem samo to, da je bil sneg eden od preskusnih kamnov sposobnosti nekaterih novomeških družbenopolitičnih organizacij. Ljudje gredo radi na ulice, vendar jim je to treba veleti. Ljudstva najbrž ne moremo zamenjati, lahko pa to storimo s tistimi, ki ne vedo, kaj je splošni interes.

MARJAN BAUER

Letos se obeta več stanovanj

Na Drski in v Irči vasi je treba dokončati 96 stanovanj in pričeti graditi 135 domov v blokih ter 37 intervencijskih vrstnih hiš — Več „zraka" za zasebne graditelje

Tako imenovana „mala resolucija" o družbenoekonomskem razvoju občine Novo mesto v letu 1976 med drugim predvideva, da je treba na področju stanovanjske graditve sprejeti srednjeročni načrt, ki naj bi temeljil na načrtih reševanja stanovanjskih vprašanj delavcev temeljnih organizacij združenega dela novomeške občine.

Poleg tega je rečeno, naj bi v naslednjih petih letih, če hočemo pridobiti denar za normalno stopnjo vzdrževanja stanovanjskih hiš, stanovanj in poslovnih prostorov v stanovanjskih hišah, sprejeli tudi novo politiko stanarin in najemnin ter določili njihovo višino in namensko uporabo. Obenem bi bilo treba sprejeti nova merila za dajanje pomoči družinam, ki so socialno šibkejše, in to iz sredstev stanovanjske skupnosti.

Tako se glasi splošni del „male resolucije". Bolj konkretne, oprijemljive naloge v okviru družbeno usmerjene stanovanjske graditve na območju novomeške občine v letu 1976 pa so: v stanovanjski soseski Drska–Irča vas je treba dograditi 96 stanovanj, pričeti graditi 135 stanovanj v blokih, 37 intervencijskih vrstnih hiš ter nadaljevati načrtovano blokovsko graditev na tem območju.

V soseski ob Cesti herojev je treba pripraviti dokumentacijo in začeti graditi prvo fazo blokov in spremljajočih objektov, medtem ko je treba graditev blokov v Šentjerneju, Straži, Žužemberku in Dolenjskih Toplicah izvesti vsaj do tretje gradbene faze.

Letos je treba pripraviti tudi dokumentacijo in izdelati idejne programske osnove za javni natečaj pozidave soseske Grabesko polje, graditelje enodružinskih zasebnih hiš pa bo najbrž razveselil podatek, da je treba v letu 1976 dokončati priprave in oddati stavbna zemljišča na območjih Bršlina, Bučne vasi, Jedinščice, Irče vasi, Broda, Straže, Šentjerneja, Stopič, Škocjana itd. Stavbna zemljišča za graditev enodružinskih stanovanjskih hiš na komunalno deloma opremljenih območjih bodo oddali tudi v Šmihelu, na Muhaberu in drugod, kjer je to možno.

DOBRE TELOVADKE

OŠ Grm v Novem mestu je minuli teden pripravila šolsko gimnastično tekmovanje za sestavo gimnastične ekipe osnovne šole. Na mikavnem in dobro pripravljenem srečanju nadarjenih tekmovalk je prepričljivo zmagala Jasna Dokl (39,35 točk). Slede: Nataša Kočevar (37,30), Marjanca Trščinar (36,80), Tanja Kovačič (36,50), Jasmina Dular (34,75), Jasna Bavdaž (34,50), Tanja Šitar (33,70), Helena Miklavčič (32,85), Karmen Terzin (32,75) in Doris Zupančič (32,50). Nastopilo je 33 učenk.

DRSKA: KOMISIJA ZA VARSTVO OKOLJA

Od 9. marca dalje deluje v Novem mestu še ena komisija za varstvo okolja. Na ustanovnem sestanku na Drski – vodil ga je tajnik šmihelskega Rdečega križa Filip Rihar – si je šestčlanska komisija zadala precej nalog, med najvažnejšimi pa so vsekakor: ureditev sprehajalne poti Portovald – Brod, priprava očiščevalne akcije gozda za Brodom (sodelovali bodo učenci iz šmihelske osnovne šole), organiziranje akcije za ureditev zasilnega kopališča ob Krki itd.

ŠMIHEL: TEŽKA VODA BO DOBILA NEKDANJO PODOBO

Pred kratkim se je v Šmihelu pri Novem mestu na tretji seji zbrala komisija za varstvo okolja in med drugim sklenila, da naj poseben odbor poskrbi, da bodo Šmihel, zlasti Šukljetovo ulico, komunalno čimprej uredili. Komisija bo v aprilu in maju pripravila akcijo (sodelovali bodo vsi Šmihelčani in Regrčani) za ureditev sadovnjakov, vrtov, ograj itd., očistili bodo tudi okolico in strugo Težke vode. V slednji akciji bo sodelovala šolska mladina, mladinski organizaciji Regrče vasi in Šmihela, člani komisije, občani, Krka, Dinos in Vodna skupnost.

„LEPO CVETJE V NAŠEM OKOLJU"

Hortikulturno društvo Novo mesto sporoča, da bo v torek, 23. marca ob 17. uri, v Sindikalnem domu inž. Miha Ogorevec iz arboretuma Volčji potok predaval o „Lepem cvetju v našem okolju." Zanimivo predavanje bo popestreno z 250 barvnimi diapozitivi.

Minuli teden so člani pododbora Ribiške družine Novo mesto – levi breg v ribogojnici „Temenica" cel dan čistili bazene, v katere bodo te dni vložili mladice-šarenke. Prostovoljne akcije se je udeležilo 11 ribičev z levega brega Krke, po številu in delovni vnemi pa niso v soboto za njimi prav nič zaostajali tudi kolegi z desnega brega. (Foto: M. Radenković)

Novomeška kronika

HOČEŠ NOČEŠ je bila prejšnji teden v ospredju pozornosti debela snežna odeja, ki jo je zima dolgovala že tri leta pa se je tokrat ni razveselil domala nihče. Najbrž le šolarji, četudi ni počitnic, gotovo pa ne komunalci in občani, ki so morali očistiti pločnike pred hišami. Kaže, da so se slednji resno lotili posla, saj so v primernih novomeških trgovinah kar skopnele lopate za kidanje snega. Tokrat so prav prišle! Kaj pa če snega spet ne bo tri leta in bodo pripomočki, ki so dokaj pripravni za popoldansko rekreacijo, zarjaveli?

NA VRATIH zgornjih prostorov „Kavarne" na Glavnem trgu visi kos papirja, ki žejne ali kavice potrebne občane opozarja, da je lokal zaradi obnovitvenih del zaprt, zato pa so vsem na voljo prenovljeni prostori nekdanjega „bara". Pod z opeko obokanimi stropi začasne „Kavarne" vselej sedi za okroglimi pa tudi kvadratnimi mizami dokaj gostov. V zgodnjih popoldanskih in večernih urah celo preveč, saj so redki, ki jim rok ne krasi cigareta, pa zategadelj o morebitnem zraku, čistem pa še posebno ne, ni moč nič povedati!

PRI DANAŠNJIH cenah mesa in solate gospodinje sploh niso več v zadregi, saj je vseeno, kaj kupijo. Cene so enake! Tako je v ponedeljek na novomeški tržnici stal kilogram mehke solate 50 din, endivije 18 do 20 din, cvetače 18 din, zelja 7 din, za kilogram krompirja pa so gospodinje odštele 7 do 8 din. Regrata ni bilo, saj ga je prekrila snežna odeja, zato pa so bila jabolka dokaj „slana": 10 do 14 din kilogram. Cene limon in pomaranč se niso spremenile, kilogram je stal 15 oz. 10 din.

PREJŠNJI TEDEN je darovalo kri le 29 občanov, med njimi 8 delavcev iz Novoteksa, 5 iz Krke, 4 iz IMV in 3 iz novomeške bolnišnice.

RODILE SO Marjeta Smiljič iz Majde Šilc 19 – Damjana; Olga Kirn iz Kettejevega drevoreda 36 – dečka; Marija Ferenček iz Sokolske 2 – deklico; Matilda Padevski z Mestnih njiv 2 – Jožefo, in Irena Ograjšek iz Kotarjeve 2 – Natašo.

UMRLI SO Nežka Blažič, upokojenka iz Karlovške 18, v 83. letu; Stane Šmid, upokojenec iz Trdinove 5 a, v 66. letu, in Jože Smole iz Mej vrti 3, v 48. letu starosti.

Ena gospa je rekla, da so novomeški komunalci tako redoljubni, da pobirajo parkirnino na Glavnem trgu celo takrat, ko parkirne ure komajda kukajo iz snežnih zametov.

NOVOMEŠKA TRIBUNA

PROSTA DELOVNA MESTA!

ljubljanska banka

PODRUŽNICA KRŠKO

Odbor za medsebojna razmerja pri podružnici Ljubljanske banke Krško

objavlja za nedoločen čas, s polnim delovnim časom naslednja prosta delovna mesta:

za osrednjo enoto Krško

1. **REFERENTA ZA ODPLAČEVANJE KREDITOV**
2. **STROJEPISKO 1A**
3. **OPERATERJA NA RECORDERJIH**

Pogoji za zasedbo delovnih mest:
pod 1) srednja šolska izobrazba in 2 leti delovnih izkušenj
pod 2) dveletna administrativna šola ali enoletni strojepisni tečaj z opravljenim izpitom in dve leti ustreznih delovnih izkušenj
pod 3) nepopolna srednja šolska izobrazba ali poklicna šola in uspešno opravljen tečaj za operaterja MDS ter 2 leti delovnih izkušenj.

Kandidati za objavljena delovna mesta morajo prijavi priložiti kratek življenjepis z opisom dosedanje zaposlitve in dokazilo o šolski izobrazbi.
Prijave sprejema odbor za medsebojna razmerja pri podružnici Ljubljanske banke Krško, Cesta 4. julija 42.

PROSTO DELOVNO MESTO!

Odbor za medsebojna razmerja
TOZD ELEKTROLITI MOKRONOG

razpisuje prosto delovno mesto

– VODJA TEH. KONTROLE.

Za zasedbo delovnega mesta se zahteva:
Visoka šola, elektro ali kemijske smeri ali srednješolska izobrazba s 3 leti prakse.
Interesenti naj pošljejo svoje ponudbe z dokazili o izobrazbi na naslov: Odbor za medsebojna razmerja, Tozd Elektroliti Mokronog. Razpis velja 10 dni po objavi.

PROSTA DELOVNA MESTA!

OZD Avtopromet, gostinstvo in turizem

Gorjanci
Novo mesto – Straža

Odbor za medsebojna razmerja delavcev v združenem delu

objavlja naslednja prosta delovna mesta v delovni skupnosti skupnih služb:

1. **PRAVNI REFERENT** — **1 delovno mesto**
2. **TEHNIČNI KONTROLOR VOZIL** — **1 delovno mesto**
3. **STROJEPISKA** — **1 delovno mesto**

Za delovno mesto pod št. 1 mora biti kandidat diplomiran pravnik in imeti strokovni izpit.
Za delovno mesto pod št. 2 mora imeti kandidat naziv VKV avtomehanika in šolo za delovodje ter nekajletno prakso v stroki.
Za delovno mesto pod št. 3 mora imeti kandidatka nižjo administrativno izobrazbo z dobrim znanjem strojepisja in 2-letno prakso.
Kandidati morajo ponudbe s strokovnimi dokazili priložiti splošnemu oddelku podjetja v Straži z oznako „Za odbor". Rok prijave do zasedbe delovnih mest.

Odbor za medsebojna razmerja

OZD Avtopromet, gostinstvo in turizem „GORJANCI" Novo mesto – Straža,

Odbor za medsebojna razmerja delavcev v združenem delu

objavlja naslednja prosta delovna mesta v TOZD Tovorni promet:

- **KV VARILEC** — **1 delovno mesto**
- **KV AVTOMEHANIK** — **4 delovna mesta**
- **KV AVTOMEHANIK – SERVISNI MAZALEC** — **1 delovno mesto**
- **KV KOVAČ** — **1 delovno mesto**
- **KV AVTOELEKTRIKAR** — **2 delovni mesti**
- **PRALEC VOZIL IN MOTORJEV – PRIUČENI DELAVEC** — **1 delovno mesto**
- **VOZNIK TOVORNJAKA C IN E KATEGORIJE** — **15 delovnih mest**

Kandidati za objavljena delovna mesta morajo predložiti dokazila o strokovnosti.
Objava velja do zasedbe delovnih mest.

Odbor za medsebojna razmerja

PROSTA DELOVNA MESTA!

TAM Maribor
TOZD Belokranjska železolivarna in strojna tovarna
„BELT" Črnomelj

RAZPISUJE prosto vodilno delovno mesto

1. **VODJA FINANČNO–RAČUNOVODSKEGA SEKTORJA**

Pogoji: visoka ali višja strokovna izobrazba ekonomske smeri z najmanj 8-letnimi delovnimi izkušnjami, od tega 5 let na podobnem delovnem mestu.

in OGLAŠA prosta delovna mesta

1. **PRAVNIK**

Pogoji: visoka strokovna izobrazba pravne smeri z najmanj 5-letnimi delovnimi izkušnjami in s pravosodnim izpitom.

2. **ELEKTRO PROJEKTANT**

Pogoji: visoka ali višja strokovna izobrazba elektro smeri jaki tok, s 3-letnimi delovnimi izkušnjami in strokovnim izpitom.

3. **5 METALURŠKIH TEHNIKOV**

Pogoji: srednja izobrazba metalurške smeri

4. **2 VKV MODELNA MIZARJA**
1 KV MODELNI MIZAR

Pogoji: pod VKV – ustrezna kvalifikacija, po možnosti 5 let delovnih izkušenj
pod KV kvalifikacija – do 5 let delovnih izkušenj, lahko tudi začetnik.

Kandidati, ki morajo biti moralno-politično neoporečni, naj prijave pošljejo v 15 dneh po objavi na naslov: BELT Črnomelj. Prijavam naj priložijo spričevalo o končani šoli in drugo dokumentacijo o izpolnjevanju pogojev. Kandidati bodo obveščeni o izbiri v roku 10 dni po zaključku razpisanega roka.

LICITACIJA!

„KRKA"
TOZD HOTEL GRAD OTOČEC

razpisuje JAVNO LICITACIJO

za prodajo rabljenega stroja za kemično čiščenje znamke „LA NOVA MODERNA"

Licitacija bo v Novem mestu v prostorih Kemične čistilnice in pralnice, Dilančeva 1 ob 9. uri za družbeni sektor in ob 10. uri za zasebnike.

PROSTO DELOVNO MESTO!

Instalacijsko podjetje
NOVOMONTAŽA
Novo mesto, Adamičeva 2

RAZPISUJE

1. **PROSTO VODILNO DELOVNO MESTO VODJE TEHNIČNO KOMERCIALNE SLUŽBE.**

Pogoji:
a) da je ekonomist z najmanj 2 letoma prakse na podobnem delovnem mestu,
b) da ima srednjo tehnično šolo z najmanj 5 leti prakse na vodilnem delovnem mestu.

Kandidati naj pošljejo ponudbe z dokazili najkasneje v 15 dneh po objavi.

OD po pravilniku o osebnih dohodkih.
Stanovanja ni na razpolago.

rolete*žaluzije
IZDELUJE LOJZE MEDLE, ŽABJA VAS 47

MLADINA JE OSTALA PRED VRATI!

Tudi letos so na Sinjem vrhu proslavili dan žena. Četudi smo prejšnja leta slovesnost pripravili mladinci, se nam to tokrat ni obrestovalo, kajti zaradi štirih žensk smo sinjevrški mladinci ostali pred zaklenjenimi vrati. Nič niso zalegle pripombe številnih žena in mož, da mladi zvečer lahko pridemo na ples. Zmagale so štiri ženske. Sinjevrški mladinci smo pripravljeni sodelovati pri vseh akcijah, zato nas je to zelo prizadelo, še posebno izrazi ženske, katere korak mora biti vselej plačan. Z vpitjem in grdimi besedami je pokazala svojo „kulturo", ki ni vredna naše družbe. Vse štiri „zmagovite" ženske imajo otroke. Bodo tudi oni nekoč ostali pred zaprtimi vrati?

Sinjevrški in okoliški mladinci

PROSTO DELOVNO MESTO!

Skupni hišni odbor
Ragovska – Majde Šilc
Novo mesto

objavlja prosto delovno mesto

KURJAČA NIZKOTLAČNIH OGREVALNIH NAPRAV

Kandidat mora imeti izpit za to delovno mesto.
Poskusna doba traja tri mesece.
Osebni dohodek po samoupravnem sporazumu.
Stanovanja ni.
Priglasitveni rok je 15 dni po objavi.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi ljubljene mame, babice in prababice

NEŽKE BLAŽIČ

s Karlovške 18, Novo mesto

se najlepše zahvaljujemo vsem znancem, prijateljem, sosedom in sorodnikom za izrečeno sožalje in vsem, ki so v teh težkih trenutkih kakorkoli pomagali in darovali vence in cvetje ter jo spremili na njeni zadnji poti. Najlepše se zahvaljujemo kolektivu Labod Novo mesto ter gradbenemu podjetju Pionir, dr. Vodniku pa za dolgotrajno zdravljenje ter osebju zdravstvenega doma in patronažni sestri Idi za požrtvovalno pomoč. Hvala župniku Mateju za opravljeni obred in poslovilne besede. Vsem skupaj še enkrat prisrčna hvala!

Žalujoči: vsi njeni

ZAHVALA

Vsem znancem in prijateljem sporočamo, da smo se dne 8. marca 1976 za vedno poslovili od naše drage žene, mame, sestre in babice

NEŽE KOLAR

iz Mačkovca pri Jugorju

Iskrena hvala vsem, ki so jo spremljali na zadnji poti in darovali cvetje. Posebna zahvala sosedom, ki so nam stali ob strani, govornikom in organizaciji krajevne skupnosti Jugorje. Našo drago mamo bomo ohranili v trajnem spominu.

Mož Matija, hčerke Pepca, Lojzka in Karolina, sinova Jože in Matija z družinami, sestri Rezka in Lenka ter drugo sorodstvo

Mačkovec, Ljubljana, Luzern, Muenchen, Esterhofen, Geelong

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, brata in strica

FRANCETA FINKA

inval. upokojenca iz Irče vasi

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in sosedom, ki ste nam pomagali v najtežjih trenutkih, nam ustno ali pismeno izrazili sožalje, darovali vence in cvetje ter pokojnika v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti. Posebno zahvalo smo dolžni dr. Vodniku za dolgoletni trud, zdravljenje in nego ter obiske na domu. Iskrena hvala primariju dr. Huebscherju, dr. Starcu in ostalim zdravnikom in bolniškemu osebju internega oddelka splošne bolnice Novo mesto. Hvala za ganljive poslovilne besede govornikoma, tov. Rudiju Hrvatinu in tov. ing. Antonu Hrovatu, ZB Novo mesto, Irča vas–Brod za podarjeni venec, hvala tudi pevcem in godbenikom. Vsem še enkrat najlepša hvala.

Žalujoči: žena Marija, bratje, sestre, nečaki, nečakinje in drugo sorodstvo

---

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očija, brata in strica

ALOJZA SKUBICA

iz. Gor. Kamenc

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, vaščanom za izrečeno sožalje, podarjene vence in cvetje ter vsem, ki so našega dragega očeta spremili na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujemo kolektivoma SGP Pionir in Novoteks za podarjene vence, govorniku za poslovilne besede ob odprtem grobu ter župniku za opravljeni obred.

Žalujoči: žena Tinca, hčerki Mojca in Silva, brat in sestri ter drugo sorodstvo

Ali že veš...

... da je bil 15. avgusta 1975 najden ves arhiv izplačil in potrdil ter nakazil finančnega odseka Okrožnega odbora Osvobodilne fronte Ribnica za obdobje od avgusta do novembra 1943?

... da so člani finančnega odseka OO OF zelo veliko tvegali? Njihovo delo ni bilo ilegalno oziroma skrito, saj so bile vse okrožnice in dopisi podpisani s pravimi imeni in priimki ter žigosani. Prav tako tudi odgovori in poročila rajonskih odborov OF.

... da je finančni odsek po odhodu Italijanov proti Velikim Laščam in pobegu belogardistov (pod vodstvom podpolkovnika Dežmana so bežali prek Male gore v Struge) izdal 12 okrožnic z navodili rajonskim odborom OF in dodal potrebne obrazce?

... da je prva okrožnica zahtevala, da vse ustanove in uradi naredijo zaključek blagajn s stanjem 30. 9. 1943? Finančni odsek je izdal strogo zaporo uporabe in izplačil denarja do nadaljnjih navodil.

... da so rajonski odbori OF disciplinirano in hitro poročali? V petih dneh so bila poslana vsa poročila. Skupni znesek stanja vseh blagajn na področju OO OF Ribnica je bil 116.898,07 lir.

... da se je ta denar pod začasno zaporo nahajal v 12 šolah, 3 železniških postajah, 6 poštah, 6 župnijskih uradih, ostalo pa še v davčni upravi, finančni kontroli in zdravstvenem domu?

... da so imeli v zdravstvenem domu samo 122,10 lir, v šolah pa kar 33.327,74 lir, v vseh 6 župnijskih uradih pa le 898,08 lir?

Dvorana DC 16 v Dolenji vasi je bila za proslavo dneva žena skoraj premajhna, čeprav je zelo velika (na sliki), v Ribnici pa je bil na proslavi slab obisk. (Foto: Primc)

V Ribnici slab odziv za kulturo

V ostalih krajih pa so bile dvorane premajhne, da bi sprejele vse gledalce — Kratek in še nepopoln obračun praznovanj dneva žena

Med vsemi prireditvami za dan žena so v Ribnici najbolj uspeli plesi, ki so bili v petek, soboto in ponedeljek v domu JLA. Na vsakem je bilo po 400 ljudi.

Nekoliko slabše, a še vedno zadovoljivo so uspela tekmovanja ženskih ekip v športnih panogah. V namiznem tenisu in kegljanju je zmagala ekipa Inlesa, v streljanju pa ekipa vojne pošte. Sodelovala je le še ekipa osnovne šole. Najboljše ekipe so prejele prehodne pokale. Tekmovanje naj bi postalo tradicionalno. Zaželeno je, da bi se ga prihodnjič udeležilo še več ženskih ekip.

Porazno slab obisk pa je bil na petkovem (5. marca) koncertu noneta in na otvoritvi razstave Alde Boscaro v Petkovi galeriji. Na koncertu je bilo s šolsko mladino in prosvetnimi delavci vred le okoli 100 poslušalcev, na otvoritvi razstave pa razen organizatorjev, šolarjev in prosvetnih delavcev le še France Zajc, predsednik občinskega sindikalnega sveta.

V nasprotju z Ribnico so bile v drugih krajih po občini prav kulturne prireditve izredno lepo obiskane, čeprav so imele umetniško skromnejši program.

V Dolenji vasi je bila velika dvorana DC 16 popolnoma zasedena: precej obiskovalcev je moralo celo stati. Nastopili so moški pevski zbor Lončar, otroški zbor, šolarji in dramska skupina KUD „France Zbašnik", ki je uprizorila krajšo igro iz vojnih dni. Zbranim je ob tej priložnosti kratko spregovoril sekretar domače organizacije ZK Stane Kromar.

Nabito polne dvorane so bile tudi v Velikih Poljanah in Sušju. Iz drugih krajev doslej še nismo dobili natančnejših podatkov. Iz nekaterih delovnih kolektivov pa smo dobili obvestila, da žene delavke niso bile najbolj zadovoljne, ker letos ni bilo pogostitev.

J. P.

PRIREDITVE DOMA JLA

V domu JLA v Ribnici bo jutri, 19. marca, nastopila folklorna skupina KUD Celje z narodnimi plesi in pesmimi. V sredo, 24, marca, pa bo prof. Rado Jan predaval o potrošniški psihologiji in malomeščanski miselnosti.

Mi, ljubitelji starin

Starine nam kradejo iz cerkva, muzejev in celo iz morja.

Mi pa starine uvažamo, beremo v časopisih, namreč stare stroje oziroma zastarelo tehnologijo.

„Železnica tarna zaradi izgube, sama pa ni šla s časom naprej, ko je bil za to čas," mi je dejal neki ribniški občan in to podkrepil z dejstvom, da so po vojni na kočevski progi montirali stare signalne naprave, ki jih je bilo treba prižigati in ugašati ročno, namesto semaforjev, ki so se tedaj že uveljavili.

Spominkar je spet povedal, da gredo nekateri spominkarji lepo s časom naprej: ded je krošnjaril peš, oče z vozom, sin pa najprej z mopedom, potem z avtom, zdaj pa ima ta ali oni že dva avta ali celo dve hiši pa govori: „Ni sposoben tisti, ki danes nima v žepu 100 milijonov dinarjev." Seveda je vse to mogoče, ker so se spominkarji posodabljali, davčna služba pa dela po starem in še težave s kadri ima.

Nekdo je spet potožil, da je pač naše gospodarstvo lahko zaostalo, ker so v stari Jugoslaviji lahko uvažali brez carine le stare stroje za industrijo. Drugi pa je dodal, da so tudi še pred nedavnim zdomci lahko uvažali brez carine rabljene stvari, novih pa ne in da se torej stara praksa nadaljuje. Kakšna je danes praksa na carini, ne vem, ker sem dobil na zadnjem sestanku z zdomci vtis, da tega nihče ne ve, niti cariniki ne.

In ko sem se zapeljal iz Ribnice proti Sodražici, sem zaradi razmišljanja o vsem tem vozil po Gorenjski cesti (oziroma skozi nekdanjo Gorenjo vas) na srečo zelo počasi. Tam je namreč tudi na najbolj preglednem in ravnem delu ceste hitrost omejena na 40 km na uro in dva miličnika sta kljub snegu imela precej posla z radarjem, pregledovanjem in jemanjem dovoljenj ter kasiranjem. Malo komu namreč od malo prej dovoljenih 100 km na uro uspe hitrost na hitro zmanjšati na 40 km, posebno še, ker je cesta pregledna in se mu ne zdi niti potrebno. Vendar kaj ima to opraviti s starinami? Res je: dokazov nimam, da ima, prepričan pa sem, da gre tudi tu za starine.

Nekoč sem namreč vprašal nekega komandirja postaje milice (ne ribniškega), zakaj love šoferje z radarjem vedno le tam, kjer je cesta ravna in pregledna, kjer nihče nikogar ne ogroža, pa čeprav vozi hitreje od predpisanih 40, 50 ali 60 km na uro, ne love pa z radarji (in tudi sicer ne dovolj) voznikov zaradi prevelike hitrosti na nevarnih mestih, kot je v ozkih ulicah, nepreglednih, ostrih ovinkih oziroma sploh v gosto naseljenih in prometnih krajih. Odgovoril je, da radar v mestu ne „prijemlje", ker ga motijo zgradbe oziroma železne konstrukcije. Pa se zdaj vprašam, če morda le nimajo po svetu že kaj boljšega za odkrivanje prehitrih voznikov, mi pa smo kupili spet nekaj starega in neprimernega, kar lahko uporabljamo v glavnem bolj za draženje voznikov, kot za urejanje varnega prometa?

JANEZ POPOTNIK

Dom že redneje deluje

Njegovi prostori so vedno bolj izkoriščeni

Uprava novega ribniškega doma JLA vedno uspešneje premaguje začetne težave, ki se pač vedno pojavljajo, kadar je treba kaj povsem na novo organizirati.

Prostori doma so vedno bolj izkoriščeni. Uprava izda vsak mesec tiskan delovni program doma, ki zajema predavanja, koncerte, tovariške večere, filmske predstave, športna tekmovanja, šah, rekreacijo in drugo. V domu so dobili prostore klub samoupravljalcev in nekatere druge organizacije in izobraževalne ustanove, ki imajo tu predavanja ali poslovne prostore (pisarne).

Razveseljivo je, da se uprava doma zavzema za red in kulturno obnašanje vseh, ki prihajajo v dom. S takim prizadevanjem mora nadaljevati, ker bo le tako ohranila primeren ugled doma. Nekaterim disciplina in red sicer nista všeč, večina obiskovalcev pa jo odobrava, saj prihajajo sem, da bi v kulturnem vzdušju preživeli prosti čas, se razvedrili ali zabavali.

J. P.

LEP 8. MAREC

„Hočemo še! Hočemo še! Samo še eno!"

Taki klici in prošnje so se slišali v noči od 8. na 9. marec v domu JLA v Ribnici, kjer je bila proslava in zabava za dan žena. Te prošnje so bile namenjene ansamblu „Prelom" in pevki Ditki Haberl, ki so goste zabavali kar 8 ur. Predstavili so jim različno glasbo od zabavne do narodne, in to vseh jugoslovanskih narodov.

Čeprav je bila zabava organizirana predvsem za starejše, je prišlo tudi veliko mladih, kar je novo potrdilo, da si Ribničani takih zabav še želijo.

Med prireditvijo so bili podeljeni tudi pokali oziroma nagrade najuspešnejšim ženskim ekipam, ki so tekmovale v različnih panogah za letošnji dan žena.

M. G.

V kulturnem programu za nedavni dan žena je v Dolenji vasi nastopilo vse od cicibanov do pionirjev, mladine in odraslih. Tudi to je eden izmed vzrokov, da je bila dvorana DC 16 polna, saj vsak rad vidi na odru sorodnika ali vsaj znanca. (Foto: Primc)

SNEG IN MULTILATERALNA KOMPENZACIJA

Ko smo nekega Ribničana v torek, 9. marca, ko je najbolj snežilo, vprašali, kaj je to „multilateralna kompenzacija", je odgovoril:

— Vidiš, to je preprosto tako, da smo lanski sneg dobili letos. Narava ne pozna dolgov. Včasih res da manj, a potem to kmalu nadoknadi tako, da da drugič več.

RADE BOROVAC PREDSEDNIK

Pred kratkim je imel ribniški šahovski klub občni zbor. Izvolili so novo vodstvo kluba, za predsednika pa Rada Borovca. Klub je dobil prostore v novem domu JLA, medtem ko jih doslej ni imel nikjer.

Nonet na visoki umetniški ravni

„Boli me srce, ker taka kulturna raven ne najde odmeva med ljudmi, saj bi vsak poslušalec odhajal s koncerta kulturno bogatejši," pravi Milena Borovac

„Na koncertu ob razvitju polharskega prapora so bili vsi sedeži zasedeni, oziroma je bil prostor skoraj premajhen: na koncertu noneta ob dnevu žena pa so bili sedeži prazni," je potožila ravnateljica osnovne šole Ribnica Milena Borovac in dodala:

„Ni prvič, ko z bolestjo ugotavljamo, da so kulturne prireditve v Ribnici slabo obiskane, čeprav so na visoki umetniški ravni. Nasprotno pa so zelo dobro obiskane prireditve po manjših središčih in šolah, čeprav so programi precej slabši. Veliko pišemo in govorimo o kulturi, sprejemamo samoupravne sporazume itd., ko pa je treba iti na kulturno prireditev, ostanemo raje doma ali gremo na zabavo. Izvajalci in organizatorji kulturnih prireditev v Ribnici ne moremo razumeti, kje je vzrok za tako kulturno brezbrižnost in zakaj ljudi pritegne le še rokometna tekma, zabava in sploh tisto, kar je le paša za oči, pristna kultura pa ne."

Nonet osnovne šole Ribnica vodi Bernarda Kogovšek, ki je pokazala pri tem delu izrazito strokovno sposobnost in delavnost, zato je tudi dosegla, da je koncert noneta res na visoki umetniški ravni.

V nonetu pojejo tretji glas Jasmina Melkič, Mojca Šipka in Irma Nosan, drugi glas Snežana Štefanovska, Martina Zbašnik in Eda Tanko, prvi glas pa Matejka Voljč, Mirjam Klemenc in Marjanca Benčina. Vse so učenke 8. razreda osnovne šole Ribnica.

Vodstvo osnovne šole je članicam noneta za njihovo požrtvovalnost in kakovostno delo podarilo ob zaključnem izvajanju obeske iz keramike, ki so unikati. Vendar bi bilo članicam za njihovo prizadevno delo najlepše darilo primerno število obiskovalcev koncerta.

J. PRIMC

Nonet osnovne šole Ribnica je bil ustanovljen leta 1974. Doslej je dosegel pod vodstvom Bernarde Kogovšek zavidljivo umetniško raven. Prav bi bilo, da ne bi razpadel, ko bodo članice dokončale osnovno šolo.

Čakajo korak naprej

Ortnek v spominih svojih prebivalcev

Kadar zaidem v Petričevo gostilno v Ortneku, se skoraj vedno srečam s skupino starejših možakov, ki se ob kozarčku pogovarjajo o preteklosti in o nekdanjih dobrih časih. Najbolj me preseneča, ker v svojih pripovedih vedno znova ponavljajo, da je bil Ortnek pred vojno in še nekaj časa po njej pravzaprav kar mestece.

„Glejte! Ortnek je danes majhen, včasih pa je bilo tu večje naselje. Imeli smo vse in bili zadovoljni. Časi in navade se spreminjajo. Tudi jaz sem prišel sem mlad, zdaj pa sem star," se spominja 68-letni Alojz Zakrajšek, upokojeni cirkularist, ki se je sem priselil z Roba pri Velikih Laščah.

A kaj neki je imel Ortnek včasih, česar zdaj nima?

Kovaške delavnice že ni več. Nanjo je ostal le še spomin in stara, zapuščena hiša, v kateri je včasih meh razpihoval žerjavico. „Lepo je bilo, ko smo prepustili konja kovaču Janezu Adamiču, da ga je podkoval: mi pa smo v gostilni počakali, da bo opravil delo, in ta cas izkoristili, da smo pomodrovali o tem in onem," se spominjajo možakarji. Zakaj ni več kovačije? Konje zamenjujejo traktórji, kovače pa mehaniki.

Včasih sta bila Ortnek in okolica last Oskarja Koslerja, ki je umrl pred 17 leti. Po vojni mu je bilo posestvo z agrgrarno reformo odvzeto in razdeljeno kmetom.

Včasih je imel Ortnek žago, danes je nima več. Če je treba les razžagati, ga morajo peljati v Ribnico. Na bivši žagi je bilo nekaj zaposlenih, tudi Zakrajšek.

Skozi Ortnek je šla nekdanja glavna cesta, danes pa se mu je asfalt nekoliko izognil. Cesta skozi Ortnek je slabo vzdrževana, polna lukenj, da jo kolnejo vozniki in pešci, posebno kadar so na njej luže.

Z desne strani ceste proti Ljubljani so bili včasih pašniki in na njih veliko konj in krav. Danes spominja na te čase tudi stara mostna tehtnica, na kateri so včasih tehtali živino.

Vsi vzdihujejo za ortneškim spodnjim gradom, v katerem je bila včasih trgovina, kasneje letovišče za otroke. Danes grad osamljen propada, ker ni nikogar, ki bi ga obnovil, oziroma prevzel, čeprav je na eni najlepših točk magistralne ceste Ljubljana—Kočevje in naprej proti Brodu na Kolpi, Delnicam, Reki. Ko bo posodobljenih še tistih 10 km ceste na hrvatski strani, bo tu veliko prometa. Gotovo je, da bi se tu obnesel motel ali hotel, prav tako pa tudi, da bo grad popolnoma propadel, če ga ne bo kmalu kdo popravil.

„Zakleti" ortneški grad. Na pogled je lep, v resnici pa je star in se bo podrl, ker ga nihče ne vzdržuje. (Foto: Primc)

Stara se Ortnek, stara se ortneški grad in starajo se Ortnečani. Čas beži in ostajajo spomini. Vidi pa se, da ima veliko ljudi Ortnek v lepem spominu, saj sicer Petričeva gostilna ob sobotah in nedeljah ne bi bila tako obiskana.

MILAN GLAVONJIČ

Tudi delegati bodo na vrsti

Od marca naprej usposabljanje delegatov — Finančne obveznosti za njihovo izobraževanje še niso poravnane

Premajhno družbenopolitično in ekonomsko razgledanost delegatov navajajo pri nas kot eno poglavitnih ovir za boljšo utečenost delegatskega sistema v samoupravnih interesnih skupnostih, pa tudi v občinski skupščini. Zatorej poglejmo, kako je poskrbljeno za tovrstno izobraževanje v brežiški občini!

Februarja lani je bil pripravljen družbeni dogovor o izobraževanju delegatov, katerega so podpisale vse delovne organizacije razen petnajstih. Med krajevnimi skupnostmi je bilo pet takih izjem. Med podpisniki so bile tudi interesne skupnosti, občinska skupščina, družbenopolitične organizacije in delavska univerza kot izvajalka.

„Sprejete obveznosti so izredno majhne, komaj 0,005 promila od bruto osebnega dohodka," je pojasnil predstavnik delavske univerze Franc Pacek in dodal, da je do zdaj poravnal svoj delež edino Slovin. Od drugih pričakujejo, da bodo nakazali denar v kratkem, saj so svoje dolgove najbrž odlagali do sprejemanja zaključnih računov.

„In kdaj bo potem steklo izobraževanje delegatov?"

„Kakor hitro bodo poravnane obveznosti. Od marca do junija predvidevamo razen tega seminarje za 600 sindikalnih aktivistov. Teh smo veliko izobraževali tudi v lanski sezoni. Imeli smo tri seminarje za organe delavske kontrole, sedem za sindikalne aktiviste, dva za nove člane ZK in enega za predsednike delegacij."

„S katero vrsto izobraževanja se pretežno ukvarjate?"

„Najbolj nas zaposlujejo redne oblike. Imamo dva oddelka osnovne šole od 5. do 8. razreda ter po en oddelek poklicne šoferske, poklicne administrativne, delovodske, srednje komercialne in višje upravne šole. V okviru izobraževanja ob delu in za delo pa je 48 slušateljev končalo začetni strojepisni tečaj. Zdaj teče pouk v tečajih higienskega minimuma in v tečaju za kurjače. V vseh teh oblikah se izobražuje okoli 400 slušateljev. Predvidevamo še tečaj za varuhinje otrok v vrtcu, nadaljevalni strojepisni tečaj, začetni strojepisni tečaj in tečaj za pripravo sprejemnega izpita za višje šole."

J. T.

Samokritično preverjanje

Uspehi pri usposabljanju rezervnih starešin — Premalo jih je včlanjenih v Zvezo komunistov, čeravno to zaslužijo — Pri delu z mladino za vpis v vojaške šole pričakujejo pomoč vseh organizacij

Organizacija Zveze rezervnih vojaških starešin v Brežicah je našla svoje mesto v družbenopolitičnem življenju občine. To so ugotovili na letni skupščini 4. marca. ZRVS je veliko prispevala k oživljanju politike ZKJ zlasti pri uresničevanju nalog, ki so vezane na jačenje obrambnih sposobnosti občine.

Predsednik občinskega odbora ZRVS Leopold Merhar in drugi so v analizi opozorili tudi na slabosti, o katerih je pred kratkim spregovoril v svojem intervjuju predsednik Tito. Med uspehe organizacije v obdobju med dvema skupščinama sodi predvsem trajno izobraževanje in praktično usposabljanje članstva v obliki predavanj, orientacijsko-taktičnih pohodov in tekmovanj med organizacijami.

Med mladino so propagirali vojaško šolanje, vendar odziv za vpis v šolo rezervnih in aktivnih vojaških starešin še ni zadovoljiv. Seznanjanje mladine z vojaškim poklicem morajo prevzeti vse naše družbenopolitične organizacije z Zvezo komunistov na čelu. Gre torej za podružbljanje kadrovske politike v okviru obrambnih priprav.

V analizi moralnega in strokovnega lika rezervnih starešin so prišli v organizaciji ZRVS do zanimivega spoznanja, da precejšnje število rezervnih starešin ni vključenih v Zvezo komunistov, čeravno večina zaradi svojih moralnih vrlin in sposobnosti to zasluži in kaže pripravljenost za vstop v ZK. V razpravi so nekateri diskutanti poudarili, da jih ni nihče vprašal, če želijo biti člani ZK. Iz tega lahko sklepamo, da organizacije ZK v krajih, kjer rezervni starešine žive in delajo, niso storile dovolj, da bi jih pripravile za vstop v Zvezo komunistov.

Za prizadevno in uspešno delo v vrstah ZRVS so na seji skupščine podelili priznanja in plakete. Srebrno plaketo sta prejela predsednik obč. odbora ZRVS Leopold Merhar in tajnik Janez Dejak. Bronasto plaketo pa so dobili: Lazar Gligić, Adolf Volčanjk, OO ZRVS Bizeljsko in drugi.

VINKO ŠEBREK

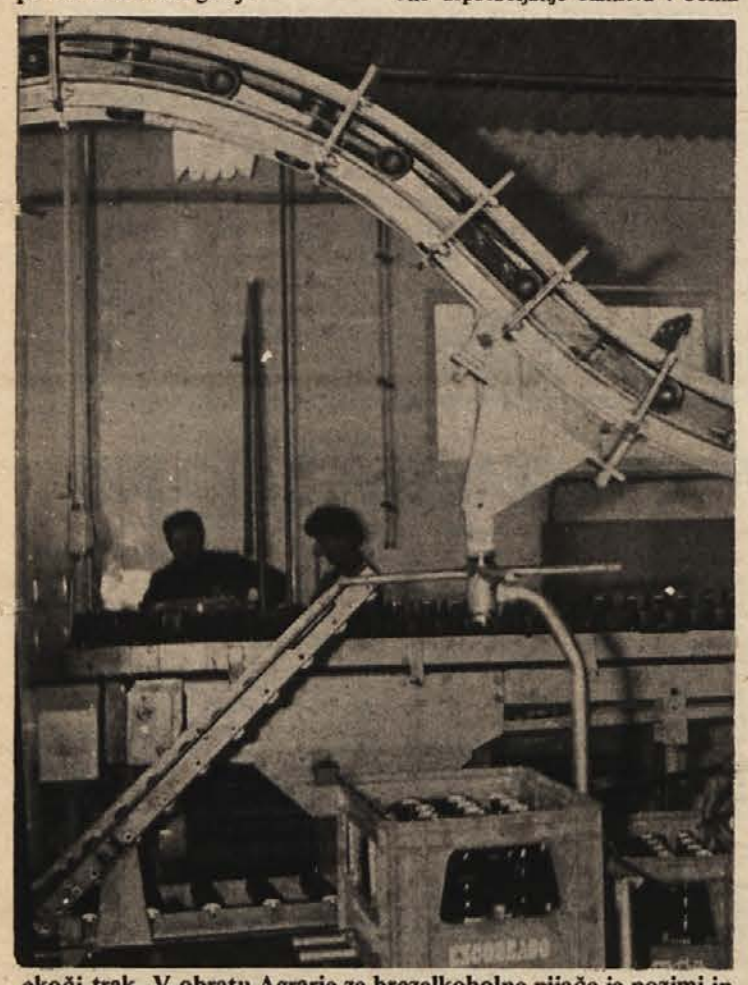

ekoči trak. V obratu Agrarie za brezalkoholne pijače je pozimi in oleti dovolj dela za pridne roke. (Foto: Jožica Teppey)

NESKLEPČEN ZBOR

Skupščina izobraževalne skupnosti v brežiški občini ima 64 delegatskih mest. Od tega jih imajo izvajalci 19, zbor uporabnikov pa 45. In ravno ta zbor prejšnji teden ni bil sklepčen, zato so morali skupščino ponovno sklicati. Časa je malo, zato vzbujajo taki izostanki zaskrbljenost. Pojasnil o vzrokih izostankov ni, čeravno so v kolektivih obljubljali udeležbo. Jih moti zvišana prispevna stopnja (od 5,49 na 6,56) ali pa gre le za omalovažujoč odnos?

„PA PRIDI NAZAJ!"

Tisti, ki so šli v torek, 9. marca, na pot v Ljubljano, so imeli slabo vožnjo in slabo noč. Avtobus, ki je popoldne ob 16.20 krenil iz Brežic proti Novemu mestu in naprej v Ljubljano, je bil še v sredo ob 11.40 v stoječi koloni pri Ivančni gorici. Nekateri potniki, ki so šli iz Brežic zjutraj, so se vrnili domov naslednje jutro ob petih z vlakom. Kolona pri Ivančni gorici je bila dolga nekaj kilometrov, zato se je voznik Sapovega avtobusa, ki je peljal proti Ljubljani skozi Žužemberk, vrnil v Novo mesto in nazaj v Brežice.

Tudi s Kozjanskim ni bilo nobenih zvez, iz Zagreba pa tisti kritični dan sploh niso poslali nobenega avtobusa v ljubljansko smer. V brežiški občini prvi dan avtobusi niso vozili v Sobenjo vas, na Veliko Dolino in dopoldne v Pišece. Zveze z Bizeljskim so bile normalne, seveda pa brez zamud ni šlo. Tudi drugod je bilo na ravnem terenu kolikor toliko v redu, v hrib pa si vozniki avtobusov niso upali, dokler ni bil počiščen sneg. Šef poslovalnice SAP je vsakemu šoferju pred odhodom dejal: „Pa pridi nazaj!"

Novo v Brežicah

KAKO BOMO PRALI? V Brežicah imajo gospodinje zadnje tedne težave zaradi nizkega pritiska v vodovodnih ceveh. V pritličja in nižja nadstropja voda še za silo priteče, iše si pa včasih niti pralnih strojev ne upajo vklopiti. Razen tega pa je nekod tudi zelo slaba električna napetost (predel od prosvetnega doma proti postaji), tako da imajo ljudje slab televizijski sprejem, pa tudi gospodinjski aparati ne delajo tako, kot bi bilo treba. Če bo šlo tako naprej, kdo bo plačal odškodnino, ker se stroji kvarijo?

ŠD VEDNO NA ISTEM MESTU. Pisali smo že, da je brežiški internat v 250 let stari zgradbi in da tako slabega doma učencev v Sloveniji najbrž ni. Torej bi ga upravičeno lahko uvrstili vsaj v prvo polovico prioritetne liste. Za sedem prvih gradenj je vse sprejeto, za razporeditev drugih pa bi vendarle kazalo razmišljati ponovno, menijo v Posavju. Ljudi, ki odločajo, bi se najbrž morali omejiti z razmerami v posameznih domovih, saj bi potem verjetno drugače gledali na te stvari.

STISKA NA CESTI. Sneg je prinesel s seboj precej nevšečnosti. V Brežicah je bila prve dni velika stiska za parkiranje. Do petka zvečer so sneg očistili in napravili prostor vozilom na parkirišču pred prosvetnim domom in na Cesti prvih borcev.

NA SMUČANJE IN V TRST. Turistična poslovalnica prireja več izletov. Občane vabi na nedeljska smučanja in na izlet v Trst, čeravno to mesto za naše ljudi ni več tako privlačno kot nekoč.

SEKRETARJI IN DIREKTORJI SKUPAJ. Na poziv sekretarja komiteja občinske konference ZK v Brežicah so se 11. marca zbrali na posvetu sekretarji OO ZK in direktorji tozdov. Obravnavali so naloge komunistov pri uveljavljanju novega sistema zagotavljanja plačil med uporabniki družbenih sredstev.

BREŽIŠKE VESTI

Sneg je prinesel največ veselja otrokom. Če ga ne bo prehitro pobralo, se bodo po senčnih pobočjih še nekaj časa smučali. (Foto: Jožica Teppey)

Drugačni časi za turizem?

Z dogovarjanjem in usklajevanjem do načrtnejšega turizma v Posavju — V poslovno skupnost bodo vključevali tudi zasebne gostince, kmete in druge

V Posavju snujejo enotno poslovno skupnost za turizem. V življenje jo obuja inciativni odbor. Njegovo prvo sejo, ki je bila 10. marca, sta sklicala strokovni odbor za turizem in gostinstvo Krško in medobčinski odbor gospodarske zbornice za Posavje. Z ustanovitvijo poslovne skupnosti si v tem delu Slovenije obetajo načrtnejši pristop k turizmu, večjo medsebojno povezavo gostinskih in turističnih organizacij, racionalnejšo porazdelitev dela ter skupne propagandne akcije.

To je pot k dogovarjanju in usklajevanju na vseh področjih, tudi pri kadrih. Pričakovati je nadalje drugačen pristop k organizaciji in financiranju kulturnih, športnih, zabavnih prireditev in izletov. V poslovno skupnost se bodo lahko povezovali posamezni tozdi, DO in SOZD s področja gostinstva, turističnega posredovanja, zdraviliškega turizma, prometa, kmetijstva, trgovine itd., ne glede na to, kje imajo svoj sedež.

Ta skupnost bo združevala tudi samostojne obrtnike in gostince, zasebna gospodinjstva in kmečka gospodarstva, ki se ukvarjajo s turizmom.

Na seji iniciativnega odbora so sklenili takoj začeti s pripravami in nadoknaditi zamujeno. Menili so, da je za Posavje dovolj ena poslovna skupnost s sedežem v Brežicah, kjer je gostinska in turistična dejavnost najmočnejša. Imenovali so delovno skupino, ki bo pripravila ustanovitveni akt. Med tem bo odbor še natančneje določil, kdo vse naj bo član skupnosti, poskrbel za njen finančni načrt in predlagal kadrovsko zasedbo. V komisiji, ki pripravlja samoupravni akt o ustanovitvi poslovne skupnosti, so: Vlado Deržič, Maks Toplišek, Franc Dornik, Peter Markovič, Rado Umek, Fric Pečnik in Stane Grabnar. Zastopane so torej vse tri občine.

J. T.

Hitro in hkrati počasi

Obnova kostanjeviškega cistercijanskega samostana ali gradu, kot ga nekateri imenujejo, poteka hitro, če vemo, koliko denarja namenijo temu pomembnemu arhitektonskemu spomeniku, a hkrati počasi, če vemo, koliko bi bilo treba še storiti, da bi celotno poslopje dobilo svojo nekdanjo podobo.

To delovno sezono namerava posebna delovna skupina, ki ima pod vodstvom tovariša Drmaža vse zasluge za izredne delovne uspehe, v načrtu v glavnem južno samostansko krilo. Tu naj bi izvršili še nekaj konsolidacijskih del in zgradbo obnovili toliko, da bi lahko sprejela nove „lastnike". Po načrtu naj bi bil v manjšem delu tega krila podaljšek Jakčeve galerije, večji del pa bo namenjen gostinsko-turistični dejavnosti. Idejni načrt pripravlja ing. Špela Valentinčič–Jurkovič iz ljubljanskega regionalnega Zavoda za spomeniško varstvo. Če bodo z njim pridobili organizacijo, ki bi bila takoj pripravljena vlagati v turistični del, bi takoj naredili še glavni načrt, v nasprotnem primeru pa bo obnova tega dela potekala po stopnjah, kot vsi drugi deli.

Ob tem da objekt postopno vendarle dobiva svojo nekdanjo podobo, razmišlja sklad za njegovo obnovo že na okolje, ki ga obdaja. Celoten kompleks nameravajo čimprej povsem zaščititi s posebnim odlokom krške občinske skupščine, tako da bi znotraj treh krogov ostalo vse okolje prav tako, kot je sedaj.

Na koncu moramo žal zapisati, da je skladu za obnovo kostanjeviškega samostana za letošnje načrte uspelo zagotoviti šele 40 starih milijonov, to se pravi manj kot polovico. Kaj to pomeni, je vredno premisleka.

Ž. ŠEBEK

VSE DOMENJENO

Kot smo to že predvidevali, se je število pionirskih odredov, ki se prijavljajo za srečanje zgodovinarjev in likovnikov na temo „Naši izgnanci", povečalo na 60. Krška občinska zveza prijateljev mladine se bo potrudila, da bo za to vse v najlepšem redu. Pred dnevi so že sprejeli natančen program dvodnevnega delovnega srečanja naših pionirjev, ki bo 24. do 25. aprila.

IZDATKOV VEČ

Na zasedanju zbora uporabnikov in izvajalcev občinske zdravstvene skupnosti so ob razpravi o lanskoletnem poslovanju ugotavljali za nekaj več kot 53 milijonov dohodkov in precej več izdatkov, tako da znaša primanjkljaj 5,9 milijona. To ni nikakršna posebnost, pripisujejo pa ga vrsti opravičljivih vzrokov, med katerimi so tudi nizka osnova izvirnih dohodkov, prevelik bolezninski stalež, nekaj novih zdravstvenih storitev, kakor tudi hitro naraščanje cen zdravilom.

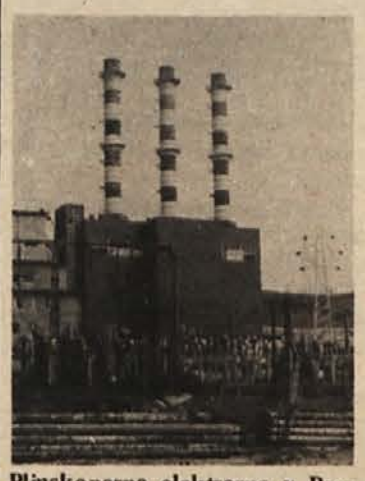

Plinskoparna elektrarna v Brestanici je v konicah nepogrešljiva. Po njeni zaslugi Posavje in Dolenjska nimata večjih izpadov električne energije.

SKUPNOST PTT

Sindikati in organizacije SZDL v posavskih občinah so v delovnih kolektivih in krajevnih skupnostih začeli akcijo za ustanovitev območne skupnosti PTT. Zanjo se mora izreči polovica delovnih organizacij, sicer je ne bodo mogli formirati. Glede na to, da ta skupnost finančno nikogar ne obvezuje, je pričakovati, da ne bo ovir. Rok za ustanovitev je kratek in se bo iztekel 31. marca.

Krške novice

KAJ SEDAJ? – Mali bazen v šoli „Jurij Dalmatin" so znova izpraznili. Plavalci domačega Celulozarja, ki bi morali nastopiti še na nekaterih državnih prvenstvih, zato ne bodo odšli tja. Škoda je še toliko večja, ker so se pravkar pričele plavalne šole, v katere se je vpisalo več kot 70 otrok, ki bodo tako ostali brez predvidenega pouka.

HITRO KOPNO – Zadnje nepredvideno sneženje vsaj v mestu Krško ni povzročilo večjih težav, če izvzamemo prvi in drugi dan. Že v četrtek so se s snegom na ulicah spopadle večje skupine delavcev in mehanizacija in ga ob pomoči toplega sonca kaj kmalu premagale.

KAR TRIKRAT – Ob koncu minulega tedna so se sestale kar tri skupščine samoupravnih interesnih skupnosti. Za delegati skupnosti otroškega varstva so sedli v klopi še tisti, ki zastopajo uporabnike in izvajalce v skupnostih za izobraževanje in kulturo. Za vse pa je najbrž skupno to, da marsičesa ne bodo mogle narediti, četudi bi to morale, saj bo na voljo manj denarja, kot bi ga rabile!

NAJBOLJŠI NAPREJ – Na prvenstvu smučarjev Tovarne celuloze in papirja Djuro Salaj so v dveh starostnih skupinah v ekipni razvrstitvi imeli največ uspeha zaposleni v TOZD Papir, najboljši posamezniki pa bodo zastopali kolektiv na že tradicionalnih zimskih športnih igrah slovenskih papirničarjev.

POSLEJ SKUPAJ – V Krškem potekajo zadnje razprave in priprave na ustanovitev enotnega športnega društva, v katerega bodo povezali rokometaše, nogometaše, plavalce, kolesarje, šahiste, karateiste in smučarje. Ustanovna skupščina je napovedana za petek, temu zgledu pa naj bi sledili tudi drugod, tako da bi čimprej uresničili načelo: v vsaki krajevni skupnosti – enotno športno društvo.

KRŠKI TEDNIK

V soboto je Občinska zveza društva prijateljev mladine v Sevnici v sodelovanju s šahovskim klubom „Milan Majcen" pripravila občinsko ekipno prvenstvo za pionirje. Največ ekip je bilo iz vrst mlajših pionirjev, ki so bili tudi izredno borbeni. Na sliki: med turnirjem. (Foto: Železnik)

V pretresu: težave komunale

Komite je včeraj obravnaval problematiko sevniškega Komunalnega podjetja — Tokrat o tem, kako ocenjujejo razmere komunisti podjetja sami

Komite občinske konference ZK Sevnica nadaljuje z lani uspešno začeto metodo dela sestajanja v posameznih delovnih kolektivih. Na včerajšnji seji so delali skupno s člani osnovne organizacije ZK in sindikata ter delavskega sveta Komunalnega stanovanjskega podjetja.

Opisu razmer v posameznih dejavnostih podjetja so komunisti sevniškega Komunalnega stanovanjskega podjetja na kraju dostavili še deset točk, kako bi posamezne stvari kazalo urediti. Zanimiva ugotovitev gradiva je tudi, da je marsikateri težavi kriva preslaba obveščenost občanov (predvsem gre za delo stanovanjske skupnosti in vodovoda).

Pri delu v mestu se podjetje sicer srečuje z mnogimi dejavnostmi, očitno pa ostaja levji delež na delavcih podjetja. O tako pomembnem partnerju, kot je krajevna skupnost, ne govorijo najlepše: kritično ugotavljajo, da le-ta do nedavnega sploh ni opravljala komunalne dejavnosti, sedaj pa le malo. Kdor je spremljal dejavnost občinske skupščine, je zato lahko dostikrat opazil, da so mestne zagate pogosto postajale občinski problemi, kar je po nepotrebnem obremenjevalo delegate ostalih krajevnih skupnosti.

Odgovorno vprašanje mesta je preskrba z vodo. Še leta 1972 se je v omrežju izgubilo 70 odst. vode, ki ni prišla do porabnikov. Z obnovo so te izgube zmanjšali za 320 kubičnih metrov vode na dan. Za nadaljnja dela so potrebna posojila, vendar jih je težko dobiti. Kljub vsemu mesto leta 1980 ne bi imelo dovolj vode iz obstoječega vodovoda, zato bo potrebna gradnja novega (izpod Podgorice). Občinski izvršni svet je pred nedavnim od podjetja terjal dodatne analize, da bi bili pripravljeni, če bi prišlo že prej do pomanjkanja vode.

Vrsta predpisov govori o raznih nalogah, vendar opažajo komunalci, da ne zagotavljajo virov zanje; tako je npr. pri oddajanju in urejanju stavbnih zemljišč. Predvidena etapna gradnja mesta je v marsičem postavljena na glavo. Po zakonu so predvideni popravki in dopolnitve zazidalnih načrtov vsakih pet let, v Sevnici pa jih je treba krpati vsako leto. Upoštevanja vreden predlog komunistov podjetja je tudi ustanovitev tozdov posameznih dejavnosti.

A. ŽELEZNIK

Kje šola?

Krmelj: zbor občanov brez vabljenih

Minuli četrtek je bila dvorana Svobode v Krmelju polno ljudi, ki so prišli na zbor občanov. Obravnavali so vprašanje gradnje šole, stanovanja za veterinarja in otroško varstvo. Na zbor občanov so vabili tudi predstavnike občinske skupščine in vodstev občinskih družbeno-političnih organizacij. Pričakovali so šest gostov, vendar ni bilo nobenega, kar ljudje zelo zamerijo. Sklepe zbora je prenesel na zasedanje skupščine izobraževalne skupščine minuli petek Milan Levstek. Krmeljčani podpirajo stališče, da se v dolini gradi ena nova šola, o lokaciji zanjo pa bi se morali v občini odločiti po proučitvi vseh vidikov razvoja krajev v dolini. Hkrati s šolo naj bi rešili tudi vprašanje predšolskega varstva, kar bi bilo cenejše.

Sklad za gradnjo šol v občini se zavzema za to, da se začno čimprej priprave za novo gradnjo, saj se tudi s tem izgubi precej časa. Po dograditvi šole na Blanci 25. maja letos namreč v občini ne bo nobenega drugega šolskega gradbišča, kar je zaradi stalnih podražitev slabo. Skupščina izobraževalne skupnosti se je zavzela za to, naj se v reševanje vprašanja, kje bo nova šola, v Krmelju ali Tržišču, vključi predsedstvo občinske konference SZDL.

Sevniški paberki

PLUG LE ZA ENE – Vaščani Vrha nad Boštanjem se jezijo, ker se nikakor ne morejo dogovoriti z občinsko cestno službo, da bi le-ta plužila cesto tudi do vasi. Uganka jim je, zakaj so te ugodnosti deležni v sosednjem Okiču, kjer ni cesta nič boljša kot pri njih in ravno tako ni občinska.

MLEKO JE ŠLO – Tudi obilno sneženje minuli teden ni preprečilo, da mleko od kmetov ne bi prišlo v mlekarne. Služba za kooperacijo ima s kmeti dogovor, da spravijo mleko v dolino tudi z največjih strmin, kadar tja ne morejo s tovornjaki. Bilo je le malo zamude, vendar, kar je poglavitno, je le šlo.

IZ LETA V LETO MANJ RAZVESELJIVO – V letošnjem poročilu občinske uprave je zapisano, da je od 538 kandidatov, kolikor jih je lani delalo izpit za voznike motornih vozil, imelo „srečo" le 264. Zaradi pomanjkanja predavateljev in inštruktorjev kandidati čakajo na izpite tudi od 4 do 7 mesecev. Nezavidljivo je število voženj brez izpita: lani je bilo kaznovanih 177 občanov. Nekaterim se bo ukrep prepovedi izdaje vozniškega dovoljenja zavlekel celo za tri do pet let.

ZVEZA Z JAPONSKO – Člani sevniškega radiokluba Amater so se udeležili tudi letošnjega tekmovanja z UKV napravami. Kot ponavadi so tudi tokrat šli na Lisco. Sodelovalo je 15 članov, med njimi člani astronavtično-raketnega kluba Vega. Najdaljšo zvezo med tekmovanjem so imeli s Kitajsko in Japonsko.

BOŠTANJ MANJ DOSTOPEN KOT DRUGI KRAJI? – Minuli teden v Boštanj zjutraj ni bilo delavskega avtobusa, ker menda ni mogel do vasi. Na avtobus so se razen delavcev navezali tudi številni dijaki. Ker se izneveri v slabem vremenu, se mu bo marsikdo tudi v lepem.

SEVNIŠKI DPM SE JE IZKAZAL

Društvo prijateljev mladine v Sevnici je na pustni torek pripravilo uspelo pustno rajanje malčkov. Izredno toplo vreme je omogočilo to veselje kar na rokometnem igrišču. Pripravljenih so imeli 600 krofov, za zabavo je skrbel ansambel Septan.

ZDOMCI ZA DOMAČI KRAJ

Vaščanom Znojil in Dedne gore priskočijo ob raznih akcijah na pomoč tudi zdomci. Tako sta Ivan in Anton Mrgole, ki sta na začasnem delu v Belgiji, med pobudniki za cesto in vodovod v Znojilah, kar sta tudi podprla z denarjem. Alojz Žam, na delu v Švici, prispeva ob vsakem obisku domačega kraja za cesto na Dedno goro.

Oddaje „na nitki"

Sevniški radio kliče po posodobitvi

Signali sevniške lokalne radijske postaje gredo v eter že od leta 1970, od leta 1973 se oglaša po trikrat na teden. V skromnosti se je bilo treba ob začetkih zadovoljiti tudi z marsikatero zasilno rešitvijo. Ker pač gre, dokler gre, nihče še ni ukrenil kaj korenitejšega.

Želja tistih, ki pri radiu delajo, je seveda čim večja slišnost postaje. Precejšen del občine je še vedno nedosegljiv za valove sevniške postaje. Komaj 50 vatni oddajnik ima enostavno anteno razpeto z enega grajskega stolpa na drugega, ozemljeno kar na strelovod. Mešalna miza je služila nekdaj na neki ladji; če bi odpovedala kakšna elektronka, bi pač zavladal molk, zakaj drugih ni več mogoče dobiti. Podobno je z dvema studijskima gramofonoma. Sedanji urednik Rudi Filej je novembra lani napisal odpoved in se zaposlil pri Občinski konferenci Zveze socialistične mladine, vendar se od radia pravzaprav še ni ločil . . .

Rešitev je več. Rudi Filej jih je na seji koordinacijskega odbora za spremljanje obveščanja pri občinski konferenci v torek, 9. marca, kot že nekajkrat navedel: „Slišnost bi bilo mogoče izboljšati s pravo ozemljitvijo (izvedba je na gradu pravzaprav nemogoča), gradnjo antenskega stolpa ali močnejšim oddajnikom. V studiu bi bila potrebna primerna mešalna miza, vsaj en polstudijski magnetofon in boljši mikrofon." Rudi Filej opozarja na težave postaje, kjer je le priložnost. Tudi ob obisku predsednika CK ZKS Franca Popita v Sevnici je opozoril predsednika na očitno mačehovski odnos osrednje ljubljanske radijske hiše. Za nadaljnji obstoj lokalne postaje se bodo v občini morali ponovno zavzeti vsi dejavniki, kot so se ob njeni ustanovitvi.

A. Ž.

Nič več izgovorov zaradi neznanja

Klub samoupravljalcev načrtuje letos 959 izobraževalnih ur — Od KS do kolektivov

Še v tem mesecu bo klub samoupravljalcev v Trebnjem lahko zaživel, saj bo zagotovljeno poglavitno: denar za politično izobraževanje in program izobraževanja, ki ga okvirno določa samoupravni sporazum o ustanovitvi in delu kluba.

Prav tako tudi ni več nejasnosti o tem, koga je treba izobraževati. V rednih šolah so zaposleni dobili premalo družbenopolitičnega znanja, ki ga zdaj potrebujejo kot samoupravljalci ali delegati. Dober delavec ni le tisti, ki dobro dela za strojem, marveč mora biti dober samoupravljalec.

Po 18 ur predavanj naj bi imeli vsi člani delavskih svetov, komisij za medsebojna delavska razmerja, komisij za kršitev delovnih dolžnosti in drugih teles. Da bi bila predavanja obiskovalcem kar najbolj dostopna, jih bodo prirejali v 7 krajih občine. Delo delegatov naj bi ne bilo le v tem, da prebirajo gradiva in obiskujejo seje, temveč tudi, da se stalno izobražujejo. Temeljito bodo izobraževali tudi sindikalne poverjenike, za kar je predvidenih 20 ur predavanj. Predvidene so tudi različne izobraževalne oblike za vodstva družbenopolitičnih organizacij, za vodstvene in vodilne delavce, celo za štipendiste, ki prejemajo občinske štipendije.

Več razprav je bilo o tem, ali naj bi v financiranje kluba vključili tudi krajevne skupnosti ali ne. Obveljala je prva možnost, po kateri naj bi prispevali po 2 dinarja na prebivalca krajevne skupnosti. Družbenopolitične organizacije dostikrat opozarjajo na potrebo usposabljanja občanov iz krajevnih skupnosti in zdaj je priložnost, da se bo v tem pogledu premaknilo na boljše.

A. Ž.

ZA OTROKE POSEBNE ŠOLE

Uslužbenke Ljubljanske banke, izpostave Trebnje in Mirna, so se odpovedale zakuski ob dnevu žena in podarile 1.000 dinarjev otrokom, ki obiskujejo posebno osnovno šolo na Mirni. Učence so prijetno presenetile.

MIRNA: 70 NASTOPAJOČIH NA PROSLAVI

Šolarji osnovne šole Mirna so za 8. marec pripravili ženam z Mirne in okolice lepo proslavo. Nastopilo je več kot 70 otrok. Uprizorili so dve krajši igrici, zapeli nekaj pesmic, brali so tudi najboljše spise o mamah. Prenovljeni dom Partizana je bil skoraj premajhen. Z istim programom so otroci nastopili še za delavke IMV na Mirni.

VZORNA POMOČ V SILI

Jožetu Žagarju s Podturna je med tem, ko je bil na orožnih vajah, doma pogorel hlev in del hiše. V enoti so ga nemudoma pustili domov, ko je izvedel za nesrečo. Nedvse pohvalna je akcija sotovarišev, ki so bili z njim na orožnih vajah iz trebanjske občine. Le-ti so pogorelcu Žagarju nemudoma namenili 5.594,50 dinarjev, ki so jih zbrali med seboj.

DOLNJA NEMŠKA VAS: PRIJETNO SREČANJE

Ob prazniku žensk, 8. marcu, so v Dolnji Nemški vasi pismeno povabili na srečanje vse ženske, rojene pred letom 1900. Takih je na območju krajevne skupnosti 33. Srečanja se jih je udeležilo več kot 20. Skoraj 100 zbranim ženam v osnovni šoli so pripravili bogat kulturni spored člani osnovne mladinske organizacije in šolarji.

V petek je sekretar komiteja občinske konference ZK Tone Žibert 34 slušateljem občinske politične šole podelil spričevala. Na sliki: Sonja Koporc prejema spričevalo (na levi).

Veselje in jeza

Tretji dan prebili sneg po vseh občinskih cestah

Ob zadnji obilni snežni pošiljki je bilo marsikje tudi precej jeze na račun občinske cestne službe. Šolarji trebanjske osnovne šole so imeli v sredo, 10. marca, prost dan, zakaj prejšnji dan jih je lahko prišlo k pouku le kakšna polovica. Delavci, vezani na avtobuse, te dni v glavnem niso mogli na delo.

V sredo, 10. marca, se je na izredno sejo sestal občinski izvršni svet. Po Trebnjem so razdelili letake s pozivi občanom za odstranjevanje snega. Ob takih razmerah ima seveda največ dela komunalna služba. Z raznih strani smo slišali dosti pikrih na njen račun, zato smo zaprosili za razgovor direktorja Tregrada Ivana Longarja. „Delavci so naredili, kar so mogli. Vsak večer so bili zunaj do 23. ure, nekateri tudi dlje; to je za delo v tako neugodnih razmerah velik napor. Mali greder se je pokvaril, v Velikem Gabru je naš tovornjak med pluženjem prvi dan obtičal, voznik pa je vso noč vztrajal pri vozilu. Podobno je bilo s tovornjakom pri Selu," je pojasnil minuli četrtek razmere direktor Longar. „Upam, da bodo danes prodrli s plugom tudi do Sel-Šumberka. Sinoči niso mogli z dvema traktorjema in tovornjakom. Kjer je bilo mogoče, smo najeli tudi druge. Tako je čistil cesto na Blatu buldozer Ljubljanskih opekarn, v Mokronogu je delal traktor Kmetijske zadruge. Danes naj bi prišli povsod skozi, urejene so tudi vse ulice v Trebnjem. Ljudje so pač taki, da bi radi imeli vse naenkrat očiščeno. Prvi dan je marsikdo spraševal, kje smo, sploh pa ni videl, da smo enkrat že plužili, vendar je novi sneg medtem že zasul gaz."

Podjetje očitno ni opremljeno za tolikšen sneg. Razen treh plugov vključijo v odstranjevanje snega še dva tovornjaka, traktor in mali greder, kar imajo sicer za redno cestno službo. Vzdrževanje občinskih cest v takih razmerah ni enostavno, na marsikaterem odseku republiških cest je bilo videti, da še cestno podjetje ni bilo najbolj učinkovito, kljub boljši opremi.

A. Ž.

Otroci ne bi bili otroci, če ne bi vsega uporabili tudi za svojo zabavo. Na sliki: skulptura pred trebanjsko galerijo kot „razgledni stolp" ali tobogan.

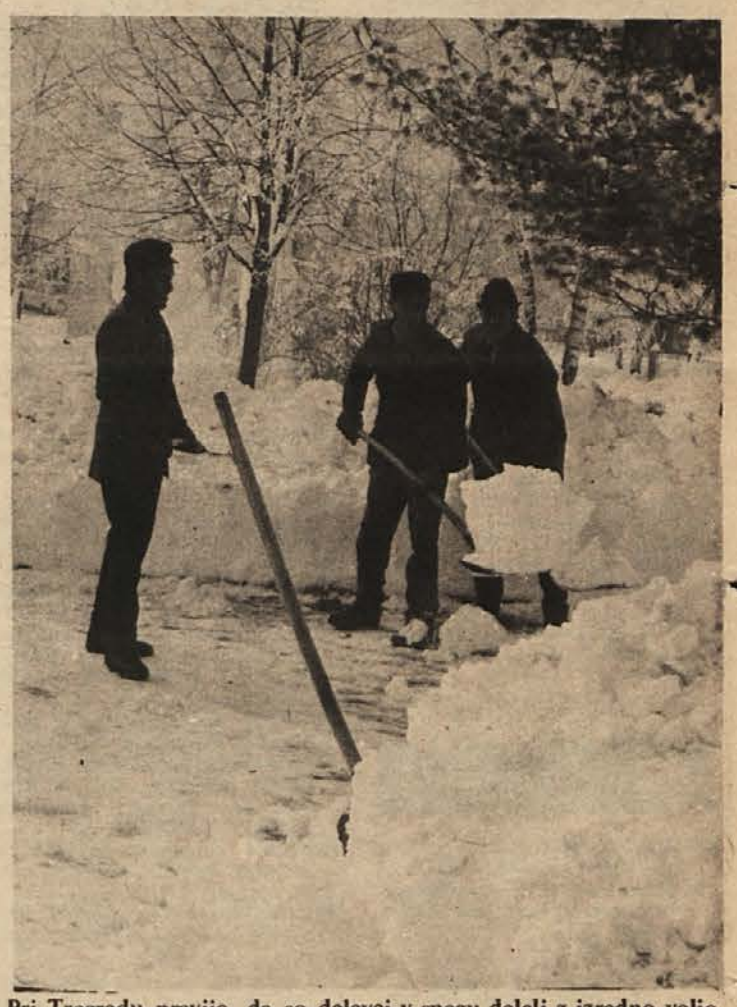

Pri Tregradu pravijo, da so delavci v snegu delali z izredno voljo, sicer ne bi bili kos naporom. V Trebnjem so poskrbeli tudi za parkirišča avtomobilov. Pri tem je dostikrat še najbolj učinkovita lopata. Na sliki: odstranjevanje snega pred Zdravstvenim domom. (Foto: Železnik)

Iz kraja v kraj

PLEZANJE PO STREHAH – Velike količine snega minuli teden so povzročile precej skrbi tudi tistim, ki imajo stara ostrešja. Delavci Tregrada so čistili sneg s streh trebanjskega gradu, v mokronoški Iskri so se precej namučili s strehami nad svojimi proizvodnimi prostori.

MLEKO OSTALO DOMA – V torek, 9. marca, je zaradi snega, ali bolje, neočiščenih cest v glavnem ostalo doma tudi mleko. V celoti ga od kmetov niso mogli zbrati v občini, tudi če bi jim to uspelo, od tega ne bi bilo posebne koristi, ker ni bilo kamiona iz Ljubljane.

ZAUPAJ VASE . . . Kaže, da so se na Trebeljanskem ob zadnjem snegu dobro znašli. Šolski avtobus je prišel prav na Jelševec, ravno tako na Čatež na drugem koncu občine, medtem ko na Dobrnič ni šlo. V čiščenje poti na Trebeljanskem so se vključili namreč tudi domačini.

KOT REKORDERKE – V začetku marca je končala strojepisni tečaj pri Centru za izobraževanje in kulturo v Trebnjem prva izmena tečajnic. V obeh izmenah je bilo prijavljenih 56 deklet, ki jemljejo šolanje zelo resno. Pri preskusu znanja iz strojepisja so nekatere dosegle toliko udarcev, kot se jih ne bi sramovale izkušene strojepiske. Ena je dosegla kar 160 udarcev.

KAJ NASTAVITI? – Lovci v Selih–Šumberku, pravzaprav družina Veliki Gaber, so vložili okrog 15 tisočakov v nove preže; da bi lahko bolje opazovali divjad, skrbijo tudi za pokladanje krme. Pred časom so z verigami privezali tudi kravo, vendar so jo vzeli kar Romi, tako da od tega ni bilo haska.

SEVNIŠKI VESTNIK

TREBANJSKE NOVICE

Vsak naj pove svoje mnenje

V dobrem letu dni je v črnomaljski občini 134 novih članov Zveze komunistov, v glavnem mladih neposrednih proizvajalcev

„Na sestankih osnovnih organizacij Zveze komunistov moramo ustvariti tako domokratično vzdušje, da si bo upal vsak, tudi neuglajen govornik, povedati svoje mnenje in v kritični razpravi preverjati pravilnost le-tega," je med drugim dejal na 11. seji občinske konference ZKS Črnomelj sekretar Jure Perko.

V oceni razmer v občinski organizaciji po 5. seji CK ZKS se je izkazalo, da so v črnomaljski občini veliko skrb posvetili krepitvi ZK, kar potrjujejo tudi podatki. Konec leta 1973 je bilo v ZK 577 članov, sedaj jih je 711, torej se je število članov povečalo za več kot 20 odstotkov.

V 11 krajevnih skupnostih deluje 14 OO ZK, v vsej občini pa jih je 36.

Po 7. kongresu so ustanovili 7 novih osnovnih organizacij, pred ustanovitvijo pa sta še osnovna organizacija v Ljubljanski banki in osnovni šoli Semič.

Razveseljivo je, da so skoraj vsi novosprejeti člani stari do 25 let, večina jih je iz vrst neposrednih proizvajalcev. Osnovne organizacije v krajevnih skupnostih in v Kmetijski zadrugi pa si bodo morale prizadevati, da bi se povečalo število kmetov v ZK, tako da bo socialna struktura članstva res kazala pravo podobo celotne občine.

Velika pozornost je v lanskem letu veljala idejnopolitičnemu izobraževanju članov in to prakso nadaljujejo tudi letos, saj obiskuje občinsko politično šolo 43 slušateljev, komite pa redno pripravlja seminarje za vodstva OO ZK ter za novosprejete člane.

Čeprav govori ocena, da se je Zveza komunistov v občini po 7. kongresu idejno, organizacijsko in kadrovsko okrepila, to članov ne sme uspavati, da ne bi še naprej zagnano odpravljali sprotnih napak. ZK v občini in sleherno osnovno organizacijo je treba otresti vseh vrst lokalizmov: podjetniških, krajevnih ali občinskih. Tam, kjer osnovna organizacija tega ne dela, ne opravlja svoje družbene vloge in dolžnosti.

A. B.

Je kultura pastorka?

Tajnik kulturne skupnosti Črnomelj Franc Pavlakovič si ob finančnem načrtu za delovanje kulturne skupnosti v letošnjem letu zastavlja vprašanje: „Kako naj naša skupnost dela tako, kot bi vsi želeli, ko je že sedaj jasno, da bodo sredstva komaj zadostovala za osnovno dejavnost? "

Potihoma pa dvomi, če bo denarja res dovolj vsaj za to. Načrtovani dohodki znašajo 1.076.356,55 dinarjev, zahtevkov za redno dejavnost pa je za 1.440.924 dinarjev. „Nekatere zahtevke bomo morali „pristriči". Res smo od lani privarčevali skoraj 20 starih milijonov, toda vse skupaj je še vedno premalo. Letos so se spremenile prispevne stopnje in tako smo še na slabšem, saj od republiške kulturne skupnosti ne bomo dobili nazaj niti toliko, kolikor bomo morali prispevati. Člani izvršnega odbora se sprašujejo, kaj je tu s solidarnostjo in pomočjo manj razvitim."

Načrtov, ki bi jih radi letos poleg redne dejavnosti uresničili, je veliko. Denar pa lahko dobijo le tako, da zmanjšajo zahtevke, da skušajo v ta namen dobiti dodaten denar od republiške kulturne skupnosti in od samoprispevka občanov.

Nujna dela, ki bi jih morali letos opraviti, so dokončanje obnovitvenih del pri spomeniku na Gričku, nakup novih knjig za črnomaljsko knjižnico; radi bi odprli podružnico knjižnice na Vinici. Poseben problem je adaptacija in zidava kulturnih domov in večnamenskih prostorov. Najprej bi morala priti na vrsto kulturna domova v Črnomlju in Dragatušu. Nad vsemi temi načrti pa visi grožnja prispevnih stopenj, oziroma jasneje povedano – pomanjkanje denarja.

A. B.

PRAZNIK KS ADLEŠIČI

V spomin na 22. marec 1945, ko se je 8. brigada spopadla z okrog 2.000 Nemci in Ustaši, ki so preko Kolpe vdrli v Belo krajino in požgali sedem vasi – to je bila zadnja bitka v Beli krajini – praznuje krajevna skupnost Adlešiči svoj praznik.

Letošnje praznovanje bo v nedeljo, 21. marca. Ob 10. uri bo zbor družbenopolitičnih organizacij in sprejem gostov iz pobratenih KS Stara Ljubljana in Prilišče Vukova Gorica. Prireditelji upajo, da bodo lahko, tako kot vsa leta, izpeljali proslavo na prostem, na šolskem igrišču, če pa bo vreme le preveč nagajalo, bo proslava v šolski dvorani.

V kulturnem programu bodo sodelovali domači ženski pevski zbor in gostje iz Ljubljane. Na praznovanju bodo razvili tudi prapor zveze združenj borcev; prapor je Adlešičanom poklonila ZZB Stara Ljubljana, ki je tudi pokrovitelj prapora, spominski trak na njem pa je darilo ZZB Prilišče Vukova Gorica.

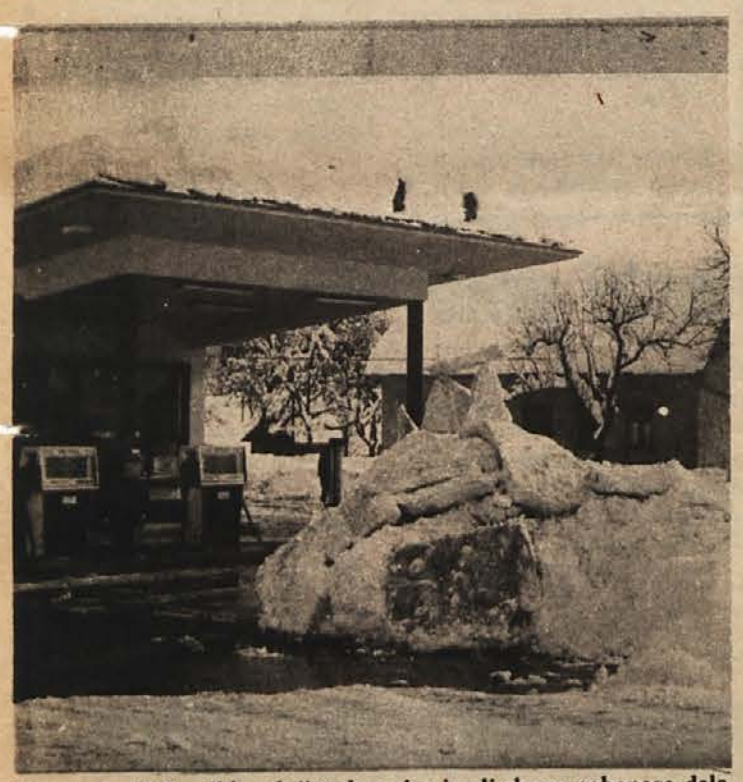

Na bencinski črpalki zadnji teden niso imeli skoro nobenega dela. Avtomobilisti so morali mirovati doma, pač pa so bili avtobusi, še bolj pa vlaki polni. Zlasti železnica doživlja v snežnih dneh svojih zlatih pet minut. (Foto: R. Bačer)

Črnomaljski drobir

PROMET ZAMRL – Dobrih 70 cm snega, ki je Črnomaljce presenetil 10. marca, je za tri dni povzročil mnogo manj avtomobilskega prometa v mestu. Pokupili so lopate, lesene odmetače za sneg, pred hišami in garažami pa so tudi zasebniki organizirali udarniško delo. Ponekod so bili pločniki lepo očiščeni, marsikje pa so na to dolžnost pozabili.

V ŠOLAH BOLJ PRAZNO – Ker manjo črnomaljske šole veliko vozačev, je zadnje dni veliko otrok manjkalo pri pouku. Iz oddaljenih krajev niso mogli priti ne z lastnimi vozili ne z javnimi prevoznimi sredstvi. Mladim pa je sneg prinesel tudi veselje. Povsod so privlekli smuči in sani s podstrešij.

MLADI ZA DAN ŽENA – Mladinski akti v iz Petrove vasi je za dan žena v gasilskem domu pripravil proslavo, na kateri so s petjem in recitacijami sodelovali cicibani in pionirji iz okoliških krajev. Starejši pionirji so uprizorili igrico „Mačeha in pastorka" ter zaplesali nekaj belokranjskih kol. Po končanem programu so pogostili ženske, zabava pa je trajala pozno v noč.

TEŽAVE S PREVOZOM – Medtem ko zadnji sneg železniškega prometa ni oviral in so vlaki vozili po voznem redu, so imeli avtobusi več težav. Pri Viatorju v Črnomlju se zlasti pritožujejo, ker je bila cesta od Semiča do Črmošnjic in Dolenjskih Toplic preozko splužena in je bila za avtobuse zaprta. Prav tako niso mogli vzdrževati zvez po nekaterih lokalnih cestah, na primer na Sinji vrh. Prejšnjo sredo ni iz Ljubljane v Belo krajino pripeljal niti en avtobus; cesta čez Gorjance in druge glavne ceste v Beli krajini pa so bile vseskozi prevozne.

Partizanski profesor

Ko je pred kratkim prišel v Črnomelj predavat o Afriki upokojeni profesor Franjo Veselko, so ga zlasti mladi začudeno gledali, ko jim je začel pripovedovati o njihovem rojstnem mestu stvari, za katere so prav od tega „tujca" prvič slišali. Veselka tudi dialekt izdaja, da ne izhaja iz Bele krajine.

„Doma sem sicer iz Središča, vendar Belo krajino kar dobro poznam," je povedal prof. Veselko. Ko je Slovenski narodnoosvobodilni svet v Črnomlju ustanovil partizansko gimnazijo, so predvojnega profesorja novomeške gimnazije iz artilerijske brigade na Dvoru premestili v Črnomelj. „Ker pouk v stari meščanski šoli ni bil mogoč, je gimnazija gostovala v Miheličevi gostilni, ena učilnica je bila tudi v lesenem postajnem skladišču," se spominja prof. Veselko. „Poučeval sem do konca prvega šolskega leta, v začetku leta 1944/45 pa sem bil le izpraševalec pri maturi; spominjam se, da je med drugimi borci v Črnomlju maturiral tudi Tit Vidmar."

Franjo Veselko je potem prevzel vodstvo fotosekcije pri predsedstvu SNOS in vodil izdelavo fotodokumentacije do konca vojne. Celotno fotodokumentacijo je ohranil in jo po končani vojni predal muzeju NOB v Ljubljani. „Ob novem letu 1945 smo v Črnomlju pripravili razstavo partizanskih fotografij. Katera taka ali podobna razstava se danes lahko pohvali z 8.000 obiskovalci, kolikor smo jih mi imeli takrat? "

Prof. Veselko se rad spominja tudi dogodka, ko sta s tajnikom partizanskega denarnega zavoda Tonetom Ogrinom bežala pred Nemci in je Veselko imel pri sebi negative, Ogrin pa denar. „Franjo, pomembni so negativi, pazi nanje, denarja lahko natiskamo, kolikor ga hočemo!"

A. BARTELJ

DELEGATSKI SISTEM V SIS

Občinski konferenci Socialistične zveze in Zveze sindikatov sta v torek, 9. marca, pripravili seminar za predsednike delegacij za samoupravne interesne skupnosti. Tema pogovora je bilo delovanje delegatskega sistema v samoupravnih interesnih skupnostih. Ta seminar sodi v okvir programa izobraževanja v letošnjem letu.

Raziskujejo še sedem prekrškov

Petčlanska komisija za ugotavljanje izvora premoženja je imela pri delu veliko težav – Raziskovala je brez pravnika – Na ulici cel kup nevšečnosti

Jutri se bodo na 15. seji zbora združenega dela in družbenopolitičnega zbora ter na 14. seji zbora krajevne skupnosti zbrali delegati metliške občinske skupščine.

Najprej bodo razpravljali o predlogu resolucije o družbenoekonomski politiki razvoja in nalogah v metliški občini v letošnjem letu, o realizaciji enoletnega programa komunalnih in negospodarskih investicij v minulem letu, o dogovoru o splošni porabi, verjetno pa bo med najbolj zanimivimi točkami poročilo komisije za ugotavljanje izvora premoženja.

Pet članov komisije – zaradi težav pri delu se je v času njenega delovanja zamenjalo nekaj članov – pravi, da je največja težava pri njihovem delu v tem, ker nimajo poklicnega tajnika, ki bi bil vešč pravniškim opravilom. Razen tega so imeli težave tudi na ulici, kjer so jih ustavljali in nadlegovali nekateri občani in jim zaradi zaupanega odgovornega dela povzročali nevšečnosti. Kljub temu je komisija dobro delala. Pregledala je 137 prijav premoženja na javni poziv in le v sedmih primerih uvedla postopek raziskave. Na osnovi prijav UJV je začela raziskovati premoženje treh občanov in vse tri predala sodišču, saj je ugotovila, da so „osumljenci" skušali prikriti dejanski dohodek s prijavo obrti v drugi občini s formalnimi prepisi na imena drugih lastnikov, z izgovori, da so vse zaslužili z delom v tujini, s fakturiranjem lastnega dohodka po drugem obrtniku itd. V postopku ima komisija še občana, ki ima premoženje v višini 1,230.000 din, in sicer doma in v tujini. Raziskovanja so nekoliko onemogočena, ker komisija ne more zaslišati osumljenca.

Člani komisije menijo, da bi bili pri odkrivanju nepravilnosti lahko uspešnejši, poudarjajo pa, da mora biti v skupini tudi strokovnjak, pravnik. Ker predlagajo člani komisije, da bi delo prevzeli drugi občani, bodo jutri imenovali novo komisijo.

OB 8. MARCU: „Šopek" naj bi bil obisk

Za nami je 8. marec in kljub opozorilom, da moramo v letošnjem gospodarstvu „nevarnem" letu praznovati primerno, so se več ali manj ponovile slike minulih osmih marcev: zaposlene, med njimi so bila tudi še ne ali komaj polnoletna dekleta, so ponekje predčasno odšle iz tovarne in že začeto praznovanje (popivanje) nadaljevale po gostinskih obratih, trgovci pa so znali izkoristiti „mehka" srca.

In medtem ko je mesto praznovalo, je v vaseh dan potekal tako kot vedno: kmečka žena na darilo verjetno niti pomislila ni in marsikdo bi jo razveselil že z lepo in spodbudno besedo, s stiskom roke. V metliški občini si je svet za družbenoekonomski in politični položaj žensk zadal vrsto nalog s katerim naj bi dnevu žena vrnili revolucionarni pomen in s katerim naj bi 8. marec postal res samo dan mater, delavk, bork, skratka dan žena. Sklenil je, da bodo predstavniki družbenopolitičnih organizacij obiskali matere in žene padlih partizanov in jih obdarili. Nedvomno pohvale vredna akcija, ki pa zasluži, da bi jo med letom večkrat ponovili. Bržkone bi morali na tem področju delati mladi. S svojimi obiski (letos so se baje, vendar samo ob 8. marcu, izkazali Radovičani in mladi v Kometu) bi predstavljali (tudi brez daril) lep „šopek" prenekateri ženici, ki je imela v minulem narodnoosvobodilnem boju odprto srce za fante in dekleta z rdečo zvezdo, prav tako materam, ki so znale na skopi zemlji dohraniti po deset otrok, pa jim sedaj deset parov mladih rok ne more vrniti niti desetine tistega, kar jim je dala ona. Skratka, mladi bi lahko poslej pripravili veliko osmih marcev, ki bi imeli verjetno povsem drugačen učinek, kot ga ima „mestni" 8. marec.

Ob koncu – dan žena je za nami. Posvetili smo mu nekaj časopisnih stolpcev, besed, ugotovili „večne" napake, bojim pa se, da bomo morali čez leto dni še enkrat napisati prispevek s podobno vsebino.

J. PEZELJ

METLIKA: NA SPOREDU MODNE REVIJE

S 1. marcem je začela metliška Beti pripravljati modne revije, na katerih prikazujejo metliške manekenke mikavne modele iz jesensko-zimske kolekcije 1976. Revije so v tovarniški sejini sobi, ker je dvorano na Vinomeru – v njej Beti sicer pripravlja modne revije – nemogoče ogrevati. Modne prikaze bodo zaključili v začetku aprila, obenem pa bodo vse kupce seznanili z novim načinom plačevanja.

ZAHVALA PROSTOVOLJNEGA GASILSKEGA DRUŠTVA

Prostovoljno gasilsko društvo Slamna vas je pred kratkim dobilo novo brizgalno in člani društva se s pomočjo Dolenjskega lista zahvaljujejo vsem, ki so kakorkoli pomagali pri nakupu. S svojimi prispevki so dokazali, da znajo ceniti požrtvovalno delo gasilskega društva.

„ŠOLSKI PAS" ZA PRIZADEVNE

V začetku novembra lani je pričelo s svojim delom Društvo za razvoj jugoslovanskega karateja, aikida in jujutsu. V obeh belokranjskih občinah je novost vzbudila med mladimi veliko zanimanja. V Metliki sicer nekoliko manj, zato pa v Črnomlju redno trenira nekaj čez petdeset mladincev, ki jih pesti pomanjkanje denarja, razumevanja in primernih prostorov za vadbo. Da pa so mladi, ki jih vodi Jože Ovniček, vztrajni, kaže dejstvo, da sami prispevajo denar za seminarje, opremo in orodje.

Pred kratkim so imeli tudi izpite, ki se jih je udeležil tudi učitelj te šole tovariš Jakhel, in dvanajst mladincev je dobilo višji šolski pas, kar ni majhen uspeh. Kmalu bo ponoven vpis, na katerega so vabljeni mladi ljudje, ki imajo veliko volje in ki so se pripravljeni tudi čemu odreči, kajti vadba ni tako enostavna.

Letošnje zgodnje in močno spomladansko sonce je tudi otroke suhorske osemletke zvabilo na prosto, kjer so prebili vse odmore. Prezgodnje veselje nad prihajajočo pomladjo pa jim je zagrenil sneg, ki ga je prejšnji teden padlo toliko, kot že zlepa ne. Vendar za otroke ni bati: podaljšano zimo so izkoristili za sankanje in smučanje. (Foto: Janez Pezelj)

Sprehod po Metliki

ČLANI LITERARNO-DRAMSKE SKUPINE mladinskega kluba so pripravili ob 8. marcu recital, na katerega so povabili dekleta, matere in žene. V glavnem so dobro pripravljeni program poslušali mladi, od odraslih so se ga udeležile le tri ženske. Ena med njimi je spodbudila mlade, naj pri svojem delu vztrajajo kljub slabemu obisku občanov.

SLOVENSKI OKTET je navdušil polno dvorano doma Partizana, nastopajoči pa tudi gledalci so se pritoževali nad premalo ogrevano dvorano. Ob koncu programa gledalci kar niso hoteli zapustiti sedežev in gledalec Županič je zaprosil oktetovce, da so zapeli še Ribničana.

ŽENSKE V DOMU POČITKA so bile presenečene, ko so jih prejšnji teden obiskali mladinci ter jim pripravili literarno-glasbeni popoldan. Po programu se je razvil sproščen pogovor, manjkalo pa tudi ni od srca zapetih pesmi. Skupina, ki deluje sicer pod okriljem mladinskega kluba, pripravlja več podobnih srečanj.

NA SEJMU MODA V SVETU, ki je odprt od 15. do 21. marca v Beogradu, sodeluje Beti s pižamami, spalnimi srajcami, puliji in puloverji. 1974. leta je prejela Beti za kolekcijo spalnih srajc Zlato košuto, uspeh pa upa tudi letos.

PRVI IZPOSOJEVALCI KNJIGE že zavijejo vsako nedeljo v ljudsko knjižnico, ki posluje od 9. do 11. ure v prostorih gradu (prvi vrata levo). Gotovo je še veliko takšnih, ki bodo obiskali knjižnico in si izbrali kaj po svojem okusu. Na izposojo knjig še posebej opozarjamo šolsko mladino.

NAMESTO DARIL ZA ONKOLOŠKI INŠTITUT

Delavke v metliškem Mercatorju so se ob prazniku žena odpovedale vsakšnih daril ali vrednostnih bonov. Odločile so se, da bo denar, namenjen praznovanju in „obveznim" šopkom, prispevale za gradnjo onkološkega inštituta v Ljubljani. Prav gotovo bo lahko čez leto dni bil primer Mercatorjevih delavk v zgled.

Črnomaljski poročevalec

metliški tednik

...KI LIST — Stran uredil: JANEZ PEZELJ — Št. 12 (1391) ★★ 18. marca 19...

Rekordni sneg – rekordne težave

Zapadlo ga je nad meter, kar je bil slovenski rekord

Sneg je presenetil občane in službo za čiščenje cest. Že prvi dan sneženja, 8. marca, je prišlo do težav, še huje pa je bilo naslednji dan in kasneje, ko je zapadlo na Kočevskem nad meter snega.

Učenci, ki se vozijo v šole, niso prihajali k pouku, ker so bile ceste zatrpane. Tako je v nekaterih razredih osnovne šole manjkalo več dni tudi po četrtino in polovico otrok. Dijaki gimnazije pa so pomagali več dni pri čiščenju snega z mestnih ulic. V Kočevju je bilo toliko snega, da občani sploh niso mogli hoditi po pločnikih.

Šoferji so se pritoževali, da je služba za pluženje cest spet odpovedala, saj je neki šofer avtobusa povedal, da je na vožnji od Ljubljane do Kočevja srečal le en plug, čeprav je prav tu najmočneje snežilo in zapadlo največ snega.

Krajevna skupnost je pozvala hišne svete in delovne organizacije, naj očistijo pločnike ter dostope do hiš. Na cestah in parkiriščih je bilo pod snegom mnogo avtomobilov, ki niso mogli nikamor in so tako še bolj ovirali čiščenje.

Med tem, ko to poročamo, čiščenje cest, ulic, parkirišč in drugih površin še traja, promet pa še vedno ne poteka povsem normalno.

J. P.

Podpora srednjemu šolstvu

Izvolili komisijo za varstvo narave

Pred kratkim je bil zbor volilcev za vasi Lazec in Podpreska v kočevski občini. Udeleženci so se strinjali, da je reorganizacija srednjega šolstva potrebna in da naj se zato samoprispevek za 1 odstotek zveča.

Na zboru je bilo dano tudi pooblastilo svetu KS za podpis samoupravnega sporazuma o ustanovitvi samoupravnih interesnih skupnosti PTT in občinske raziskovalne skupnosti.

Imenovana je bila 5-članska komisija za varstvo narave za obe vasi. Njena naloga je poskrbeti za red na vasi. Nujno je treba za Podpresko določiti, kam naj odlagajo neuporabne lesne odpadke in žagovino ter druge odpadke, ki jih zdaj vaščani odlagajo kjerkoli. Komisija bo začela takoj delati. Kršitelje bodo najprej opozarjali, kasneje pa prijavili sodniku za prekrške.

Doslej v naši KS tudi ni bilo nobenega pokopališčnega reda. Zdaj bo treba podpisati pogodbe za grobove, ki bodo veljale 10 let. Dohodki od najemnin bodo porabljeni za vzdrževanje pokopališč na Travi, v Dragi in Starem Kotu.

Zaskrbljujoče je stalno upadanje števila prebivalstva. Lani je bilo v vsej Dragarski dolini le še 726 prebivalcev, in sicer: od 0 do 24 let starih 267, od 25 do 55 let 272, od 56 do 64 let 74 in nad 65 let starih 113 prebivalcev.

FRANC KALIČ

MLADINCI REŠEVALI

Občinsko predsedstvo ZSM Kočevje je na pobudo štaba za civilno zaščito 10., 11. in 12. marca organiziralo delovno akcijo. Vsak dan je 50 do 150 mladincev iz gimnazije in Centra poklicnih šol kidalo sneg. Najprej so uredili dostop do reševalne postaje in zdravstvenega doma, nato so skidali glavno Ljubljansko cesto, za zaključek pa še Roško in nekatere druge. Mladini gre vsa pohvala, saj je s svojo delovno akcijo precej prispevala, da je Kočevje spet zaživelo običajno življenje, kolikor je to ob dober meter debeli snežni odeji sploh mogoče.

J. P.

Učenci osnovne šole Kočevje in dijaki gimnazije so lepo izvedli osrednjo proslavo ob letošnjem dnevu žena v Kočevju. Tudi po delovnih in drugih organizacijah ter krajevnih skupnostih je bilo več lepih proslav. (Foto: Primc)

Na Kočevskem je zapadlo tokrat največ snega v Sloveniji in sicer nad meter. Občani in dijaki so sodelovali pri čiščenju snega po mestu. (Foto: Primc)

Našim ženam

Dan žena so tudi letos v kočevski občini dostojno proslavili. Največ poslušalcev in gledalcev je pritegnila osrednja proslava, ki je bila 5. marca v Šeškovem domu. Na njej so nastopili učenci osnovne šole in dijaki gimnazije s petjem, recitacijami in igricami. Velika dvorana je bila polna.

V soboto je bila proslava dneva žena najprej v Željnah, nato pa še v Klinji vasi pri Kočevju. Na obeh so z bogatim programom nastopili mali šolarji, šolarji osnovne šole Željne, mladinci iz Željn in Klinje vasi (z igrico) in nonet iz Željn.

Prijetne proslave so organizirali še kolektiv LIK, upokojenci in drugi. Na njih se je orosilo oko marsikateri ženi, predvsem starejši.

J. P.

ZAMUDA PRI SAMOUPRAVI

Te dni ustanavljajo pri krajevni skupnosti Kočevje zbor stanovalcev. Vendar bo treba prej opraviti še precejšnje delo. Tako bo treba prej marsikje ustanoviti še hišne svete, saj jih zdaj dela le 52, moralo pa bi jih preko 100. Tudi od predvidenih 45 delegatov v zbor stanovalcev je doslej izvoljenih le 20. Zbor stanovalcev bi moral biti ustanovljen že lani, vendar se je njegovo ustanavljanje zaradi drugega neodložljivega dela zavleklo.

OSVOJEN PROGRAM

Svet krajevne skupnosti Osilnica je na seji 23. januarja osvojil delovni program za obdobje od leta 1976 do 1980. Program predvideva, da bodo v tem obdobju zgradili v Osilnici proizvodni obrat, dogradili zdravstveno postajo, obnovili stavbo osnovne šole, popravili vaške poti in vodovode, asfaltirali cesto Zamost–Mirtoviči, popravili stavbo KS oziroma krajevnega urada, uredili novo trgovino in mesnico ter reševali ostale zadeve. Delo krajevne skupnosti bo usmerjeno prek vaških odborov. Prav zdaj so nekoliko z zamudo dobili ti odbori v razpravo tudi osnutek statuta KS.

POSVET O ZAŠČITI

O organiziranju in delovanju civilne zaščite v Kočevju so se pogovorili na nedavnem posvetu, ki ga je sklicala krajevna skupnost Kočevje–mesto. Seznanili so se z delom in nalogami specializiranih enot, splošnih enot, ki jih mora imeti vsaka večja stavba, pa tudi z dolžnostmi in nalogami vsakega posameznega občana. Čim bolj se bomo pripravili na vse te naloge v miru, tem manj bo žrtev v morebitni vojni ali naravni nesreči.

Drobne iz Kočevja

SKROMEN PUST – Pust je minil v Kočevju dokaj skromno in mirno. Starejši so plesali in rajali po gostinskih lokalih in vihali nosove, ker so pričakovali, da bodo kaj več videli. Izbrali so tudi najlepšo masko, kar komisiji ni delalo težav, saj je bilo mask zelo malo. Žal pa za malčke ni bilo nič organiziranega. Bilo je okrog 200 otrok prav lepo in posrečeno maskiranih. Tavali so po mestu in obiskovali sorodnike in znance. Kje so bile tiste organizacije, ki stalno poudarjajo, koliko naredijo za otroke in mladino?

POZABLJENI OBIČAJI – Naše običaje radi pozabljamo, nekaterih pa tudi ne znamo gospodarsko izkoristiti. Četrtek pred pustnim torkom je slovel kot „ta debel četrtek". Na ta dan so imeli po vseh gostilnah špehovko in ob njej so se prav lepo razveselili ter srebali kuhano belo vino. Gostinci so kar tekmovali, katera „birtna" bo naredila okusnejšo špehovko. Pozabili smo tudi na pepelnično sredo. Ko so pokopali Kurenta, so šli pogrebci in gledalci v gostilne, da potolažijo žalost s slanikovo solato s kislim fižolom. Pri tem so spet kar tekmovali, v kateri gostilni bo ta jedača boljša. Nikjer niso pripravljena jedila ostala, čeprav je bilo v Kočevju takrat nad dvajset gostiln, kajti pustnega mačka je bilo treba pošteno potolažiti. Zakaj domače navade opuščamo, oprijemljemo pa se tujih, ki jim naš standard ni kos.

CVIČKA ZMANJKALO – Cvička ni bilo zadnje dni ne v gostilnah niti v trgovinah. Torej smo tako dva praznika, pust in 8. marec, nazdravljali z vodko in viskijem ter ružico in drugimi „naravnimi" pijačami, ki so šle mimo trte. Sadni sokovi so pa predragi.

DRUŠTVA BREZ PROSTOROV – Težave imajo nekatera društva, ker nimajo svojih društvenih sob. Najemnine za sobe–pisarne so tako visoke, da jih društva, ki ne dobivajo dotacij, ne morejo plačevati. Tako društvo je tudi filatelistično. Pionirji in mladinci se sestajajo vsako soboto v stanovanju tajnika društva. V društvu mora biti precej volje, da zdrži v takih razmerah.

– Slišal sem, da ima kočevska NAMA posebno elektronsko uro.

– Njena dobra stran je, da je vsakrat na dan čisto točna – kar stoji, (če pa gre naprej, potem pa žal ni točna nikoli).

KOČEVSKE NOVICE

Novo montažno prodajalno na ribniški tržnici je nedavni sneg spremenil v pravo pravljično hišico. (Foto: Primc)

Sneg je povzročil Ribničanom precej nevšečnosti, razen tega pa otrokom in odraslim tudi precej veselja. (Foto: Primc)

NOVI TRANSFORMATOR

Transformator bodo postavili pri cerkvi na Velikih Poljanah v ribniški občini. Nekatera dela bodo opravili sami domačini, strokovna pa ekipa Elektra. Kasneje bodo dobile boljši tok še ostale vasi v okolici. Zdaj je namreč tu tako slaba električna napetost, da je oteženo gledanje televizije in delovanje gospodinjskih strojev.

Sneg ovira promet in delo

Povzročil bo škodo, če bo ostal ali če se bo hitro stopil

Zadnji sneg je povzročil v ribniški občini precej težav, saj je bil promet možen v glavnem le proti Kočevju in Ljubljani. Zapadlo ga je nad en meter. Mnoge vasi so bile po več dni odrezane od glavnih cest in sveta. Vaščani so bili prepuščeni svoji iznajdljivosti in pridnosti. Kidali so sneg in si delali cesto oziroma pot v svet, da so otroci spet lahko šli v šolo, odrasli v službo, trgovino in da je bilo mogoče do zdravnika, če je kdo zbolel.

Celo na glavni ribniški cesti so bile več dni težave, saj je bila cesta zaradi snega tako zožena, da se na njej niso mogli srečevati avtomobili, predvsem pa ne avtobusi in tovornjaki. Na pomoč je bilo treba poklicati vse razpoložljive moči in tudi JLA je pomagala pri čiščenju cest in ulic.

Na parkirnih prostorih je ostalo mnogo avtomobilov, ki po več dni niso mogli izpod snega. Ponekod so bili tako na debelo zasuti s snegom, da se sploh ni več videlo, če je spodaj res avto. Zaradi snega je bil mnogim celo onemogočen prihod v službo, pouk v šolah pa so bili prisiljeni začasno kar prekiniti.

Če se bo sneg obdržal ali pa hitro stopil, bo povzročil precej škode. Zdaj ovira promet in prihod na delo, če se bo hitro stopil, pa lahko pride do poplav.

J. P.

V torek pomembni sklepi

Delegati o financiranju SIS in občinskem proračunu

Vsi zbori občinske skupščine Ribnica in skupščine SIS se bodo sestali 23. marca in se pogovorili o skupni porabi za letos, se pravi o občinskem družbenem dogovoru o razporeditvi dohodka za letos, obravnavali bodo programe SIS in sredstva SIS za letos ter poročilo o javni razpravi o skupni porabi v tozdih. Razpravljali bodo še o dogovoru o temeljih družbenega načrta za letos.

Skupščine SIS bodo nato na ločenih sejah razpravljale še o zaključnih računih za lani in o finančnih načrtih za letos.

Zbori občinske skupščine pa bodo imeli na dnevnem redu še razpravo in sklepanje o splošni porabi (občinskem proračunu) za letos in sprejetje družbenih dogovorov o varstvu in izboljšanju okolja v Sloveniji do leta 1980 ter o življenjskih in kulturnih razmerah zaposlenih ter pogojih zaposlovanja. Ustanovili bodo tudi SIS za komunalno in cesto dejavnost, izvolili sodnika za sodišče združenega dela Ljubljana in razpravljali še o drugem.

J. P.

Program

prireditev ob letošnjem prazniku občine Ribnica, 26. marcu:

SREDA, 24. MARCA ob 18. uri: Otvoritev razstave risb šolske mladine na temo „Boj v Jelenovem žlebu in povojna izgradnja dežele" v Petkovi galeriji.

PETEK, 26. MARCA, ob 9. uri: Svečana seja vseh zborov občinske skupščine, skupščin SIS in družbeno-političnih organizacij v dvorani TVD Partizan v Sodražici. Na seji bodo podeljene letošnje občinske nagrade in priznanja zaslužnim občanom. S seje bodo odšle delegacije polagat vence k spomenikom v Jelenovem žlebu, Ribnici in Makošah. Po seji si bodo udeleženci ogledali tozda Donit in Inles v Sodražici.

SOBOTA, 27. MARCA, ob 9. uri: Odkritje spominskega obeležja v Žlebiču, kjer so partizanske enote med vojno prehajale čez železniško progo. V kulturnem programu bodo nastopili učenci osnovnih šol Ribnica, Sodražica in Sušje.

Zaradi neugodnih vremenskih razmer je „Pohod po poteh štirih brigad" preložen na soboto, 24. aprila. Tudi nekatere druge prireditve v počastitev občinskega praznika bodo kasneje.

K praznovanju je povabljena delegacija občinskega sindikalnega sveta oziroma kluba samoupravljalcev iz Dravograda. Predvidoma pa se bodo srečali tudi predstavniki krajevnih skupnosti Dolenja vas in Dravograd ter se dogovorili o tesnejšem sodelovanju.

PRIREDITEV ZA KMEČKE ŽENE

Tudi članice prvega in doslej edinega aktiva kmečkih žena v ribniški občini pri Svetem Gregorju so lepo proslavile 8. marec. Šola je pripravila kulturni program, aktiv v sodelovanju s KZ Ribnica pa zabavo.

Vsi gasilci opravili izpit

Tečaj za gasilske podčastnike končan, zdaj pa še tečaj za častnike

Občinska gasilska zveza (OGZ) Ribnica posveča veliko pozornost požarni varnosti in izpopolnjevanju znanja gasilcev. Požarov je vedno več. Z njimi se lahko uspešno spoprimejo le dobro usposobljeni, ki znajo kar najbolje upravljati z gasilskimi pripravami.

Za začetek te vzgoje je OGZ Ribnica organizirala podčastniški tečaj, ki se ga je udeležilo 27 gasilcev iz 12 gasilskih društev. Na tečaj so bili poklicani predvsem člani gasilskih društev, ki nimajo dovolj strokovno usposobljenih gasilcev. Žal nekatere GD niso poslala na tečaj svojih članov.

Tečaj je bil zaključen 6. marca, ko so bili tudi zaključni izpiti. Vseh 27 udeležencev je izpit uspešno opravilo, ker so disciplinirano prihajali na predavanja in se trudili pri učenju. Vsak drugi večer so od januarja dalje poslušali po 4 ure predavanj in skupno prebili v klopeh 140 učnih ur. Seznanili so se z gasilsko tehniko, tehniko gašenja požarov, opremo in vozili, poslušali pa so tudi predavanja iz kemije, fizike in tehnologije.

OGZ ima zdaj v načrtu še tečaj za gasilske častnike in sodnike. Organizirati ga nameravajo skupaj z OGZ Kočevje in Grosuplje.

M. GLAVONJIČ

Ribniški zobotrebci

PRVA RAZSTAVA – Lani si je likovne razstave v Petkovi galeriji v Ribnici ogledalo okoli 30.000 obiskovalcev. Prva letošnja razstava je bila odprta na dan žena, 8. marca, odprta pa bo do 21. marca. Razstavljena so dela Alde Boscaro na temo „Socialni avtoportret žene".

ŠOLE IN TEČAJI – Delavska univerza je spet organizirala več tečajev: strojepisni, stenografski, za pisarniško poslovanje in poslovno dopisovanje, šiviljske, krojne in kuharske tečaje, tečaje tujih jezikov (italijanski, nemški, angleški) in dopolnilna predavanja za dokončanje 5., 6., 7. in 8. razreda osnovne šole.

SNEŽNE NEVŠEČNOSTI – Zadnji sneg je bil res rekorden. Gozdne in vaške poti so bile nekaj dni neprehodne. Avtobusni promet je bil otežen. Vlak dva dni ni peljal skozi Ortnek. Stara kovačnica v Ortneku se je podrla; slaba in trhla stavba ni zdržala težke snežne odeje.

IGRA – Prosvetno društvo Škocjan se je pred kratkim predstavilo v domu JLA z igro „V Ljubljano jo dajmo".

PRIPRAVE – Pri občinski gasilski zvezi se pripravljajo desetine, ki bodo letos tekmovale v Mariboru in na prireditvah ob 8. kongresu gasilske zveze Slovenije v Novi Gorici.

– Po čem sklepaš, da so delovni ljudje Eurotransa dobro razumeli, da potrebujejo tudi šolstvo, kulturo, zdravstvo, otroško varstvo in druge družbene službe?

– Ker je neki mladi delavec ob zaključku razprave o letošnjem financiranju SIS (skupne porabe) zabrusil predstavnikom teh služb: „Ko boste prihodnjič prišli fehtat, pa kar takoj povejte, koliko potrebujete!" Verjetno se je bal, da ne bi po nepotrebnem izgubil preveč svojega dragocenega časa.

REŠETO

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

TEDENSKI KOLEDAR

Četrtek, 18. marca – Ciril
Petek, 19. marca – Jožef
Sobota, 20. marca – Klavdija
Nedelja, 21. marca – Niko
Ponedeljek, 22. marca – Lea
Torek, 23. marca – Peter
Sreda, 24. marca – Simeon
Četrtek, 25. marca – Minka

LUNINE MENE

22. marca ob 19.54 uri – zadnji krajec

KINO

BRESTANICA: 20. in 21. 3. ameriški barvni film Gusarji z zelenega otoka.

BREŽICE: 19. in 20. 3. ameriški barvni film Kitajska četrt. 21. in 22. 3. ameriški barvni film Bitka za Port Artur. 23. in 24. 3. angleški barvni film Vpliv gama žarkov.

ČRNOMELJ: 19. 3. ameriški barvni film Akcija za atentat. 21. 3. ameriški barvni film Klateži zahoda. 24. 3. italijanski barvni film Kdo ste Fantozzi.

KOSTANJEVICA: 21. 3. italijanski barvni film Pazi se, ko te srečam.

KRŠKO: 20. in 21. 3. ameriški film Strelna četa. 24. 3. honkonški film Meč zlatega zmaja.

METLIKA: Od 18. do 21. 3. angleško-nemški barvni film Orgije. Od 19. do 23. 3. ameriški barvni film Vesele dogodivščine. Od 19. do 21. 3. angleško-španski barvni film Viva Pancho Villa. 24. in 25. 3. ameriški barvni film Strelska linija.

MIRNA: 20. in 21. 3. ameriški film Modri angeli.

NOVO MESTO, KINO KRKA: Od 19. do 22. 3. ameriški film Veliki diktator. 21. 3. ameriški film – matineja Velika parada Toma in Jerija. Od 23. do 25. 3. francoski barvni film Urar iz Saint Paula.

RIBNICA: 20. in 21. 3. ameriški barvni film Rop v New Yorku.

SEVNICA: 20. in 21. 3. ameriški film Amerikan Grafiti. 24. 3. film Ljubezen samo do polnoči.

TREBNJE: 20. in 21. 3. angleški barvni vojni film Bitka zaBritanijo.

mali oglasi

SLUŽBO DOBI

TAKOJ zaposlim fanta, izučenega ali za priučitev centralne in vodovodne instalacije. Ivan Pečarič, Krško, Tomšičeva 2.

TAKOJ IŠČEMO ženo za celodnevno oskrbo (priprava hrane, prisotnost) dveh starejših žena. Nudimo posebno sobico v centralno ogrevanem stanovanju, hrano in denarno nagrado po dogovoru. Interesentke naj se zglase v upravi Dolenjskega lista, kjer dobe podrobnejše informacije.

TAKOJ dobi zaposlitev kuharica in dekle, ki ima veselje za priučitev v gostinstvu. Plača odlična. Hrana in stanovanje v hiši. Ponudbe pošljite na naslov: Gostilna „Pri Danilu", Reteče 48, Škofja Loka.

STANOVANJA

ODDAM opremljeno sobo dvema dekletoma. Naslov v upravi lista (822/76).

ZA KRAJŠO DOBO, največ za eno leto, potrebuje družina eno – ali večsobno stanovanje v Novem mestu ali okolici. Plača dobro. Naslov v upravi lista.

ENOSOBNO stanovanje v Novem mestu ali okolici iščem. Jožica Počič, Regionalna zdravstvena skupnost, strokovna služba, Novo mesto.

Motorna vozila

PRODAM traktor Ferguson 35. Naslov v upravi lista (832/76).

PRODAM VW kombi v voznem stanju po ugodni ceni. Jože Kržan, Žaloke 8, Raka.

AMI 8, letnik 1975, krem barve, prevoženih 11000 km, registriran do julija 1976, dinitrol zaščiten, prodam. Rudolf Skobe, Nad mlini 42, Novo mesto, telefon 21–446.

PRODAM moped Tomos 12, traktor Porshe, nov tip, stroj za izdelavo betonske opeke 40 x 20 standard in manjši kombajn Zmaj. Jože Turk, Ostrog 27, Šentjernej.

PRODAM ZASTAVO 750, letnik 1974. Pečnik, Majde Šilc 22, Novo mesto.

PRODAM traktor Warchalovski WT 30, jermenico in plug. Jože Jevnikar, Mali Ban 7, Šentjernej.

PRODAM traktor Zetor s kabino (letnik 1975) s plugom in obračalnikom. Nagelj, Vel. Cikava 5, Novo mesto.

PRODAM odlično ohranjeno motorno kosilnico BCS in traktor Faher 18 KS s koso. Anton Žgajnar, Sela, p. Škofljica.

UGODNO prodam lažje karamboliran fiat 1300. Ogled vsak dan. Sandi Perko, Šentjanž 23.

PRODAM traktor Ferguson (35 KM). Matjašič, Arnovo selo, Artiče.

PRODAM dobro vzdrževan avto NSU 1200. Uhl, Ragovska 1, Novo mesto.

UGODNO prodam fiat 1500 delux, letnik 1971. Ogled pri Avgustu Košaku, Ločna 16, Novo mesto.

PRODAM avto Škoda 100, letnik 1972. Registracija in tehnični pregled opravljen za leto 1976. Alojz Mrgole, Šentjernej 121.

PRODAM AUSTIN 1300, letnik 1971. Naslov v upravi lista (865/76).

PRODAM austin 1300. Srebrniče 2 a, Novo mesto.

PRODAM

OTROŠKI VOZIČEK (800) in pancerje Caber št. 41 (650 din) prodam. Lubej, Mestne njive 7, telefon 22–877.

PRODAM novo kompletno kuhinjo Gorenje in rabljen pralni stroj. Dol. Kamence 27.

PO ZELO ugodni ceni prodam dvojni kozolec v dobrem stanju. Naslov: Zdravka Čiča, Novo mesto, Slančeva 8.

PRODAM zakonsko spalnico v svetli barvi. Berus, Kristanova 19, Novo mesto.

PRODAJAM vinske sode in kadi razne velikosti, vinograd v lepem stanju in klet. Cirnik 3 a, Jesenice na Dol. Ogled v nedeljo.

PRODAM večjo količino obdelanih stebrov za vinograd. Oberč, Osrečje 29, Škocjan.

PRODAM psa ovčarja, starega leto in pol. Janez Tršinar, Škocjan 40.

PRODAM nov obračalnik BCS. Franc Dimc, Dol. Dule 9, Škocjan.

PRODAM lepe rdeče magnolije in živo mejo liguster. Vprašajte po telefonu 22–172.

PRODAM prikolico za stroj Maček, primerno tudi za kosilnico ali avto. Hrovat, Jurka vas 3, Straža.

PRODAM smrekove (5 cm) in hrastove (4 cm) deske. Informacije po telefonu 21–575 po 15. uri.

PRODAM televizor Gorenje elektronic. Cena po dogovoru. Viktor Potočnik, Otovec 13, 68430 Črnomelj.

PRODAM kosilnico Rapid. Ivan Kunstelj, Klenovik 9, Škocjan.

PRODAM barvni televizor z brezžičnim daljinskim upravljanjem. Ponudbe na telefon št. 22-814 ali pod šifro „SABA".

PRODAM kuhinjsko kredenco in hladilnik. Peterlin Volčičeva n.h. Novo mesto. Tel. 22-612

PRODAM dolgo belo poročno obleko, plašč in klobuk. Vprašajte po telefonu 22–979.

PRODAM par mlinskih novih belih kamnov z vsem ogrodjem. Alojz Erjavec, Sela pri Ratežu 14.

PRODAM radio Koncert RR Niš. Selaković, Semič 34.

PRODAM kad za grozdje (1000 litrov). Naslov v upravi lista (864/76).

PRODAM kozolec dvojnik. Josip Papež Dolenji Boštanj 60.

PRODAM 5.000 kg dobrega sena. Branko Komlanc, Krmelj 64.

MIZARJI! POCENI prodam malo rabljen ročni brusilni stroj (premer papirja 20,5 mm) znamke Levigatore. Polde Pungerčar, mizarstvo, Mirna peč 69.

KUPIM

KUPIM obračalnik za seno na konjsko vprego. Florjančič, Dol. Dobrava 7, Trebnje.

KUPIM obračalnik za BCS. Naslov v upravi lista (869/76).

KUPIM malo rabljeno vrtno uto. Naslov v upravi lista (846/76).

POSEST

PRODAM hišo v Aleksincu (nova gradnja, 8 x 11) ali zamenjam za hišo, privatno, družbeno ali vojaško stanovanje. Pišite ali se oglasite na naslov: Ratko Milosavljević, Lole Popović, 18220 Aleksinac.

V BOJNIKU prodam 17 arov vinograda. Sončna lega, elektrika poleg. Francka Fink, Kristanova 26, Novo mesto.

V LUBANCU pri Uršnih selih prodam po ugodni ceni 7 arov vinograda. Sončna lega, primerno za gradnjo vikenda. Dostop z avtomobilom, elektrika v bližini. Ana Nose, Dol. Sušice 15, Dol. Toplice, ali Š. B., Kristanova 53, Novo mesto.

RAZNO

GARAŽO na Mestnih njivah nujno potrebujem. Krže Boštjan, Mestne njive 9, ali na upravi Dolenjskega lista.

GRADITELJI HIŠ, GOSPODARSKIH POSLOPIJ – !ZREDNA PRILOŽNOST! Zelo ugodno prodam zidano gospodarsko poslopje, zgrajeno leta 1940 (18 x 10 m), cca 30.000 zidakov (veliki predvojni format), cca 10.000 kosov prvovrstnega bobrovca, cca 25 m3 zdravega tesanega in žaganega lesa idr. Poslopje je potrebno rušiti in gradbeni material odpeljati. Interesenti si zgradbo lahko ogledajo vsak dan do 28. marca 1976 v Globokem pri Brežicah, Mali vrh 43, ali pošljejo pismene ponudbe na naslov: Milan Tominc, Ljubljana, Verovškova 39.

POROČNI PRSTANI! – Tudi pri nakitu se moda spreminja: iz starega vam naredi nov prstan Otmar Zidarič, zlatar v Ljubljani, Gosposka 5. – Z izrezom tega oglasa dobite 10. odst. popusta.

OSTARELA ZAKONCA nudita ženski, ki bi jima stregla in gospodinjila, hrano, opremljeno sobo in denarno nagrado. Avgust Jeglič, 61433 Radeče, Trg 2.

PREKLICI

PREPOVEDUJEM vsako vožnjo po mojih parcelah na Migolski gori. Anton Lah, Migolica 4, Mirna.

PREPOVEDUJEM vsako hojo okrog hiše in po mojem vrtu. Kdor tega ne bo upošteval, ga bom sodno preganjal. Franc Urbančič, Cegelnica 27, Novo mesto.

PREPOVEDUJEM tov. Francu Kovačiču vsako motenje moje posesti. Če tega ne bo upošteval, ga bom sodno preganjala. Jožefa Unetič, Šmarje 28, Šentjernej.

JANEZ BREGANT, Gorenja vas 10, Šmarješke Toplice, opozarjam vse, da moja žena Vida nima pravice prodajati premičnin in nepremičnin, ker je vse moja last.

ČESTITKE

DRAGI mami PEPCI BARBORIČ, sinu oziroma bratu JOŽETU iz Gorenje vasi in hčerki oziroma sestri PEPCI por. Dežman želimo vse najlepše na njihov praznik, ata pa lepo pozdravljamo. Vsi domači.

DRAGEMU očetu JOŽETU HROVATU iz Kolodvorske 2 v Novem mestu za 65. rojstni dan in god iskrene čestitke ter še mnogo zdravih in srečnih let, mami pa lep pozdrav! Sin Jože z družino.

JOŽI JAVORNIKOVI iz Novega mesta, Mirana Jarca, iskrene čestitke za njen praznik ter čimprejšnje okrevanje želi Cirila z družino.

DRAGEMU JOŽETU BARBU z Jugorja 15 želijo za njegov praznik mnogo sreče, zdravja in veselja žena Olga, mama ter mala Bernardka. Čestitki se pridružuje družina Božič, Adlešič in Luzar.

JOŽICI in JOŽETU BIHARJEVIMA iz Novega mesta iskrene čestitke za praznovanje – Mazovčevi.

DRAGEMU možu in očku JOŽETU KAVŠKU iz Brezovega loga, iskreno čestita za njegov praznik žena Irena in sin Dejan.

JOŽI ŠTRAVS iz Celja, Simončičeva 5, obilo sreče in zadovoljstva za njen praznik in dobro počutje v novem domu želi sestra Cirila z družino in mama.

DRAGI teti JOŽICI KOČMAN iz Va vte vasi in stricema JOŽETU LOKARJU iz Birčne vasi ter JOŽETU PETRICU iz Ravnac iskrene čestitke za njihovo godovanje. Srečo, Marta, Tina in drugi domači.

LJUBI in skrbni mami ANICI MATKO iz Gaberja 85 želijo za njen 72. rojstni dan vse najlepše, posebno pa veliko zdravja ter zadovoljstva med svojimi dragimi, hčerka Rezka z možem Tonetom in Anica ter vnuki Tedeja, Tončka z Bojanom, Anica z Vladom ter Zlatko s Cvetko in pravnučka Zlati in Goran.

OBVESTILA

ZA IZDELAVO vseh vrst rolet in žaluzij se priporoča Roletarstvo Medle, Žabja vas 47, (pri transformatorju), Novo mesto.

IZDELUJEM ROLETE, lesene, plastične, žaluzije (25,35 in 50 mm). Opravljam vsa popravila, spadajoča v to stroko. Kdor naroča na osnovi oglasa, dobi 4 % popusta od fakturne vrednosti. Naročila sprejemajo: Roletarstvo, Ljubljana, Titova 180, telefon 53-984 in 20-487, Ignac Prijatelj, Krško, Kvedrova 8, telefon (068) 71–776, in Bogo Radi, Novo mesto, Žabja vas 15.

TINCA SKUBIC z Gor. Kamenc 6 obvešča vse lastnike desk, naj se zglasijo dne 27. marca od 15. do 17. ure, da vzamejo svoje deske, ker za poznejše nesporazume ne bom odgovorna.

ZAHVALE

Ob boleči izgubi drage mame, stare mame in sestre

ALOJZIJE KAMBIČ
iz Gradnika 8

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, vaščanom in znancem, ki so jo pospremili na njeni zadnji poti, ji darovali vence in cvetje, nam pa izrazili sožalje. Posebna zahvala podjetjem IMV – obrat Suhor, Iskri Semič in ZB za podarjene vence. Topla hvala kaplanu za opravljeni obred in vsem vaščanom, ki so nam pomagali v času njene bolezni.

Žalujoči: sin Jože, hčerke Lojzka, Micka in Anica z družinami

---

Ob boleči izgubi moje drage žene in mame

KRISTINE BARTOLJ
z Gor. Težke vode

se iskreno zahvaljujemo vsemu zdravniškemu in strežnemu osebju novomeške bolnice, vsem sorodnikom, vaščanom, sindikatu IMV za podarjeni venec in župniku za lepo opravljeni obred. Hvala vsem, ki ste jo spremili na zadnji poti.

Žalujoči: mož Jože, hčerke Anica, Kristina, Jožica z družino in sin Jože ter drugo sorodstvo

---

Ob boleči in nenadomestljivi izgubi dobrega moža, očka, sina, brata, strica in zeta

JOŽETA JUNCA
Gorenja vas pri Šmarjeti

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in sosedom, ki so ga v tako velikem številu spremili na njegovi mnogo prerani zadnji poti, mu poklonili toliko cvetja ter nam pismeno in ustno izrazili sožalje. Najlepše se zahvaljujemo sestri Bolemiri, župniku za opravljeni obred, V.G.P. za pomoč, osnovni šoli iz Šmarjete za podarjeni venec ter pevskemu društvu iz Šmarjete. Vsem in vsakemu posebej še enkrat prisrčna hvala.

Neutolažljivi: žena Tončka, otroci: Irena, Joško in Vlasta, ata, mama, brata Lojze in Tone z družinami, sestre Lojzka z otrokoma, Mimi in Tončka ter drugo sorodstvo

---

V SPOMIN

23. aprila bo minilo dve leti grenke žalosti, odkar me je za vedno zapustil moj ljubljeni mož

TONE RATAJ
Kronovo

Čas beži, a ne izbriše spomina nate, ne uteši moje bolečine in grenkih solz. Tone, nikoli te ne bom pozabila. Moja žalost, ki me je zelo potrla, ne bo ugasnila v mojem srcu. Tudi tvoj grob ne bo pozabljen, vedno ga bom krasila in prižigala na njem sveče.

Na svidenje, Tone, ti kliče tvoja žalujoča žena Pepca.

DAN ŽENA V ŠMIHELU

Dan žena smo praznovali tudi na naši šoli. Učenci so že nekaj dni pred praznikom izdelovali čestitke za svoje mamice, nekaj pa smo jih odnesli starejšim ženam, ki so sodelovale v NOB, na domove. V ponedeljek, 8. marca, smo v telovadnici dijaškega doma pripravili proslavo za matere in žene naše soseske. Že ob vstopu v dvorano smo slavljenkam čestitali in jim izročili šopek zvončkov, ter posebno številko našega glasila Prvi poganjki, posvečeno našim materam in ženam. Pri izdaji te številke nam je pomagala krajevna skupnost Novo mesto, za kar se ji v imenu vseh žena toplo zahvaljujemo. Žene so se skromnih darilc in programa zelo razveselile. Program so pripravili učenci naše šole, mladinci iz Regerče vasi in gojenci dijaškega doma. Ta oblika sodelovanja mladih v soseski je bila že lani zelo dobro sprejeta.

VLADKA MERZEL, 6.a

ZAHVALA

Ob nenadni in boleči izgubi dragega moža, očeta, starega očeta in strica

MARTINA PLUTA
z Vinjega vrha 12 pri Semiču

se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom in znancem, ki so nam izrekli sožalje, pokojniku darovali cvetje in vence ter ga v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti. Lepa hvala tudi kolektivom Belt, Iskra Semič in Komunala Metlika za darovane vence. Hvala lepa tudi pihalni godbi Metlika, kaplanu za opravljeni obred. Toliko vas je, ki smo vam dolžni zahvalo, zato vsem še enkrat iskrena hvala.

Žalujoči: žena Marija, sinovi Tine, Jože, Peter, Janez in hčerka Tinca z družinami ter drugo sorodstvo

Vinji vrh pri Semiču, dne 11. marca 1976

ZAHVALA

V 67. letu starosti nas je za vedno zapustil naš dragi ate

LEOPOLD JUG
kovaški mojster v pokoju
iz Sevnice

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki ste nam stali ob strani v najtežjih trenutkih, izrazili sožalje, darovali cvetje in pokojnika v velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujemo govornikom za poslovilne besede, gasilskemu društvu Sevnica in pevcem. Vsem in vsakemu posebej še enkrat iskrena hvala!

Žalujoči: žena Pavla, hči Nada, sin Srečko z družino, sestra, brat in drugo sorodstvo

---

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše ljubljene dobre mame, stare mame, prababice in tete

ELIZABETE PLANINŠEK
iz Češče vasi

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom in znancem za izrečeno sožalje, podarjene vence in cvetje ter vsem, ki so našo drago mamo pospremili na njeni zadnji poti. Najlepše se zahvaljujemo dr. Vodniku za pomoč v času bolezni, Planinskemu društvu iz Ljubljane za podarjeni venec ter župniku iz Prečne za opravljeni obred.

Žalujoči: vsi njeni

ZAHVALA

Ob boleči, najhujši izgubi nenadoma preminulega, nepozabnega sina, brata in strica

JAKOBA MAJERLETA
iz Črnomlja

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom in znancem, ki so ga v tako velikem številu spremili do njegovega preranega groba. Posebno zahvalo smo dolžni dr. Starcu z internega oddelka bolnice Novo mesto za požrtvovalnost in pomoč, sodelavcem Petrola–črpalka Črnomelj in celotnemu kolektivu Petrola Brežice, ZSO Črnomelj, tov. Staniču pa iskrena hvala za ganljive besede ob odprtem grobu ter župniku za opravljeni obred. Lepa hvala vsem, ki ste nam izrekli sožalje, nam pomagali v teh težkih trenutkih in nam lajšali bolečine.

V globoki žalosti: mama Marija, brat Dušan z ženo, nečaka Tomaž in Bojan ter drugo sorodstvo

DOLENJSKI LIST

IZDAJA: Časopisno založniško podjetje DOLENJSKI LIST, Novo mesto – USTANOVITELJI LISTA: občinske konference SZDL Brežice, Črnomelj, Kočevje, Krško, Metlika, Novo mesto, Ribnica, Sevnica in Trebnje.

UREDNIŠKI ODBOR: Marjan Legan (glavni in odgovorni urednik), Ria Bačer, Andrej Bartelj, Marjan Bauer, Milan Markelj, Janez Pezelj, Jože Primc, Jože Splichal (urednik Priloge), Jožica Teppey, Ivan Žoran in Alfred Železnik. Oblikovalec Priloge Peter Simič.

IZDAJATELJSKI SVET je družbeni organ upravljanja. Predsednik: Slavko Lubšina.

IZHAJA vsak četrtek – Posamezna številka 5 din – Letna naročnina 169 dinarjev, polletna naročnina 84,50 din, plačljiva vnaprej – Za inozemstvo 340 din ali 20 ameriških dolarjev oz. 49 DM (oz. ustrezna druga valuta v tej vrednosti) – Devizni račun: 52100–620–107–32000–009–8–9

OGLASI: 1 cm višine v enem stolpcu 60 din, 1 cm na določeni strani 90 din, 1 cm na prvi, srednji ali zadnji strani lista 120 din. Vsak mali oglas do 10 besed 22 din, vsaka nadaljnja beseda 2 din. Za vse druge oglase in oglase v barvi velja do preklica cenik št. 7 od 3. 1. 1975. Po mnenju sekretariata za informacije IS SRS (št. 421–1/72 od 28. 3. 1974) se za Dolenjski list ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov.

TEKOČI RAČUN pri podružnici SDK v Novem mestu 52100–601–10558 – Naslov uredništva in uprave: 68001 Novo mesto, Glavni trg 3 oz. poštni predal 33 – Telefon (068) 21–227 – Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo – Časopisni stavek, filmi in prelom: ČZP Dolenjski list, Novo mesto – Barvni filmi in tisk: Ljudska pravica Ljubljana.

RADIO LJUBLJANA

VSAK DAN: poročila ob 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.00, 22.00, 23.00 in 24.00. Pisan glasbeni spored od 4.30 do 8.00.

ČETRTEK, 18. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Radijska šola za višjo stopnjo. 9.35 Slovenska zborovska glasba pretekle in polpretekle dobe. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Uganite, pa vam zaigramo po želji. 12.10 Predstavljamo vam. 12.30 Kmetijski nasveti – ing. Slavko Gliha: Z uporabo strojev zvečamo produktivnost. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Iz glasbenih šol. 14.40 Med šolo, družino in delom. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 Jezikovni pogovori. 17.20 Zvezde velikega gledališča v Moskvi. 18.05 Naš gost. 18.35 Vedre melodije. 19.40 Minute z ansamblom Atija Sossa. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov. 21.00 Literarni večer. 21.40 Lepe melodije. 22.20 Slovenska poezija v pesmih za glas in spremljavo. 23.30 Naš nocojšnji gost – Tatjana Gros.

PETEK, 19. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Radijska šola za nižjo stopnjo. 9.30 Jugoslovanska narodna glasba. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Po Talijinih poteh. 12.10 Revija orkestrov in solistov. 12.30 Kmetijski nasveti – ing. Tone Zafošnik: Tehnološki problemi pridelovanja trsnih cepljenk. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Mladina poje. 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.35 Glasbeni intermezzo. 15.45 „Vrtiljak". 16.50 Človek in zdravje. 17.20 Iz koncertov in simfonij. 18.05 Ogledalo našega časa. 18.15 Ob lahki glasbi. 19.40 Minute z ansamblom Borisa Kovačiča. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Stop-pops 20. 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih. 22.20 Besede in zvoki iz logov domačih. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Jazz pred polnočjo.

SOBOTA, 20. MARCA: Od 0.05 do 5.00 nočni radijski spored. 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Pionirski tednik. 9.35 Kaj vam glasba pripoveduje. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Sedem dni na radiu. 12.10 Godala v ritmu. 12.30 Kmetijski nasveti – ing. Jelka Hočevar: Pomladanski program škropljenja s herbicidi. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 S knjižnega trga. 17.20 Gremo v kino. 18.05 Pogovor s poslušalci. 19.40 Minute z ansamblom Boruta Lesjaka. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Radijski radar. 21.30 Oddaja za naše izseljence. 23.05 S pesmico in plesom v novi teden.

NEDELJA, 21. MARCA: Od 0.05 do 5.00 nočni radijski spored. 8.07 Radijska igra za otroke: Pravljica o dečku in prašičku. 8.47 Skladbe za mladino. 9.05 Še pomnite, tovariši . . . 11.00 Poročila – Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 14.05 – 18.50 Nedeljsko popoldne. 17.50 Radijska igra: Dan gospoda Iksa. 19.40 Glasbene razglednice. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 V nedeljo zvečer. 22.20 Skupni program JRT – studio Skopje. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 V lučeh semaforjev.

PONEDELJEK, 22. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb. 9.40 Slovenske pesmi v priredbah. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Za vsakogar nekaj. 12.10 Veliki revijski orkesteri. 12.30 Kmetijski nasveti – dr. Jože Osterc: Ni potrebno, da je živina v hlevu privezana. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Pojo amaterski zbori. 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 Interna 469. 17.20 Koncert po željah poslušalcev. 18.05 Naši znanstveniki pred mikrofonom. 18.20 Zvočni signali. 19.40 Minute s štirimi kovači. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Če bi globus zaigral. 20.30 Operni koncert. 22.20 Popevke iz jugoslovanskih studiev. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Za ljubitelje jazza.

TOREK, 23. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Radijska šola za srednjo stopnjo. 9.30 Iz glasbenih šol – Glasbena šola Kranj. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.03 Promenadni koncert. 12.10 Popevke brez besed. 12.30 Kmetijski nasveti – mag. Franc Ivanek: Zmogljivost kmečkih gozdov na mariborskem gozdno-gospodarskem območju. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Skladbe za mladino. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 Družba in čas. 17.20 Obiski naših solistov. 18.05 V torek nasvidenje! 18.35 Lahke note. 19.40 Minute z ansamblom Toneta Janše in Deča Žgurja. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi. 20.30 Radijska igra. 21.25 Zvočne kaskade. 22.20 Iz simfoničnega opusa Grazyne Bacewiezeve. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Popevke se vrstijo.

SREDA, 24. MARCA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Za mlade radovedneže. 9.25 Zapojmo pesem. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 11.03 Urednikov dnevnik. 12.10 Opoldanski koncert lahke glasbe. 12.30 Kmetijski nasveti – dr. Franc Habe: Zreja telet. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Ob izvirih ljudske glasbene umetnosti. 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.45 Karavana melodij. 16.45 Naš podlistek. 17.20 Iz repertoarja Komornega zbora RTV Ljubljana. 18.05 Po poteh odločanja. 18.35 Instrumenti v ritmu. 19.40 Minute z ansamblom Jožeta Kampiča. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Komornoglasbeni studio. 21.15 Kulturni globus. 22.20 S festivalov jazza. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe.

RADIO SEVNICA

NEDELJA, 21. MARCA 1976 – 10.30 napoved in EPP I. del – 10.45 najstarejši narodni praznik – „Zeleni Jurij" – 10.55 po domače – 11.10 kmetijski nasveti – 11.20 EPP II. del – 11.30 minute za znanost in tehniko – 11.45 naš razgovor – 12.05 za vsakogar nekaj – 12.30 poročila – 12.50 čestitke in pozdravi naših poslušalcev – 14.30 zaključek programa

SREDA, 24. MARCA 1976 – 16.00 napoved in EPP – 16.20 tisoč in en nasvet – 16.30 poročila – 16.40 po domače – 16.50 aforizmi Hermana Musca – 16.55 vaš kotiček – 17.10 disko klub brez imena – 17.35 obiskali smo delovno organizacijo – 18.00 zaključek programa

SOBOTA, 27. MARCA 1976 – 16.00 napoved in pop glasba – 16.15 smejmo se – 16.20 EPP – 16.30 poročila – 16.35 svetujemo vam – 16.45 narodno zabavna glasba – 16.57 melodija za slovo

Hvala za vašo kri, ki rešuje življenja!

Pretekli teden so darovali kri na novomeškem transfuzijskem oddelku: Jože Smrekar, Srečko Srčič, Marija Kralj, Marija Rajer, Anton Primc, Drago Mihalič, Zdravko Sančanin in Franc Rajer, člani Novoteksa Novo mesto; Ema Novak, Nada Lekše, Tilka Finc, Jelka Nilič, Srečko Sotlar, člani Krke – tovarne zdravil Novo mesto; Janez Judež Alojz Pust in Ivanka Jenič, člani Splošne bolnice Novo mesto; Mihaela Škulj, Alojz Pavček, Herman Binkovski, Anton Rajk, člani IMV Novo mesto; Slavka Božič, fotografka iz Črnomlja; Tončka Medle, gospodinja iz Potovrha; Slavka Blažič iz Milka Jerčin, članici Laboda Novo mesto; Milka Nemanič in Terezija Kambič, članici Novoteksa Metlika; Jože Mihalič, član G.G. Straža, Martin Furlan, član G.G. Podturen; Dušan Jovanovič, član Novolesa Straža.

RADIO BREŽICE

ČETRTEK – 18. MAREC: 16.00 – 16.35 Napoved programa, Poročila – Nove plošče RTB – 16.35 – 16.45 Aktualnost tedna – 16.45 – 17.00 Obvestila in reklame – 17.00 – 18.00 Glasbena oddaja Izbrali ste sami

PETEK – 19. MAREC: 16.00 – 18.00 Naši občani čestitajo in pozdravljajo

SOBOTA – 20. MAREC: 16.00 – 16.30 Napoved programa, Sobotno kramljanje – 16.30 – 17.00 Jugoton vam predstavlja – Iz naše polpretekle zgodovine – Kronika – 17.00 – 18.00 Med mladimi ustvarjalci – Iz naše glasbene šole – Obvestila in reklame – Domače zabavne na valu 192 m

NEDELJA – 21. MAREC: 10.30 – 12.00 Napoved programa – Uvodnik radia Brežice: Novi plačilni pogoji – Domače zanimivosti – Za naše kmetovalce – Nedeljski magnetofonski zapis – Obvestila in reklame – Iz sporeda naših kinematografov – 12.00 – 15.00 Občani čestitajo in pozdravljajo

TOREK – 23. MAREC: 16.00 – 16.30 Napoved programa – Poročila, Iz produkcije RTV Ljubljana – 16.30 – 17.00 Novosti naše matične knjižnice – Športni pregled – Obvestila in reklame – Ta teden v kinu Brežice – 17.00 – 18.00 Mladi za mlade

IZ NOVOMEŠKE PORODNIŠNICE

Od 4. do 10. marca so v novomeški porodnišnici rodile: Marija Rajci iz Podgore – Gorana, Marjeta Fifolt iz Šentjerneja – Alenko, Mojca Aš – Slamič iz Maribora – Vido, Milena Zupet iz Družinske vasi – Uroša, Marija Blagojevič iz Bršlina – Milana, Ana Štrbenc iz Metlike – Silvestra, Angela Podgornik iz Črnomlja – Branko, Marija Umek iz Senovega – Roberta, Majda Popelar iz Sevnice – Tadeja, Marija Zupančič iz Dola – Jolando, Anica Kač iz Kanižarice – Andreja, Anica Košele iz Črnomlja – Dejana, Kristina Vidmar iz Dol. Kronovega – Zvoneta, Nevenka Jarc iz Zabrdja – Sabino, Danica Brezar iz Lokev – Alberta, Marija Pavlakovič iz Balkovcev – Viktorijo, Angela Marajn iz Vranovičev – Alenko, Cvetka Zalokar iz Črnomlja – Igorja, Slavka Jarc iz Loga – Sabino, Ivanka Žagar iz Doljnih Kamenc – Klemena, Marta Šere iz Gornjega Zabukovja – Roberta, Simeona Pejič iz Regrče vasi – Željka, Ivanka Recelj iz Dolnjega Maharovca – Simona, Marija Godec iz Stranske vasi – Jaka, Stanislava Gorenc iz Prečne – Igorja, Rozalija Luzar iz Dolnje Stare vasi – Petra, Marija Majcen iz Malkovca – Romana, Silva Šober iz Črnomlja – deklico in dečka Branka Kulovec iz Hruševca – deklico, Ivanka Kuhar iz Malenc – dečka, Marija Nagelj iz Velike Cikave – deklico in Marija Kelšin iz Žežemberka – Kiaro.

TELEVIZIJSKI SPORED

ČETRTEK, 18. MAREC: 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (do 11.00) (Bg) – 14.10 TV v šoli (do 16.00) (Zg) – 16.40 Cvetljična pravljica, barvna oddaja (Lj) – 16.55 Bienne: Svetovno prvenstvo v hokeju na ledu, barvni prenos srečanja Italija: Jugoslavija (EVR-Lj) v I. odmoru Obzornik v II. odmoru: Propagandna odaja – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 Kam in kako na oddih (Lj) – 20.10 V živo (Lj) – . . . Poročila – . . . Goli evrope

PETEK, 19. MAREC: 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (do 11.05) (Bg) – 14.10 TV v šoli – ponovitev (do 16.30) (Zg) – 17.10 Križem kražem (Lj) – 17.20 Pisani svet (Lj) – 17.55 Obzornik (Lj) – 18.10 Rock koncert: Johnny Winter, barvna oddaja (Lj) – 1.40 Mozaik (Lj) – 18.45 Kako vidijo živali, barvna oddaja iz serije Čutila (Lj) – 19.10 Kako uporabljamo slovar slovenskega jezika (Lj) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 Tedenski notranjepolitični komentar (Lj) – 20.00 Propagandna oddaja (Lj) – 20.05 A. Marodič: Carinik – oddaja iz cikla Mali oglasi (Lj) – 20.50 S poti po latinski ameriki: Bolivija, barvna oddaja (Lj) – 21.20 TV dnevnik (Lj) – 21.35 Propagandna oddaja (Lj) – 21.40 Šerif v New Yorku – serijski barvni film (Lj) – 23.15 Hokej Švica: Jugoslavija, barv. posn. s svetovnega prvenstva (Lj)

SOBOTA, 20. MAREC: 9.30 TV v šoli (Bg) – 10.35 TV v šoli (Zg) – 12.00 TV v šoli (do 12.30) (Sa) – 15.10 Nogomet Partizan: Radnički (do 17.00) (Bg/Lj) v odmoru rezerviran čas – 17.45 Študij na univerzi: Pedagogika (Lj) – 18.05 Obzornik (Lj) – 18.20 Mozaik (Lj) – 18.25 H. Sienkiewicz: Potop, nadaljevanje in konec (Lj) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.50 Tedenski zunanjepolitični komentar (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 Vodnikova smrt – barvni film (Lj) – 21.40 Moda za vas, barvna oddaja (Lj) – 21.50 TV dnevnik (Lj) – 22.05 625 (Lj) – 22.45 Smučarski skoki za pokal Kongsberg – reportaža iz Planice (Lj)

NEDELJA, 21. MARCA: 8.15 Poročila (Lj) – 8.20 Za nedelisko dobro jutro: Pevski tabor Šentvid, 5. del barvne oddaje (Lj) – 8.50 625 (Lj) – 9.30 Vzpon človeka, barvna serija (Lj) – 10.20 Otroška matineja: Mojstri stare japonske obrti, S. Makarovič: Hiša tete Barbare (Lj) – 11.25 Mozaik (Lj) – 11.30 Kmetijska oddaja (Lj) – 12.15 Poročila (do 12.20) (Lj) – Nedeljsko popoldne: Pravljica iz lutkarjevega vozička: O siromaku in kaziju – Pisani svet – Okrogli svet – Poročila – 16.05 Hišica v preriji – serijski barvni film (Lj) – 16.55 Aarau: Svetovno prvenstvo v hokeju na ledu, barvni prenos srečanja Jugoslavija : Romunija – v I. odmoru Propagandna oddaja – v II. odmoru Moda za vas, barvna oddaja (Lj) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV Dnevnik (Lj) – 19.50 Tedenski gospodarski komentar (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 V. Kovačević: Kapelski kresovi, nadaljevanje in konec (Lj) – 21.55 Volja je pot (alkoholizem) (Lj) – 21.45 TV Dnevnik (Lj) – 22.00 Smučarski skoki v Planici, reportaža (Lj) – . . . . . Športni pregled – posnetek Sarajevske oddaje (Lj)

PONEDELJEK, 22. MARCA: 8.10 TV v soli (Zg) – 10.00 TV v šoli (do 11.05) (Bg) – 14.10 TV v šoli – ponovitev (do 16.00) (Zg) – 17.10 Pravljica iz lutkarjevega vozička: O študentu krčmarici in sodniku, barvna oddaja (Lj) – 17.35 Otroška oddaja (Lj) – 17.50 Obzornik (Lj) – 18.05 Mozaik (Lj) – 18.10 Rdeči križ, barvna oddaja (Lj) – 18.35 Odločamo (Lj) – 18.45 Mladi za mlade (Bgd) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV Dnevnik (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 Gay: Beraška opera, barvna oddaja (Lj) – 22.00 Mozaik kratkega filma (Lj) – 22.15 TV Dnevnik (Lj) – 22.30 Hokej Jugoslavija : Bolgarija, barvni posnetek s svetovnega prvenstva (Lj)

TOREK, 23. MARCA: 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (Bg) – 11.10 TV v šoli (do 11.40) (Sa) – 14.10 TV v šoli – ponovitev (Zg) – 16.00 TV v šoli – ponovitev (do 16.30) (Sa) – 17.20 Zapojte z nami – Jenko, Mokranjac (Lj) – 17.35 Mihec iz Loenneberga, serijski barvni film (Lj) – 18.00 Obzornik (Lj) – 18.15 Ne prezrite (Lj) – 18.40 Mozaik (Lj) – 18.45 Narodna glasba (Bg) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV Dnevnik (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 Pogovor o . . . (Lj) – 20.50 Barvna propagandna oddaja (Lj) – 20.55 Calinescu: Feliks in Otilija – barvna nadaljevanka (Lj) – 21.45 TV Dnevnik (Lj)

SREDA, 24. MARCA: 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (do 11.05) (Bg) – 17.15 Otroški spored (Lj) – 17.30 Mojstri stare japonske obrti, barvna oddaja (Lj) – 17.55 Obzornik (Lj) – 18.10 Točno opoldne, barvna oddaja (Lj) – 18.40 Mozaik (Lj) – 18.40 Glasbeni amaterji (Sa) – 19.15 Risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV Dnevnik (Lj) – 19.55 Propagandna oddaja (Lj) – 20.00 Film tedna: Poslednja zaroka, barvni film (Lj) – 21.25 TV Dnevnik (Lj) – 21.40 Hokej Jugoslavija : Japonska, barvni posnetek s svetovnega prvenstva (Lj) – OPOMBA: Pričakujemo ponudbe za športne prenose in opozarjamo na morebitne spremembe programa

labod labod labod labod

F. S. FINŽGAR 36

PREROKOVANA

Golob se je še bolj čudil.

„Ali mi daste Francko ali ne? Pravzaprav je pa vseeno: Če je ne daste, jo bom sam vzel," je grozil France.

„Ti se norčuješ! Takele ti ne boš jemal, ko jih dobiš na vsak prst deset."

„Kaj tisto! Jaz že vem, kakšno jemljem. Ali jo daste ali ne? " je molil France Golobu roko.

„Počakaj no, grem po mater."

Golob je zaklical skoz duri, da je prišla žena v hišo.

„Poglej, Matic snubi našo Francko."

„Pa mu jo dajmo," je menila ženska previdno in skrila veselje in začudenje.

„Seveda mu jo damo, če jo le hoče."

„I, tak udarimo, saj sem rekel," je Matic spet molil roko čez mizo.

Segla sta si v roke in Golob mu jo je stiskal in stiskal in iskal besede, dokler se ni grča omajal in se trikrat po vrsti useknil, preden je izrekel:

„Matic, če resnično storiš to, dva tisoč več, kot bi jih bil dal Matiju. Zato, ker boš rešil čast naše hiše. Velja? "

„Ali sem kaj vprašal, Golob? Kar ji daste, vse pride prav. Če ji pa nič ne daste, sem tudi tak možak, da ne bom umanjkal, in upam, da tudi brez dote ne bo v moji hiši nikoli kruha stradala."

Golob je spet segel čez mizo in poiskal Francetovo roko:

„Dva tisoč več in precej denar."

Nato se je obrnil do žene:

„I, tak gani se no in prinesi! Kaj sediš? "

France je zavriskal, ko se je vračal domov, zakaj izvrstno vino je imel Golob. In doma ni mogel drugače, da je potrkal na okno Francki in ji razodel:

„Si že moja! Jutri se pripravi, gremo delat pisma!"

In šli so jih in svet je strmel.

V torek je šel Matic k župniku, da postavi oklice, enkrat za trikrat. Tudi župnik se je zavzel, toda pohvalil je Matica, da je prav storil. Sestavil je takoj zapisnik, toda naenkrat se je domislil in odložil pero:

„Poglej, kako sem pozabil! Saj je ne moreš vzeti! Zakonski zadržek je, ker si njenega otroka boter."

Matic toliko da ni s stola zdrsnil. Župnik pa se mu je nasmehnil, ko ga je videl vsega osuplega: „Nič se ne boj. Zadržek že premagamo."

„Prosim, no, saj ne gre za denar! Naj stane, kar hoče."

Župnik je vstal in ga potrepal po rami: „France, Bog vaju blagoslovi. Torej poroka v ponedeljek. Francka naj pa gre domov. Tako je prav: Prej je prišla kot dekla k vam, sedaj pa pride kot nevesta."

V ponedeljek so svatovali. Tudi Jančarica je bila med svati. Oči so ji gorele od resnične radosti in ko je naletela ženina mimogrede na samem, mu je stisnila roko in pošepetala: „France, ta je zate. Ne veš, kako sem vesela. Bog daj srečo!"

Matic je pa kazal bele, močne zobe in se vsakemu smejal od radosti, ko ni imel besedi za vse to.

Na večer – še to je vredno, da se omeni – se je pojavil na svatbi nepovabljen gost, oče padlega Matija. Ženin in nevesta, vsi svatje so ga radostno sprejeli in mu ponudili odličen sedež. Toda preden je mož sedel, je izpregovoril:

Nimam svatovske obleke in sem vendar prišel. Po dolžnosti. Včeraj sem prejel iz bolnišnice, kjer je umrl za ranami moj sin, njegov notes, v njem pismo in molek. To pismo pa je sinov testament, kjer pravi: ‚Če bo Golobova imela otroka, mu izplačajte mojo dediščino.' In to sem prinesel."

Mož je odprl listnico in naštel pred ženina štiri tisočake. Potem je segel v žep in položil povrhu sinov molek.

Vsa družba je umolknila. Ženin je vzel denar, ga nesel v voziček Matičku in spustil poleg bankovcev na posteljico še molek. Nevesta je šla za njim v kamrico, priprla vrata, sedla k sinčku, poiskala Matijev molek, ga poljubila in se bridko razjokala.

V hiši so svatje trkali in hrumeli in kaplje grenkosti bi ne bilo v vinu, ko bi ne pogrešali mnogih, ki so to noč žalostno svatovali na daljnih frontah.

XVII

Na binkoštno nedeljo se je nabralo pri Razdevšku tolikanj pivcev, kakor jih ni bilo toliko na tak praznik v mirnih časih. Večina so bili možje krog petdesetih.

Tudi Matic je sedel med njimi in čudno sramežljivo neprestano vrtel kozarec med prsti.

„Na dobro zdravje," ga je sunil Marinček s komolcem in trčil zaeno ob njegov kozarec.

„To je pa vendar nekaj, da je celo tebe izbezal Lah iz brloga. Odkar imaš tako mlado ženo, te še ni bilo na izpregled."

„Presneto te je otvezla," mu je pomagal Luka. „Saj te še v opalto ni več."

„Saj nimam hoditi po kaj," se je nerodno branil Matic.

„I, no," je zamahnil z roko Marinček. „Saj vemo, kako je: prileten mož in mlada žena! Še vsaka si ga je dela pod peto. Tebe tudi."

France se je pripravil na odgovor s tem, da je izpil. Ali v istem hipu je vstopil občinski sluga Petrin.

„No, Petrin! Kaj si nabijal? "

Petrin je obstal sredi sobe in pretehtaval omizja, preden je prisedel.

„Berite!" se je odrezal kratko in sedel k Maticu.

„Berite! Če bi vse brali, kar nam ti venomer nabijaš, odkar je vojska, ne vem, če bi bil krompir do binkošti v tleh."

„Veš, Luka, kar ga ti spraviš v zemljo, ga jaz s figo potaknem po Marijinem zvonjenju."

„Pa ga vsaj na svoje!" se je užaljen kajžar Luka lotil Petrina.

Petrin ga pa ni poslušal, vstal je in povedal:

„Možje: Lah nam je že napovedal vojsko!"

„Kanalja! Hinavec! To smo vsi vedeli! Prej naj bi ga bili nabili!" je završalo med pivci.

„Možje!" Petrin je povzdignil glas drugič: „Vsi gremo na nabor – do petdesetega leta."

„Ti tudi!" je zaklical Luka, jezen, da mu je Petrin zavrl prej besedo.

„Jaz tudi! Samo dva dni sem premlad!"

„Utaji jih! Saj tvoja mati ni poznala na pratiko!"

Petrin ga je sršasto pogledal, Matic ga je pa sunil: „Molči, sitnež!" Nato je nalil Petrinu kozarec in ga vprašal: „Povej natančno, kako pravi razglas!"

„Razglas črka O pravi tako, da se črna vojska raztegne od 18. do 50. leta. Tisti dan pred svetim Telesom nam je iti na prebiranje. In še nekaj: s prebiranja pojdejo potrjeni takoj k vojakom. Nič domov, kar naprej. In vsak mora prinesti s seboj: žlico, skledo, čevlje, nahrbtnik."

„Petrin, ti vzemi s seboj še puško; saj imaš tisti turški pihalnik."

„Luka, tiho!" se je oglasilo več mož naenkrat.

„Petrin, ali je nabor res samo za tiste, ki so bili kdaj že vojaki? " je ves v skrbi tiho vprašal Matic.

Portret tega tedna

Čimprej nazaj v šolo

Profesorju Jožetu Bogoviču iz Sevnice delo v šoli, delo z mladino toliko pomeni, da se mu ne bo zlepa izneveril. Vleče ga nazaj, čeravno ga odgovorne družbenopolitične funkcije od časa do časa iztrgajo iz šolskega okolja. Toda tudi kot funkcionar se veliko posveča problemom izobraževanja, le iz drugih zornih kotov.

Jože Bogovič je trenutno sekretar komiteja občinske konference ZK v Sevnici. Pred tem je bil ravnatelj sevniške osnovne šole, kamor se želi čimprej vrniti. Zanj to ni pot navzdol, kot si nekateri to po svoje tolmačijo in jih zaradi tega ne bi več pridobili za šolo. Pedagog Jože Bogovič se med mladimi najprijetneje počuti. Delo z mladim človekom mu prinaša osebno zadovoljstvo, kar se ob pravilnem pristopu tudi najbolje obrestuje. Tovariš Bogovič meni, da pri nas vse preveč omalovažujoče govorimo o „kadrih", pri tem pa pozabljamo na ljudi. Prizadevati bi se morali za dosledno socialistično vzgojo mladine, kar je lahko največji doprinos sedanje generacije za prihodnost.

Tovariš Jože je zdaj že drugič sekretar komisije občinske konference ZK. Po njegovem mnenju vzdrži človek na takem mestu le kratek čas, ker nima časa za osebno izpopolnjevanje. Prilagajati se mora ljudem in potrebam in biti na razpolago kadarkoli. Seveda ima on ob tem še vrsto drugih obveznosti, nerazpoložen pa je do tistih dolžnosti, za katere pri imenovanju ni dal svojega pristanka.

Jožeta poznajo v Posavju tudi kot prvega sekretarja medobčinskega sveta ZKS, saj je tedaj začenjal obdobje bolj organiziranega sodelovanja v regiji.

„Že takrat smo ugotavljali" pripoveduje, „da imamo v Posavju veliko skupnega. Območje je bilo tedaj še manj razvito, zato smo si prizadevali uveljaviti se v slovenskem prostoru s tesnejšim sodelovanjem in predstavitvijo skupnih načrtov. Spoznali smo nujnost povezovanja ne le v gospodarstvu, ampak tudi v družbenih dejavnostih, kar je še danes aktualno tako za srednje šolstvo kot za delavske univerze. Prav pri delavskih univerzah ugotavljamo, da nimamo niti prostora niti možnosti za ločeno delo. Lahko bi se torej dopolnjevale in koristno sodelovale. Izobraževanje ob delu za delo je pogoj za napredek, ker je samo usposabljanje doraščajoče mladine preozko za zadovoljitev velikih potreb. Zato je nujno, da se delavske univerze vključijo v združeno delo s tem, da usposabljajo kadre za konkretne potrebe, pošolsko izobraževanje mladine pa usmerjajo k obstoječim osnovnim, poklicnim in drugim šolam.

V Posavju je zelo aktualno tudi enotno programiranje usmerjenega izobraževanja in danes sploh ni več sporno, da drug brez drugega ne moremo zadostiti zahtevnim oblikam in vsebini sodobnega izobraževanja. K sodelovanju in usklajevanju nas silijo potrebe in predvsem zahteve, ki izhajajo iz preoblikovanja srednjega šolstva v sodobnejše oblike, kot jih nakazujejo kongresne resolucije ZK."

JOŽICA TEPPEY

Spet je gnojnica morila ribe

Potrebne so ostrejše kazni za tiste, ki mislijo, da je Rinža njihov kanal — Kmetijci ne držijo obljub — Krave, prašiči in ljudje morijo ribe

Še vedno ni znana vsa škoda zaradi zadnje zastrupitve rib v kočevski Rinži. Okoli 24. februarja so ribe množično poginjale, do poginov in preseljevanja rib pa je prišlo tudi že nekaj dni prej in pozneje.

Analiza vode, ki smo jo dobili 15. marca, ne vsebuje izvedenskega mnenja, pač pa le ugotavlja, kakšne snovi vse so vsebovali odvzeti trije vzorci vode. Kljub temu se da iz analize razbrati, da je bila Rinža močno onesnažena. Vzorca vode, odvzeta pri dotoku vode iz odprtega kanala iz Mlake v Rinžo in pri odprtem kanalu iz Kajuhovega naselja v Rinžo, sta bila motna, rjave barve in sta smrdela po gnojnici.

Komisijski ogled je pokazal, da pri hlevih na Mlaki jeseni niso izpraznili štirih lagun, zato je gnojnica tekla čez rob in po kanalu v Rinžo. Pri novih stolpnicah v Kajuhovem naselju pa ne delajo črpalke za črpanje v mestno kanalizacijo, zato teče iz greznic v odprt kanal in po njem v Rinžo.

Še posebna nesreča je bila, da je bil na Rinži led, zato ribiči in občani niso videli, da se pod ledom ribe bore za življenje. Posledice velike morije rib z gnojnico so bile vidne šele, ko se je led stopil. Ribiči so reševali in preseljevali ribe, vendar je škoda kljub temu ogromna in se še vedno ne da oceniti. Po nekaj dneh je Rinža zamrznila in tako onemogočila, da bi ocenili posledice te zastrupitve.

Okoli 60 cm velikega menka nam je prinesel tale fant. Skupaj s tovariši ga je našel v Rinži mrtvega med drugimi ribami. (Foto: Primc)

Gradbinci, ki so gradili stolpnice v Kajuhovem naselju, se izgovarjajo, da so dobili napačne podatke za črpalko, kmetijci pa, da so se ribe zastrupile zaradi ledu na Rinži. Seveda ni res, da bi ribe poginile zaradi ledu, res pa je, da je bil njen učinek zaradi ledu še pogubnejši.

ZKGP in drugi so dali že mnogo obljub, da bodo spuščali v Rinžo le očiščeno vodo. Žal so bili ribiči in občani vedno prevarani. Potrebne so ostrejše kazni za vse, ki onesnažujejo Rinžo in sploh naravo, saj ta ni last posameznika ali posamezne delovne organizacije. Še posebno pozorni bi morali biti sedaj, ko namerava ZKGP osredotočiti živino okoli Kočevja, kar pomeni še večjo nevarnost za Rinžo.

J. PRIMC

NI BILO SAMOMORA

Med najhujšim sneženjem 9. in 10. marca so se po Ribnici razširile govorice, da je v Zadolju neki mladoletnik naredil samomor. Ker ceste niso bile splužene, so miličniki krenili na pot proti Zadolju na smučeh. Na poti pa so srečali prav tistega mladinca, ki naj bi bil mrtev, oziroma naredil samomor. Zaradi neresničnih govoric in njihovega širjenja so imeli miličniki v teh težavnih razmerah še nepotrebno delo.

NA POTI DOMOV ZMRZNIL

Karel Košmrl, star 49 let, iz Retij 18 v Loškem potoku, občina Ribnica, se je vračal 12. marca okoli 22. ure iz vasi Hrib proti 2 km oddaljenemu Retju. Šel je po stranski poti, v snegu pa je omagal in zmrznil. Našli so ga šele naslednji dan popoldne. Ugotovili so, da je vsako nasilje izključeno, saj je bila edina sled v snegu Košmrlova.

Je hčerka ubila očeta?

79-letnega Antona Radeščka iz Grčevja so našli komaj živega v stari hiši, med prevozom pa je umrl

11. marca se je v Dol. Grčevju zgodil zločin, kot osumljenko pa so priprli 40-letno Frančiško Gotlib.

Priletni Anton Radešček je živel kot preužitkar pri svoji hčeri Frančiški, poročeni Gotlib, materi treh mladoletnih otrok. Bival pa je v stari hiši, kamor so mu domači nosili hrano. 11. marca okrog 16.30 je iz službe v mestu prišel domov Stane Gotlib, mož osumljenke, s 17-letnim sinom. Očeta sta našla v stari hiši močno okrvavljenega. Bil je poškodovan po glavi, vendar je bil še živ, zato so ga skušali čimprej spraviti v bolnišnico. Poškodovani Radešček pa je med prevozom podlegel poškodbam.

Komisija, ki si je na kraju ogledala sledove, meni, da gre pri Radeščku očitno za smrt, ki je nastala kot posledica nasilja. Poškodovan je bil z orodjem, in sicer že dopoldne tega dne. Po prvih ugotovitvah je sum padel na pokojnikovo hčerko Frančiško, zato je preiskovalni sodnik odredil zanjo pripor. Preiskava je v teku, za zdaj pa še ni pojasnjen motiv uboja niti ni še na voljo dovolj dokazov, da bi dan po dogodku lahko poročali kaj več.

70.000 DIN ŠKODE

Edina hujša nesreča se je med zadnjim sneženjem zgodila na Kočevskem 10. marca ob 6.45, ko sta pri Dolenji vasi trčila avtobus in tovornjak. Viktor Vesel je vozil avtobus SAP s 60 potniki proti Kočevju, nasproti pa mu je pripeljal tovornjak Cestnega podjetja Novo mesto. Tovornjak, ki ga je vozil Anton Koštjan, je začelo na gladki, poledeneli in zasneženi cesti zanašati, da je zapeljal na levo stran in čelno trčil v avtobus. Na vozilih je bilo za okoli 70.000 din škode, več potnikov v avtobusu pa je bilo lažje poškodovanih.

„METEŽ" V TRŽIŠČU

V šolski dvorani v Tržišču je 14. marca gostovala dramska skupina mladinskega aktiva iz Šentjanža. V režiji učiteljice Anice Majcen so šentjanški mladinci uprizorili „Metež", dokaj zahtevno delo. Gledalce, ki si takih prireditev še želijo, je še posebno navdušil Jože Repovž, saj je prepričljivo odigral vlogo očeta. Mladinci so igro pripravili z lastnimi finančnimi sredstvi, denar od prodanih vstopnic pa so namenili za obnovitev dvorane v Šentjanžu.

LOKO KOVAČIČ

Ptice so se prevarale

Letošnji marec je potrdil staro mnenje, da sodi med najbolj muhaste mesece v letu. Lepe sončne dneve, ki so napovedovali zgodnjo pomlad, je tako rekoč čez noč zamenjala prava zima s hudim mrazom in obilico snega. Nemalo skrbi je zapadli sneg povzročil komunalnim službam, nastali so zastoji na cestah, utrip življenja se je upočasnil.

Zaškrtalo pa je tudi v mehanizmu narave. Toplo obdobje je zvabilo iz zemlje prve pomladanske cvetlice, mački so ponoči že začeli s svojimi koncerti in nekatere ptice selivke so se pričele vračati. Ko je zapadel sneg in pritisnil mraz, so ptice ostale brez hrane. Vsak košček kopne zemlje so škorci, ki so se vrnili, razgrebli in otrebili do čistega. Ptice so izgubile prirojeni strah pred ljudmi in prihajale čisto blizu človekovih prebivališč. Ponekod so naletele na prijaznost in drobtine suhega kruha, ponekod jih je dočakal strel zračne puške.

Mraz je presenetil tudi pribe, ki so se začele vračati v rodne kraje iz toplih krajev, kjer so prezimovale. Cele jate so se spustile na tla in na zamrzlem snegu počivale ter si nabirale novih moči. Nekatere med njimi niso nikoli več poletele. Na poljih v okolici Novega mesta jih je nekaj zmrznilo, še več pa so našli zmrznjenih ob cesti Straža-Soteska in v okolici Dolenjskih Toplic.

Ta ptica ni več imela dovolj moči, da bi poletela v prijaznejše in toplejše kraje. (Foto: Markelj)

Usodni trenutki: bilo je dramatično, napeto, kot da smo na tekmi za pokal evropskih narodov . . .

Nogomet po novinarsko

V prijateljski tekmi je Antena premagala Dolenjski list 9:6 — Revanš spomladi

Kar Dolenjski list napove, to drži kot pribito: čeprav je bilo prejšnji torek snega do kolen in še čez in čeprav je bil na avtomobilski cesti med Ljubljano in Novim mestom promet zaprt, je skoraj 500 gledalcev v novomeški športni dvorani vseeno videlo tekmo v malem nogometu med Anteno in Dolenjskim listom. Vlak iz Ljubljane je imel debeli dve uri zamude, zato se je tekma nemesto ob petih začela šele zvečer ob pol sedmih.

Antena sicer ni nastopila z vsemi najavljenimi – nekateri med njimi namreč sploh niso mogli za zborno mesto, med njimi tudi Cerar in Rifle, ki sta bila po službenih opravkih dopoldne izven Ljubljane – zato pa je zviti Tof pripeljal sicer nekatera manj sloveča imena, ki pa se bolje spoznajo na nogomet.

Ker so imeli Ljubljančani toliko težav s snegom in prometom – upoštevati je pač treba, da novinarjem sicer naprtijo najrazličnejše grehe, a vedeževati o vremenu vseeno ne znamo – smo se Dolenjci izkazali kot zares dobri gostitelji: najprej smo škricem zabili en gol, da so videli, da znamo bolje od njih, potlej pa smo jim pustili veselje, da so imeli vsaj eno uteho v napornem dnevu. Tako je Antena zmagala 9:6, vendar pa naj kar takoj pristavimo, da jih bomo spomladi v Ljubljani namahali v revanšu, če si bo Antena upala postaviti tako pravičnega sodnika, kot smo ga mi– zveznega Slobodana Novakovića, ki je bil zanesljivo najboljši mož na igrišču.

Tone Fornezzi v opravičilo zamude: „Doslej nisem vedel, da lahko vozi vlak iz Ljubljane v Novo mesto štiri ure."

KOVAČIJA SE PODIRA

Daleč naokoli znana Adamičeva kovačija v Ortneku pri Ribnici je že lep čas zaprta in neobljudena. Prej je bilo v njej živahno skoraj celih 80 let. Tiste čase so Adamiči veljali kot najboljši kovači za podkovanje konj. K njim so vodili konje v podkovanje vse od Velikih Lašč do Dolenje vasi in Loškega potoka. Tedaj je še veljal pregovor „Dober glas, seže v deveto vas." Tudi konji so takrat obvladovali še skoraj ves cestni promet. Zato je bilo veliko povpraševanje po dobrih podkovskih mojstrih.

Bernard Adamič je bil prvi kovač v Ortneku tega rodu. Janez Adamič, ki je po drugi svetovni vojni kot upokojeni podkovski mojster vodil kovačijo, pa je bil zadnji. Ta obrt ni več potrebna, saj je vsak dan manj raznih vpreg, ki jih izpodrivajo močnejša in praktičnejša motorna sila.

V. PREZELJ

VOLITVE SO PRED VRATI

V Repičevi dragi so se s pospešenimi koraki bližale volitve v samoupravne organe, zato so stopile v prizoriščni prostor odgovorne osebe, da bi evidentirale sposobne, delovne in moralno čiste delavce za predsednike delavskih svetov, odborov in komisij.

„Zadeva je jasna," je pričel tovariš sekretar, ko je potegnil roko iz levega hlačnega žepa. „Tovariš direktor ne more biti predsednik niti delavskega sveta niti katerega koli odbora, kajti tovariš direktor je vodilna osebnost. Enako se godi z vodji TOZD, z vodji sektorjev in služb. Da ne pretiravam: domala najsposobnejši ljudje ne morejo . . ."

„Kaj pa Tone Poklicni?"

„Mar nismo sprejeli sklepa, da moramo funkcije porazdeliti? Poglejte: Tone Poklicni je predsednik samoupravne interesne telesnokulturne skupnosti, je predsednik delegacije krajevne skupnosti Repičeva draga, je član uredniškega odbora našega časopisa Hitri glas, je . . ."

„Mara Repiška ne bi bila slaba!"

„Nemogoče, tovariši! Po našem samoupravnem sporazumu ne more biti predsednik oseba, ki je v volilni komisiji. In Mara Repiška je celo predsednica te komisije. Torej . . ."

„Torej predlagam Tineta Seličnika!"

„Tovariši! Tine Seličnik je prišel v našo delovno organizacijo pred dobrim mesecem. Res, da sedaj še ne sodi med vodilne v podjetju, toda po novi sistemizaciji delovnih mest to bo. Ne pride, vidite, v poštev."

„Kaj menite o Jožiču Repiču, neposrednem proizvajalcu?"

In Jožič Repič je bil evidentiran, pozneje tudi izvoljen. Od tistega dne dalje so vsi v podjetju vedeli, da Repič ne prejema mesečno več kot 3500 dinarjev osebnega dohodka, sicer ne bi mogel postati predsednik, ker bi bil že zapisan med vodilnimi, ki ne morejo postati to, kar je postal Repič, imajo pa tisto, česar Repič nima.

TONI GAŠPERIČ

Mrtva košuta na jezu – Na jezu na Bregu pri Kočevju je Rinža naplavila mrtvo košuto. Žival je po vsej verjetnosti hotela po ledu čez Rinžo, a se ji je udrlo. Lahko je postala tudi žrtev slabo odmerjenega strela in končala v Rinži. Ker je žival pričela že razpadati, bi bilo prav, da bi jo odstranili z Rinže ali jo morda odpeljali na mrhovišče. (Foto: F. Brus)

18. III. '76
60 PRILOGA

tudi slama je lahko spomenik

„Od 1000 mater sem jedel kruh, v štirih farah pokrival, poleg tega pa še v Ljubljani, Šempetru pri Celju, Trbovljah in Krškem," je povedal 60-letni Stanko Ančimer iz vasi Ardro pi Raki.

Oče Stanko so eden redkih mož na Dolenjskem, ki še znajo pokriti streho s slamo, zato ni čudno, da so se prav oni lotili pokrivanja več kot 100 let starega vinskega hrama, ki bo ob „Tednu dolenjskega cvička" odprl dveri pokuševalcem med Savo in Gorjanci najbolj slovečega vina.

Kako se je zgodilo, da je Ančimer postal krovec? Očeta mu je vzela prva svetovna vojna, z materjo in sestro so ostali sami na majhni kmetiji. Ko je mali Stanko pogulil na šolskih klopeh za par razredov hlač, je bil za pastirčka. Vse do tistega dne – bilo mu je nekako 15 let – ko so njegova mati dejali, da bo treba s slamo prekriti novo gospodarsko poslopje. Krovci so imeli ravno tedaj povsod veliko dela, nobenega ni bilo blizu.

„Zraven gospodarskega poslopja," pripoveduje Ančimer, „je stala šupa, ki je kazala rebra. Šupa je bila pri hiši, lestve in orodje tudi, pa sem jo pokril. Ko je potem čez nekaj dni le prišel izkušeni krovec Janez Žabkar, je vprašal, kdo je pokril šupo. S strahom sem povedal, da jaz. Pa se ni Žabkar nič jezil, potrepljal me je po rami ter me vzel za učenca. In tako se je začelo."

Žabkar je vzel Stanka za strežača, kot pravijo ljudem, ki mojstru prinašajo in dodajajo slamo, orodje in vse drugo, kar je potrebno za dobro slamnato streho.

Kot strežač je dal Stanko Ančimer „čez" še eno šolo, šolo na strehah. Potem je začel, kot se reče, „na svoje". Krovcev je tedaj manjkalo, večina hiš in gospodarskih poslopij je bila kritih s slamo.

„Ko pride krovec k hiši," ima besedo spet Ančimer, „ga mora pričakati gospodar. Najprej pogledava, če je vse pripravljeno. Pri roki mora biti škupa, preklice, prekle in kronice. Za škopnike je že vsak slišal, preklice in prekle so letve, ki služijo za pritrjevanje slame, kronice pa so vrbovo vezivo, s katerim slamo vežemo na prekle. Zdaj vežemo tudi z žico, včasih pa si je ni mogel vsak privoščiti. Seveda so potrebne tudi lestve, kladivo, žeblji, oster nož, klešče, edino posebno krovčevo orodje pa je krovčeva deska, s katero ravnaš in čediš slamo."

In tako je Stanko križaril po dolenjskih slamnatih slemenih vse do leta 1937, ko je moral k vojakom. 1940 ga je vzela za moža Neža, vendar nista bila dolgo srečna, prišli so nacisti in ju odgnali v Nemčijo, kjer sta bila za deklo in hlapca pri bogatem veleposestniku, večkrat lačna kot sita. Dvakrat sta bežala domov, obakrat so ju prijeli. Če ne bi bila Neža noseča, bi vsi trije končali v koncentracijskem taborišču.

„Ko smo se po osvoboditvi vrnili v domovino," pravi Ančimer, „je bilo za krovca in tudi druge dela čez glavo. Kot sem že povedal, sem kot krovec jedel pri tisoč materah, Neža pa je doma podpirala vse štiri hišne vogale. Najprej sva morala hišo zgraditi. Imela sva samo nebo, zemljo in sina. Vse štiri zidove, med katerimi zdaj možujemo, in še ,marsikaterega drugega sem postavil s svojimi rokami. Kar pa se krovstva tiče, moram povedati, da so me povsod radi imeli. Vedno sem se ravnal po pregovoru: ‚Če si pri slabi hiši, postori kar najbolj hitro, da se jih boš prej rešil; če pa si pri dobri, pohiti, da te bodo še poklicali!' Sem pa nekaj slišal, da imenujejo danes ta preprosti rek poslovna morala."

Oče Ančimer pravijo, da so doslej s slamo pokrili „za eno Novo mesto streh". Nekoč je pokrival tudi streho, ki je bila 50 metrov dolga.

„Splesti znam tudi kite za ‚vetrnico'!" ponosno pristavi. Vetrnice so braniki iz slame na robu strehe, ki preprečujejo, da bi slamo razkuštral veter. Od tod najbrž tudi ime. „Narediti znam tudi ‚šope' (poprečna streha), največ pa se zamudim s ‚frčadami' (fičare) in dimniki. Z dimnikom, pravzaprav okoli njega, je res veliko dela. Slama se ne sme vžgati."

Seveda vsakogar zanima, kolikokrat krovec štrbunkne na tla. Stanku Ančimerju se je to zgodilo vsega skupaj štirikrat. Trikrat so bile samo bunke in praske, četrtič, pred tremi leti, pa si je zlomil ključnico.

„Takrat sem sklenil, da ne bom več pokrival, a kaj, ko me ljudje tako prosijo, da jim ne moreš odreči. Pa je treba včasih delati zelo visoko. Nekoč je neki kozolec pri Trbovljah stal na taki strmini, da sem si rekel: ‚Stanko, nisi preveč vnet kristjan, če pa padeš dol, boš lahko do Trbovelj zlahka zmolil roženkranc!' Očenaši in zdravamarije niso bili potrebni – pa tudi zalegli najbrž ne bi nič.

Da ne bom pozabil: trajanje slamnate strehe je odvisno od slame in lege, kamor so postavili hišo, kozolec ali skedenj. Najboljša je ržena slama. Nekoč sem pokrival kozolec, na katerega je bila ‚škupa' položena pred 80 leti. Današnje italijanske in domače vrste slame ne zdržijo toliko, za 20 do 30 let pa vseeno lahko podpišem. Rženih škopnikov skorajda več ni, vesel sem lahko, če se najdejo pšenični. Mojstra–krovca pa spoznaš po napušču. Tako raven mora biti, da če ob prvi slamici s puško pomeriš na zadnjo, krogla ne sme odbiti niti ene, ki stojijo vmes.

So pa še druge stvari, ki jih moraš znati. Streha mora biti malo trebušasta, da sneg laže zdrsne z nje, vetrnica je lepša, če ima okrasni trak, bolj strma je slamnata streha, dalj zdrži itd. Veliko se jih je učilo pri meni, krovec pa ni ostal nihče. Tudi zato ne morem odreči ljudem, ki si žele slamnato streho. Zame ni nobene lepše od slamnate."

Tako mi je narekoval in pod pero gledal Stanko Ančimer, mož, ki je pokril s slamo za eno Novo mesto streh. Želim mu, da bi čez 80 let, ko njega, vas in mene najbrž ne bo več, veter še vedno mršil slamnata in z makom porasla slemena dolenjskih streh, ki jih je pokril s svojimi rokami.

Tudi slama je lahko spomenik.

MARJAN BAUER

BOGASTVO JE V NJENIH ROKAH

Če narediš sto drobcenih vbodljajev s šivanko in tanko prejico na enem kvadratnem centimetru in iz takih drobnih šivov celo sliko, nad pol metra veliko, potem je potrebno za tako delo veliko potrpljenja, natančnosti in tudi znanja. Tako 60-letna Fanči Erbežnikova iz Šegove ulice v Novem mestu dela gobeline.

S tem se je začela ukvarjati šele pred šestimi leti, naredila jih je že 14, nekateri pa so bili tudi že razstavljeni. Ravno te dni je nekaj njenih del na razstavi, ki so jo v počastitev 8. marca priredili v novomeški tovarni Krka.

Erbežnikova je za ročna dela čutila veselje od mladih nog. Ne ukvarja se samo z gobelini. Njeni prsti spretno pletejo: razne volnene izdelke, pa tudi okrasne prtiče. Teh je prav tako iz drobne nitke napletla z raznimi vzorci že nekaj sto, morda tudi tisoč.

Plete po nekaj ur na dan, vmes poseže po gobelinu, kuha, pospravlja in zaradi zdravja si privošči tudi sprehod. Ni veliko žena, ki bi znale delati tako lepe stvari in ki jim to ne pomeni vira zaslužka, temveč zabavo in sprostitev. Pač: gre tudi za veselje, kadar kdo pohvali njeno spretnost! Na stotine lepih ptičkov, pa tudi nekaj gobelinov je že razdala znancem in sorodnikom. Taki izdelki namreč nimajo cene. Posebno za drobne gobeline ni točno znano, koliko bi bila večja slika sploh vredna.

Pravijo, da kdor jih prodaja, zahteva nad 6.000 dinarjev. Zdaj žena upokojenega šoferja reševalnega avtomobila, je bila vse življenje gospodinja. Ampak vedno si je želela še kaj več kot prekladati lonce po štedilniku in držati metlo v rokah. Našla si je zabavo, ob kateri sicer trpijo oči, misli pa medtem lahko uhajajo v svet, kamor nihče nima vstopa. Medtem ko na primer tri dni plete večji namizni prt, ima že v mislih vzorec za novega.

R. B.

MIRNI PEVEC

Navajeni smo, da o popularnih pevcih pišejo časopisi vse mogoče. Nič novega ni tudi, da se zvezde zabavne glasbe, še posebno tiste, ki vzhajajo, ter one, ki gredo v zaton, na vse kriplje trudijo z lažnimi podatki ali čudaškim obnašanjem opozoriti nase. Prav zaradi tega, ker se takemu početju dosledno izmika ter molči o svojem življenju, postaja za zahodne novinarje zanimiv Leon Redbone, pevec in kitarist.

Leon Redbone ima veliko občudovalcev, med katere sodi tudi legendarni Bob Dylan. Pojavil se je pred tremi leti na glasbeni sceni Amerike in Kanade. Nastopa predvsem na koncertih, v klubih, na festivalih „folk" glasbe. Do sedaj je izdal eno samo veliko ploščo. Njegov nastop je hladen, umirjen, brez nepotrebnih vragolij. Vse je prepuščeno glasbi in besedilom samim.

Nenavadno je, da se Redbone prav nič ne trudi ugajati trenutnim glasbenim muham. Šel je mimo vseh novih in super novih slogov ter ostal pri glasbi s preloma stoletja. Poje bluese, narodne pesmi, ragtime, vaudeville. Zanj je značilen globok glas, bolj mrmranje, kot izgovarjanje besedila. Dostikrat poveže s kitarističnim solom dvoje popevk v eno.

Pri vsem tem pa Redbona ne skrbi, da bi ostal brez poslušalcev. Prepričan je, da je vseeno, kakšno zvrst glasbe poje, važno je le, da je petje prepričljivo in da ljudem pesem nekaj da.

AMERIŠKE BABICE PLETEJO V NOVOMEŠKIH GUGALNIKIH

Čeprav znajo tudi opice sedeti – to se jim dodobra pozna na (ne)lepo rožnato obarvanih zadnjicah – pa je bil vendarle človek tisti, ki je izumil stol. Ste že kdaj razmišljali o čisto navadnem stolu? Tisti, ki ugibajo o meglenih začetkih naše zgodovine, trdijo, da se je s pokončno človekovo hojo rodila poleg že „izumljene" potrebe po ležanju tudi ideja o sedenju. Tako se je rodil stol. Kamnit kot kamena doba najbrž ravno ni bil, vsekakor pa je bilo treba tudi v tistih časih nekam sesti. Prastoli, praklopi in ostali pripomočki za sedenje so strohneli, preden se je rodil ter sedel za šolsko klop prvi arheolog, kar pa nas najbrž ne ovira, da ne bi nekaj zvedeli o eni od današnjih stoterih oblik stolov. Govor je o gugalniku.

Največja tovarna gugalnikov na svetu stoji v Straži pri Novem mestu, imenuje se „Novoles". Vsako leto narede Novolesovi delavci od 180 do 200 tisoč gugalnikov; kupci lahko izbirajo med okoli 20 različnimi modeli, kar je tudi ene vrste svetovni rekord.

ZEMLJA JE ŽELJNA GUGANJA

„Ideja o gugalnikih se je rodila, seveda samo ideja o proizvodnji, gugalnik je bil izumljen že prej," pravi inž. Mirko Pečar, tehnični direktor tovarne Novoles, „ko smo hoteli v nekdanji tovarni igrač preiti na višjo raven proizvodnje. Poleg kolonialnih stolov, stoječih obešalnikov, posteljnih končnic ter foteljev smo začeli izdelovati tudi gugalnike. Ob tem smo seveda računali, da v Združenih državah ne more biti družine, katere člani se ne bi želeli gugati na stolih, podobnih tistim, ki jih vidite na verandah v dobrih in slabih kavbojskih filmih. To je pač košček tako imenovane ameriške tradicije.

Izračunano je, da kupijo Američani vsako leto 800.000 do milijon gugalnikov, 150.000 jih pride iz Novega mesta.

Kar se prodaje tiče, ločimo proizvajalci tri vrste gugalnikov: lahke, srednje in težke. Pravzaprav pri tem ne gre za težo, ampak za proizvodno ceno; lahki „tehtajo" okoli 12 dolarjev, srednji 25, težki pa povprečno od 35 do 45 dolarjev.

Trgovci jih prodajajo od dva do štirikrat draže, vendar jih, kar je za nas najbolj važno, tudi kupujejo.

ŠTIRI PETINE V ZDA

Najmočnejši konkurent tovarni „Novoles" so ameriški proizvajalci ter nekatere države, kjer sta delovna sila in les poceni: Tajland, Filipini, Singapur, Malaja, spoštovanja vredni pa so tudi Romuni. „Novoles" izvozi v Združene države Amerike štiri petine proizvodnje gugalnikov, na preostanku se gugajo Kanadčani, Francozi, Danci, Švedi – za kanček pa tudi Jugoslovani.

„Čeprav je gugalnik samo stol, postavljen na nekakšne sanke," trdi Mirko Pečar, „ga je dokaj težko narediti. Za enega samega je potrebnih okoli 170 delovnih operacij. Zato ni čudno, da je z gugalniki že marsikdo (ne samo pri nas, ampak tudi na zahodu) poskušal, skoraj ravno toliko pa jih je obupalo. Mirno lahko rečem, da so potrebna za osvojitev resnično serijske proizvodnje enega tipa gugalnika štiri leta. Če seveda nimaš izkušenj."

USTOLIČENJE DOLENJSKE BUKOVINE

Kljub zapleteni proizvodnji pa je gugalnik ena od redkih stvari, ki jih je mogoče narediti iz čisto navadne dolenjske ali kranjske bukovine, ki bi sicer šla v peč ali pa za celulozo. Prezirana bukovina je tako postala visoko kakovosten lesni artikel. Gugalniki iz tovarne „Novoles" pa imajo še eno značilnost. Sedež – debel je okoli 7 centimetrov – ni iz bukovine, ampak iz afriškega lesa: okumeja, tiame ali pa ruske smreke. Bukovina namreč tehnološko ni uporabna za prav vse, Američani pa so morebiti v povprečju potrošniško ravno prav zvedavi, da jih zanima, kako bo skupaj držal stol, v katerem se prepletajo nerazviti, neuvrščeni in vzhodni lesovi. V vsesplošno zadovoljstvo pritožb ni.

„Najtežji gugalnik, ki ga izdelujemo," navezuje Mirko Pečar, „stane okoli 100 dolarjev. Iz enega kubičnega metra kakovostne bukovine je mogoče z dodatkom drugih lesov narediti samo štiri gugalnike. Kljub temu je izkoristek velik, saj vemo, da potegne kubik na pravi tehtnici okoli 800 kilogramov, dolarja pa ne bi za nepredelani les bržkone dobili niti enega."

Kdo vse se je že gugal na novomeških gugalnikih? Med najbolj znanimi imeni omenjajo Tita, Kennedyja in Kosigina. Ko je pred nekaj tedni obiskal Novo mesto in „Novoles" Mika Špiljak, predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije, si ni mogel kaj, da ne bi sedel tudi v to posebno zvrst stolčkov.

ZNA STOL NAPISATI ZGODOVINO ČLOVEŠTVA?

Kot vidite, je lahko tudi čisto navaden stol dokaj zanimiva zadeva. Če bi se kdo lotil opisovanja preostalih družin in rodov stolov, kot so na primer oslovska klop, „štorkle", lovski stolček, naslanjač, da o prestolih, ki so konec koncev tudi namenjeni sedenju itd., niti ne govorimo, da bi skorajda lahko napisal dokaj natančno zgodovino človeštva.

Na koncu pa še definicijo gugalnika. Zaupali so mi jo trgovci. Gugalnik je za ameriške pojme družinska svetinja, v kateri sivolasa babica plete za vnučke tople rokavičke; stara celina pa je prepričana, da je gugalnik iz Amerike uvožena novotarija, iz katere je najbolj udobno v copatah gledati televizijo.

Naj bo tako ali drugače, važno je, da zaničevana dolenjska bukovina skorajda ne najde več poti v peč.

MARJAN BAUER

ladislav lesar

VODNJAKI IN IZVIRI

VODA JE KAKOR LJUBEZEN

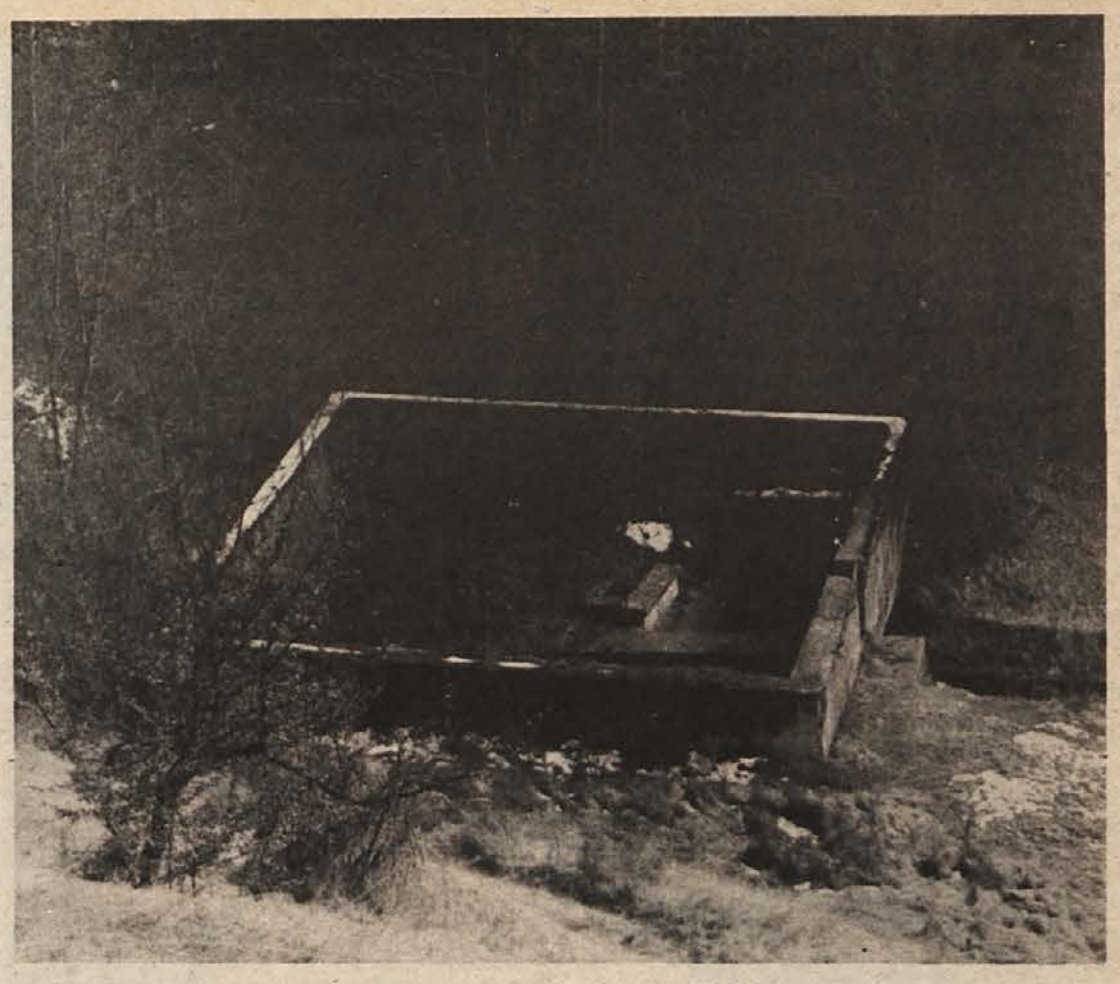

Izviri so večna mladost. Otroci neba in zemeljskih plasti pritečejo kakor radostno sporočilo. Zahrzajo v klokotajoč vrelec življenja in se naselijo v pokrajni, ki jih željno pričakuje.

V Kukovi gori (v Gorjancih) že tisočletja vre. Bajke pripovedujejo o nekdanjem jezeru na vrhu te skrivnostne gore, o volovskem rogovju in kiti las deklice, ki je potonila v močvirju nekdanjega jezera.

Pri Jeričku je prinašala voda vse mcgoče naplavine in ljudska domišljija je tkala zgodbe.

Voda pa je tam čista kakor kristal. In taka, zajezena v zbiralniku, je že desetletja glavni vir pitne vode za Novo mesto in širšo okolico. Da bi bila informacija točna, je potrebno pripomniti, da podgorske vasi v neposredni bližini izvira nimajo vodovoda niti vode in trpijo velikokrat katastrofalno sušo.

No, zdaj so ta izvir razbremenili. V dolenjsko metropolo priteka voda od Šmarjete, stopiški izvir pa bodo razprodali doma, po vaseh, ki bodo prvič v stoletni zgodovini dobile pravo zdravilno, čisto gorjansko studenčnico, in to bo praznik neponovljive slovesnosti.

Voda, saj kaj takega še v sanjah ne morem verjeti! „pravi marsikateri podgorec in misli, da je tista odločba o kopanju jarkov le nekakšna potegavščina. Toda tudi z elektriko je bilo nekaj podobnega. Ljudje niso verjeli, a so vseeno kopali jame in postavljali kostanjeve drogove. Naenkrat pa je zasvetilo, da je jemalo vid. Ljudje so prižigali in ugašali žarnice, kupovali elektromotorje, skratka, začel se je nesluten napredek vasi, ki pa je na žalost prinesel s seboj tudi hrup in druge nevšečnosti, ki jih prej ni bilo.

Voda pa je drugi tak revolucionarni poseg v Podgorje. Ta poseg ne bo prinesel hrupa, prinesel pa bo olajšanje. Stoletno upanje bo resničnost, in ko bo pritekla voda iz pip na Cerovcu, Jeglenku, Dolžu, Podgradu, v Mihovcu, Pristavi, Koncu, Vinji vasi, Lakoncih, Stranski vasi, Jeruščah in drugih vaseh, bo ta vodna vez tudi nekakšen simbol razpokane prsti in vseh hudih časov.

Izvir v Stopičah se potem spremeni v potoček, in če si zaljubljen v deklico, ki gleda iz svojega doma na griču, kako teče voda, ji lahko pošlješ sporočilo v zaprti steklenici. Če je pa ne bo, bo pismo nadaljevalo pot do reke in do naslednje reke in do velike reke in se bo nazadnje zgubilo v morju. Časi sanjarjenja so časi večne mladosti kakor izviri.

Le stari mlini počasi ugašajo, kakor tisti pri Jeričku in pri Francetu. Gospodar pa ima še zmerom tak glas, da se v gostilni pri Anki majejo luči, ko pritegne še Jože pa bivši pismonoša in vsi, ki nosijo v sebi potrebo po pesmi.

Ceste so prašne. Delo na kmetih je trdo . . . Jože Udovč, ki mu je zaupan mehanski sistem črpalk in skrivnosti motorjev, ki črpajo vodo v zbiralniku pod Plemberkom, me je s prijateljem povabil v svojo vinsko gorico visoko v hrib. Šli smo in gledali edinstveno pokrajino pod Gorjanci. Pili smo vino. Jože pa ga je kar naprej prinašal iz izvira v zidanici. Škropil je trtje in pogovarjala sva se o vodi, ki je tako nujno potrebna ljudem, in o vinu, ki ga je tako malo, tistega za zdravje, ki je tako dobro kakor stopiška voda.

Pisane svitke iz vse mogočih trakov, ki so jih pletle gospodinje in babice, da so si jih podlagali pod škaf, poln vode, bodo zamenjale nove, svetleče se pipe in podgorski vodnjaki bodo čez čas samo še spomin.

Izviri pa so večni. Stopiška Majda in Tina in Pepca in Ančka in Stanka in Angel in Minka in druga dekleta pa Marjan, Franc, Jože, Tone, Slavec, Janez in Lado so zajezili reko časa in si ustvarili družine. Eni so se razgubili po svetu v Nemčijo, Francijo in pridejo kakor ptice selivke do svojega izvira, do svojega začetka, ki pomlajuje in blaži bolečine. Turkova mama iz Stopič je napisala pesem o vodi in zdravilnih rožah, ki rastejo tod okoli, z očetom Francetom pa sva stala na terasi nad najbogatejšo podgorsko dolino.

„Nič se ni spremenilo doli v dolini," je menil. „Hvala bogu, da imamo tako dobro vodo. Lahko se uležeš v potok in piješ. Lahko se umivaš in piješ, lahko se naseliš v vodi, le malo premrzla je . . ."

---

a. bartelj

DOBER DAN, DOLENJCI

MIHAEL KAMBIČ

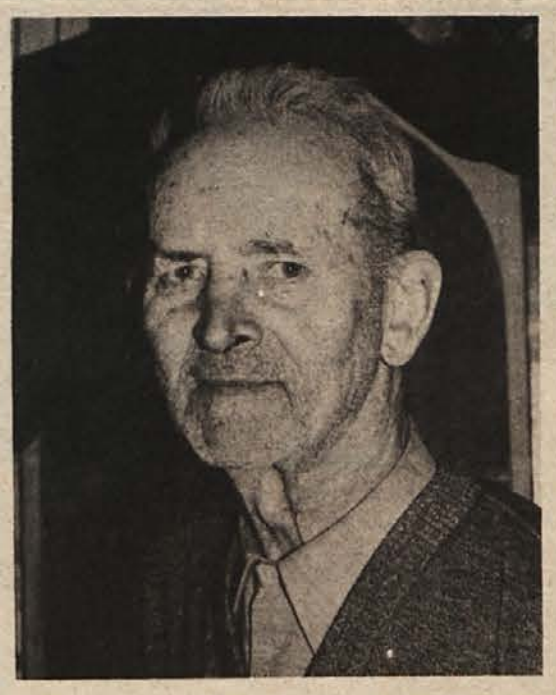

„Misli, napravite se: primi popotno palico, hrepenenje! O resnično: tam daleč so kraji, kjer je nebo višje in svetlejše: tam diše razorane lehe, tam zelene prostrane loke; tam daleč je domovina — je mladost." Tako je v črtici „Nagnilo se je sonce" pisal Ivan Cankar o človeku, ki se mu je vsako leto ob začetku pomladi v velikem daljnem mestu v srcu rodilo hrepenenje po domačem kraju, ki mu je prispodoba za mladost, srečo, varno zavetje. Vendar njegov junak ni nikoli prišel nazaj domov. V njegovem srcu je nekega dne umrlo hrepenenje in spoznal je, da bi brez hrepenenja zastonj iskal domovino, domači kraj. In s tem dnem se je začela njegova starost.

Za Mihaela Kambiča bi torej lahko trdili, da je dolgo dolgo ostal mlad. Pred tremi leti je danes 88-letni slikar prišel pred svojo rojstno hišo v Dragovanji vasi v Beli krajini in se odločil, da bo tu, v kmečki izbi s krušno pečjo, kjer se je rodil, preživel jesen svojega življenja.

Nekaj torej res mora biti v ljudeh, da jih še po toliko letih burnega življenja, ki jih je še kot otroke zvabilo iz domače hiše in jih po neznanih poteh usode vodilo po tujih krajih, spet pripelje nazaj v varno zavetje krajev otroštva. In tisti, ki so kakorkoli presekali to popkovino, se po svetu klatijo brez cilja, nikjer se ne morejo usidrati, nikjer začeti novega življenja — so samotni vagabundi. Tako nekako je svojo misel povedal akademski slikar Mihael Kambič.

Čeprav so podobe v spominu starega slikarja večkrat že precej obledele, marsikdaj se prepletajo, prehajajo ena v drugo, je spomin na njegovo otroštvo lep in čist.

„Kot otroka me nekako ni najbolj privlačilo risanje, bolj sem bil vnet za rezljanje. Ob vsaki priliki sem si urezal palico in vanjo vrezoval razne podobe," počasi, tehtno in v izbranih besedah pripoveduje mojster Kambič. Kmečki fantič se je dobro izkazal tudi v šoli v Dragatušu in kasneje v Črnomlju. Pri Kambičevih je bilo tako kot pri večini belokranjskih hiš v tistih časih ob koncu prejšnjega stoletja: pomanjkanje denarja in skopa zemlja je ljudi silila, da so odhajali za delom v tujino. Nič koliko se jih ni nikoli več vrnilo iz daljne obljubljene dežele Amerike, kjer so ob trdem delu globoko pod zemljo v rudnikih sanjali o skopi, a tako lepi rodni deželici. Med njimi je bil tudi Kambičev oče iz Dragovanje vasi. Vendar je bil on med tistimi srečneži, ki je le zbral toliko moči in denarja, da se je vrnil k svoji družini.

Čeprav je bil Miha edini sin — imeli so še eno hčer — ki bi moral, kot je bila navada, za očetom prevzeti kmetijo, se je oče odločil drugače. „Fant je odprte glave, naj gre naprej v šolo, da mu bo v življenju lepše, kot je nam," je dejal in sina odpeljal v Novo mesto na sprejemni izpit za gimnazijo.

„Tista leta, ko sem hodil na gimnazijo v Novo mesto, so najlepša leta mojega življenja," se razjasni obraz staremu mojstru, ko se v duhu zazre v čase v začetku tega stoletja. „V Novem mestu sem bil tako srečen, da se ne da povedati. Mesto samo, zlasti pa njegova okolica in starodavni gradovi so me očarali. Takrat sem že veliko slikal in vedel sem tudi, da bo slikarstvo moj poklic. V gimnaziji je risanje poučeval prof. Hugo Skopal, ki je opazil, da sem nadarjen za slikarstvo. Pri pouku mi je posvečal več časa in gledal, da sem bil vedno zaposlen. Kasneje sem se učil tudi pri novomeškem slikarju Grmu. Tudi on me je spodbujal, naj vztrajam na poti, ki sem si jo začrtal. Le en profesor je bil, ki me ni mogel: prof. Maselj. Ta se je vedno obregal obme in po nemško govoril: ‚Ja, Kambič, ta vedno slika. Kar naj, bomo kmalu videli, kam ga bo to slikanje pripeljalo . . .' Začel me je šikanirati, vendar se mu nisem dal. Organiziral sem pravi štrajk: ker so bili vsi sošolci na moji strani, se je moral on ukloniti," pripoveduje Kambič.

Da je na gimnaziji nadarjen slikar, so zvedeli tudi drugi ljudje. Tako je mladi Belokranjec dobil tudi kakšen zaslužek, ko je po bližnjih gradovih, največ na Bajnofu, restavriral stare slike, ki jih je načel zob časa.

Po maturi se je s Kobetom in Mramorjem, zavednima Slovencema, odpravil v svet na študije. Ker onadva nista hotela na dunajsko univerzo, marveč na slovansko v Prago, je šel z njima, se v Pragi vpisal na slikarsko akademijo in končal študij pri slikarju prof. Vojtehu Hynaisu. Prvo službo je dobil v slikovitem avstrijskem mestu Kufstein. „Poučeval sem na ljudski šoli, in to vse predmete, ne samo risanje. V tej šoli je bil moj učenec tudi danes tako slavni raketni strokovnjak, katerega velika zasluga je, da je človek stopil na Mesec — Werner von Braun. Spominjam se ga kot bistrega dečka." Mojster mi je na vsak način hotel pokazati tudi fotografijo iz teh časov, na kateri je tudi njegov učenec von Braun, vendar je med mnogimi mapami skic, med slikami, ki so po vsej sobi, in drugimi spomini, ki jih hrani, ni mogel najti. „Že dolgo se pripravljam, da mu bom pisal in mu poslal to fotografijo. Naj ve, da je njegov nekdanji učitelj še živ in da preživlja starost v Dragovanji vasi," pravi.

Po treh letih učiteljevanja se je vrnil v domovino. V Ljubljani je prijateljeval z Jakopičem, Jamo, Groharjem, Sternenom in drugimi slikarji. „Vedno sem hotel imeti neko materialno jamstvo, zato se nisem odločil, da bi bil svobodni umetnik. Zaposlil sem se kot profesor risanja na poljanski gimnaziji in tam ostal do upokojitve. Seveda pri tem nisem pozabil na svoje delo. Slikal sem veliko, vendar nisem nikoli hitel, vse sem delal počasi in s premislekom. Skoraj vse, kar sem naredil, sem delal v olju, v glavnem krajino. Nekatere slike sem popravljal še po tridesetih in več letih.

Mojster tudi danes, v visoki starosti, ni opustil slikanja. „Vid imam še dober in komaj čakam, da bo pomlad, da bom lahko vzel platno in šel v naravo. Zelo me privlači stari viniški grad; neko jutro bom krenil na Vinico, ostal tam cel dan in slikal. Pozimi, ko nisem mogel ven, sem se spravil k oknu in naslikal tole zanimivo skupino vaških hiš," pravi in pokaže na še nedokončano sliko. „Moj prijatelj Čoro Škodlar, ki je po meni prevzel atelje v Ljubljani, mi je obljubil, da mi bo priskrbel pozlačen okvir za to sliko, ki jo tudi sedaj dokončujem. To in še eno bi rad podaril novomeški galeriji. Največ mojih slik pa je v muzeju v Metliki. Ljudje me nagovarjajo, naj jim prodam še kakšno sliko, pa nočem. Naj jih nekaj ostane doma, za sorodnike, pri katerih sedaj živim in ki so tako dobri z menoj," pravi.

Kambičeva rojstna hiša je sedaj last njegovega nečaka, sestrinega sina Janeza Bahorja. Pravzaprav živijo v hiši kar štirje rodovi: mojster Kambič, Janez in Neža Bahor, njun sin z ženo in njuni otroci. Janezova žena Neža, ki je pri hiši že 44 let, pripoveduje: „Stric so dober in zelo skromen človek, tako radi jih imamo. Njihova sestra, moja tašča, so dejali: ‚Ko bom jaz umrla, sprejmite Miho in ga radi imejte, saj nima nobenega drugega na svetu.' Vsak dan gredo na sprehod do vinograda nad vasjo: pravijo, da vajo delajo: pa televizijo gledajo in časopise berejo. Pri hrani niso prav nič izbirčni in kozarec vina tudi radi spijejo. Čez dan precej dremljejo, če jih zmotim, pa pravijo, da premišljujejo."

Premišljevati in spominjati pa se ima Mihael Kambič marsikaj. Morda premišljuje o hrepenenju, ki ga je po več kot sedmih desetletjih prignalo nazaj v rojstno hišo, nazaj v Belo krajino, ki jo je povsod v srcu nosil s seboj.

1888-

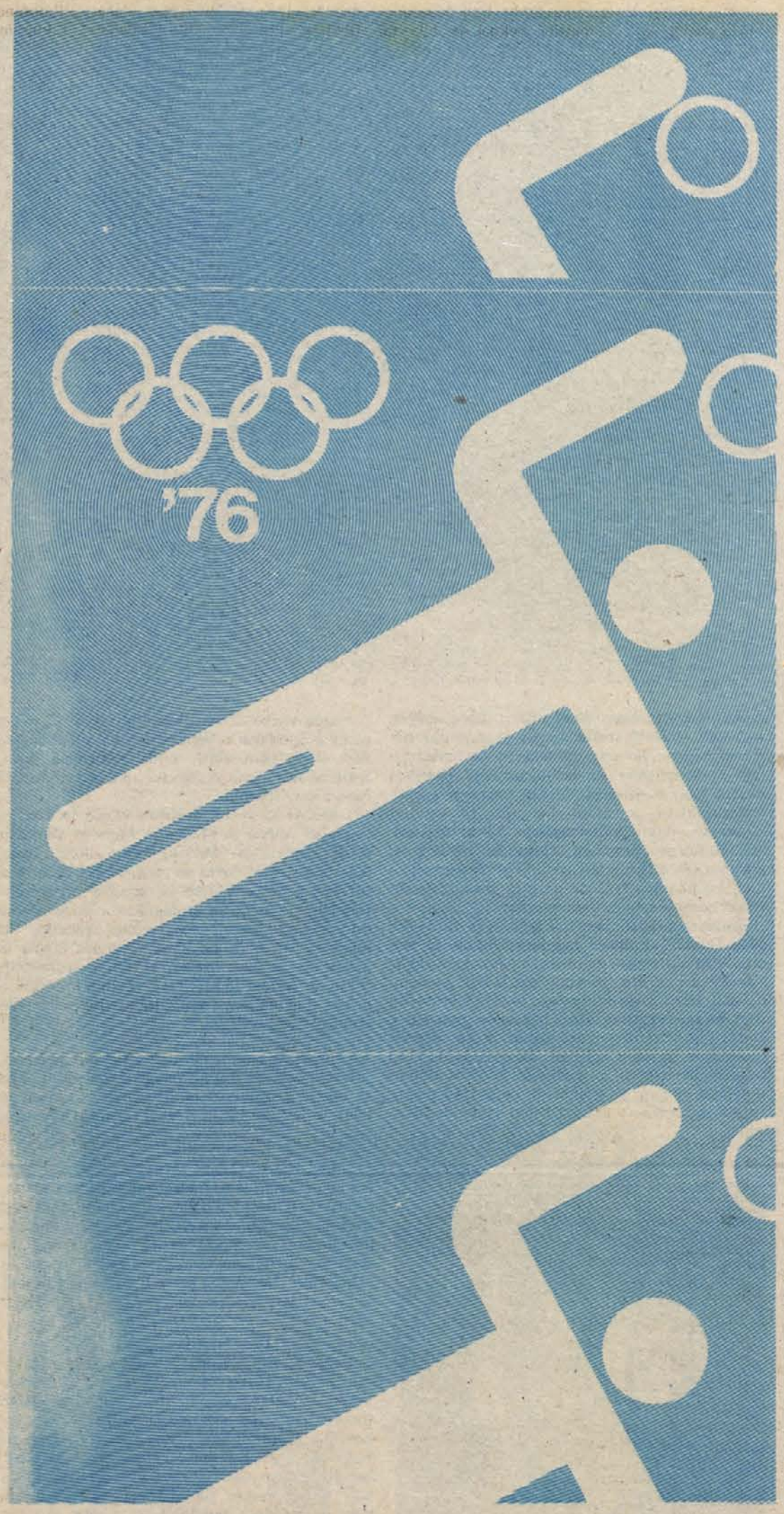

ŠE ENO ROKOMETNO ZLATO?

To je bila reprezentanca, ki je v finalni tekmi olimpijskega turnirja v Muenchnu premagala Čehoslovaško 21:16 (12:5) in si tako zagotovila prvo zlato olimpijsko medaljo v rokometu: Arslanagić, Živković, Pribanić, Fajfrić, Karalić, Lavrnić 3, Mišković, Horvat 2, Pokrajac 4, Miljak 3, Lazarević 6, Popović 3.

Po novomeškem pričakovanem uspehu proti Islandiji je Jugoslavija ponovno potrdila svoje kanadske olimpijske vize; bo tudi drugi naskok na [illegible] zlato tako uspešen kot prvi? Imamo dovolj sposobno reprezentanco, da bi spet segli po zlatu? Smo našli zamenjave za izredna ostrostrelca Lazarevića in Lavrnića, ki svojo športno pot ta čas končujeta kot „gastarbajterja" v Zahodni Nemčiji, potem ko sta bila nedvomno med najboljšimi igralci na muenchenski olimpiadi sploh? To so le nekatera izmed vprašanj, ki zanimajo vse prijatelje športa v zadnjih tednih pred potovanjem v Montreal, kjer bo rokometna reprezentanca Jugoslavije eden izmed favoritov za zlato medaljo, hkrati pa so bila to tudi nekatera izmed številnih vprašanj, na katera je za bralce Priloge odgovarjal zvezni kapetan reprezentance Ivan Snoj, zagrebški Slovenec.

Snoj slovi v svetu in ne le pri nas za izjemnega strokovnjaka, hkrati je živa rokometna enciklopedija, imajo ga tudi za „pedantnega Slovenca". Od vsakega nekaj je natresel že za uvod, nekaj dni pred tekmo z Islandci, ki pa je bila zgolj formalnega značaja: „Dobro, pogovarjajva se o Montrealu, a zavedajva se, da nismo preskočili še zadnje ovire! V Novem mestu je izredna športna dvorana, to bo 27. dvorana v Jugoslaviji, ki je primerna za rokomet in v kateri bomo igrali. Moram reči, da sem bil presenečen in navdušen, ko sem prvič prišel v novomeško dvorano. Imenitna je, kar zadeva popolnosti, z Otočcem v kombinaciji pa je Novo mesto izjemen kraj za priprave športnikov. Mislim, da se bomo še vračali sem . . ."

vse po modri knjigi

Ivan Snoj, znan po tem, da nerad nepoveduje, je skušal torej speljati pogovor v te vode, a ko sem vztrajal pri odgovorih na bolj rokometna vprašanja, je spregovoril: „Imam modro knjigo, temeljit delovni načrt, ki je pokazala svojo vrednost že pred Muenchnom. Ni bilo razloga, da bi spremenili način dela. S pristankom in ob pomoči vseh klubov in vseh izbranih igralcev smo sestavili podroben načrt priprav do Montreala. Lahko rečem, da imamo preračunano vsako minuto priprav, igralci to dobro vedo in po tem programu tudi delamo.

Zdaj smo začeli z zaključnimi pripravami. Po pokalu Karpatov, najmočnejšem turnirju pred olimpijskimi igrami, gre naprej zvezna liga, kjer so trde preizkušnje tudi za reprezentante, zadnje priprave pa bodo spet v Tivoliju, tako kot pred Muenchnom. Hotel Bellevue je komaj sto metrov stran od dvorane in čeprav udobje v njem ni najboljše, naših skromnih fantov to ne moti. Dvorana v Tivoliju ima pač mnogotere prednosti, zato bomo priprave spet končali v Ljubljani."

Jugoslovani so bili na zadnjih olimpijskih igrah sicer v krogu tistih, ki bi lahko presenetili, vendar niso bili šteti med največje favorite, čeprav so zmagali na sedmih mednarodnih turnirjih pred igrami! To je bilo za igralce kajpak veliko laže, kot bo zdaj, ko je vrednost našega rokometa znana vsem in ko morajo z Jugoslavijo vsi najresneje računati. Pred Muenchnom si pač nihče ni mislil, da je naša reprezentanca tudi psihično zrela za zmago na najpomembnejšem tekmovanju. Zaporedoma so padli Japonci 20:14, ZDA 25:15, Madžarska 18:16 in v dvorani, v kateri so slab teden prej delili gimnastična odličja, so Nemci pričakovali zmago nad Jugoslavijo. Samo v začetku je bilo kolikor toliko izenačeno, a nemški upi so hitro splavali po vodi. Že pred polčasom je novinarski kolega v dvorani izdavil: „Scheise!" in s tem pokopal svojo reprezentanco. Prav je imel, bilo je 24:15, naše pa je čakala odločilna tekma z Romuni, finale pred finalom. Izmenično sta se ekipi menjali v vodstvu, toda konec je bil naš – 14:13 in finale s ČSSR je bilo le še formalnost.

Takrat so večino bremena nosili na svojih plečih izkušeni igralci, ki jih danes ni več v reprezentanci. Kako bo zdaj? Zvezni kapetan ocenjuje: „ V Muenchnu smo imeli izkušene igralce (Lazarević, Lavrnić, Fajfrić, Mišković, Bugarski), danes imamo mladino (Radjenović in Krivokapić kot najvidnejša predstavnika). Moram reči, da je to zlata mladina, vendar ji še manjka izkušenj. Toda igralski kader je danes boljši. Če lahko ocenim, potem mislim, da smo že zdaj enakovredni prejšnji generaciji. Upoštevati pa moramo, da v Muenchnu nismo bili šteti kot favoriti, kot bomo v Montrealu. Ni moja navada napovedovati, a lahko tudi v imenu igralcev zagotovim, da se bomo borili in da bomo dali vse od sebe. A zavedajmo se: tudi drugje delajo, tudi v drugih državah napredujejo! In če bomo v primerjavi z nekaterimi drugimi manj izkušeni, potem bo naša prednost gotovo v tem, da bo štirinajst igralcev Jugoslavije izredno izenačenih in da nas morebitne poškodbe ne bodo mogle usodno zmesti. S poškodbami je na takih turnirjih, kjer je treba v desetih dneh odigrati šest tekem, potrebno vsekakor računati. Mislim, da bo še kakšna druga reprezentanca v primeru poškodbe tako podobno brezglava, kot je bila na pravkar končanem evropskem prvenstvu ženska jugoslovanska reprezentanca, ki je zaradi poškodbe najboljše igralke doživela katastrofo . . ."

brez tovarištva ni uspehov

Tako pravi Ivan Snoj, ki je uvedel po dolgoletni praksi v vodenje ekipe zanimivo novost: spoznal je, kako dolge priprave psihično izmučijo igralce. A še bolj od tega jih izmuči vprašanje: bom ali ne bom v reprezentanci? Zato je jugoslovanska rokometna reprezentanca znana že dolgo pred pomembnimi tekmovanji. Je pa res, da pred izborom kandidira za dres z grbom veliko število igralcev, da so na pripravah tekmeci za ista mesta v reprezentanci navadno sobni tovariši in da negujejo v rokometni reprezentanci zlasti tovarištvo. „Brez tovarištva tudi uspehov ne bi bilo. Je pa jugoslovanska reprezentanca v resnici taka, da bi bila lahko vzor drugim. Čeprav vzamejo priprave in nastopi igralcem, ki so amaterji, veliko časa, ne zanemarjajo študijskih obveznosti. Zato igralci, kot so na primer Popović, ki je zdravnik, Horvat, ki je pravnik, Pokrajac, ki je asistent na fakulteti, Miljak, ki te dni diplomira, in drugi, niso naključje, ampak tako rekoč pravilo. S takimi fanti je tudi mnogo laže delati, saj dobro vedo, kaj smejo in česa ne, kakšne so njihove obveznosti . . ."

Snoj niti enkrat ob vsem tem ni omenil svojega imena, čeprav je tudi tistim, ki jih rokomet ne zanima pretirano, popolnoma jasno, da je od dobrega vodenja ekipe uspeh odvisen skoraj toliko kot od dobrih igralcev. Po odhodu Štencla, ki je bil trener do zadnje olimpiade, je prišel nekdanji reprezentant Milković in vodstvo reprezentance je torej deloma zamenjano.

Snoj odkrito pripoveduje: „Pri nas ni možnosti, da bi igralci z rokometom veliko zaslužili. Po Muenchnu smo zato naredili anketo in vprašali igralce: kaj boste zdaj? Mi jih nismo mogli nagraditi, a ne bi bilo lepo in prav od nas, da bi jim preprečili načrte, ki so jih delali za prihodnost. Zato nismo bili nič užaljeni in smo soglašali, da gresta Lazarević in Lavrnić v tujino. Dali smo jima proste roke; to je bila nekakšna skromna oddolžitev za vse, kar sta prispevala k ugledu jugoslovanskega rokometa. Za vse tiste pa, ki so ostali – in tudi z zadnje olimpiade je nekaj igralcev, ki bodo šli v Montreal in bo torej okostje ekipe že prekaljeno – smo naredili podroben načrt priprav, ki ga zaenkrat uspešno uresničujemo."

In kakšne so možnosti, da bi Jugoslavija potrdila olimpijsko zlato? Kakšne so sploh možnosti za olimpijsko medaljo? O tem Snoj nerad govori. „Glejte, rokomet je šport kot morebiti noben drug: tako izenačenega vrha kakovosti ne boste našli v nobenem drugem športu. Tu je osem, morebiti celo deset držav, ki so lahko danes prve in jutri zadnje. In v izenačenih tekmah odloča lahko najmanjša malenkost. Kako naj bi torej človek napovedoval? "

tudi žreb bo odločal

Zares, rokomet ne priznava starih šampionov. Vedno znova se je potrebno potrjevati. Jugoslavija kot olimpijski prvak ni imela pravice do neposrednega nastopa na olimpijskih igrah. Žreb ji je naklonil Islandijo in Luksemburg. Še mnogo bolj pa je bil žreb neprijazen do štirih drugih ekip: obeh Nemčij, ki ju je razvrstil v isto skupino, ter do Švedske in ČSSR. Od teh štirih ekip, ki sodijo v vrh rokometa v svetu, sta morali dve ekipi odpasti. Med tistimi, ki sploh ne bodo videli Montreala, je tudi rokometna reprezentanca NDR, druga z zadnjega svetovnega prvenstva!

Kdo s kom v Montrealu – to je zdaj vprašanje, ki najbolj zanima in skrbi rokometne kroge. Vse bo znano po finalni tekmi pokala zmagovalcev. Ta tekma bo pri nas, če bo Borec uspešno preskočil vse ovire. Morebiti bo torej v Jugoslaviji že padla odločitev, kdo bo izločen!

Pustimo besedo Snoju: „V Montrealu bo zares krvava bitka. Kar zamislite si najboljše: Romunija, Poljska, ZSSR, Madžarska, Danska, ZRN, ČSSR ter Jugoslavija. Razen teh osmih še štiri slabše ekipe, ki pa so konec koncev tudi dovolj močne, da lahko pripravijo presenečenje.

Žreb bo igral pomembno vlogo. Vemo, da Romuni, Poljaki in Jugoslovani ne bomo mogli igrati v isti skupini. A še vseeno lahko žreb na primer določi v isto skupino nas in Sovjete pa Čehe. Kar predstavljajte si: in to je turnir, kjer ni popravnih izpitov. Vsak poraz je že skoraj odločilen. V dveh skupinah bo dvanajst ekip igralo vsaka z vsako od 20. do 30. julija. Prvaka obeh skupin bosta igrala za zlato in srebrno medaljo, druga v skupinah za bronasto medaljo in četrto mesto in tako samo uvrstitev na eno izmed prvih dveh mest še lahko prinese medaljo."

Jo bo Jugoslavija osvojila? Je sposobna, da pribori zlato? Snoj ne pusti, da bi ga speljali na tanek led: „Borili se bomo do zadnjega atoma moči. Vse bomo dali od sebe. A favoritov je veliko, dosti jih je, ki bi radi medalje. „Naše možnosti so po izločitvi NDR vsaj za 10 odst. večje; zdi se mi, kot da Štencl, ki vodi ZRN, še naprej dela za nas!"

Kakšne so torej v resnici jugoslovanske možnosti v Montrealu na rokometnem turnirju? Velja si zapomniti predvsem staro in velikokrat potrjeno geslo: veliko laže je nekaj osvojiti, kot tisto potem obraniti. Če ta rek še velja, potem Jugoslaviji prav res ne bo lahko. Vendar pa je najbrž mogoče zapisati za rokometno reprezentanco podobno ugotovitev kot za košarkarsko: tretje mesto in bronasta medalja je velik uspeh; vse, kar bi bilo še boljše, je izjemna uvrsitev. Vse, kar je slabše od četrtega mesta, bomo po vrsti odličnih uspehov jugoslovanskega moškega rokometa v zadnjem desetletju mirno [illegible] ocenili kot ne dovolj uspešen nastop[illegible]

Če Snoj trdi, da je fav[illegible] prav, a pri tem nedvomne[illegible] bi lahko presenetili. Ta [illegible] metnih favoritov v Montrealu bi [illegible] prepolovili; ostale bi nam tri velesile: Romunija, ZSSR in Jugoslavija. Kako bo naprej, je težko napovedati – odvisno bo tudi od žreba.

Smemo pa upati: kako bi bilo lepo, če bi se ponovil Muenchen in če bi naši rokometaši iz vsega srca peli „Hej, Slovani!" na odru za zmagovalce, medtem ko bi na jambor dvigali jugoslovansko trobojnico . . .

J. SPLICHAL

POMNIKI ZGODOVINE

M. Markelj J. Splichal

SOSESKA ZIDANICA na pudrgo zidanica še živi

Na vasi še danes živijo ljudje bolj povezano med seboj kot v mestih; nekdaj je bila ta povezanost še dosti bolj trdna. Življenje samo je sililo kmete, da so nekatere koristi združili in da so si v sili pomagali. Včasih so bile vaške skupnosti odvisne predvsem same od sebe in se niso mogle nadejati pomoči od širše družbe, zato so prebivalci poiskali rešitve v združevanju. Še danes so gmajne, na katerih lahko pasejo vsi vaščani, ker so ti travniki, po navadi slabše vrste, skupna last. V vinorodnih krajih, kjer je vino pomemben pridelek, pa so osnovali tudi skupne zidanice. Pri nas so te soseske zidanice, cerkvene ali vasne zidanice oziroma hiše, kot jih različno imenujejo, ustanavljali predvsem v Beli krajini.

Ravnatelj Belokranjskega muzeja v Metliki Jože Dular, ki je o tem pisal tudi v Slovenskem etnografu, pravi: „V vzhodni Beli krajini, to je v okolici Metlike, lahko ugotovimo sedemnajst soseskih zidanic, od katerih je bila mestu najbližja komaj poldrug kilometer oddaljena vseska zidanica na Krašnjem vrhu nad Radovico. V tem krogu so imele soseske zidanice še naslednje vasi: Bereča vas, Bojanja vas, Boldraž, Božakovo, Bušinja vas, Dragomlja vas, Drašiči, Dobravice, Grabrovec, Krivoški vrh, Lokvica, Radovica, Slamna vas, Suhor in Vidošiči. Pri tem je zanimivo, da sta v dveh vaseh farni cerkvi (Radovica in Suhor), druge vasi imajo podružnice, tri vasi (Bereča vas, Boldraž in Dragomlja vas) pa nimajo cerkve in so bile tu soseske zidanice osnovane šele v preteklem stoletju pod vplivom sosednjih vasi.

Navadno so soseske zajemale eno samo vas, nekatere pa tudi več sosednjih vasi ali zaselkov. Tako sta bila v sosesko Božakovo vključena tudi Želebej in Rakovec, soseska Drašiči je zajela še Krmačino, soseska Vidošiči pa Železnike. Soseska Krivoški vrh je obsegala Črešnjevec, Cerovec in Hrib, soseska Dobravice pa poleg Gornjih in Doljnih Dobravic še Giršiče in Krivoglavice. Tudi soseski Lokvica in Rosalnice sta vključevali nekaj sosednjih vasi, prva Dolenjo Lokvico in Trnovec, druga pa Čurile, Radoviče in Svržake."

Soseske zidanice so poznali tudi na Notranjskem in na Krasu. Kdaj so nastale, ni mogoče natančno ugotoviti. Žontar jih postavlja v 17. stoletje, soseske zidanice pa so bile le pri podružnih cerkvah. Od takrat so kajpak nekatere podružne cerkve postale farne, toda soseske zidanice v tistih krajih so nastale še v času, ko je bila fara v drugem kraju.

Soseske zidanice so bile skupna last vseh članov soseske. Zidanice so bile večinoma zidane, le malo je bilo lesenih hramov oziroma hisov. V teh zidanicah so hranili nabrano vino, ponekod pa tudi žito. Oboje so potem posojali posameznim članom, ko jim je zmanjkalo bodisi vina, bodisi žita. Izposojevali so na „pudrgo" ali „poldrgo", se pravi: za vsako mero so morali člani ob vrnitvi dati še pol mere obresti. Za baril vina je moral kmet jeseni po trgatvi v sosesko zidanico vrniti baril in pol mošta. Le v redkih primerih beležimo, da so morali kmetje v sosesko zidanico vračati vino. Kadar je bila izrazito slaba letina, se je dolg nespremenjen prenesel v naslednje leto, sicer pa je veljalo pravilo, da je treba dolg poravnati ob prvi trgatvi, sicer so obresti naraščale.

V kleteh so vino hranili v sodih, žito pa v predalih ali feršlogih. Nad skupnim imetjem je bedel odbor, predvsem pa dva šekutorja ali cekmeštra. Šekutorja sta hranila tudi ključe zidanice; dostikrat sta zidanico odprla le dva ključa, vsak šekutor pa je imel le enega. Tako se je vaška skupnost zavarovala pred morebitnim nepoštenjem. Šekutorju, ki so mu kmetje zaupali, so izročili tudi oba ključa.

Šekutor je imel pravico na maseljc, se pravi, da je lahko pri izposojanju vina popil pol litra zastonj, dostikrat pa so šekutorji uživali še to ugodnost, da jim pri morebitnem izposojanju vina v soseski zidanici ob vrnitvi ni bilo treba dati še obresti, ampak le toliko vina, kolikor so si ga sposodili.

Včasih, ko še ni bilo knjigovodstva in ko so bili na kmetih neuki pisanja, so si pomagali šekutorji z iznajdljivo pripravo, rovašem. Rovaš je služil za beleženje izdanega vina. Navadno je bil to lesen klin, leskov, kostanjev ali hrastov, v katerega so vrezovali znamenja: ta so bila različna, vendar pa so jih zelo dobro poznali šekutorji in kmetje in so lahko vsi ob vsakem času ugotovili dolg. Na vsakem rovašu je bil zapisan dolžnik, in sicer s hišno številko ali posebnim znakom. Rovaši so bili pri glavi preluknjani in nanizani na srobot ali žico, ki so jo opeli na leskov lok, tudi locenj imenovan, da se rovaši niso izgubili. Ko je kmet prišel v sosesko zidanico po vino, je šekutor vzel locenj in na kmetov rovaš z nožem zarezal količino sposojenega vina.

V Beli krajini so poznali dvojne in enojne rovaše: pri dvojnem rovašu je bil [illegible] na dvoje, šekutor pa je zare[illegible] sposojenega vina v obe po[illegible] rovaša je bila v zidanici, dru[illegible] kmet doma. Tako je bil omogočen popoln nadzor; pri enojnih rovaših pa so morali kmetje bolj zaupati šekutorju — rovaš je bil vedno v zidanici.

Ob trgatvi je prišel čas, da se sposojeno vino vrne. Šekutorji so šli od dolžnika do dolžnika in z rovašem obračunali, koliko mora kdo vrniti. Ko je bilo vino vrnjeno, so rovaš izrezali, pri dvojnem rovašu pa so kmetu vrnili tudi drugo polovico.

Skoraj po pravilu so bili člani soseske vsi kmetje v vasi. Kdor je na novo kupil posestvo ali dedoval, je moral prav tako plačati prikupnino. Dekleta, ki so se priženila v drugo vas, prikupnine niso plačale, prav tako pa v nekaterih vaseh ni bilo treba plačati prikupnine sinovom, ki so prevzeli posestvo od očeta, člana soseske zidanice.

Povsod tam, kjer so šele ustanovili sosesko zidanico, so morali kmetje dati „zlugo": vsak je dal enak delež vina, da je zidanica lahko začela poslovati. Po zadnji vojni in še prej po velikem uničenju trt ob koncu prejšnjega stoletja zaradi trtne uši so morali v mnogih vaseh na novo osnovati soseske zidanice.

Če si član vse leto ni sposodil niti litra vina in ga ni v soseski zidanici nič spil, potem mu vina ni bilo treba vračati. Vendar ne povsod: v nekaterih vaseh je veljalo pravilo, da je moral vsak član vzeti iz soseskega vina določeno količino. Tudi v primeru, če ni vzel, je moral vrniti pudrgo, kot da je vino vzel. Šlo je za manjše količine, to je bila nekakšna članarina.

Člani soseske so se redno enkrat na leto zbrali na glavni sestanek, na katerem so izvolili šekutorje. Ti so bili navadno voljeni za eno leto in le tisti, ki so uživali največje zaupanje kmetov, so bili šekutorji več let. Sestanki soseske so bili vedno na isti dan v letu, v različnih vaseh na različne dneve. Na glavnem sestanku so dali obračun, sprejemali nove člane, določali višino prikupnine in podobne odločitve. Sestanke so imenovali tudi „sosedska" ali „račun". Po potrebi so se med letom večkrat sestali. Po naročilu šekutorja je te dodatne sestanke skliceval mežnar. Taki sestanki so bili zlasti, kadar se je bilo treba dogovoriti o popravilu vaških potov, cerkve, zidanice, o vrstnem redu pri pogrebih in žegnanjih.

Soseska je vodila tudi skupna dela: v sušnem obdobju so čistili kale, luže, mlake, odrejali so, kdaj bodo pri kom četverili, se pravi: orali s štirimi voli. Skupaj so delali na soseski njivi, na drevju in trtju, če so ga imeli' Velika skrb soseske so bili pogrebi: določali so nosače krste, tiste, ki so čuli pri mrtvem, tiste, ki so izkopali grob in ga zagrebli. V novejšem času so si nekatere soseske kupile mrtvaške vozove.

Ena od soseskih zidanic v Beli krajini je tudi v Drašičih, izrazito vinorodnem okolišu. Soseski „kevder" stoji nasproti cerkve, nad njim je bila šola in zraven v zgornjem nadstropju tudi stanovanje za učitelja. V teh prostorih so imeli tudi prireditve, dokler niso zgradili kulturnega doma.

Ob tej kleti že vrsto let živi Angela Guštin: ker je bila zidanica zaprta, v lepem dnevu pa večina moških na delu v vinogradih, kjer so rezali trtje, ali na poljih, nama je prve podatke o drašički soseski zidanici dala prav ona: „V naši vasi so skoraj vsi v soseski. Kaj dosti ne vem povedati, ker so to bolj moške zadeve. Lahko rečem le to, da imamo težave s kletarjem. Danes nihče več ne mara biti kletar; izgubi veliko časa, ljudje so po službah in vsaka ura je dragocena. Kletar ima največ dela ob mlačvi: takrat navadno v kmečkih zidanicah zmanjka vina in pridejo iskat na posodo v skupno klet."

Guštinova je potem povedala, da je danes v Drašičih le še malo starih vinogradov. Zvečine so obnovljeni in zasajeni z žlahtno trto.

Ker nisva dobila kletarja Alojza Stankoviča, sva se odpravila med vinograde, da bi nama kdo od vinogradnikov podrobneje povedal, kako dela soseska zidanica danes.

Našla sva Jožeta Simoniča, člana odbora soseske, 45-letnega drašičkega kmeta. Odložil je škarje, s katerimi je rezal trte, usedli smo se na sonce pred njegovo zidanico in ob kozarcu odličnega belega vina iz soda pri zidu je stekel pogovor: „V soseski so bili že naši predniki, pa smo tudi mi. Zelo poredko se primeri, da kdo izstopi. Naša soseska obsega poleg Drašičev še Krmačino in dve hiši v Železnikih. Vsega skupaj je v soseski zidanici vino okoli 60 kmetov. Vsako leto se nabere za okoli dva tisoč litrov mošta. Potem vino posojamo po stari navadi. To se pravi, da je treba za sposojeni liter ob trgatvi vrniti poldrugi liter mošta. Glavni zbor imamo na belo nedeljo ob 14. uri. Ta zbor je od nekdaj na ta dan in ob tej uri. Zato nihče ne razglaša, kdaj bo glavni sestanek, pa se kljub temu vsako leto zberemo vsi člani.

Vsako leto si mora vsak gospodar sposoditi vsaj deset litrov vina, se pravi ob trgatvi dati 15 litrov mošta, četudi si med letom nič ne sposodi. Vse vino ne gre za izposojanje, saj ga nekaj tudi prodamo. Denar, ki ga dobimo za prodano vino, porabimo za pogrebne stroške: za krste, pogrebce, konje, grobarje . . .

Letos bo soseska zidanica posodila dosti vina, ker je lani toča močno klestila po naših vinogradih. V primeru, da za vse prosilce v kleti ne bi bilo dovolj vina, bo odbor odločil, kako se bo razdelilo vino, da ne bi ostal kdo prikrajšan."

Simonič je še povedal, da je dohodkov od prodanega vina bolj malo in da iz soseske zidanice ne pride dovolj denarja za urejanje vaških komunalnih naprav. Dajo pač, kolikor morejo . . .

To zelo zanimivo obliko medsebojne pomoči na vasi so naši predniki dobro uredili. Že to, da traja stoletja, dokazuje, da je bila soseska zidanica potrebna in da še danes lahko dobro služi svojemu namenu. Nič še ne kaže, da bi bila ta svojevrstna oblika sosedske pomoči obsojena na propad.

DOLENJEC V LJUBLJANI

evgen jurič

NAŠ ČLOVEK V INOZEMSTVU

Obiskal me je moj dolenjski prijatelj Andrej. Ravno se je skozi Ljubljano vračal iz tujine in je potreboval postajo za počitek in izkušenega človeka, da se mu izpove in potoži.

„Bil sem v gnilem kapitalizmu," mi je dejal s čudno pretresenim glasom.

„In? "

„Zmeden sem."

„Zakaj? "

„Več razlogov je. Bil sem, denimo, v neki trgovini s čevlji . . ."

„Tudi pri nas je čevljev dovolj, celo izvažamo jih," sem mu dejal, on pa mi je potem povedal dve zgodbi.

V prvi je opisal kupovanje čevljev pri nas. Rjavi mokasini v izložbi so mi ugajali in sem vstopil.

„Dober dan, rad bi tiste rjave mokasine, ki stanejo 350 din. Številko triinštirideset."

„Malo počakajte, delo imam," je odvrnila prodajalka in nekaj brskala po svoji torbici. Ker očitno ni našla iskanega, je odšla v ozadje trgovine za zaveso.

Čakal sem. Drugi dve prodajalki sta se pogovarjali in se nista zmenili zame. Po krajšem čakanju sem le nagovoril eno:

„Prosim, če . . ."

„Vas streže kolegica," mi je pokazala s palcem proti zavesi.

Potem je kolegica le prišla. Spotoma je glasno potožila onima dvema, da je tega prekletega prodajalskega poklica sita, saj tečnih strank niti za trenutek ne zmanjka.

Ponovil sem svojo željo.

„Triinštirideset nimamo," je odvrnila kot iz topa.

„Imate kaj podobnega te velikosti? "

„Ne."

„Bi ne hoteli vsaj pogledati? "

„Kaj bi gledala? Če na kolena padete predme, vseeno ne bo nič!"

Nisem hotel na kolena, kar šel sem.

Podobne čevlje sem videl včeraj na tujem. Vstopil sem v trgovino. Še preden sem dobro odprl usta, so me pozdravili in povprašali, kaj želim.

„Rjave mokasine, triinštirideset!"

Posadili so me v stol, prinesli so tri pare, mi pomagali pri sezuvanju in pomerjanju. In prodajalka je, da bi mi laže pomagala, pokleknila k mojemu stolu . . .

Skušal sem ga potolažiti, pa ni šlo. Preveč je bil pretresen. Zaleglo ni niti tisto, ko sem mu dejal, da kapitalisti svoje uslužbence izkoriščajo čez vse mere.

propadla!" V njegovem glasu je bilo čutiti bolečino in gorečo prošnjo.

V Tinetu se je trgalo. Moral bo torej pustiti službo; načrti, ki sta jih z dekletom delala, bodo padli v vodo. Vendar očetove zadnje želje ne more zavrniti, četudi se boji, da bo težko prepričal svoje dekle, naj pusti službo v mestu in se preseli k njemu na domačijo.

Odločil se je. Molče je podal očetu roko in prikimal. Očetov izmučeni obraz je preletel blažen smehljaj. Solze hvaležnosti so mu zdrknile po licih.

Nekaj dni kasneje je oče pomirjen umrl.

Po očetovem pogrebu je Tine za nekaj dni še odšel v mesto. Odpovedal je službo, stanovanje, pobral tistih nekaj stvari, ki jih je imel tam. Na koncu mu je ostalo samo še, da se pomeni s Tilko, svojim dekletom. Upal je, da ga res tako zelo ljubi, kot je zatrjevala, in da bo odšla z njim živet na kmete. Toda motil se je: Tilka ni hotela nič slišati o tem. Navadila se je mestnega življenja in za nič na svetu ni hotela na kmetijo. Tinetu je celo očitala, da je ne ljubi dovolj, ker se je raje odločil za kmetijo kot zanjo, za garanje namesto prijetnega življenja, ki bi ga lahko živela skupaj v mestu.

Tilka ni slutila, kakšen boj divja v Tinetovem srcu med občutkom dolžnosti do očetove želje in svojo obljubo in ljubeznijo do nje, ki mu je pomenila skoraj vse. Omahoval je, za trenutke je že pomislil, da bi kar ostal v mestu, potem pa je zmagal v njem kmečki ponos, ljubezen do zemlje in domačije. Odšel je domov, a spremljal ga je žalosten občutek, da je pustil srce v mestu.

Doma se je zagrizeno vrgel v delo, da bi laže pozabil. Sosedje so mu pomagali po svojih močeh, našli so mu celo dekle, ki je bilo pripravljeno deliti trdoto kmečkega življenja z njim. Vendar ni mogel pozabiti na Tilko. Še vedno jo je ljubil, čeravno je slišal pripovedovati, da ga je ona pozabila in si v mestu ustvarila družino.

Leta so minevala. Tine se je postaral. Na kmetiji je čisto sam; mati je šla za očetom pod zemljo vaškega pokopališča. Dela od zore do mraka, samo dela in gara, da bi ne mislil in bi v njem ne vstal spomin. Ob nedeljah se na domačijo pripeljejo njegovi bratje s svojimi ženami in otroki. Takrat je veselje v njegovem srcu in samota ni tako težka ob zvenečem smehu nečakov. Otroci imajo radi strica Tineta, a da bi kdo ostal pri njem in mu pomagal obdelovati zemljo – o tem noče nihče nič slišati.

MARTA

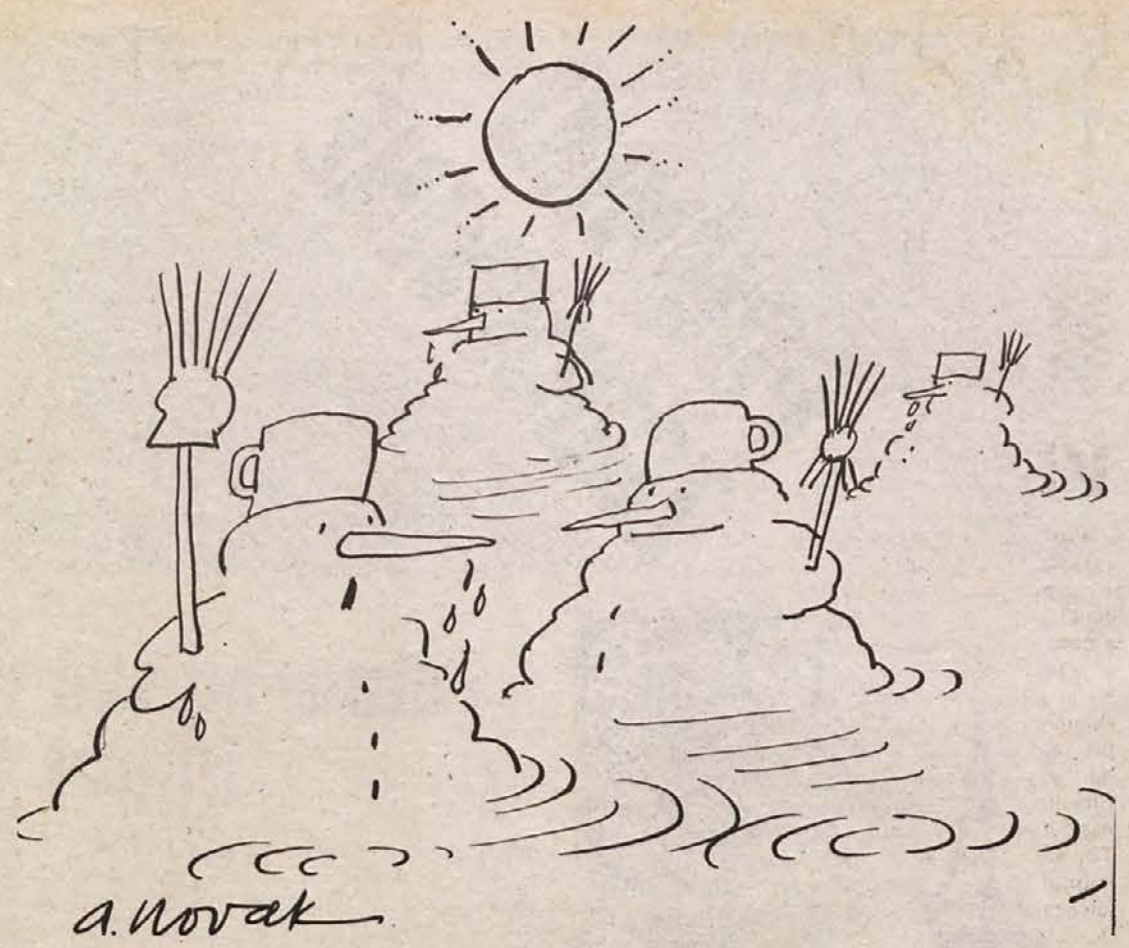

– Stabilizacija? Kje pa! Ko smo se ravno privadili na zamrznjenost, pa tole . . .

MEŠČAN NA DOLENJSKEM

gosje pero

STRIC

Tine je bil najstarejši sin premožnega kmeta; v družini je bilo še pet otrok, sami sinovi. Bil je prvi, ki si je poiskal zaposlitev v mestu. Tam se je spoznal z dekletom, prodajalko v neki trgovini. Hitro sta se zbližala in kmalu nista mogla preživeti proste ure drug brez drugega. Delala sta načrte, kako bo, ko se bosta vzela, ko si bosta zgradila dom. Neštetokrat sta si obljubila zvestobo, kadar sta z roko v roki hodila okoli. Takrat sta bila prepričana, da ju nič na svetu ne more ločiti.

V nekaj letih so v mesto odšli vsi Tinetovi bratje. Mati in oče sta ostala sama na veliki kmetiji. Oče je zbolel in zdravnik je dejal, da ne bo več dolgo.

Sinovi so se zbrali okoli očetove smrtne postelje. Oče je strmel vanje in potem s tihim glasom dejal: „Tine, ti ostani doma na zemlji! Ne zapusti matere in naše domačije! Naš rod že stoletja živi na tej zemlji, nikar ne pusti, da bi

MLADI PO SVOJE

Priznajmo, da mladina danes res ni zahtevna, kar zadeva oblačila. Kavbojke nosijo pozimi in poleti, za ples in za šolo, za v službo in na sprehod.oblačilih iz jeansa pa bodo mladi tudi v novi pomladno-poletni sezoni, čeravno si proizvajalci konfekcije še tako prizadevajo uveljaviti svoje tudi nove modele.

Izključno modri barvi za farmerice se bo pridružila bela, novo pa je tudi, da so kavbojke drugačne. Širše od pasu navzdol, bolj ravne in spodaj ne več opletajoče. Zraven bomo videvali vse mogoče črtastih tunik, pulijev, bluz, brezrokavnikov. Farmerice imajo včasih spredaj tudi del životca z naramnicami, da so videti kot hlače mehanika, ki bo zdaj zdaj zlezel pod avto. Naj, naj pa je kombinezon spredaj na zadrgo s štirimi žepi, približno takega kroja, kot je za smetarske uniforme. Tudi zaradi obuvala si staršem sodobno oblečene mladine ne bo potrebno beliti las. Moderne so tenis copate, tiste platnene do gležnja, z malo debelejšim gumijastim podplatom.

Iz jeansa pa krojijo tudi krila z bolerom ali kratkim „lajbičem". Krila so ozka, pri zelo suhih obstaja možnost, da si dva velika žepa našijejo na zadnjo plat.

Morda se bo komu zdelo še najbolj čudno, ko bo videl sicer urejeno dekle v kavbojkah in bluzi, sešiti iz več različnih kosov blaga. Kot bi siromak zbral „flike" in jih spretno sešil. Še pred nekaj leti bi s takim oblačilom na vsaki maškaradi lahko uspešno predstavljali ciganko. Pa vendar . . . svet se obrača, moda z njim, tako da se bomo tudi tega navadili. Iz več kosov različnega blaga bodo namreč ukrojene tudi poletne lahke obleke za mladi svet.

RIA BAČER

DOMAČA LEKARNA: BREST

Že stari Rimljani so poznali to rastlino in ji pripisovali precejšnjo zdravilno moč. Brest, tudi 40 metrov visoko drevo, ima mogočno steblo, pokrito s sivim, pozneje pa z razpadajočim lubjem. Drevo cvete v marcu in aprilu, preden se razvijejo listi.

Hvalijo ga kot sredstvo, ki pospešuje izločanje vode, predvsem potu in seča. Kot notranje zdravilo je brest koristen pri driski, pri katarjih želodčnih in črevesnih sluznic. Uporabljajo ga še pri protinu, vodenici. Za vse to je najboljši brestov čaj iz lubja, ki ga skuhamo 5 gr na skodelico vode.

Vodo, v kateri se kuha brestovo lubje, pa je mogoče uporabiti še za ovitke in umivanje ran, čirov, kožnih izpuščajev, lišajev in raznih kroničnih kožnih bolezni. Priporočajo pa čaju iz brestovega lubja dodati malo hrastovega in orehovega lubja.

Lubje je uporabno samo z mladih vej, nabiramo pa ga spomladi.

RAKI TERMIDOR

Danes ni nobena umetnost gostom ob vsakem času postreči z raki, ki jih dobite v konzervah v vsaki malo bolje založeni trgovini. Prav zato so se na rakovo specialiteto specializirali v krškem hotelu Sremič. Porcija rakov „termidor" stane 18 dinarjev in je dokaj nasitna in okusna predjed, lahko pa tudi večerjica za tistega, ki se boji preobilne hrane. Kako rakovo jed pripravljajo, je povedala Ema Janc, kvalificirana kuharica, ki je že 16 let v tem kolektivu:

„Potrebujemo 0,50 kg rakov iz konzerve, 5 dkg surovega masla, 1 dcl olivnega olja, 4 cl vinskega žganja, 20 tankih rezin čebule. Za omako 1/4 l bešamela, 1/4 l mleka, 1/4 litra sladke smetane, 7,50 dkg naribanega parmezana, 10 dkg masla in 5 dkg gorčice.

Bešamel pripravimo tako, da moko, zalito z mlekom, kuhamo in mešamo, dokler se ne zgosti, potem pa, ohlajeno na maslu, spenimo. Tako pripravljen bešamel zmešamo z mlekom in parmezanom ter kuhamo 3 minute, da nastane gosta omaka. Tej dodamo gorčico, stepemo vanjo surovo maslo in pretlačimo. Dodamo 3 rumenjake. Olje in maslo segrejemo, prepražimo čebulo in rake, polijemo z vinskim žganjem ter zažgemo. Rake zmešamo z bešamel omako, potresemo s parmezanom in na hitro opečemo v vroči pečici."

S pripravo rakov je morda res malce več ceremonij, toda za posebne priložnosti se tudi tega lahko lotimo v zasebnih gospodinjstvih.

R. B.

KAJ JE NOVEGA

FILM

VRNITEV

Priprave za snemanje televizijskega filma, ki bo obravnaval dogodke med koroškimi Slovenci na avstrijskem Koroškem v času druge svetovne vojne, so že v polnem teku. RTV Ljubljana in podjetje Viba film sta že sklenila pogodbo o sodelovanju pri realizaciji tega filma, stekli pa so že tudi prvi metri filmskega traku. Film, ki nosi naslov „Vrnitev", režira Anton Tomšič, scenarij zanj pa je napisal Janko Messner. Ustvarjalci računajo, da bo film, ki bo dokončan, dolg približno eno uro.

PLOŠČE

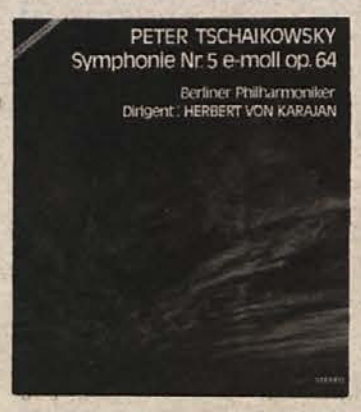

V izredno obsežnem skladateljskem opusu ruskega skladatelja Petra I. Čajkovskega zavzemajo posebno mesto njegove simfonije, za najboljšo pa štejejo poznavalci „Peto", ki jo je Čajkovski napisal leta 1888. To je skladba, ki preseneča s „konstruktivnimi elementi", med katere lahko štejemo navezavo na ljudsko glasbo; redko katero delo Čajkovskega pa je tolikanj optimistično kot „Peta". Tokrat jo je v izvedbi Berlinskih filharmonikov pod taktirko Herberta von Karajana izdala Produkcija gramofonskih plošča RTV Beograd.

KNJIGE

ŽITJA

V srednjem veku je pod vplivom bizantinske kulture vzcvetela umetnost tudi v Srbiji. V ta čas sodijo prvi literarni poskusi srbske književnosti. V skladu s takratnim mišljenjem in prepričanjem so nastajali življenjepisi, žitja, ki so opisovali pobožne in svete može. Za razliko od življenjepisov svetnikov gre pri žitjih za verodostojnejše pričevanje, pa tudi že za boljšo slogovno oblikovanost. Pisci so pisali življenjepise ljudi, ki so jih poznali, hkrati pa so skušali podati tudi podobo in duha dobe. V slovenščini vse do izida knjige „Biografije ali Žitja srbskih vladarjev in arhiepiskopov", ki je izšla v zbirki Kondor, prevodov teh del nismo poznali.

RODNA LETINA

Partizanska knjiga je nedavno tega izdala povest „Rodna letina", ki jo je napisal Janez Vipotnik, znani družbenopolitični delavec. Vipotnik je aktivni udeleženec NOB, zato pri pisanju povesti ni bil v zadregi s snovjo. Dogajanje je postavil v vojni čas na Dolenjskem, kjer se partizan Jurič, po rodu Primorec, ne znajde najbolje. Požeruh je in malomarnež, zato ga tovariši zasmehujejo. Zanj se zavzame komisar; kot tovariš, ne predpostavljeni, mu pomaga, da se iz lenuha in sebičneža prelevi v hrabrega bombaša. Toda kaj, usoda se kruto poigra z Juričem: „Tistih nekaj strelov je pokosilo Juriča. Samo njega so zadeli. Ležal je na tleh, na trebuhu, z obrazom na zemlji, kakor da bi jo poljubljal. Z eno roko je stiskal mitraljez k boku. Drugo pa je porinil globoko v mehko prst, kakor da bi jo zasadil za novo, obilno mlado rast." Vipotnikova povest je velik prispevek slovenski literaturi na temo NOB, še zlasti pa jo odlikuje tekoče pripovedovanje, ki Vipotnika kaže kot dobrega poznavalca jezika.

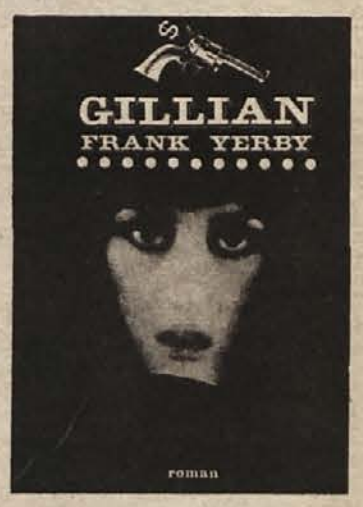

Ameriški pisatelj Frank Yerby je začel pisati med drugo svetovno vojno in hitro zaslovel. Njegova dela izhajajo v milijonskih nakladah, kar mu je hitro pridobilo naziv „najpopularnejši pripovednik na svetu". Prevod enega njegovih značilnih romanov „Gillian" smo te dni dobili tudi v slovenskem prevodu; izdala ga je mariborska založba Obzorja. Roman prikazuje obdobje nastajajočega kapitalizma, kakor se kaže iz usode posameznikov, s katerimi se srečuje junak pripovedi Goeffry. Avtor je posegel v življenje ameriške visoke družbe, nekaj prostora pa je odmeril tudi temnejši plati ameriškega življenja, predvsem položaju črncev in priseljencev ter proletariata. Celotna zgodba je zasnovana kot svojevrstna detektivka. Junak pripovedi skuša odkriti morilca lepe Gillian, na tej poti pa se srečuje z najrazličnejšimi osebnimi usodami.

Čeprav sodi slovenski jezik med najmanjše slovanske jezike, če vzamemo za merilo število ljudi, ki ga uporablja za medsebojno razumevanje, pa drži, da je med vsemi najbogatejši po narečni razčlenjenosti. Jezikoslovci so našteli kar 40 izrazitejših slovenskih narečij, oziroma sedem dialektičnih baz. Na nazoren in dostopen način se z našimi narečji lahko seznani vsak, komur mu je slovenščina ljuba, v knjigi „Slovenska narečja", ki je izšla v zbirki Mladinske knjige Kondor. Besedila narečnih pripovedi je zbral in uredil Tine Logar, ki je napisal tudi spremno besedo.

manon

Francoskega pisatelja, prevajalca in pisca potopisev, razprav, esejev Abbeja Prevosta bi danes verjetno poznali le literarni zgodovinarji, ki jih zanima francoska književnost v prvi polovici 18. stoletja, ko bi Prevost ne napisal tudi romana „Manon Lescaut". S to pripovedjo o uničujoči ljubezenski strasti, ki še danes pritegne marsikaterega bralca, se je Prevost iztrgal pozabi in usodi mnogih starejših piscev. V romanu „Manon Lescaut" je Prevost dosegel vrh svoje ustvarjalnosti, hkrati pa je začrtal pot, po kateri je potem krenil francoski, z njim pa tudi evropski realistični roman. Prevod te knjige je Cankarjeva založba izdala v zbirki Sto romanov.

Hkrati je v isti zbirki izšlo delo, ki sodi v isti čas, 18. stoletje – Voltairovega „Kandida ali optimizem". Čeprav je ta roman o optimizmu kratek in po svojem dogajanju droben, je vendarle pomembno in veliko delo svetovne literature.

Bitka za Leningrad velja za eno največjih dejanj v vsej zgodovini vojskovanja. Zgodovinarji, ki so obleganje Leningrada opisovali, so si skoraj edini, da je bil Leningrad ključna točka, v kateri se je začel padec nacističnega vojaškega stroja. Na to temo je bilo napisanih že lepo število knjig, mnoge med njimi imamo tudi v slovenskem prevodu. Toda kaže, da je leningrajsko obleganje še vedno neizčrpana tema. Založba Borec je poslala na tržišče zajetno knjigo „900 dni. Obleganje Leningrada", ki jo je napisal Harrison E. Salisbury. Bralcev take literature je pri nas veliko, zato založba upravičeno meni, da bo knjiga našla lahko pot do bralcev, še posebno ker je delo napisano res zanimivo in polno vsakršnih podatkov.

WASHINGTON D.C.

Zahodni literarni kritiki trdijo, da je ameriški pisatelj Gore Vidal najboljši sodobni „politični romanopisec". Morebiti je res, saj v romanu „Julian" z zavidljivo pronicljivostjo in zvrhano mero jezikovne žlahtnosti prikazuje bahati svet starorimskega imperija, enako pa lahko rečemo tudi za njegov roman „Washington, D.C.", ki ga je v prevodu Jožeta Fistroviča izdala založba Obzorja. Tokrat se je Vidal romaneskno lotil ameriške družbe v letih 1937–1952, to je čas, ko so znani in neznani možje in ženske spremenili ameriško republiko v „morda zadnji imperij na zemlji". Dasi je v romanu opaziti težnjo po čim bolj vernem podajanju zgodovinskih dogodkov, prej delo velja za zanimiv, mestoma celo srhljiv, roman, kot pa za kroniko „politične kuhinje".

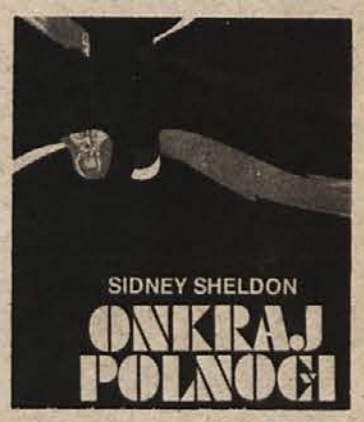

Založba Obzorja je na tržišče poslala še eno ameriško uspešnico, roman „Onkraj polnoči" znanega pisatelja, pisca gledaliških tekstov, filmskih scenarijev in televizijskih iger, režiserja in producenta Sidneya Sheldona. Kot za najbolj prodajane knjige velja, gre tudi v tem primeru za napeto pripoved, za bralce pritegujoče opise ljubezni, zločina, izjemnih ljudi ipd. Okvir romana je senzacionalen sodni proces v Atenah, v katerem pride na dan ljubezensko življenje dveh žena, pa tudi početje grškega industrialca. Pripoved je pisana napeto, služi pa predvsem razvedrilu.

PREDSTAVLJAMO VAM

V knjigarnah je že dlje časa moč kupiti knjigo, ki bo zanimala predvsem študente psihologije, gotovo pa bo po nji rad segel vsak, kogar zanima psihologija. Državna založba Slovenije je izdala „Psihologijo spoznavanja", ki jo je napisal slovenski strokovnjak Vid Pečjak. Čeprav je delo znanstveno, se giblje tudi na ravni poljudnega. Tekst spremljajo številni grafikoni, skice, risbe in dokumentarne fotografije.

Bolj za šalo kot zares in pa zato, da se preizkusi še na tem, do takrat njemu neznanem polju likovne umetnosti, se je pred dobrimi 15 leti Novomeščan, danes 73-letni Ciril Podbevšek lotil svoje prve intarzije. Pri bratu Metodu je videl, kako iz drobnih koščkov furnirja nastaja slika. Zlasti ga je prevzel bratov portret maršala Tita, sestavljen iz desettisočev skrbno izbranih lesenih delcev. Kot navdušen lovec je sklenil, da bo na tak način upodobil prizor z lova na divje prašiče.

Tako je nastala Cirilova prva intarzija. Doslej jih je napravil 57 in večina jih visi na stenah njegovega stanovanja. „Na prste ene roke bi lahko preštel intarzije, ki sem jih prodal." Vendar vzrok, da Ciril Podbevšek ni prodal več svojih umetnin, ni ta, da bi bilo zanje premalo zanimanja, nasprotno: če bi hotel ugoditi vsem, ki bi radi kupili intarzijo, bi bile njegove stene gole in vsa dela za desetletje in več naprej tudi že odkupljena. „Ne, jaz ne delam za denar, brez njega sem bogatejši. Tiste intarzije, ki sem jih prodal, sem prodal zato, da sem imel za material. Hočem, da vse ostane skupaj, saj že imam človeka, ki bo nadaljeval moje delo," pravi. To je njegova 10-letna vnukinja, ki ob dedku presedi cele popoldneve in ga opazuje pri delu. „Tudi sama že malo poskuša in prepričan sem, da bo dobra," jo pohvali Podbevšek.

Odkar je Podbevšek odkril intarzijo, je skoraj povsem opustil svojo prejšnjo veliko strast – kiparstvo, ki mu je bil posvetil večino svojega življenja. Že kot osnovnošolec je iz gline modeliral razne figure in jih nosil žgat v delavnico keramičnega mojstra Klemenčiča. Klemenčičevo izkušeno oko je v fantiču odkrilo naraven dar in mojster ga je spodbujal, naj tako nadaljuje. Sploh pa je bila umetnost v številni družini čevljarja Podbevška vedno čislana. Cirilov starejši brat Anton je znani pesnik, ki je slovensko javnost po prvi svetovni vojni šokiral s svojimi futurističnimi pesmimi, Metod je bil glasbenik, pesnik in intarzist.

„Moja velika želja je bila, da bi študiral kiparstvo, vendar za to nisem imel možnosti," obžaluje upokojeni sanitarni tehnik. Pred vojno je končal intendantsko vojaško akademijo, vendar se svojim umetniškim ambicijam ni nikoli odpovedal. V Beogradu se je spoprijateljil s profesorji na likovni akademiji, se od njih učil, praktično pa akademijo tudi končal – v ujetništvu v Nemčiji, kjer se je znašel z mnogimi beograjskimi akademiki.

„Kljub temu sem začel tako rekoč popolnoma od začetka, ko sem se odločil za intarzijo. Postopek je tu popolnoma drugačen in nihče mi ni mogel kaj prida pomagati, ker intarzistov pri nas skoraj ni. Še v Evropi sem med redkimi . . ." In zato prihajajo k njemu v Novo mesto obiskovalci od Rusije do Kanade. Marsikdo mu je že ponudil ček, da bi nanj napisal vsoto, ki bi jo določil sam. „Vse moje slike in še mene zraven so hoteli kupiti. Povejte mi, kako pa naj bi jaz delal v tuji državi?" Seveda, Dolenjska je samo ena in njej je posvečena vsa Podbevškova ljubezen in ustvarjalnost. S skicirko hodi po njenih poteh, beleži njene lepote in značilnosti in potem doma skrbno izbira koščke furnirja in jih lepi v podobo samotnega kmeta, ki ob koncu dneva brana svojo njivo pod Gorjanci; pod umetnikovimi prsti zaživi kozolec pod Trško goro, mlin ob potoku, kužno znamenje, kapelica sredi gozda, propadajoča domačija, našopirjeni purmani, panorama rojstnega mesta, portreti . . .

„Vsak droben košček kot list tankega furnirja ima celo paleto barvnih odtenkov, najbogatejši pa je domači oreh: samo težko ga je dobiti," se pritožuje intarzist, ki je imel doslej že več kot deset samostojnih razstav, ki so bile deležne velikega zanimanja obiskovalcev in laskavih priznanj kritikov.

A. BARTELJ

FANTAZIJSKA ZGODBA

PLODNA NJIVA DOMIŠLJIJE

Čudežna knjiga „Zlati K", v kateri so natančni podatki, kje se nahajajo zakladi, kakšni so duhovi in njih navade, ni več; odsvedrala se je v domišljijskem dimu. Nenavadnega avtomobila, prepolnega instrumentov in aparatov, ki jih znanost ne pozna, tudi ni več. Dokončno pa je razpadla tudi raziskovalna ekipa, kateri je uspelo v bolj zapuščenih krajih Dolenjske odkriti vse mogoče stvari. Ekipa je razpadla v tistem trenutku, ko smo se odrekli domišljiji, tej najbolj nenavadni lastnosti človekovega duha. Kajti prav domišljija je bila plodna ravnica, iz katere je vstala renčeča senca roških gozdov, vsa divja in kruta, iz domišljije so poletali neznani leteči predmeti in si v nji zgradili svojo matično bazo, domišljija je rodila tavajoči duh umrlega mlinarja, zaklad v hribu pod Hmeljnikom, harem belih suženj, rečno pošast Mici, čudežno okno v Hudičevem stolpu pri gradu Soteska, skrivnostno avtostoparko in druge papirnate strahove in pošasti, s katerimi smo se srečavali na zadnji strani Priloge.

In zdaj je prav, da ob slovesu od Fantazijskih zgodb spregovorimo z jezikom resničnosti.

Ko je izšla prva zgodba, ki pripoveduje o roškem pračloveku, so se našli ljudje, ki so pripovedi kljub velikemu nadnaslovu „Verjetne neverjetnosti" verjeli ali pa so si vsaj ob pisanju greli plamenček radovednosti, češ, kaj pa, če je le res. Znano nam je tudi, da je neki časopis hotel poslati novinarja v kočevske gozdove, da bi tudi na straneh tega časopisa šarila kosmata pošast. Še največ pa je bilo takih, ki pisanja niso sami brali, ampak so slišali od prijatelja, ki je spet slišal od nekoga drugega, kateremu je povedal neki znanec, da se v temačnih roških gozdovih klati pračlovek. Izpolnil se je dobro znani „ljudski telefon", ki zmore vsako laž narediti verjetno.

Na srečo je še vedno več razumnih kot lahkovernih ljudi in roška pošast je hitro pristala tam, kamor spada.

Naj navedemo še en primer: ko smo napisali fantazijsko zgodbo o zlatonosnem potoku na Gorjancih, smo prejeli pismo, v katerem nas neki bralec prosi, naj mu pokažemo, kje ta potok teče, da bi si še on nabral nekaj zlata.

Ta dva primera sta dovolj nazorna, da iz njiju lahko potegnemo tale zaključek: med našimi ljudmi je še vedno dosti takih, ki so pripravljeni verjeti v čarovnice, duhove, zaklade, čudeže in ostale neverjetne stvari. Z drugimi besedami, pradavna želja po nadnaravnem je še živa.

V šolah se mladi ljudje vzgajajo v zrele osebnosti, katerih ne more biti brez razsodnosti in smisla za resničnost. Kljub temu pa v današnjem svetu opažamo, da ljudje hlastajo po bajkah in mitih. Ker so stari ljudski miti več ali manj pojasnjeni in dokazani kot neresnične stvari, si ljudje iščejo duška v novih mitih, bajkah, ki nastajajo danes. Neznani leteči predmeti, obiskovalci iz drugih planetov, kirurgi brez noža, potovanja skozi čas, videnje prihodnosti in napovedovanje bodočih dogodkov, vračanje mrtve ženske na avtocesto (primer, ki je lani razburil lahkoverneže na Hrvaškem) — vse to bi lahko šteli med mite, ki so danes izredno živi.

Ker ljudje hočejo neverjetno narediti čim bolj verjetno, je razumljivo, da kličejo na pomoč vse, kar lahko verjetnost stopnjuje. V tej vlogi se je dandanašnji znašla znanost, točneje različne „vzporedne znanosti" ali paraznanosti. Od tu prihajajo najbolj neverjetne reči; ljudi, ki so jim pripravljeni verjeti pa, kot kaže, nikoli ne zmanjka. Spomnimo se samo na ponesrečeni izlet naših bolnikov na Filipine k čudežnim kirurgom, ki so zasloveli kot čudodelniki in zdravniki za vse bolezni tega sveta. Pomislimo samo na to, da vsako leto na tisoče turistov roma k škotskemu jezeru Loch Ness, da bi videli skrivnostno pošast! In ne nazadnje, pomislimo, koliko ljudi se prime za gumb, kadar srečajo dimnikarja! Pa horoskopi, vedeževalke, „šlogarice" iz kavne usedline, kaj ni vse to redno spremstvo našega vsakdanjika?

Iz takih premislekov se je sodelavcem Priloge porodila misel, da bi bilo dobro, ko bi napisali vrsto fantazijskih zapisov, v katere bi zajeli poglavitne črte današnjih mitov. Tem zapisom smo dali novinarski način pisanja, obenem pa smo z vpletanjem „čiste neumnosti" pisanje sproti razvrednotili. Menili smo, da bomo na ta način najbolj živo segli v lahkoverno pamet. Predvsem pa je bil naš namen bralcem dati nekaj zabavnega branja.

Fantazijske zgodbe so bile „dokumentirane" s fotografijami. Predelave fotografij niso nič novega in tudi ne kaj posebno težavnega. Veliko se da narediti že s samim tušem ali flumastrom. Kot primer takega početja tokrat objavljamo fotografijo, na kateri je neznani leteči predmet nad Novim mestom.

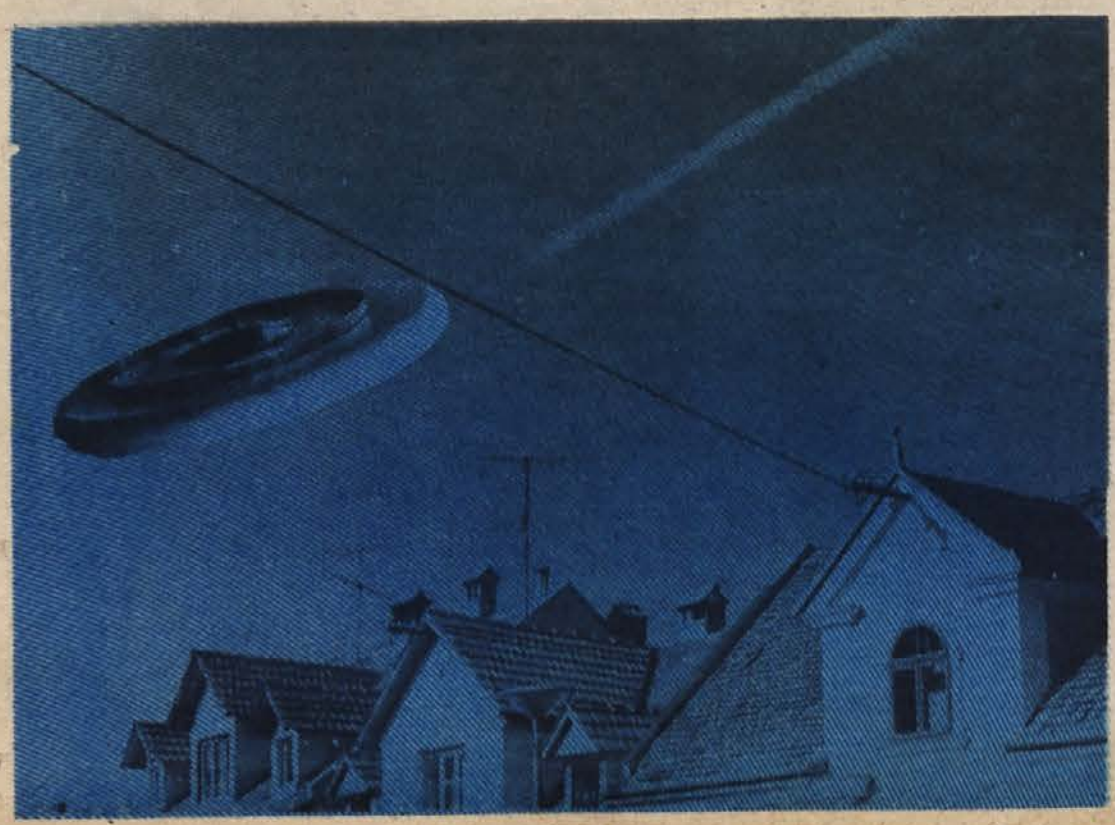

„kjer bog roko ven moli"

A. BARTELJ
J. SPLICHAL

pojoči kuhar

Nekdaj je bilo od Windischerjeve gostilne v Kandiji pa do Dolenjskih Toplic na desnem bregu Krke kar 17 gostiln, pa ni noben oštir od lakote umrl. Danes sta ostali le še dve — in še od njiju je ena na novo postavljena. Je že res, da so včasih oštirji imeli tudi kos zemlje, ki jim je dajala kruh takrat, kadar ljudje niso bili žejni, vendar pa drži tudi, da je gostilniški kruh težak in da gredo ljudje radi v druge poklice.

Od starih oštarij na desnem bregu Krke je tako ostala samo še tista na Drski. Nekoč je bila priljubljeno zbirališče meščanov, ki so prišli na popoldanske sprehode, spili polič vina, posedeli na vrtu pod lipami in kostanji, malo pobalinali ali celo pokegljali, poskusili dobre domače jedi in proti večeru odpešačili nazaj v Novo mesto. To je bilo seveda takrat, ko Drska še ni bila sestavni del Novega mesta, kot je danes. Takrat tudi še niso imeli avtomobila pri vsaki hiši in za vse posle; ljudje so radi pešačili — ne kot danes, ko nihče ne mara nikamor peš.

Oštir na Drski je zdaj Andrej Jakše, ki gospodari s svojo ženo v po očetu podedovani gostilni. Jakše starejši, ki je pred leti umrl, je bil znan novomeški oštir, ki je imel v najemu gostišče na Loki, ki je delal tudi v Windischerjevi gostilni in pri Pionirju v Bršlinu. Z Loke je 1956 odšel na Drsko, kjer je kupil Murnovo hišo, v kateri je že od nekdaj gostilna. Nazadnje so imeli pred Jakšeti gostilno v najemu še Veseli — takrat je bilo v gostilni tudi kegljišče. To je bilo še tisto starinsko, ki je imelo stezo iz steptane ilovice in so krogle dostikrat tekle tako, kot je hotela zemlja in ne tako, kot je vrgla roka.

„Danes ljudje niso preveč navdušeni za gostilniški poklic!" trdi Jakše in se nasmehne ob misli: „Veste, pred nami je le za nekaj dni vzel gostilno v najem neki mlad oštir. Ko je prodal liter vina v svoji oštariji, je bil tako vesel, da se je zapil v mestu. Tak posel ne more obveljati . . ."

Andrej je s srcem v gostilni. Ko je končal osnovno šolo kot najmlajši otrok v družini, ga je oče vprašal: „No, Andrej, kaj zdaj?" In Andrej, ki mu je bilo od vsega najbolj všeč to, kako se mama spretno suka za štedilnikom, je rekel: „Kuhar bi bil!"

Oče ga je sicer najprej malo odvračal, češ da to ni najbolj primeren poklic, ko pa je videl, da fant resno misli, ni rekel nič več in ga je vpisal v novomeško gostinsko šolo. Andrej je bil v prvi generaciji kuharjev, ki so končali novomeško šolo. Takoj morava zapisati, da je Andrej sicer končal kuharski oddelek šole, a je bil v kuhinji le do očetove smrti, zdaj pa je že nekaj let lastnik in ima dovolj drugega dela. Žena pa, ki je končala šolo kot natakarica, zdaj ne streže, ampak kuha. „Kaj hočemo, človek obrača, obrne se pa drugače," pravita oba in zatrdita, da jima je v veliko pomoč mama, znana kuharica, ki je včasih slovela po goveji juhi z rezanci in purmanu z mlinci.

Od nekdaj so torej imeli pri hiši domače jedi in to tradicijo nadaljuje tudi mlajši rod Jakšetov. Zdaj, ko je gradbišče v neposredni bližini gostilne in ko rastejo okrog nje kot gobe po dežju visoki bloki, kuhajo dopoldanske malice, sicer pa je mogoče naročiti vrsto jedi. Menujev nimajo. Bolj kot za običajne dunajske zrezke pa se zanimajo stalni gostje za domači šinek, klobase, jedi na žaru in predvsem za domače salame.

Ljudje najraje pijejo cviček in belokranjsko belo. Cviček nabavlja Andrej zvečine v Trški gori in Grčevju, že vrsto let pri istih vinogradnikih, belokranjsko belo pa gre iskat v Vivodino.

Hiša je bila zgrajena 1862, se pravi, da je stara več kot stoletje. Dolga leta se ni prav nič spremenila. Pred tremi leti je Andrej dvignil del hiše za eno nadstropje, kjer je uredil stanovanje za svojo družino. To je bil drugi večji gradbeni poseg v hišo; prva večja dozidava je bila 1912. leta, ko so prizidali tisti del, kjer je danes točilnica. Pred tremi leti so Jakšeti obnovili tudi gostilniške prostore; v kuhinji se še danes vidijo stari velbi in starinske železne vezi.

„Andrej, povej, da imava še več načrtov," pravi žena. Zares: nameravata preurediti gostilno, postaviti novo kuhinjo in pošten žar pa bazenček za ribe, da si jih bodo gostje lahko izbirali še žive. Taki načrti so razumljivi, saj se naselje hitro širi, Jakšetova gostilna pa je edina v tem koncu mesta.

Ko piševa o tej oštariji in njenih lastnikih, bi bilo narobe, če ne bi povedala še ene zanimivosti: petje v gostilni gotovo nikoli ne bo prepovedano. Andrej je namreč znan pevec, ki poje že 11 let: najprej je pel pri „Dušanu Jerebu", zdaj pa šest let pri Dolenjskem oktetu. Fantje se po vaji večkrat zberejo pri Andreju in ubrano zapojejo. Andreju ni žal časa, ki ga izgubi s pevskimi vajami in nastopi.

„Saj je žena včasih pogodrnjala, ko me tolikokrat ni bilo in je bila takrat vsa skrb za gostilno na njenih ramenih. Zdaj pa je bolje," se smeje Andrej. Žena je namreč vneta za kegljanje in tako imata vsak svojega konjička.

Jakšetova gostilna na Drski je odprta šest dni v tednu, ob sobotah pa so njena vrata zaprta. „Med tednom imamo odprto do desetih zvečer, toda če je dobra družba, zapremo vrata za zadnjimi gosti tudi ob štirih zjutraj," pravijo pri Jakšetovih.